

A Mi Urunk Jézus Krisztus Élete

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS ÉLETE

A NÉGY EVANGÉLIUM SZÖVEGÉBŐL

ÖSSZEÁLLITOTTA
SZINEK SÁNDOR

SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1925.

Nihil obstat.

Dr. Theophilus Klinda,
censorum praeses.

No. 776.

Imprimatur.

Strigonii, die 7. Martii 1925.

Julius Machovich,
vicarius generalis.

Imprimatur.

Budapestini, 18. Mai 1923.

Franciscus Aronffy,
visitator congr. missionis prov. Hung.

Kiadja a Szent-István-Társulat.
Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.
Nyomdaigazgató : Kohl Ferenc.

«Ez pedig az örök élet : hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent és akit küldöttél, Jézus Krisztust.» Ján 17, 3.

AKIK komolyan akarják Istent keresni és megtalálni, jól tudják, hogy nem juthatnak hozzá másképp, mint Krisztus által. «Senki sem jut az Atyához, mondja ő maga, csakis énáltalám.» (Ján 14, 6.) Ő az út, az igazság és élet. (U. o.) És ezt nemcsak az ő megváltó szenvedésére és halálára kell értenünk, hanem egyszerűen a vele való minden vonatkozásunkra. Isten felé tartó léleknek elsősorban tehát Őt kell ismernie, szeretnie, követnie. Azért a Krisztus Követéséről szóló utolérhetetlen kis könyv is így kezdi oktatásait: «Aki engem követ, nem jár sötétségben, úgymond az Úr. Ezek Krisztus szavai, melyek arra intenek bennünket, hogy ha igazán fölvilágosodni és minden szívbeli vakságtól szabadulni akarunk, az ő életét és erényeit kövessük. *Főtörekvésünk legyen tehát Jézus Krisztus életéről elmélkedni*». De, sajnos, jámbor lelkek életében is sokszor látjuk, hogy elhalmozzák magukat sok mindenféle gyakorlattal és a főgyakorlattal, Krisztus életének, szavainak és tetteinek megfontolásával, az abba való elmélyedéssel semmit vagy keveset törődnek, vagy csak másod- vagy harmadlagos forrásokból merítenek. Sokszor ezért a meddőség. Mások, akik az első forráshoz, magához a szent evangéliumokhoz fordulnak is, könnyen kéznél lévő gyakorlati útmutató híján az egyik vagy másik evangélium használata után a többinek hol megegyezése, hol eltérése közt nem tudván eligazodni, nem tudván egységes képet alkotni, belefáradnak és ők is más utakra térnek.

Olyan könyvet akartam tehát jóakarató keresztény lelkeknek adni, amely az evangelisták útmutatása mellett az említett nehézségek elkerülésével Krisztushoz, az ő ismeretéhez és szeretetéhez vezesse őket. Ezért a négy evangéliumból,

azok szavainak összefüzéséből, semmit belőlük ki nem hagyva, a négy evangelistánál előforduló azonos dolgok ismétlését elkerülve, az általuk elbeszélt anyagot egységbe fűzve, az Üdvözítő életét összefüggésben, saját szavaikkal elmondva, összeállítottam egy egységes Krisztus-életrajzot, hogy elmélkedésül és megszívlelésül szolgáljon és így eljuthassanak — boldog Seuse Henrik szavaival élve — az ember Krisztus által Krisztushoz, az Istenhez: «per Christum hominem ad Christum Deum».

Ezen könyv tehát az Úr Jézus élettörténetét adja az evangéliumok szavaival, az általuk adott rendben. Tehát semmi más, mint a négy evangélium egybeolvasztva.

Az Üdvözítő életadatait a Szentírásban négy szent író («evangelista») hagyományozta reánk. Könyveiket tartalmuk után «evangélium»-oknak nevezzük.

Az első evangéliumot szent *Máté* apostol írta nemsokára Urunk mennybemenetele után, még valószínűleg az apostolok oszlása előtt. Ő az a Máté, akinek meghívását maga beszéli el (9, 9), akit szent Márk (2, 14) és szent Lukács (5, 27) Lévinek neveznek és aki meghívása alkalmából előkelő lakomát adott az Úr tiszteletére (9, 6—13; Mk. 2, 15—17; Lk. 5, 33—39). Magasabbrangú vámtisztviselő volt. Mikor szent Máté evangéliuma a hívők kezébe került, idővel úgy érezték, hogy bármily szép és szent könyvet kaptak az Üdvözítőről, szeretetüknek kevés volt, amit benne az ő életéről kaptak.

«A testvérek kérésére» (szent Jeromos, *De Viris Illustr.* 8. V. ö. Irenaeus, *Adv. Haeres.* I. 3. c. 1. Clemens Alex. *apud Eus. Hist.* I. 6. c. 14.) szent *Márk* elődjének kiegészítésére megírja a második evangéliumot. Minden valószínűség szerint ő az a «bizonyos ifjú», akiről maga írja (14, 51.), hogy Jézust elfogatásakor egy szál lepelbe takaródzva követte és így személyesen ismerte is az Urat. Sokak véleménye szerint az ő házukban volt az utolsó vacsora (Csel. 12, 12.); később kísérelője volt szent Pálnak, majd (Papias, Irenaeus, Alex. Kelemen, Özséb tanúsága szerint) szent Péternek, aki evangéliumát tekintélyével megerősítette. Bár evangéliumának rövid, de mesteri rajzaival és elbeszéléseivel tetemesen bővítette az Üdvözítő életrajzának adatait, azon hívők, akik nem látták az Urat, a két evangéliumból sem tudták megrajzolni lelkükben az Üdvözítő életének összefüggő képét.

Azért sokan megkísérelték (szent Lukács, 1, 1.) rendbe-

szedni azon dolgok elbeszélését, melyek az Üdvözítő életére vonatkoztak, aszerint, amint azt elbeszélték azok, akik kezdetről fogva szemtanúk voltak. Így szent *Lukács* is, mindennek eleitől fogva szorgosan a végére járva, megírta a harmadik evangéliumot, ezen szemtanúk elbeszélése és részben talán saját tapasztalatai alapján (24, 13—35; és 7—18 fejezetek?).

E három evangélium immár nagyjából megadta az Üdvözítő működésének, főleg a galileai működésének képét. De még mindig hiányzott az adatok összefűzésére való útbaigazítás, amit azok, akik Zsidóország határain kívül éltek, különösen fájdalmasan nélkülöztek. Azért szent *János* írt egy negyedik evangéliumot, melyben pontosan megadja az evangéliumok elbeszéléseihez az időrendi keretet, megcsinálja összefüggésüket és még több, lényegesnek látszó adattal, főleg az Úrnak a többiektől mostohábban kezelt judeai működéséből vett adattal ki is egészíti őket.

Ezen, mint a régiiek mondták, «négyágú evangélium»-ból a kortársak könnyen meg tudták alkotni maguknak az Üdvözítő képét, bár így is érezték, amit szent *János* evangéliuma végén fölpanaszol: «Van azonban sok egyéb is, amit Jézus cselekedett, miket ha egyenként leírnánk, azt hiszem, hogy a világ nem volna képes befogadni a könyveket, melyeket írni kellene».

De száz év múlva már a négy evangélium olvasása nem tudta az összefüggő kép benyomását kelteni. Pedig ezt kívánta minden keresztény szív. Az evangéliumokban sok hasonló s egyes vonásokban mégis eltérő eseményeket, első tekintetre azonos események más és más sorrendjét és sok egyéb zavaró körülményt találtak. Megkísérelték tehát a négyet úgy összeolvasztani, hogy a négyből egy legyen. Az első ilyen kísérletet *Tatianus*, szent Jusztin tanítványa tette *Diatessaron* című művével. E könyv 300 éven át annyira népszerű volt, hogy egykorú írók tanúsága szerint időnkint többet forgatták, mint magukat az evangéliumokat.

Ettől fogva minduntalan újabb és újabb kísérleteket tettek arra, hogy a négy evangélium elbeszéléseit egy összefüggő elbeszéléssé — az Üdvözítő életrajzává — olvassák össze. Minden kor hozott létre ilyen többé-kevésbé sikerült ú. n. «evangélium-harmoniá»-kat.

1907-ben jelent meg Párisban *René des Chesnais* tollából az Üdvözítő egy remek életrajza, mely bevezetésében

egy kitűnő evangélium-harmónia elveit és utasításait foglalja magában.

Ezen elvek és utasítások alapján készült e szerény kis munka is.

A négy evangelista elbeszéléseinek összefoglalása tekintetében úgy jártam el, hogy ahol ugyanazt az eseményt ketten vagy többen is elmondják, ott csak az egyik elbeszélése, rendesen azé, aki legbővebben mondja el, van leközölve; a többiből a jellegzetes vagy kiegészítő rész [...] jel közé van betoldva és ugyanazon helyen mellette (...) jelezve van, melyik evangélistától van véve. A szakaszok elején jelezve van, hogy az elbeszélés a Szentírásban hol található, mellette (...) zárójelben a párhuzamos hely vagy helyek vannak feltüntetve.

Az adott szöveg a Vulgata meglévő magyar fordításainak tekintetbe vételével készült új fordítás.

A szöveghez jegyzetek is vannak csatolva, melyek a legjobb katolikus források, nagyrészt R. de Chesnais említett műve alapján készültek. Ugyancsak őt követtem többnyire a szöveg beosztásánál is.

Ezen szövegbeosztásnál azonban legyen szabad az olvasó figyelmét egy körülményre felhívnom, mely e könyv használatát és az Üdvözítő életének ismeretét nagyban elő fogja mozdítani. Az eddigi evangéliumharmóniákban többnyire az események tárgyi és időrendi szempontból voltak csoportosítva, különös tekintet nélkül arra, hogy az események hol történtek. Ebben az evangéliumharmóniában az Üdvözítő nyilvános életénél úgy osztottam be a szöveg szakaszait és úgy választottam meg egyes szakaszainak a címét, hogy az olvasó lépésről-lépésre kísérheti az Urat, hogy honnan hová ment, mit hol tett. Ezáltal az Üdvözítő nyilvános működése nemcsak konkrét alakot nyer, de az egyes események is a megfelelő helyi környezetben jelennek meg és az események időrendi egymásutánja is csak így lesz igazán kézzelfogható.

A nagyhétől kezdve, mikor az események majdnem kizárólag Jeruzsálemben játszódnak le, ugyanazon célt azáltal igyekeztem elérni, hogy a címekben pontosan megjelöltem az események idejét. Ezáltal, azt hiszem, sok magyarázó jegyzetet tettem fölöslegessé és sok nehézség is önkényt megoldást nyert.

Sok magyarázó jegyzetet viszont azzal igyekeztem feles-

legessé tenni, hogy gyakrabban előforduló, főképp földrajzi és régészeti ismereteket jóváhagyott könyvekből összeszedve, a Bevezetésben előrebocsátottam. Azért kérem azon olvasóimat, akik a szentírási tudományokban nem szakemberek, hogy ezen Bevezetés figyelmes elolvasásától ne rettenjenek vissza; csekély fáradságukat a könyv olvasása közben dúsan kárpótolva fogják érezni.

Adja Isten, hogy e szerény könyv minél több Krisztust kereső és szerető lélek kezébe jusson, szívesen és serényen forgassák, tanulmányozzák és szívükbe zárják és így segítse őket abban, ami megírására vezetett, azon hő vágyam teljesedésében, melynek kifejezését szent Péter ajkairól lestem el (II. Pét. 3, 18): «Gyarapodjatok a kegyelemben és a mi Urunk és az Üdvözítő Jézus Krisztus ismeretében. Legyen neki dicsőség most és mindörökké!»

BEVEZETÉS.

1.

Az Üdvözítő élete távoli országban és távoli időben folyt le, azért helyes megértéséhez azon ország és azon idők legalább némi ismerete szükséges.

Az ország, melyben az Úr élt, Palesztina vagy a Szentföld nevet viseli; hajdan Zsidóország volt. Ez volt t. i. az az ígért föld, melyet az Úristen Ábrahámnak és ivadékainak ígért és mely hajdan a zsidó nemzetnek hazája volt.

A Földközi-tenger legkeletibb részének keleti partja mellett fekszik a Libanon és Antilibanon hegységek és az arábiai sivatag között.

Hosszában észak-déli irányban kettészeli a Jordán folyó és ezen körülmény természetes hármas tagozódást ad neki. Középen van a Jordán völgye; ettől nyugatra a Jordánon inneni rész, keletre a Jordánon túli rész.

A Jordán völgye egy mély földhorpadás; a legmélyebb szárazföldi horpadás a földön. Kezdetben keskeny, de mielőtt a Jordán a náddal és papyrusszal sűrűn körülnőtt, sekély Merom-tavat alkotná, kiszélesedik. Mikor a Jordán a Meromtóból kilép és a 20 km.-nyire fekvő Genezáret-tó felé tart, a völgy ismét szűk és a tóig 210 métert esik.

A *Genezáret- vagy tibériási tó* már 208 méterrel fekszik a tenger színe alatt. 21 km. hosszú, 12 km. széles és 40—50 m. mély. Gyönyörűen tükröződik kék vizében északról a hófödte Hermon és a változatos partvidék. Jézus idejében virágzó városok vették körül. Nem messze a Jordán betorkolásától volt *Betsaida-Juliasz*, melyet Fülöp tetrarka egy igénytelen halászfaluból szép várossá építtetett át; az északnyugati parton és egyúttal a szíriai és egyiptomi karaván-út mentén feküdt *Kafarnaum*, az Úr városa, ahol nyilvános működésének idején

édesanyja, a boldogságos Szűzanya is lakott, ahol gyakran megfordult és azon időben nagyon jelentékeny kereskedelmi központ volt, mintegy arra teremtve, hogy onnan az Isten igéjét minden irányban széthordják. Közel Kafarnaumhoz volt a másik *Betsaida*, Péter, András, Jakab, János és Fülöp apostolok szülővárosa, ahol az Üdvözítő Péter napát és sok más beteget csodálatosan meggyógyított, egyéb csodákat is művelt és feltámadása után is megjelent. Lejebb volt *Magdala*, mely mindig híven őrizte az Üdvözítő iránt való ragaszkodást, ahol sokszor meg is fordult, a belpoklos Simonnak és a magdalai (Magdolna) Máriának hazája. A tó nyugati partján feküdt *Tibériás*, melyet Antipás időszámításunk 26. évében Tibérius császár tiszteletére építtetett és Galilea fővárosává tett; itt szokott székelni is. A legszebb városa volt a tó partján, ahová zsidó nem igen tette be lábát, mert régi temető helyén épült. Jeruzsálem pusztulása után azonban sok zsidó telepedett ide. A tó déli partjánál feküdt *Tarichea*. A Jordánon túl, a tó másik partján volt *Hippos*, beljebb *Gadara*, följebb *Gergesa*. Az egész tópartot belepték köröskörül gazdag zsidók, hellének és rómaiak villái.

Mikor a Jordán kilép a tóból, a völgy 12 km. széles és addig, míg a folyó a Holt-tengerbe nem ömlik, öt és 15 km.-nyi szélesség között ingadozik. A beömlésnél 17 km. széles. A Genezáret-tó és a Holt-tenger között 184 métert esik és a folyó nagyrészt egy átlag 15 méter mély és egy km. széles árokban hömpölygeti iszapos vizét egy átlag 20—30 m. széles mederben. A folyó mentén keskeny sávban üde növényzet van, de egyébként a völgy többi részének sivatag jellege van. A betorkolás fölött kb. 15 km.-nyire van a Jordán balpartján húzódó karaván- és zarándok-út gázlója a folyón át, melynek közelében a jordánontúli *Bethánia* feküdt, Keresztelő Jánosnak egyideig keresztelő helye, ahol az Urat is keresztelte és ahol az Üdvözítő is tartózkodott Lázár föltámasztása előtt. Kevéssel beljebb a jobb parttól feküdt *Jerikó*, Nagy Heródesnek téli székhelye, a Szentírásban gyakran említett hely, melyet Heródes pompásan kiépíttetett.

A *Holt-tenger* 392 méter mélyen fekszik a tenger színe alatt és 400 m. mélységet is elér; átlag 330 m. mély, de a déli öbölben csak 3—6 m. Külső alakjában hasonlít a Balatonhoz, mert ennek is van egy benyuló félszigete, mint a Balatonnak a tihanyi félsziget; nagyságra nézve sem nagy a különb-

ség köztük, amennyiben a Balaton 82 km. hosszú és 2—15 km. széles, a Holt-tenger pedig 76 km. hosszú és 4—15 km. széles. Környékük azonban teljesen elütrő. Míg a Balaton egyik partja sík, a másik dombos, a Holt-tengert jobbról s balról meredek hegyek veszik körül, melyek gyakran a víz tükreíg hatolnak. Vize 25%-ban ásványsókkal van telítve és maró, súlyos lúgosvoltával majdnem minden növényi és állati életet lehetetlenné tesz közeleben. Sót és aszfaltot nyernek belőle. A keleti partján húzódó meredek hegyláncon, 1135 m. magasságban tükre föltött feküdt Heródes Antipás híres bagolyvára, *Machäurus* vagy Macheron, ahol Keresztelő Jánost lefejeztette.

A Jordántól keletre volt a «**Jordánontúl**» vagy a tágabb értelemben vett **Perea**. Politikailag több részből állott és ritkán egyesült egy jogar alatt. Neveik és határaik ingadozók voltak; a főbbek: Ituraea, Trachonitis, Auranitis, Gaulanitis, Abilene, Gadarena, Batanea. Földrajzilag három részből állott. Az északi vulkanikus rész a Hieromax (Jarmuk) folyóig terjed és erre felé lejt. Nevezetes városa volt *Paneas*, melyben a pogány Pán istennek volt híres barlangja és szentélye. Heródes Augusztus császár tiszteletére építtetett benne egy nagyszerű templomot; fia, Fülöp kibővítette és szépítette a várost és Caesareának nevezte el. Innen a *Caesarea Philippi* neve. II. Agrippa Neró tiszteletére Neroniasnak nevezte el, de e név a köztudatba nem ment át és a nép mindig Paneasnak hívta; mai neve is Banijas. Ezen város vidékén történt szent Péter híres hitvallása, melyben Urunkat az Isten Fiának ismerte el.

A Hieromaxtól délfelé emelkedik Perea középső mészköves fensíkja, a *tulajdonképeni Perea*, melynek fontosabb városai Pompejus idejétől (Kr. e. 64—65.) fogva a *Dekapolisz* nevű szövetségbe léptek össze, melyhez a nem Palesztinában fekvő Damaszkus is tartozott.

A legdélibb részt nagyobbbrészt a Holt-tengertől keletre fekvő területek képezték.

Az Üdvözítő életének színhelye leginkább a nyugati, **Jordánon inneni** része volt a Szentföldnek. Járt Ő, mint tudjuk, nem egyszer a Jordánon túl is; nagy csodákat is művelt itt, mint pl. mind a két kenyérszaporítást, az ördögösök meggyógyítását stb., de főmüködési tere mégis csak a Jordánon innen volt. Az ősi Zsidóországnak is ez volt a törzse. A Szentföld ezen része a tengerpart mellett sík; csak

a *Kármel*-hegység töri át a síkságot Haifa alatt és a régiektől *Scala Tyrionum*-nak nevezett hegylánc Tirus és Akko között. Az átlag 20 km. széles síkság három helyen mélyebben is behatol az ország belsejébe: a Kármel északkeleti lábánál, ez az *Ezdrélon*, vagy *Jesreel* síkság; a Kármel délnyugati lábánál, ez a *Saron* síkság; és délen a hajdani filiszteus alföld, a *Sephela* síkság. Különben a keskeny tengerparti síkság fokozatosan emelkedik és dombosodik az országrész közepe felé, hol északdéli irányban majdnem egyenesen és párhuzamosan a Jordánnal az egész országot egy, néha 1000 m. fölé is szökellő hegylánc szeli át, mely a Jordán felé ismét lejt, míg a Jordán völgyének síkját el nem éri. Ezen hegyláncnak jobbra s balra kisebb-nagyobb kiágazásai is vannak; legnagyobb a *Kármel*. Azért az egész Jordánon inneni rész a tengerparti keskeny síkig hegyes jellegű.

A Jordánon inneni terület három részre oszlik, melyeknek nevei: Judea, Szamaria és Galilea.

Judea a legdélibb és leghegyesebb. Vízszegény és azért kevésbé termékeny, mint Szamaria és Galilea. Ennek és az egész Szentföldnek fővárosa *Jeruzsálem*. Ősrégi város; már Ábrahám idejében mint királyi székhely szerepel. Sok viszontagságon ment keresztül az évezredek folyamán; nem egyszer fenyegette végveszély, de hírneve mindig fényesen tündöklött. Legnagyobb hírnevet azonban az Üdvözítő adott neki. Nagysága sohasem állott arányban hírnevével. Az evangélium idejében legnagyobb szélessége sem haladta túl az egy kilométert. A völgyből kiemelkedő négy hegyen épült (Moriah, Ophel, Sion, Akra), melyeket csak keskeny völgyszakadék választ el egymástól. Krisztus Urunk idejében két fal vette körül; később I. Heródes Agrippa idejében épült északon a harmadik védőfal. Legfontosabb épülete és legnagyobb büszkesége volt a templom, a zsidó nemzet és vallás egyetlen törvényes áldozati helye. A négy hegyet nyugaton és délen a Hinnom-völgy, keleten és északon a Cedron-völgy veszi körül. A hegyeket egymástól elválasztó völgyszakadékok közt legmélyebb és legszeleesebb a Tyropöon (sajtosok) völgye. Lakosainak száma a pusztulása előtti évtizedekben 200.000 körül lehetett; bár újabban némelyek még a 100.000-et is sokallják. Keletre Jeruzsálemtől kb. egy negyedórányira (a Cedron- vagy Jozafát-völgyön túl) volt a 818 m. magas *Olajfákhegye*, melynek lábánál volt a *Getszemáni* nevű major nagy kerttel körül-

véve. A hegy lejtőjén vitt az út *Bethániába* és *Bethfage* nevű major- vagy falucskába. A Getszemáni kertnek megfelelőleg a város túlsó északnyugati részén, a városfalán kívül volt a *Golgotha*, vagyis *Kálvária*-hegy, melyen az Urat keresztre feszítették. Nyugatra a várostól körülbelül 6—7 km. távolságban van *Ain-Karim* falu, ahol Keresztelő János született. Délre kb. 8 km. távolságra van Urunk születési helye, *Betlehem*. Mélyebben délre (37 km.) *Hebron*.

Judeától északra, a Kármel-hegyláncig, a Szentföld Jordánon inneni részének közepén terül el a termékeny, hegyes *Szamaria*. Legmagasabb hegye az *Ebal* (938 m.) és a *Garizim* (868 m.). Ez utóbbin volt a szamariabelieknek (szamaritánusok) külön temploma, mert ők és a judeabeli zsidók között századok folyamán megérlelt gyűlölet élt. A szamaritánok az asszír fogság idején otthagytott szegény zsidóságnak és a Kuthából származott pogány telepéseknek leszármazottjai voltak. Vallási tekintetben csak Mózes öt könyvét fogadták el szentírásgyanánt, melyet saját (szamaritán) betűikkel átírt szövegben őriztek és a zsidókkal szemben magukat tartották a mózesi törvény hű öreinek. Állandó vitás kérdés volt közöttük és a zsidók között, hogy hol van az istentisztelet igazi helye: Jeruzsálemben-e, vagy a Garizim hegyén. Fővárosuk *Szamaria* volt az Ebaltól nyugatra; Heródes gazdag és virágzó várossá tette, nagy és szép Augusztus-templomot építtetett benne és annak tiszteletére Sebaste-nak nevezte el. Az Ebal és Garizim közt feküdt *Szikem* városa (később: Neapolis, ma: Nablusz), melytől 2 km.-nyire van *Szikár* falu Jákob kútjával. Közel a galileai határhoz és a Jordánhoz volt *Aenon*, ahol bőséges vize miatt Keresztelő János egyideig tartózkodott.

Szamaria fölött északon volt *Galilea*. Az Üdvözítő nyilvános életének legnagyobb részét itt töltötte. Két részre oszlik. Felső- és Alsó-Galileára. A szamariai határtól föl a régi Zabulon területig volt az Alsó-, innén északra a Felső-Galilea. Pogányok Galileájának hívták a Genezáret-tótól északnyugatra fekvő azon területet, ahol a damaszkuszi, tiruszi, ptolemaiszi és caesarea maritimai nagy karaván-utak találkoztak. Ennek főbb városai Kafarnaum, Korozain és Safed voltak. Északi Galilea zord, hegyes, szegény terület volt; ellenben az Alsó változatos, kellemes, termékeny és szép volt. A már említett *tóparti városokon* kívül Galilea nevezetesebb helyei ezek voltak: *Názáret*, az angyali üdvözlés és

az Ige megtestesülésének városa. *Kána*, Jézus első csodájának színhelye, *Naim*, ahol az ifjút föltámasztotta. Antipás óta előkelő város volt a Názarettől északra és közel fekvő *Sephoris*.

Nevezetes hegyei voltak: a *Kármel*, melynek legmagasabb csúcsa 552 m.; az 562 m. magas *Tábor*, melyen Urunk színeváltozása történt és ahol föltámadása után megjelent; a *Hattin*-hegy (Dsebel Kurun vagy Karn Hattin), a hegyi beszéd állítólagos színhelye.

2.

Palesztina éghajlata Jézus idejében lényegében olyan volt, mint ma, vagyis a Földközi-tenger vidékének éghajlata. Azonban a területi viszonyok szerint nem egészen egyenlő minden vidékén. A tengerparti vidék átlag enyhe, szubtropikus, a belsőbb hegyi vidék mérsékelt szárazföldi, a Jordán-völgy átlag, főleg déli részében, forró. Voltaképen csak két évszaka van: a nyár és a tél. A kettő között néha néhány hétig tartó tavasz is mutatkozik. A nyár az eső nélküli évszak. Május elejétől október végéig az ég majdnem szakadatlanul felhőtlen, a légkör csodálatosan tiszta, a hőmérséklet magas, bár a vidékek szerint változó. Némely helyen, főleg a legmelegebb augusztus hónapban, tűrhetetlen meleg. Az éjszakák tetemesen hűvösebbek, mint a nappal és rendszeren harmatosak. Ez a harmat tartja életben a nyári növényzetet. A tél az esős évszak. Nem szakadatlanul esik az eső, néha nagyon szép verőfényes napok is vannak, de átlag sok az eső és zivatar, bár az esős napok száma is vidékek szerint változik. Egyes helyeken néha hó is esik, de egy napnál tovább sohasem marad meg. Nagyon fontos a «korai» és a «kései» eső. Az első október végén és novemberben szokott jönni és azért nagyon fontos, mert a nyár idején nagyon kiszáradt és megkeményedett földet puhítja meg és teszi alkalmassá a szántásra, melynek ideje a többnyire enyhe, szép november hónap. A «kései» eső március és április hónapban azért fontos, mert ez eszközlí a termés fejlődését és a legelők virulását. A téli esőzés áztatja át a földet és mivel az évi esőmennyiség kb. annyi, mint nálunk, az esős napok száma meg sokkal kevesebb, ezért néha igen bő és ha erős széllel is van összekötve, a vályogházakat sokszor megromlítja, néha össze is dönti.

Az aratás a Jordán völgyében kedvező időjárás mellett már március végén megkezdődik; az ország többi részében valamivel később, hidegebb tájakon április vége felé.

Terményei, növényzete és állatvilága éghajlatának megfelelők.

3.

Urunk születésekor egész Palesztina *I. (Nagy) Heródes* jogara alatt állott, aki római protektorátus alatt királyi címet viselt. Idumeai származású volt. Atyja Antipater volt, akit Caesar a gyenge II. Hyrkán mellé prokurátornak nevezett ki. Antipater viszont két fiút: Fázaelt és Heródest római jóváhagyással kinevezte Judea, illetőleg Galilea helytartóivá. Antipater megmérgezése után 41-ben Antonius triumvir e kettőt tetrarchának nevezte ki. De Antigonus, Hyrkán unokaöccse, a 40-ben Szíriába betörő parthusok segítségével hatalmába kerítette Jeruzsálemet és az uralmat; Hyrkán parthus fogságba került s utóbb megcsónkítottatott, Fázael öngyilkos lett, Heródesnek sikerült Rómába menekülnie, ahol a triumvirek közbenjárására a szenátus a zsidók királyává nevezte ki. De mivel Antigonusnak még három évig sikerült magát a hatalom birtokában tartania, trónját tényleg csak 37-ben foglalta el római segítséggel. Nem hiányoztak benne nagy vonások, de kegyetlen és zsarnok uralkodó volt. Kr. e. 4. évben borzasztó halállal halt meg röviddel a husvétii ünnepek előtt.¹

¹ Jézus születésének ideje nem esik a mostani, a közönséges időszámításunk 1. évére. Ez az időszámítás Dionysius Exiguus apáttól származik, általánosan elterjedt, de téves számításon alapszik. Szerinte Krisztus Urunk Róma alapítása után 754 december 25-én született volna. De ez nyilván téves. Hisz Heródes, aki a kisdedeket megölette, már 750 tavaszán meghalt és így Krisztus Urunk több mint négy évvel Heródes halála után született volna.

Mivel a szentírás világosan mondja, hogy Krisztus Urunk Heródes király idejében született és hogy ez ölette meg az aprószenteket Betlehemben, nyilvánvaló, hogy Krisztus Urunk előbb született, mint 750. év tavasza. De a bölcsek látogatásának története szent Máté evangéliumában arra tanít minket, hogy az aprószentek meggyilkolásakor Jézus több volt egy évesnél és kevesebb két évesnél (Mt 2, 1—18). Nem volt még két éves, mert a nagyon is óvatos Heródes a két évesnél idősebbeket nem végeztette ki. De viszont nem is volt egészen újszülött, mert az egy évesnél idősebbeket is kivégeztette a bölcsektől kitudakolt idő szerint (Mt 2, 16). Mivel pedig az egyház ősi hagyománya szerint Jézus születése december 25-ére esik, nyilvánvaló, hogy Jézus nem szület-

Végrendeletében országait fiai között osztotta el. Augusztus római császár a végrendelet intézkedéseit jóváhagyta, de a hozzáérkezett panaszok miatt a királyi címet fiainak nem adta meg. *Archelaus* ethnarcha címmel megkapta Judeát, Szamariát és Idumeát; *Antipas* tetrarcha címmel Galileát és Pereát; *Fülöp* tetrarcha címmel az északkeleti tartományokat. *Archelaus* ellen azonban többször is panaszra jártak küldöttségek Rómába; miért is végre a császár megfosztotta országától és Galliába száműzte. Csak 10 évig uralkodott. Számkivetése után országát *római provinciává* alakították át és függővé tették a szomszédos Syria nevű provinciától. A tartomány feje prokurátor nevet viselt és Caesarea maritimában lakott. Az első prokurátor Judeában Coponius volt. Kr. u. 26. évben Pontius Pilátus lett prokurátor és 10 évig viselte e hivatalt. Jézus nyilvános működésének idejében tehát Palesztina már nem volt egységes állam. Judea és Szamaria közvetlen római fennhatóság alá tartozott; Galilea és Perea Heródes Antipás uralma alatt állott; Iturea és Trachonitis (és Batanea, Auranitis, Gaulanitis és Paneas városa) Antipas féltestvérének Fülöpnek uralma alatt volt; Abilenet pedig egy különben ismeretlen *Lysanias* nevű tetrarcha kormányozta. Jézus halála után ezen viszonylatok is csakhamar megváltoznak, míg egy jó évtized múlva I. Heródes

hetett később, mint 748. december 25-én, vagyis egy évvel és legalább három hónappal Heródes halála előtt.

De utóbb sem. Mert a Szentírás tanúsága szerint Urunk az Augusztus császár rendelte összeírásakor született. Ezzel az összeírással Palesztinában Quirinust bízták meg, akit a zsidók jól ismertek, mert később Sziria kormányzója volt és neki jutott az a nehéz feladat, hogy Judeát római provinciává alakítsa. Tertullian egy becses adata felvilágosít arról, (Marcion ellen, 4, 19), hogy mely időben kezdte Quirinus a népszámlálási munkálatokat Palesztinában. T. i. Quirinushoz segítségül Sentius Saturninus volt beosztva. Ez a Sentius Saturninus 741—748. kormányzó volt Alsó-Sziriában. De mivel egy római kormányzó sem hagyhatta el helyét, míg megbízatása le nem járt, nem lehetett előbb Quirinus segítő-társa, mint 749-től, vagy legfőlebb 748. végétől fogva. Palesztinában tehát a népszámlálás nem kezdődhetett előbb, mint 749. elején, vagy legkorábban 748. végén.

Igy tehát, mivel Urunk születése Heródesnek 750-be eső halála miatt nem lehetett később, mint 748. december 25-én; a palesztinai összeírás kezdetének ideje miatt nem lehetett előbb, mint 748. december 25-én; megvan Urunk születésének pontos dátuma, melyet különben egyéb számítások is megerősítenek.

Eszerint tehát Üdvöztőnk a közönséges időszámítás előtti 6. év december 25-én született.

egész öröksége a sorsnak hihetetlenül szeszélyes változatai után kalandor unokájának, *I. Agrippának* kezére került. Csak rövid ideig élvezte nagytyja örökségét; 44. évben meghalt. Országa közvetlen római igazgatás alá került, csak egy részét kapta meg idővel fia, *II. Agrippa*; a tulajdonképeni zsidóország sohasem lett az övé. A zsidók a *római prokurátorok* alatt folyton nyugtalankodtak, míg végre 70-ben *Titus* elpusztítja Jeruzsálemet és a zsidó nép önállóságának árnyéka is megszűnik.

4.

A római birodalomnak Itálián kívüli részeit a császárság idejében vagy közvetlenül vagy közvetve kormányozták.

A közvetve kormányzottaknak, az ú. n. *szövetséges országoknak* (*civitates foederatae* és *sine foedere immunes*) bizonyos, de tényleg bármikor visszavonható autonómiájuk volt. Saját uralkodójuk volt király, *ethnarcha*, *tetrarcha* címmel és saját hatóságaik.

A közvetlenül kormányzottak *provincia* nevet viseltek és vagy szenátusi, vagy császári provinciák voltak. A *szenátusiakat* egy a szenátus által kisorsolt *prokonzul* kormányozta egy évre terjedő megbízással. Azon provinciák, melyek katonai megsegállást igényeltek, *császáriak* voltak és a császárok meg nem határozott időre terjedő megbízással bíró legátusok (*legati Augusti pro praetore*) által kormányozták. Mindeme kormányzók hatásköre a közigazgatásra és igazságszolgáltatásra terjedt ki; a császáriak ezenkívül a provinciában lévő légióknak is főparancsnokai voltak. A pénzügyi igazgatás el volt különítve a közigazgatástól és a szenátusi provinciákban *quaestor*, a császáriakban *procurator* állt az élén.

A császári provinciák kormányzásának kivételes alakja volt a *prokuratura*. Ha valamely provincia, vagy annak egy része különös okokból kivételes kezelést kívánt, akkor annak összes ügyeit, a pénzügyet és katonai parancsnokságot is beleértve, egy lovagi rendből való prokurátor vezette. Ilyen *prokuratura* volt Judea is Urunk nyilvános életének idején. A judeai prokurátor fölöttes hatósága a szíriai helytartó volt olyan értelemben, hogy hivatalától felfüggeszthette és Rómába küldhette számadásra, mint ezt Pontius Pilátussal a Kr. u. 36. évben Vitellius megtette. Az ilyen prokuraturák területén a polgári vagy egyéb belügyeket a prokurátor belátása szerint

és az ő ellenőrzése mellett több vagy kevesebb szabadsággal saját hatóságaik intézték. Így Judeában is a zsidóknak saját hatóságaik voltak. Legfőbb hatóság volt ezek között a Jeruzsálemben székelő *Szanhedrin*, vagy szinédrium, a nagy tanács. Feje volt a főpap és 70 tagja volt, akik három csoportra oszlottak: a papi családok fejei (*főpapok, papi fejedelmek*); írástudók (*papi vagy világi jogtudósok, szentírásmagyarázók*) és kiválóbb családok fejei (*a nép vénei*). Nagyon fontos és főbenjáró ügyekben azonban határozatait a prokurátornak kellett megerősítenie; így például halálos ítéletek csak az ő jóváhagyása után váltak érvényessé. Minden jelentősebb városban volt egy 23 tagú törvényszék.

A provinciák tartoztak *adót* fizetni Rómának. Kétféle adót fizettek: egyenes (fej-, vagyon- és jövedelmi) adót, és nem egyenes (indirekt) adót, ami főképp különféle vámokból állott. A nem egyenes adókat nemcsak a provinciák, hanem a birodalomnak közvetve kormányzott részei is fizették. De a római polgárok úgy a provinciákban, mint a szövetséges országokban is, az örökösödési adót kivéve, adómentesek voltak. Az adóbehajtás céljából a tartományok adókerületekre voltak osztva. Az egyenes adókat közvetlenül vagy a honi hatóságok útján hajtották be; a vámokat bérlők (*publicani, «vámosok»*) útján, kiknek rendesen még albérlőik is voltak. Mivel mindezek a bérlők a pogány hatalom szolgálatában állottak, a zsidó tisztulási törvényeket nem mindig tarthatták meg és sokszor a hetedik parancsolatot sem nagyon komolyan vették; a zsidók, főképp a szigorú felfogásuak szemében megvetettek, zsarolásaik miatt a nép szemében gyűlölték voltak és általában rossz hírben állottak.

5.

A zsidó társadalom Jézus életében vallásilag és politikailag *pártokra* volt szakadva. A legbefolyásosabb és legnépszerűbb párt volt a farizeusi. A *farizeus* szó elkülönültet, szeparatistát jelent, akik t. i. magukat a tömegtől elkülönítik. Eredetileg ellenfelek adták nekik ezen nevet, de később maguk is tetszelegtek benne. Ők magukat *chaberim*-nek, társaknak (vagy elvtársaknak) nevezték. Kötelezőnek tartották a törvényen kívül az «atyák hagyományai» (halacha)-nak nevezett önalkotta aprólékos és kiesinyes szabályokat is. Ezeket

annyira szorgalmazták, hogy elébe tették a törvénynek és lassanként külsőségekbe vesző, képmutatást szülő formalizmusba estek. Magukat tartották a mózesi törvény «igazi» megtartóinak, más gondolkodásúakat megvetették, magukat mások fölé helyezték, mások hibái után leselkedtek, minden máshonnan származó nagyságot féltékeny irigységgel leszóltak. Innen származott a farizeus szónak az a mellékjelentése, mely ma közhasználatú. A politikában a zsidó-nemzeti irány hívei voltak, ezért a nép szemében kedveltek voltak.

Velük ellentétben állottak a *szadduceusok*. Nevüket a hellenista felfogású szádoki papi nemzetségtől vették. Csak a törvényt fogadták el a halacha kizárásával; racionalista irányzatot követtek a theológiában: tagadták a gondviselést, a szellemek létezését, a föltámadást és a halhatatlanságot. Kultúra szempontjából hellenista irányzatúak voltak; politikailag a hatalmasokkal, főképp a rómaiakkal tartottak; a papi nemesség érdekeit pártolták; az előkelő világgal és ezek velük tartottak. Az Üdvözítővel nem sokat törődtek, inkább csak lemosolyogták; csak mikor papi érdekeket sértett, lettek halálos ellenségei.

Tisztán politikai párt volt a *herodiánusoké*. Heródes Antipás és vele a római uralom párhívei voltak.

6.

Az Üdvözítő életében sokszor szerepel a **jeruzsálemi templom**. Ezt nem a mi nagy templomaink mintájára kell elgondolni. Fallal és oszlopcsarnokkal elkerített nagy udvarba volt bekerítve. Az oszlopsorok kettős csarnokot képeztek, a déli oldalon hármass csarnokot. A keleti oszlopcsarnok Salamon csarnokának nevét viselte. Ezen oszlopcsarnokokban és a közöttük elterülő kikövezett udvarban tartották az írástudók az ő előadásait, itt árusították a kereskedők az áldozati állataikat és itt állították fel a pénzváltók az ő asztalaikat. Ez volt az ú. n. *pogányok udvara*, melybe kívülről több kapun át lehetett bejutni és ahová, mint neve is mutatja, a pogányoknak is szabad volt bemenniük. Északnyugati sarkán erődítmény volt, az Antonia-vár, ahonnan az egész templomot át lehetett tekinteni és ellenőrizni.

Ezen udvar belsejében volt egy *belső udvar*, melyet a külsőtől egy három rőf magas kőfal kerített el. Ennek keleti

résében volt az *asszonyok udvara*, a nyugatiban az *izraeliták udvara*. Mindkettőbe külön kapuk vezettek és mindkettő oszlopcsarnokokkal volt körülvéve, mint a külső udvar. A kapuk fölött mindenütt latin- és görögnyelvű felirat volt, mely a másvallásúaknak a belépést halálbüntetés terhe alatt tiltotta. Ezen oszlopcsarnokokon belül különféle épületek voltak a templomi szerelvények, ruhák stb. elraktározására; az asszonyok udvarában volt a kincstár.

Az izraeliták udvarát egy korlát választotta el a *papok udvarától*, melyben az áldozati oltár állott, itt vágták le az áldozati állatokat, itt készítették el őket márványasztalokon az áldozathoz, itt volt a rézmedence a papok rituális mosakodásaihoz.

A papok udvarából 12 lépcső vezetett a tulajdonképeni *templomépülethez*, mely fehér márványból épült és 100 rőf hosszú és 100 rőf magas volt. Egy oszlopos előcsarnok volt előtte, melyből egy érckapu vezetett be a szenthelyre. A kapu előtt egy díszes függöny lógott; a kapu körül aranyból készült szőlőtő futott, melyről színarany szőlőfürtök lógtak. Bent a szenthelyen volt a hétágú gyertyatartó, a kitett kenyerek asztala 12 szent kenyérrel és a füstölő oltár. A falat függönyök fődtek. A nyugati oldalon egy nagy függöny választotta el e helyiségtől a *«legszentebb»*-et, a szoros értelemben vett szentélyt. Azelőtt ebben volt a frigszekrény, de annak a babiloni fogság idejében való eltűnése óta teljesen üres helyiség volt, ahová a főpapon kívül senkinek sem volt szabad belépnie, a főpapnak is csak egyszer egy évben, az engesztelés napján.

7.

Vallásos gyülekezés helyéül imaházak vagy imatermek, az ú. n. **zsinagógák** szolgáltak. Ezek hosszúkás termek vagy épületek voltak, melyeknek rendszeren a Jeruzsálem felé fordult falában egy fülke volt, melyben egy ládában tartották a Szentírást, jobban mondva rendszeren csak a felolvasásra szánt fejezeteket. A láda terítővel volt letakarva és öröklámpa égett előtte. A nép felé, a tér közepén emelkedett a szószék, amelyen a szentírási fejezetet állva felolvasták és ülve magyarázták. A szószék körül voltak az előkelők (a zsinagógai előjárók, írástudók és vénék) padjai; a zsinagóga elő részében a népé. A nők és férfiak ráccsal voltak egymástól elválasztva

vagy pedig a nők a karzaton voltak elhelyezve. Az olvasásra és magyarázatra bármely hitközségi (a zsinagóghoz tartozó) hívő, sőt a zsinagóga fejének engedelmével idegen is jelentkezhetett. A gyülekezés elején zsoltárokat énekeltek, azután előimádkozás mellett imádkoztak, ezután jött a szakaszok felolvasása. Ezen nyilvános felolvasás céljára a mózesi törvénykönyv szakaszokra (parasa) volt osztva; Jézus idejében a szombat délelőtti összejöveteleken már a próféták könyveiből és a történeti könyvekből is olvastak szakaszokat (haftara); az ünnepeken az ú. n. megilloth könyveket olvasták (Énekek éneke, Ruth, Siralmak, Prédikátor és Eszter könyveit). A szövegek bőrre vagy papirusz szalagokra voltak írva és rudakra föltekerve. Végül egy esetleg jelenlévő pap áldást adott vagy ha nem volt egy sem jelen, imában kérték az áldást.

8.

A zsidó naptár eltér a mienkétől. A zsidók a hold változásai szerint számították *hónapjaikat*. Kétféle hónapjuk volt: 29 napos, vagyis hiányos és 30 napos, vagyis teljes, mert a hold forgása 29 és fél napig tart.

A napév tizenegy nappal hosszabb, mint a holdév tizenkét hónapja és azért minden harmadik esztendőben az évhez egy póthónapot adtak, melyet Veadar, azaz második Adár hónapnak neveztek. De mivel a pótlás így sem tökéletes, azért a zsidó naptár 19 éves ciklusokra van osztva és minden ciklus 3., 6., 8., 11., 14., 17. éve szökőév.

A zsidó év a tavaszi holdtöltével kezdődött. Ez a számítási mód a vallási ügyekre mindvégig megmaradt, de a görög uralom idején a polgári ügyekre nézve elhagyták és helyette a szombati és jubiláris évek mintájára ősszel kezdték az évet.

Eredetileg minden hónapot sorszámaival jelölték; a babiloni fogság óta mindegyiket sajátos névvel jelöltek.

A *napokat* estétől-estélig számították. Az első csillagok megjelenésével kezdték. Éjjelre és nappalra osztották. Az *éjjel* tartott az első csillagok megjelenésétől hajnalig és négy órségre oszlott: este, teljes éj, kakasszó, hajnal. A *nappal* napkeltétől-napnyugtáig tartott és prima, tertia, sexta, nona részekre oszlott. De ezen felosztások nem voltak meg kezdettől fogva, csak az evangéliumi időre vonatkoznak.

A *szombat* heti nyugvónap volt. A *pénteket* *parasceve*-nek, vagyis előkészületnek is nevezték, mert ezen napon mindent el kellett előre készíteni szombatra, hogy a szigorú pihenést meg ne sértsék.

A legnagyobb nemzeti és vallási ünnep a *husvét* volt. Niszán hó 15.-re esett és egy hétig tartott, melyet *kováss-talan napoknak* hívtak. Az ezen hétre eső szombat volt az egész évben a legnagyobb és a rákövetkező napon kellett az aratás zsongéit az Úrnak bemutatni. Előbb nem volt szabad megkezdeni az aratást.

A *pünkösd* vagy a hetek ünnepe, ötven nappal husvét után volt. Emlékünnepe volt a törvény kihirdetésének a Sinai hegyen.

A *sátorosünnep* a pusztai vándorlás negyven évének emlékére ősszel volt és egy álló hétig tartott, mint a husvét.

Ezek voltak a főünnepek, melyeken a zsidók Jeruzsálembe szoktak zarándokolni.

A kevésbbé fontos ünnepek a következők voltak: Az *engesztelés napja* szigorú böjttel, öt nappal a sátorosünnep előtt; az *Encénia*, vagyis templomszentelési ünnep, egy hétig tartott a templomnak Makkabeus Judás által való megtisztításának emlékére; a *harsonák* ünnepe a hetedik hónap (Tisri) elsején, amikor a polgári újév kezdődött; végül a *Purim* vagyis a sorsok ünnepe, Eszter és Mardokeus emlékére.

Minden hónap első napjára eső újhold is alkalmat adott ünneplésre *neoménia* néven.

9.

Az Úr Jézus életében gyakran fordulnak elő dolgok, melyek a mi viszonyaink között általában ismeretlenek. Hogy minden egyes esetről ne kelljen külön mindegyiket megmagyarázni, a gyakran előfordulók magyarázatát itt előre-bocsátjuk. Ilyenek pl.

a *poklosság* vagy *bélpoklosság*. Kétféle volt: a fekete és a fehér. A *fekete* vörös foltokkal kezdődik, melyek gyakran gumókká lesznek és az egész arcot elfödik és eltorzítják. A szemek csöpögősek lesznek és fájnak, a szemöldök és szempilla kihull és a homlok is megkopaszodik. Heves és csillapíthatatlan viszketés gyötri az egész testet. A hang rekedtté, a lélegzet pihegővé és kellemetlenné válik; látás

és hallás meggyengül. A gumók üszkösödésbe mennek át, kifakadnak, bűzősekké lesznek és a tagok lerothadnak. A *fehér* hasonlít az előbbihez, de a vörös gumók helyett apró fehér gennyes pattanások keletkeznek, melyek később felfakadnak és csunya sebeket hagynak hátra. Főkép a végtagokat támadja meg, melyek lassanként rothadásba mennek át és izenként lepotyognak. Mellette rendesen elveszti a poklos a látást, hallást, ízlést és szaglást. A poklosság volt a halál mellett a legnagyobb levitikus tisztátalanság, mely a beteget a társadalomból teljesen kizárta. A gyász jeleit kellett viselnie: ruháit megszaggatni, földetlen fővel járnia és száját eltakarnia. A város kapuin kívül kellett tartózkodnia és minden közeledőt «tisztátalan, tisztátalan!» kiáltással figyelmeztetni.

A *holdkórosság* valószínűleg azonos a nyavalyatöréssel (epilepsia), melyet a hold járásával hoztak összefüggésbe.

Inaszakadtaknak olyan betegeket neveztek, akik bénulás vagy szélütés, vagy köszvényes bántalmak folytán tagjaikat nem bírták használni, vagy azok összezsugorodtak.

Az *ördögösség* vagy *ördögtől megszállottság* Jézus idejében s az egész ókori világban elterjedt dolog volt. Sok hellenista kultusznak középpontja volt. Abból áll, hogy egy gonosz szellem birtokába veszi egy ember testét; az ördög a mozgatója lesz. Sokszor testi bajokkal járt karöltve, mint pl. siket-séggel, némasággal, vaksággal, epilepsiával stb.

10.

Az evangéliumokban sokszor fordulnak elő *mértékek és pénzek* említései, melyek az újkoriaktól teljesen elűtnek.

A főbbek hozzávetőleges értékmeghatározását az alábbi táblázat mutatja.

Egészen pontos meghatározásokhoz nincsen még elég teljes bizonyosságú adatunk. A mértékeknél sokszor használtak a zsidók azonos nevű mértékeket, amelyeknek azonban értéke a szomszédos országokban különféle volt, ők pedig vegyesen használták a különféle országok mértékeit a sajátjaikkal fölváltva. A pénz értékének meghatározásánál ezen körülményen kívül még az is nehezíti az értékelést, hogy az alapul szolgáló aranyak és ezüstnek viszonylagos értéke is állandó változáson megy át.

Ezüstpénzek:

1 talentum (Mt 18, 24; 25, 15 Kn.)	=	6000 frank aranyban.
1 muna vagy mina vagy font (Luk. 19, 13)	= $\frac{1}{60}$ talentum	 = 100 frank
1 sekel vagy sziklus	= $\frac{1}{60}$ mina	 = 2 "
1 stater (Mt 17, 26)	= 4 drachma	 = 4 "
1 kettős drachma (didrachma) (Mt 17, 23)		 = 2 "
1 drachma vagy dénár		 = 1 "

Rézpénz:

1 asz = $\frac{1}{10}$ dénár		= 10 cts
1 quadrans = $\frac{1}{4}$ asz		= $2\frac{1}{2}$ "
1 lepton (Mk 12, 42)	= $\frac{1}{8}$ asz	 = $1\frac{1}{4}$ "

Ürmértékek:

1 batos (hordó Luk 16, 6)		= 36 liter
1 metretes (mérő, vödör Ján 2, 6)	=	27 " (görög)
	vagy	= 19 " (római)
1 koros (Luk 16, 7)	= 10 batos	 = 360 "
1 saton (Mt 13, 33; Luk 13, 21)		= 12 "

Hosszmértékek:

1 római mérföld		= $1\frac{1}{2}$ kilométer
1 stadium		= 192 méter
szombati út = 6 stadium, körülbelül	= 1200	"

**A MI URUNK
JÉZUS KRISZTUS ÉLETE**

**A NÉGY EVANGÉLIUM SZÖVEGEIBŐL
ÖSSZEÁLLÍTVA**

Mk 1, 1.

JÉZUS KRISZTUS,
az Isten Fia, evangéliumának kezdete.

ELŐSZÓ.

Lk 1, 1—4.

Mivel sokan megkísérelték rendbeszedni a köztünk végbe-
ment dolgok elbeszélését, aszerint, amint azt ránk hagyó-
mányozták azok, akik kezdettől fogva szemtanúk és szolgálói
voltak az igének: jónak láttam én is, mindennek eleitől fogva
szorgalmasan a végére járva, neked, kegyelmes Teofilusz,¹
rendben leírni, hogy megismerd azon igék igazságát, melyekre
téged oktattak.

¹ A megszólítás arra enged következtetni, hogy Teofilusz magas-
rangú ember volt; ezeket szokták ugyanis a görög és a latinszövegben
levő címmel illetni, mely cím az írásmagyarázók szerint a mi «kegyel-
mes» címzésünknek felel meg.

I.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS MAGÁN-ÉLETE.

1. Angyali üzenet Keresztelő Jánosra vonatkozólag.

Lk 1, 5—25.

Heródesnek, Judea királyának idejében volt egy Zakariás nevű pap Abia osztályából;¹ felesége Áron leányai közül való és neve Erzsébet volt. Mindketten igazak voltak Isten előtt, kik az Úr minden parancsolata és rendelése útján kifogás nélkül jártak. És nem volt fiuk, mert Erzsébet meddő volt és mindketten korban előrehaladottak voltak.

Történt pedig, hogy mikor osztályának során papi szolgálatot teljesített, a papság szokása szerint sorsolás útján rákerült a sor, hogy bemenjen az Úr templomába és tömjénáldozatot gyujtson; az egész néptömeg pedig künn imádkozott a tömjénáldozat idejében: megjelent pedig neki az Úr angyala a tömjénező oltár jobbján állva. És Zakariás ennek láttára megzavarodott és félelem szakadt rája. De az angyal mondá neki: Ne félj, Zakariás, könyörgésed meghallgatásra talált és feleséged, Erzsébet, fiút szül neked, hívd őt Jánosnak. Örömöd és vígasságod lesz benne és születésének sokan fognak örülni; mert nagy lesz az Úr előtt, sem bort, sem más részegítőt nem fog inni és már születése előtt betelik Szentlélekkel; és Izrael fiai közül sokat visszatérít az Úrhoz, az ő Istenükhöz. És előtte fog járni Illés szellemében és erejében, hogy az atyák szívét a fiakhoz hajlítsa és a hitetleneket az igazak bölcseségére, hogy az Úrnak tökéletes népet készítsen. És Zakariás mondá az angyalnak: Hogyan

¹ A papokat Dávid király sorozta osztályokba, vagyis családokba. Minden osztály sor szerint végezte a papi teendőket egyik szombattól a másikig.

higgyem ezt, hisz én aggastyán vagyok és feleségem előre-haladt korában. És felelvén az angyal, mondá neki: Én Gábel vagyok, ki az Isten előtt állok és azért vagyok küldve, hogy beszéljek veled és tudtadra adjam ezt az örömhírt. De ime, néma leszel és nem fogsz beszélhetni azon napig, melyen ezek megtörténnek, azért, mert nem hittél szavaimnak, melyek teljesülni fognak annak idején.

És a nép várta Zakariást és csodálkoztak, hogy késlekedik a templomban. Mikor pedig kijött, nem tudott hozzájuk szólni és megértették, hogy a templomban jelenést látott. És integetett nekik és néma maradt.

És lőn, hogy mikor letelték az ő szolgálatának napjai, hazament. Ezen napok után pedig az ő felesége, Erzsébet fogant és visszavonult öt hónapig, mondván: Így cselekedett velem az Úr eme napokban, melyekben arra méltatott, hogy elvegye szégyenemet az emberek előtt.

2. Angyali üzenet a Megváltóra vonatkozólag.

Lk 1, 26—38.

A hatodik hónapban pedig elküldötte Isten Gábel angyalt Galileának Názáret nevű városába, egy szűzhöz, aki egy József nevű, Dávid házából való férfiúnak volt eljegyezve és a szűznek neve Mária.

Mikor az angyal belépett hozzá, így szólt: Üdvözlégy, malasztal teljes; az Úr van teveled; áldott vagy te az asszonyok között! Ennek hallatára zavarba jött az ő beszédén és elgondolkodott, hogy micsoda köszöntés ez? És az angyal mondá neki: Ne félj, Mária, mert kegyelmet találtál Istennél; ime, méhedben fogansz és fiút szülsz és Jézusnak fogod hívni. Nagy lesz és a Magasságbeli Fiának fogják hívni és az Uristen neki adja atyjának, Dávidnak trónját és örökké fog uralkodni Jákob házában és uralkodásának nem lesz vége.

Mária pedig mondá az angyalnak: Hogyan lesz ez, hiszen férfit nem ismerek? És felelvén az angyal, mondá neki: A Szentlélek száll tereád és a Magasságbeli ereje árnyékozik be téged és azért szent szülöttednek is Isten Fia lesz a neve. És ime, rokonodnak, Erzsébetnek is öregségében fia lesz és ez már a hatodik hónapja neki, akit meddőnek tartottak; mert Istennél semmi sem lehetetlen. Mondá pedig Mária:

Ime, az Úr szolgálója, legyen nekem a te igéd szerint. És az angyal eltávozott tőle.¹

3. A megtestesült Ige.

Ján 1, 1–14.

Kezdetben vala az Ige, és az Ige Istennél vala, és Isten vala az Ige. Ez vala kezdetben az Istennél. Minden általa lett, és semmi sem lett nélküle, ami lett. Benne élet volt és az élet volt az emberek világossága. És a világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogadta be.

Volt egy Istentől küldött ember, kinek János volt a neve. Ez tanúnak jött, hogy tanúságot tegyen a világosságról, hogy

¹ Sokan félreértik a Szentírásnak ezt a fontos és gyönyörű fejezetét. Azt gondolják a Szüzanyáról, hogy ő oly dolgokban is tudatlan volt, amit Zsidóországban mindenki tudott. A szent Szűz fogantatásától fogva a Szentlélek különös vezetése és fölvilágosítása alatt állott; gyermekkorától fogva szorgalmasan forgatta a Szentírást, sokat gyakorolta az Isten gondviselésén és irgalmas tervén való elmélkedést. Lehetetlen, hogy csak ő ne tudta volna azt, amit azon időben Palesztinában minden földműves, minden falusi kisleány tudott a Messiásról, hogy t. i. egy szűztől fog születni és hogy egy előhírnök fogja megelőzni. Ő mind-azt nagyon jól tudta; tehát azt is tudta, hogy a szüzesség nemcsak, hogy nem akadály, hanem inkább elengedhetetlen feltétel az istenanyasághoz. Csakhogy mély alázatosságában sohasem mert arról még csak álmodni sem, hogy ő lesz az, akit Isten erre a nagy méltóságra fog kiszemelni. Azért is jegyezte el magát Józseffel. De azt is átlátta, hogy az oly ünnepies módon, egy angyal által jelzett születés nem lehet közönséges születés. Tudta azt is ép a Szentírás ismerete folytán és az akkori általános várakozás alapján is, hogy elérkezett a Messiás ideje. Tehát az angyal által jelzett születés nem lehet más, mint vagy a Messiás, vagy az előhírnök születése. E kettő közül egyiknek anyjaül volt tehát ő az angyal szavai szerint kijelölve. Hogy melyiknek, azt egy kérdés eldönthette. Izaiás szerint (7, 14: «Azért az Úr maga ad jelt nektek: Ime egy szűz méhében fogan és fiat szül») ugyanis az volt a Messiásnak az Istentől előre megmondott jele, hogy szűztől fog születni. Máriának nem kellett mást cselekednie, mint a jelet megtudakolnia az angyaltól. Ha szüzessége nem akadály a neki most kinyilatkoztatott közvetlen fogadásnak, a gyermek, ki tőle születik, a Messiás. Ellenkező esetben csak az előhírnök lehet. Azért kérdi az angyaltól: «Hogyan lesz ez, minthogy férfit nem ismerek?» Az angyal válasza után mindennel tisztában volt. De az angyal fel akarja világosítani az előhírnökre vonatkozólag is, akire az imént gondolt. Tudatja vele tehát a következőkben Keresztelő János fogantatását.

mindenki higygen általa. Nem volt ő a világosság, csak tanuskodnia kellett a világosságról.

Az vala az igaz Világosság, mely megvilágosít minden embert, aki e világra jő. A világon volt és a világ általa lett és a világ nem ismerte meg őt. A magáéba jött, de övéi nem fogadták be. De mindazoknak, kik befogadták, hatalmat adott, hogy Isten fiaivá lehessenek: azoknak, kik hisznek az ő nevében, akik nem vér és vér, sem a test ösztöne, sem a férfi akarata útján, hanem Istentől születtek.

És az Ige testté lön és közöttünk lakozott és láttuk dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal.

4. Jézus nemzetség-lajstroma József ágán.

Mt 1, 1—25.

Jézus Krisztusnak, Dávid fiának, Ábrahám fiának nemzetség-lajstroma.¹

Ábrahám fia volt Izsák; — Izsák fia pedig Jákob; — Jákob fia pedig Juda és testvérei; — Juda fia pedig Fárezs és Zára Thámártól; — Fárezs fia pedig Ezron; — Ezron fia pedig Aram; — Aram fia pedig Aminadab; — Aminadab fia pedig Nászon; — Nászon fia pedig Szalmon; — Szalmon

¹ Szent Máté Jézus nemzetséglajstroma gyanánt szent Józsefét adja, holott az Úr test szerint nem származik szent Józseftől. Ennek magyarázatára nem elégséges az, hogy szent József és a b. szűz Mária rokonok voltak és mindketten Dávid házából származtak; hanem szent Máté ki akarja mutatni, hogy az Úr Jézusnak, aki Józsefnek a törvény értelmében (törvényszerű) fia, Dávid trónjához joga van. Ezt Mária genealogiája útján nem érte volna el, mert ő Dávidtól nem a királyi, hanem a mellékágon származott. E trónörökléshez még akkor is lett volna az Úrnak joga, ha Józsefnek csak fogadott, vagy sógorsági házasságból való fia lett volna. Ám ennél sokkal inkább fia volt Józsefnek, mert József és Mária törvényes házasságában törvényesen született. Ami a boldogságos Szűzben természetfeletti módon született, az úgy József volt, mintha pl. valakinek szántóföldjén vetés nélkül természetfeletti módon termés jön létre. Ezért mondja a boldogságos Szűz is: «Atyád és én kerestünk téged!»

A genealogia az Úr őseinek három csoportját tünteti föl: a patriarkákat, a királyokét és a magánembereket. Mindegyikből maradt ki egy-egy izület; hogy ezek miért nem számlanak, a magyarázók különféle valószínű okokat említenek, de biztosat nem lehet megállapítani.

fia pedig Bóz Ráhábtól; — Bóz fia pedig Obed Ruthtól; — Obed fia pedig Jessze; — Jessze fia pedig Dávid király.

Dávid király fia volt Salamon, attól, aki Uriás felesége volt; — Salamon fia pedig Roboám; — Roboám fia pedig Abiás; — Abiás fia pedig Áza; — Áza fia pedig Jozafát; — Jozafát fia pedig Joram; — Joram fia pedig Oziás;¹ — Oziás fia pedig Joathám; — Joathám fia pedig Ákáz; — Ákáz fia pedig Ezekiás; — Ezekiás fia pedig Manasszesz; — Manasszesz fia pedig Ámon; — Ámon fia pedig Joziás; — Joziás fia pedig Jekoniás és testvérei a Babilonba való költözéskor.

És a Babilonba való költözés után Jekoniás fia volt Szalátiel; — Szalátiel fia pedig Zorobábel; — Zorobábel fia pedig Abiud; — Abiud fia pedig Eliakim; — Eliakim fia pedig Ázor; — Ázor fia pedig Szádok; — Szádok fia pedig Ákim; — Ákim fia pedig Eliud; — Eliud fia pedig Eleazár; — Eleazár fia pedig Mathan; — Mathan fia pedig Jákob; — Jákob fia pedig József, Mária férje, aki szülte Jézust, kit Krisztusnak hívnak.

Tehát az összes nemzetség Ábrahámától Dávidig tizen-négyszemélyes; Dávidtól a Babilonba való költözésig tizen-négyszemélyes; és a Babilonba való költözéstől Krisztusig tizen-négyszemélyes.

Krisztus származása pedig így volt: Azután, hogy Mária, az ő anyja már el volt jegyezve Józsefnek, még mielőtt egybekeltek volna, anyának találtatott a Szentlélektől.

József pedig, az ő férje, mivelhogy igaz ember volt és nem akarta őt elárulni sem, el akarta őt titkon bocsátani. Azonban aközben, hogy erről gondolkodott, ime megjelent neki álmában az Úr anyála, mondván: József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni Máriát feleségedül, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. Fiút szül és hívd a nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.

Ez az egész pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által: Ime, a szűz méhében fogan

¹ Mint a bibliai nemzetséglajstromokban többször is előfordul, a fiú szó nemcsak a közvetlen leszármazottat, hanem általában leszármazottat jelent, mint ebben a kifejezésben is: «Jézus, Dávid fia». Joram és Oziás közt hiányzik Okozás, Joáz és Amaziás. Valószínűleg azért hagyták ki őket a lajstromból, mert átok érte őket (III. Kir. 21, 20—25.) Ép így kimaradt Joziás és Jekoniás közt Joakim.

és fiút szül és nevét Emmánuelnek hívják, ami annyit tesz, mint: Velünk az Isten!

Mikor József álmából fölkel, úgy tett, mint az Úr anyjala parancsolta neki és magához vette feleségét. És nem ismerte meg őt, míg meg nem szülte elsőszülött fiát és nevét Jézusnak nevezte.¹

5. Mária látogatása Erzsébetnél.

Lk 1, 39—80.

Ama napokban Mária útrakelt és sietve elment a hegy-ségbe, Júdának egy városába;² és betért Zakariás házába és köszöntötte Erzsébetet. És lön, hogy mikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, a magzat repesett méhében és Erzsébet betelt Szentlélekkel és nagy szóval fölkiáltott és így szólt: Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse. És hogyan jutok én ahhoz, hogy az én Uramnak anyja jön énhozzám? Mert, ime, mihelyt köszöntésed szava fülembe hatolt, repesett örömében a magzat az

¹ Az angyali látogatás és az Ige megtestesülése után a Szűzanya viszonya Józsefhez lényegesen megváltozott. Minden leány, akiben még van nyoma az igazságérzésnek, ilyen tény mellett okvetlenül elintézi ügyét völegényével. Mennyivel inkább kell ezt a boldogságos Szűzről feltételeznünk. Lehetetlen volt neki Józsefet a megváltozott helyzetről nem értesítenie. József nagy zavarba jött, mert a boldogságos Szűz mennyei titkát ideje előtt nem lehetett elárulni, vagy hitetlenek előtt gúny tárgyává tenni. Amde igazságérzőkével (mivelhogy igaz ember volt) ellenkezett, hogy a világ szemében annak atyjaként szerepeljen, aki az Isten Fia; másrészt alázatosságában lehetetlennek tartotta, hogy férje lehessen a Szentlélek jegyesének. Ezért azt az utat választotta, hogy a Máriával tervezett házasságról lemond és csendben felbontja az eljegyzést. Erre részösül az angyali jelentésben, mely őt a házasság megkötésére bátorítja, amit azonnal meg is tesz.

Az a magyarázat, mellyel József zavarát gyakran megokolják, Józsefhez is, Máriához is méltatlan. Erthetetlen, hogy keresztény írók ilyen gondolatra juthattak. Szent Máté szövege semmiképp sem engedi meg, hogy az Erzsébet látogatásából visszatérés után és mintegy az együttlakás eredményeképp ismerte volna felszent József Máriának áldott állapotát. Hiszen a szöveg világosan mondja, hogy József a megtestesülés titkát már az együttlakás előtt — „mielőtt még egybekeltek volna” (1, 18.) — tudta.

² A mai Ain-Karim helységbe, mely kb. 6—7 kilométernyire van Jeruzsálemtől nyugatra a hegyek között.

én méhembem. És boldog vagy te, aki hitted, hogy beteljesedik, amit az Úr neked mondott. És mondá Mária: Magasztalja az én lelkem az Urat és örvendez az én szívem az én Üdvözítő Istenemben, hogy rátekintett az ő szolgálójának alázatosságára; mert, ime, mostantól fogva boldognak mond engem minden nemzedék. Mert nagy dolgokat művelt velem a Hatalmas, kinek Szent az ő neve. És irgalmassága ivadékról-ivadéokra száll azokra, akik őt félik. Hatalmat gyakorolt karjával: elszélesztette a szívük gondolatában felfuvalkodottakat. A hatalmasokat letette a trónról és felmagasztalta az alacsonyakat. Az éhezőket betöltötte jókkal és a gazdagokat üresen bocsátotta el. Kegyeibe fogadta Izraelt, az ő gyermekét, megemlékezve irgalmasságáról: amint mondta atyáinknak, Ábrahámnak és ivadékanak mindörökre.

Mária pedig mintegy három hónapig maradt nála; azután visszatért házába.¹

Erzsébetnek azonban megjött a szülés ideje és fiút szült. És meghallották a szomszédai és rokonai, hogy nagy irgalmasságot cselekedett vele az Úr, és együtt örültek vele.

És a nyolcadik napon eljöttek a gyermeket körülmetélni

¹ Mikor szent Lukács itt megemlíti, hogy meddig tartott a látogatás, mindjárt annak befejezését, vagyis a boldogságos Szűz hazatérését is említi. Ő máskor is szokott így eljárni. De ebből nem következik, hogy az, amit azután mond el, t. i. Ker. János születése, már a Szűzanya eltávozása után történt. A következő esemény volt az ottlét főeseménye, azért írja le még külön. A hagyomány is, meg a látogatás célja is arról tanuskodik ugyanis, hogy Ker. János születésénél a Szűzanya még ott volt Erzsébetnél. Ha az angyali üdvözlét idejét, mely Erzsébetnek hatodik hónapjában történt, március 25-ére tesszük, akkor a látogatásra való indulás legkésőbb április közepén lehetett. József értesítésére, aggályoskodására, az angyal által való megnyugtatóására és a házasságnak gyorsan és csendben való megkötésére két-három hét bőven elegendő volt. A Szűzanya meg az angyali üdvözlét óta vágya-vágyott Erzsébethez és el is indult hozzá még «ama napokban». Mivel április közepe épen husvétii idő is volt, Mária ezen útját valószínűleg egybekötötte (tán Józseffel együtt?) a husvétii jeruzsálemi zarándoklattal. Innen ment a közeli Ain-Karimba, hogy segítségére legyen néniének, gyakorolva nála a szeretet és alázatosság erényeit azzal, hogy ő, az Isten anyja szolgált az előhírnök anyjának. És mivel e segítségre Erzsébet legjobban a születésnél és körülmetélésnél szorult, ezen időt Szűz Mária bizonyára bevárta. Csakis így jön ki a kb. háromhónapnyi idő is. A július 2-iki hagyományos dátum tehát a látogatás végét örökíti meg. Június 24-ike volt János születésének, július 1-je körülmetélésének, július 2-ika a Szűzanya hazaindulásának napja.

és atyja nevérol Zakariásnak nevezték. De anyja felszólalt és mondá: Semmi esetre sem, hanem János lesz a neve. És mondák neki: Hisz senki sincs a rokonságodban, akit így hívnának. Intettek tehát atyjának, hogy minek akarja hivatni. És táblát kérvén, ráírta, mondván: János a neve. És mindnyájan csodálkoztak. Megnyílt pedig azonnal a szája és nyelve és szólott, magasztalva az Istent. És félelem szállotta meg mind az egész szomszédságot és mindezen dolgoknak híre terjedt Judea egész hegyvidékében; és mindnyájan, akik hallották, szívökre vették, mondván: Mit gondolsz, ki lesz e gyermekből? Mert az Úr keze volt vele. És Zakariás, az ő atyja, eltelt Szentlélekkel és prófétált, mondván:

Aldott Izrael Ura Istene, mert meglátogatta népét és megváltást szerzett neki; és az üdvösség szarvát¹ szerezte nekünk, az ő gyermekének, Dávidnak házában; amint megmondotta szent prófétáinak szája által, kik elejétől fogva voltak; hogy megszabadít ellenségeinktől és mindazok kezéből, akik gyűlölnék minket; hogy irgalmasságot cselekszik atyáinkkal és megemlékezik szent szövetségéről, arról az esküről, amelyet Ábrahám atyánknak tett, hogy ő megadja nekünk, hogy félelem nélkül, ellenségeink kezéből kiszabadulva, szolgáljunk neki, szentségben és igazságban az ő színe előtt éltünk minden napján. És téged, Gyermek, a Magasságbeli prófétájának fognak hívni, mert az Úr előtt fogsz járni útjait készíteni; hogy az üdvösség ismeretére tanítsad az ő népét, bűneinek bocsánatára, a mi Istenünk irgalmassága által, amelynél fogva meglátogatott minket a magasságból kelő,² hogy megvilágosítsa azokat, akik a sötétben és a halál árnyékában ülnek és lépteinket a béke útjára igazgassa.

A gyermek pedig nőtt és erősödött lélekben; és a pusztában tartózkodott ama napig, amelyen megmutatta magát Izraelnek.

¹ A szarv az erő jelképe; tehát az üdvösség szarva annyi, mint az üdvösség ereje, vagyis erős, hatalmas segítség, üdv.

² Jézus Krisztus az emberiségnek égből eredt szellemi napja. Már az ószövetség felkelő naphoz hasonlítja a jövődö Messiást. Zakariás énekének ezen helye is nyilván Izaiás próféta szavaira (9, 2) utal: «A nép, mely sötétségben jár vala, nagy világosságot látta, a halál árnyék tartományában lakóknak világosság támadta». Krisztus Urunk maga is «a világ világosságá»-nak nevezi magát.

6. Jézus születése.

Lk 2, 1—21.

Történt pedig ama napokban, hogy Augusztus császártól rendelet jött, hogy össze kell írni az egész földkerekséget. Ez az első összeírás¹ Cirinus, Sziria helytartója idejére esett. És elment mindenki, hogy jelentkezzék, kiki a saját városába. Felment tehát József is Galileából, Názáret városából Judeába, Dávid városába, melyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és családjából való volt, hogy jelentkezzék Máriával, várandós hites feleségével.²

És lőn, hogy míg ott voltak, leteltek születésének napjai. És megszülte elsőszülött³ fiát és pólýákba takarta és jászolba fektette, mert a szálláson nem volt számukra hely.

És azon a környéken pásztorok virrasztottak és örködtek az éjen át nyájaikon. És ime, előttük állott az Úr angyala és az Isten fényessége körülragyogta őket és megfélemlének nagy félelemmel. És mondá nekik az angyal: Ne féljetek; mert ime, nagy örömet hirdetek nektek, mely az egész népnek szól: mert Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, Dávid városában. És ez lesz nektek a jel: találtok egy gyermeket pólýába takarva és jászolba fektetve. És az angyal mellett hirtelen a mennyei seregek nagy sokasága jelent meg, Istent dicsérve és mondva: Dicsőség a magaságban Istennek és a földön békesség a jóakarátú embereknek. És mikor az angyalok eltávoztak tőlük az égbe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: Menjünk át Betlehembe és nézzük meg e dolgot, amit az Úr megjelentett nekünk. És sietve mentek és megtalálták Máriát és Józsefet és a

¹ Két összeírás volt Palesztinában. Az első összeírással Cirinus vagy Quirinus (Publius-Sulpicius Qu.), aki később Sziria helytartója lett, volt megbízva. De ez az első összeírás nem sikerült teljesen; azért később, midőn Archelaus számkivetése után Judea közvetlen római kormányzás alá került, másodszor is hozzáfogott. Ezt említi az Ap Csel 5, 37. Az Üdvözítő az első összeírás idején született.

² Máriának nem kellett Betlehembe mennie. Azért ment, mert tudta, hogy ott kell megszületnie a Messiásnak.

³ Az „elsőszülött” a bibliai nyelvszókás szerint nem az utóbbszülöttekkel való ellentétet jelzi, hanem a jogi ténnyt, hogy őt illetik az elsőszülöttséggel járó jogok és kötelességek. Elsőszülött volt tehát az is, aki után már senkisémet született.

jászolba tett csecsemőt. És amint meglátták, ráismertek abból, ami mondva volt nekik e gyermekekről. És mindenki, aki halotta, elcsodálkozott és azon is, amit a pásztorok mondtak nekik. Mária pedig megjegyezte magának mindezt és fontolgatta szívében. És a pásztorok visszatértek dicsőítve és áldva az Istent mindazokért, amiket hallottak és láttak, úgy, amint mondva volt nekik.

És mikor eltelt a nyolc nap a gyermek körülmetélésére, nevét Jézusnak nevezték, aminek az angyal nevezte még fogantatása előtt.¹

¹ Jézus születésének ideje nem esik a mostani, a közönséges időszámításunk 1. évére. Ez az időszámítás Dionysius Exiguus apáttól származik, általánosan elterjedt, de téves számításon alapszik. Szerinte Krisztus Urunk Róma alapítása után 754 december 25-én született volna. De ez nyilván téves. Hisz Heródes, aki a kisdedeket megölette, már 750 tavaszán meghalt és így Krisztus Urunk több mint négy évvel Heródes halála után született volna.

Mivel a Szentírás világosan mondja, hogy Krisztus Urunk Heródes király idejében született és hogy ez ölette meg az aprószenteket Betlehemben, nyilvánvaló, hogy Krisztus Urunk előbb született, mint 750. év tavasza. De a bölcsek látogatásának története szent Máté evangéliumában arra tanít minket, hogy az aprószentek meggyilkolásakor Jézus több volt egy évesnél és kevesebb két évesnél (Mt 2, 4—18). Nem volt még két éves, mert a nagyon is óvatos Heródes a két évesnél idősebbeket nem végeztette ki. De viszont nem is volt egészen újszülött, mert az egy évnél idősebbeket is kivégeztette «a bölcsektől kitudakolt idő szerint» (Mt 2, 16). Mivel pedig az egyház ősi hagyománya szerint Jézus születése december 25-ére esik, nyilvánvaló, hogy Jézus nem születhetett később, mint 748. december 25-én, vagyis egy évvel és legálább három hónappal Heródes halála előtt.

De utóbb sem. Mert a Szentírás tanúsága szerint Urunk az Augustus császár rendelte összeíráskor született. Ezzel az összeírással Palesztinában Quirinst bízta meg, akit a zsidók jól ismertek, mert később Sziria kormányzója volt és neki jutott az a nehéz feladat, hogy Judeát római provinciává alakítsa. Tertullian egy becses adata felvilágosít arról (Marcion ellen, 4, 19), hogy mely időben kezdte Quirinus a népszámlálási munkálatokat Palesztinában. T. i. Quirinushoz segítségül Sentius Saturninus volt beosztva. Ez a Sentius Saturninus 741—748. kormányzó volt Alsó-Sziriában. De mivel egy római kormányzó sem hagyhatta el helyét, míg megbízatása le nem járt, nem lehetett előbb Quirinus segítőtársa, mint 749-től, vagy legfőlebb 748. végétől fogva. Palesztinában tehát a népszámlálás nem kezdődhetett előbb, mint 749. elején, vagy legkorábban 748. végén.

Igy tehát, mivel Urunk születése Heródesnek 750-be eső halála miatt nem lehetett később, mint 748. december 25-én; a palesztinai összeírás kezdetének ideje miatt nem lehetett előbb, mint 748. december 25-én; megvan Urunk születésének pontos dátuma, melyet különben egyéb számítások is megerősítenek.

7. Jézus bemutatása a templomban.

Lk 2, 22—39.

Mikor pedig beteltek (*Mária*) tisztulásának napjai,¹ Mózes törvénye szerint föl vitték őt Jeruzsálembe, hogy bemutassák az Úrnak, amint az Úr törvényében írva van: Hogy minden elsőszülött fiút az Úrnak kell szentelni; és hogy áldozatot adjanak, úgy amint az Úr törvénye mondja, egy pár gerlicét, vagy két galambfiat.

És ime, volt Jeruzsálemben egy ember, kinek neve Simeon volt; igaz és istenfelő ember, aki várta Izrael vigasztalását és a Szentlélek lakott benne. És kijelentést nyert a Szentlélektől, hogy addig halált nem lát, míg előbb meg nem látja az Úr Krisztust. És a Lélek indításából a templomba ment. És mikor a gyermek Jézust bevitték szülei, hogy a törvény szokott módja szerint cselekedjenek vele, akkor karjaiba vette őt és áldotta az Istent és mondá: Most már elbocsáthatod békében a te szolgádat, Uram, a te igéd szerint; mert látták szemeim üdvösségedet, melyet minden nép szeme láttára készítettél: világosságot a pogányok felvilágosítására és népednek, Izraelnek dicsőségére.

És az atyja és az anyja csodálkoztak azon, amit róla mondtak. És Simeon megáldotta őket és mondá Máriának, az ő anyjának: Ime, ez sokaknak romlására és feltámadására szolgál Izraelben és jelül, melynek ellene fognak mondani; a te magad lelkét pedig kard fogja átjární, hogy sok szív gondolatjai napfényre kerüljenek.²

Eszerint tehát Üdvözítőnk a közönséges időszámítás előtti 6. év december 25-én született.

¹ A törvény értelmében a zsidó anya egy fiú születése után 40 napig «tisztátalan» volt. Ezen idő letelte után a szent szövegben említett áldozattal kellett megtisztulnia. (Lev 12.) A boldogságos Szűz, bár reája e törvény nem vonatkozott, alázatból mégis alávetette magát. — Erede-tileg az elsőszülött fiúk Istenéi voltak és az ő joguk és kötelességük volt az istentisztelet. (Ex 13, 2.) Mivel azonban az Ursten a zsidóknál Lévi törzsét választotta ki, azért az elsőszülötteket meg kellett mintegy váltani. A váltságdíj a papoké volt.

² Krisztus keresztye és kinszenvedése fogja az emberek gondolatait, benső mivoltukat napfényre hozni és őket Krisztus mellé vagy ellene sorakoztatni.

Úgy is értik némelyek e szavakat, hogy valamint az Úr anyja, hasonlókép a hívek is azon mérték szerint fognak üldözést és félre-

És volt egy próféta asszony, Anna, Fánuel leánya, Áser törzséből; sok időt élt, férjével hét évig élt szüzessége után. Nyolcvannégy éves özvegyasszony volt, nem távozott a templomból, böjtteléssel és imádsággal szolgált Istennek éjjel-nappal. Ez is épen odaérve, hálát adott az Istennek és beszélt róla mindazoknak, akik várták Izrael megváltását.

És mihielyt elvégeztek mindent az Isten törvénye szerint, visszatértek Galileába, az ő városukba, Názáretbe.¹

8. A napkeleti bölcsek.

Mt 2, 1—12.

Miután Heródes király idejében Juda Betlehemében megszületett Jézus, ime bölcsek jöttek keletről Jeruzsálembe, mondván: Hol van a zsidók újszülött királya? Mert láttuk keleten csillagát és eljöttünk imádni őt. Mikor ezt Heródes meghallotta, megrémült és vele együtt egész Jeruzsálem. És összehívta mind a főpapokat és a nép tudósait és tudakolta tőlük, hogy hol kell Krisztusnak születnie. Ám ezek azt mondták neki: Juda Betlehemében, mert így van megírva a

értést szenvedni, amely arányban lelki összeköttetésben vannak az Úrral. Így lesz t. i. nyilvánvalóvá, hogy csak szájukkal vagy szívükkel is Krisztus mellett vannak-e vagy sem és képesek-e érte szenvedni is, mert ez az igazi próbaköve a keresztény érületnek, mint szent Pál is mondja: «Mindazok, kik jámborul akarnak élni Jézus Krisztusban, üldözést fognak szenvedni» (2 Tim 3, 12.).

¹ Szent Lukács világosan mondja, hogy az Úr bemutatása után a szent család Názáretbe tért vissza. De úgy látszik, vonzotta őket Betlehem az ő szép emlékeivel, József odavaló is volt és tán valami öröksége is volt ott, ott akartak tehát letelepedni. Megtették Názáretben előkészületeiket és azután átköltöztek, úgy hogy a születés évfordulóján már ismét Betlehemben laktak. Nem az istállóban, hanem, mint szent Máté szövege nyilván mondja, egy házban. Itt találják meg őket a napkeleti bölcsek és innen menekülnek Egyiptomba.

Hogy a bölcsek érkezése nem azonnal a születés után volt, hanem később (a hagyomány szerint január 6-án, de a következő évben), azt onnan is következtethetjük, hogy a bölcsek néhány nap alatt olyan messziről nem érhettek volna el Jeruzsálembe és elindulás előtt bizonyosan meg is fontolták és előkészítették hosszú útjukat. Heródes is a csillag megjelenésének idejéhez képest és azon dőhöz képest, melyet a bölcsektől kitudakolt, nemcsak az újszülötteleket, hanem a két éven aluliakat is megöleti. A régi képek is a bölcsek hódolatánál már kissé nagyobbak ábrázolják a kis Jézust.

prófétánál: És te, Betlehem, Juda földje, korántsem vagy kicsi Juda előkelő (városai) között; hisz tebelőled származik a fejedelem, aki kormányozni fogja népemet, Izraelt. Ekkor Heródes titkon magához hivatta a bölcseket és szorgosan kitudakolta tőlük a csillag megjelenésének idejét. És elküldötte őket Betlehembe s mondá: Menjetek, kérdezősködjétek szorgosan a gyermek felől és ha rátaláltatok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és imádjam őt.

Miután ezek a királyt meghallgatták, elindultak. És ime a csillag, melyet keleten láttak, előttük járt, míg oda nem ért s meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt.

A csillag láttára igen nagyon megörültek. És bementek a házba s megtalálták a gyermeket anyjával, Máriával és leborulva imádták őt; és föltárván kincseiket, ajándékokat adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát.¹ És mivel álmukban intést kaptak, hogy Heródeshez vissza ne menjenek, más úton tértek vissza hazájukba.

9. Az egyiptomi számkivetés.

Mt 2, 13—23.

Miután ezek eltávoztak, ime az Úr anygala megjelent Józsefnek álmában, mondván: Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját és fuss Egyiptomba és maradj ott, ameddig majd megmondom neked; mert Heródes halálra fogja keresni a gyermeket. Ő pedig fölkelt, fogta a gyermeket és anyját éjjel és elköltözött Egyiptomba. És ott maradt Heródes haláláig, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta szája által (Oz 11, 1): Egyiptomból hívtam ki fiamat.

Mikor Heródes észrevette, hogy a bölcsek kifogtak rajta, nagy haragra gerjedt és megparancsolta, hogy öljék meg az összes fiúkat Betlehemben és egész környékén a kétévesektől kezdve és alább a bölcsektől kitudakolt idő szerint. Akkor beteljesedett, amit Jeremiás próféta jövendölt, midőn így szólt (31, 15): Szó hallatszott Rámában, nagy sirás és jajgatás:

¹ A mirha illatos és gyógyhatású mézga, amely egy keleti cserje izzadmányakép jó létre. Kezdetben puha és világossárga, később megkeményszik és megsötétül. A zsidóknál keresett cikk volt; illatszernek, áldozati cikknek és balzsamozásnál használták.

a fiait sirató Rákel és nem akar megvigasztalódni, mert nincsenek többé.

Heródes halála után ime az Úr anygala megjelent Józsefnek álmában Egyiptomban és mondá: Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját és eredj Izrael földére; meghaltak már, akik a gyermek életére törtek. És ő fölkelt, fogta a gyermeket és anyját és Izrael földére ment. De hogy meghallotta, hogy Judeában Arkelaus uralkodik atyja, Heródes helyén, félt oda menni; ám intést kapott álmában és Galilea vidékeire költözött. És a Názaret nevű városba ment lakni, hogy teljesedjék, amit a próféták mondtak: hogy Názaretinek fogják hívni.

10. A tizenkétéves Jézus a templomban.

Lk 2, 40—52.

A gyermek pedig növekedett és erősödött, telve bölcsességgel és az Isten kegyelme vala benne.¹ És szülei minden évben elmentek Jeruzsálembe a husvét ünnepére. És mikor tizenkétéves lett és ők az ünnepi szokás szerint fölmentek Jeruzsálembe, elvégződven a napok, midőn visszatértek, a gyermek Jézus visszamaradt Jeruzsálemben és szülői nem vetlék észre. Azon hiedelemben, hogy az útítársaságban van, megtettek egy napi utat és keresték a rokonok és ismerősök között. És mikor nem találták, visszamentek Jeruzsálembe, hogy megkeressék. És lőn, hogy harmadnap mulva megtalálták a templomban a tudósok közt ülve, amint hallgatta és kérdezgette őket. De aki csak hallgatta, mindenki csodálkozott okosságán és feleletein. Ennek láttára elsodálkoztak és mondá neki anyja: Fiam, miért cselekedtél így velünk? Ime atyád és én bánkódva kerestünk! És mondá nekik: Hogyan, hogy

¹ Krisztusban már fogantatása pillanatától megvolt a kegyelem teljessége. Hisz «az ő teljességéből kaptunk mi mindnyájan kegyelmet kegyelemért» (Ján 1, 16.) és fogantatásától fogva «telve volt kegyelemmel és igazsággal» (Ján 1, 14). Külsőleg úgy fejlődött, mint a többi gyermek, hisz valódi ember volt; de bölcsességének teljessége futólagosan feltárult előttünk a következő elbeszélés folyamán. Azután Jézus ismét visszavonul a látszólag egészen közönséges emberi fejlődés folyamatába. Isteni természete szerint ugyan minden végtelen volt benne; de emberi természete szerint nem lehetett meg az, ami végtelen lényegét feltételez; bár megvolt benne mindaz a tökéletesség, amivel teremtett természet csak bírhatott.

kerestetek? Nem tudtátok, hogy atyám tulajdonában kell lennem? De ők nem értették meg, amit nekik mondott. És visszament velük le Názáretbe.

És engedelmes volt nekik. És az anyja mindezt a szívébe zárta. És Jézus fejlődött bölcseségben és korban és kedves-ségben Istennél és embereknel.

11. Keresztelő János prédikálása.

Lk 3, 1—20.

(Mt 3, 1—12; Mk. 1, 2—8.)

Tibérius császár uralkodásának tizenötödik évében, mikor Poncius Pilátus volt Judea helytartója, Galileában pedig Heródes volt negyedes fejedeleme, testvére Fülöp pedig Iturea és Trakónitisz tartománynak negyedes fejedelme és Lizániás Abilinának negyedes fejedelme, Annás és Kaifás főpapok alatt, lön az Úr szava Jánoshoz, Zakariás fiához, a pusztában. És bejárta a Jordán egész környékét, prédikálva a bűnbánat keresztségét a bűnök bocsánatára, [és mondá: Tartsatok bűnbánatot, mert eljött a mennyek országa] (*Mt*) amint megvan írva Izajás próféta beszédeinek könyvében: [Ime, én elküldöm az én követemet előtted, aki elkészíti utadat előtted] (*Mk.*); a pusztában kiáltónak szava: Készítsétek az Úr útját, egyengessétek ösvényeit. Töltsetek be minden völgyet és hordjatok le minden hegyet és halmot; ami görbe, legyen egyenessé és ami göröngyös, sima úttá; és minden ember meglátja az Isten szabáditását. [Maga János pedig teveször ruhát viselt és derekán bőrvet, étele pedig sáska és erdei méz volt.

Ekkor kijárt hozzá Jeruzsálem és egész Judea és az egész környék a Jordán tájáról. És megkeresztelkedtek tőle a Jordánban és megvallották bűneiket. Mikor pedig meglátta, hogy a farizeusok és szaduceusok közül sokan jönnek hozzá keresztkedni] (*Mt*), mondá a tömeghez, mely kijött hozzá keresztkedni: Viperák fajzatai, ki intett titeket, hogy a kitörőben lévő harag elől meneküljete? Teremjétek tehát a bűnbánat méltó gyümölcseit! És ne kezdjétek mondogatni: Ábrahám a mi atyánk. Mert azt mondom nektek, hogy van hatalma az Istennek ezekből a kövekből is Ábrahám-fiaikat támasztani. A fejsze már a fák tövére van téve. Minden fát pedig, mely nem hoz jó gyümölcsöt, kivágnak és a tűzre vetnek.

És kérdezte tőle a sokaság, mondván: Tehát mit cselekedjünk? Felelvén pedig, mondá nekik: Akinek két köntöse van, adjon annak, akinek nincs; és akinek ennivalója van, hasonlóképp cselekedjék.

De a vámosok is jöttek keresztelkedni és mondák neki: Mester, mit tegyünk? Ő pedig mondá nekik: Semmi többet nem kell tennetek, mint ami meg van parancsolva.

A katonák is megkérdezték, mondván: Hát mi mit tegyünk? És mondá nekik: Senkit se bántsatok, se meg ne károsítsatok és elégedjetek meg a zsoldotokkal.

És mivel a nép azt hitte és szívében mindenki azt gondolta Jánosról, hogy talán ő a Krisztus; János mindenkinek megmondta feleletül: Én ugyan vízzel keresztellek benneteket, de majd jön utánam egy nálamnál hatalmasabb, akinek nem vagyok méltó, hogy saruinak szíjját [leborulva] (*Mk*) leoldjam [és saruit utána vigyem] (*Mt*); ő majd Szentlélekkel és tűzzel keresztel meg titeket; szórólapátját már kezében tartja és megtisztítja szérűjét; a búzát csűrőbe takarítja, a polyvát pedig elégeti az olthatatlan tűzön. És még sok egyébre is buzdította és oktatta a népet.

Heródes negyedes fejedelem pedig, mikor megintette őt fivérének felesége, Heródiás miatt, és mindazon rossz miatt, amit Heródes művelt: mindezeket még azzal tetézte be, hogy Jánost tömlőcbe zárta.¹

12. Jézus keresztsége.

Mt 3, 13—17.

(Mk 1, 9—11; Lk 3, 21—22.)

Akkor eljött Jézus Galileából a Jordán mellé Jánoshoz, hogy ez megkeresztelje őt. De János ellenkezett, mondván: Nekem kell tőled kereszteltetnem, és te jössz hozzám?! Jézus azonban felelé és mondá neki: Hagyd most; így kell nekünk minden igazságot teljesítenünk. Akkor engedett neki. Jézus

¹ Szokása szerint Lukács itt is, mint ahogy Erzsébet látogatásánál (1, 56.) láttuk, az elbeszélt esemény végét röviden előre jelzi. János bebörtönöztetése ugyanis később, kb. egy év múlva történt csak. Mutatja e tényt a következő elbeszélés is. János t. i. ezen időben kezdte Heródes Antipás, az aprószentek gyilkosa fiának tetteit korholni; többször megismételte, végül börtönbe került.

pedig megkeresztelkedvén, azonnal kijött a vízből [és imádkozott] (*Lk*). És ime megnyíltak neki az egek és látta az Isten lelkét, mint galambot, leereszkedni és magára szállani. És ime egy hang szóllott az egekből: Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik.

13. Jézus nemzetség-lajstroma Mária ágán.

Lk 3, 23—38.

Maga Jézus pedig a harmincas éveknek körülbelül az elején volt, mint vélték, József fia, aki Hélié volt,¹ ez Mathaté, — ez Lévié, — ez Melkié, — ez Jamnéé, — ez Józsefé, — ez Matatiásé, — ez Ámosé, — ez Náhumé, — ez Heszlié, — ez Naggéé, — ez Mahaté, — ez Mathatiásé, — ez Semeié, — ez Józsefé, — ez Júdaé, — ez Joannáé, — ez Rézáé, — ez Zorobábelé, — ez Szaláticlé, — ez Nérié, — ez Melkié, — ez Addié — ez Kozáné, — ez Elmadáné, — ez Heré, — ez Jézusé, — ez Eliezeré, — ez Jorimé, — ez Mataté, — ez Lévié, — ez Simeoné, — ez Júdaé, — ez Józsefé, — ez Jónáé, — ez Eliakimé, — ez Meleáé, — ez Mennáé, — ez Mathatáé, — ez Nátháné, — ez Dávidé, — ez Jesszéé, — ez Obedé, — ez Bózá, — ez Szalmoné, — ez Násszoné, — ez Aminadabé, — ez Aramé, — ez Ezroné, — ez Fáreszé, — ez Júdaé, — ez Jákobé, — ez Izsáké, — ez Ábrahámé, — ez Táréé, — ez Nákoré, — ez Szárugé, — ez Ragaué, — ez Fálegé, — ez Héberé, — ez Szálée, — ez Kaináné, — ez Arfakszadé, — ez Szemé, — ez Noée, — ez Lámeké, — ez Matuzaláé, — ez Hénoké, — ez Járedé, — ez Maláleelé, — ez Kaináné, — ez Hénoszé, — ez Szeté, — ez Ádámé, — ez Istené.

¹ Szent Máté evangéliumának elején az Úr Jézus nemzetség-lajstromát atyai ágon adja (l. a 4. jegyzetet): szent Lukács az anyai ágon valót. Figyelmeztet erre, midőn mondja, hogy Jézus, akit József fiának tartottak, a valóságban Hélitől származott. Héli a Heliakim név rövidebb alakja, mely név viszont azonos a Joakim névvel. Ez a Joakim vagy Heliakim a boldogságos Szűz atyja. A hagyomány is erről biztosít, de hogy ez a Héli nem lehet József atyja, azt a szent Máté genealogiája is bizonyítja, mely szerint szent József atyjának neve Jákob volt. A szent Lukács adta genealogia szerint is az Úr Jézus Ábrahám és Dávid ivadéka anyja útján, miként törvényszerű atyja útján Dávid trónjának örököse.

14. A negyvennapos böjt.

Lk 4, 1—13.

(Mt 4, 1—11; Mk 1, 12. 13.)

Jézus eltelve Szentlélekkel, eltávozott a Jordántól és a Lélek a pusztába hajtotta [vezette] (Mt) negyven napra és kísértette az ördög. [És negyven nap és negyven éjjel a pusztában volt és kísértette a Sátán; és a vadállatokkal volt együtt] (Mk).

És azon napokban semmit sem evett és mikor azok elmúltak, éhes volt. Mondá pedig neki az ördög: Ha Isten Fia vagy, mondd e könek, hogy váljék kenyérré. És felelé neki Jézus: Meg van írva: hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Isten minden igéjével [minden dologgal, ami az Isten szájából származik] (Mt).

És az ördög egy magas hegyre vezette és megmutatta neki a földkerekség minden országát egy pillanat alatt és mondá neki: Ezt a hatalmat és dicsőséget mind neked adom; mert nekem van adva és annak adom, akinek akarom. Ha tehát leborulsz előttem, minden a tied lesz. És felelvén Jézus, mondá neki: Meg van írva: Uradat Istenedet imádd és csak neki szolgálj.

És Jeruzsálembe vezette őt és a templom ormára állította és mondá neki: Ha Isten Fia vagy, szállj le onnan. Hisz meg van írva, hogy angyalainak parancsol felöled, hogy megóvjanak téged, és hogy kezeiken bordozzanak, hogy lábadat kőbe ne üssed. És felelvén Jézus, mondá neki: Meg van írva: ne kísértsd a te Uradat Istenedet.

És mikor végére járt a kísértésnek, eltávozott tőle az ördög egy időre [és ime angyalok jöttek és szolgáltak neki] (Mt., Mk.).¹

¹ Egy időre távozott el tőle az ördög, mert ez a küzdelem kezdete volt csak. Krisztus működésének ideje alatt elkeseredetten küzdött ellene a megszállottak gyötrése, a papok és farizeusok gyűlölsége, sok hallgatójának penitenciátlansága és sok egyéb jelenség üldözése által.

15. Keresztelő János tanuskodásai Krisztus felől.

Ján 1, 15—36.

János tanúságot tesz róla és kiáltja: Ez az, akiről mondtam: Aki utánam jön, előttem lett, mert előbb volt nálamnál. És az ő teljességéből kaptunk mi mindnyájan kegyelmet kegyelemért. Mert a törvény Mózes által adatott; a kegyelem és igazság Jézus Krisztus által lett. Az Istent soha senki sem látta; az egyszülött Fiú, ki az atya keblén van, ő beszélt róla.

És ez János bizonyágtétele, mikor a zsidók Jeruzsálem-ből papokat és levitákat küldtek hozzá, hogy megkérdezzék: Te ki vagy? És ő megvallotta és nem tagadta: Én nem vagyok a Krisztus. És kérdezik őt: Mi tehát? Te vagy az Illés? És mondá: Nem vagyok. A próféta vagy? És felelé: Nem. Mondák tehát neki: Ki vagy hát, hogy választ vihessünk küldöinknek? Mit mondasz magadról? Mondá: Én a pusztában kiáltónak szava vagyok: Egyengessétek az Úr útját, amint megmondotta Izajás próféta. És a küldöttek a farizeusok közül valók voltak. És megkérdezték őt és mondák neki: Mit keresztelsz tehát, ha nem vagy sem a Krisztus, sem Illés, sem a próféta? Felele nekik János, mondván: Én vízzel keresztelek; de köztetek van, akit ti nem ismertek. Ő az, akit ti nem ismertek. Ő az, aki utánam jön, aki előttem lett, akinek nem vagyok méltó sarusziját megoldani. Ezek Bethániában történtek, a Jordánon túl, ahol János kereszteni szokott.

Másnap látta János Jézust feléje jönni és mondá: Ime az Isten báránya, ime, ki elveszi a világ bűnét! Ő az, akiről mondtam: Utánam jön egy férfiú, ki előttem lett, mert előbb volt nálamnál. És én nem ismertem őt, hanem hogy nyilvánvalóvá legyen Izraelben, azért jöttem én vízzel kereszteni. És tanúságot tett János mondván: Láttam a Lelket leszállani az égből mint galambot és fölötte maradt. És én nem ismerem őt, hanem, aki engem vízzel kereszteni küldött, mondta nekem: Akire majd látod a Lelket rászállani és fölötte maradni, az az, aki Szentlélekkel keresztel. És én láttam és tanúságot tettem, hogy ez az Isten Fia.

Másnap ismét ott állott János és két tanítványa. És amint meglátta Jézust arra menni, mondá: Ime az Isten báránya!

16. Az első tanítványok.

Ján 1, 37—51.

És meghallotta a két tanítvány, hogy mit mondott és követtek Jézust. Amint Jézus hátrafordult és meglátta, hogy követik őt, mondá nekik: Mit kerestek? Mondák neki: Rabbi (ami annyit tesz, mint Mester), hol lakol? Mondá nekik: Jöjjetek és lássátok. Mentek és meglátták, hol lakott és aznap nála maradtak; ekkor körülbelül tíz óra volt. Az egyik pedig a kettő közül, kik Jánostól ezt hallották és őt követték. András volt, Simon Péter testvére.

Ez először testvérel, Simonnal találkozott és mondá neki: Megtaláltuk a Messiást (ami annyit tesz, mint Krisztus). És elvezette Jézushoz. Jézus pedig rátekintett és mondá: Te Simon vagy, Jónás fia, Kéfás lesz a neved (ami annyit tesz, mint Péter).

A következő napon elindult Galileába és Fülöppel találkozott. És mondá neki Jézus: Kövess engem. Fülöp pedig Betsaidából való volt, András és Péter városából.

Fülöp találkozott Nathánaellel és mondá neki: Akiről Mózes írt a törvényben és a próféták, megtaláltuk: a názáreti Jézust, József fiát. És mondá neki Nathánael: Jöhet valami jó Názárethből? Mondá neki Fülöp: Jöjj és lásd. Amint Jézus látta, hogy Nathánael feléje tart, azt mondta róla: Ime egy igaz izraelita, akiben nincs álnokság. Mondja neki Nathánael: Honnan ismersz engem? Felele Jézus és mondá neki: Még mielőtt Fülöp hívott volna, mikor a fügefa alatt voltál, már láttalak. Felelé neki Nathánael és mondá: Rabbi te az Isten Fia vagy, te vagy Izrael királya. Felele Jézus és mondá neki: Mert azt mondtam neked, láttalak a fügefa alatt, hiszsz; nagyobb dolgot is fogsz látni. És mondá neki: Bizony, bizony mondom nektek, meglátjátok a megnyílt eget és az Isten angyalait föl- és alászállani az Emberfia fölött.¹

¹ Az Üdvözlő a Tábor-hegyén és mennybemenetelénél történendő csodákra utal. Ezt ugyan most nem értették még meg, de szükséges volt lelküket előkészíteni ama nagy dolgokra, melyeknek tanúiul voltak kiszemelve és azon természetfölötti dolgok befogadására, melyeket a jövő rejtegetett számukra.

17. A kánai menyegző.

Ján 2, 1—11.

És harmadnap menyegző volt a galileai Kánában; és Jézus anyja is ott volt. De meg voltak hívva a menyegzőre Jézus és tanítványai is. Mikor elfogyott a bor, Jézus anyja így szólt hozzá: Nincs boruk. És mondá neki Jézus: Asszony, mi nekem a dolgom és mi neked? Még nem jött el az én óráim!¹ Mondja az anyja a szolgálknak: Akármit mond nektek, tegyétek meg. Ott állott pedig hat köveder a zsidók tisztálkodása végett; belefért mindegyikbe két-három metréta. Mondá nekik Jézus: Töltsétek meg a vödröket vízzel. És megtöltöttek szinig. És mondá nekik Jézus: Meritsetek most és vigyetek a násznagynak. És vittek neki. Mikor a násznagy megízlelte a borra vált vizet és nem tudta, honnan vették — a szolgák ugyan, akik a vizet meritették, tudták — a násznagy oda-hívta a vőlegényt és mondá neki: Minden ember először a jó bort adja föl, és csak mikor már megittasodtak, akkor a silányabbat; de te mostanáig tartogattad a jó bort.

Csodáinak ezt a kezdetét Jézus a galileai Kánában művelte és kinyilatkoztatta dicsőségét és hittek benne tanítványai.²

¹ Az «asszony» megszólítás az akkori és ottani szokások szerint nem volt olyan kemény és hideg, mint aminőnek nekünk hangzik. Sőt a hatalom és tisztelet volt benne kifejezve. Különben némely mostani népnél is előkelő megszólítás. Pl. a franciák királynéikat és császárnéikat is csak «asszonyom»-nak szokták volt címezni.

Az Üdvözítő feleletének értelme ez: Még nem jött el az én óráim, t. i. az az idő, amikor mint a világ mestere és üdvözítője nyilvános működésemet gyakorlom; ez csak néhány hét múlva kezdődik. Most még teljesen a magánéletem keretei közt akarok mozogni; tehát az én dolgom az, ami eddig volt, hogy mint fiú engedelmeskedjem, a Te dolgod pedig, hogy parancsolj, mint anyám.

² Az Üdvözítő ezen csodával első apostolai és tanítványai előtt akarta isteni küldetését («dicsőségét») nyilvánvalóvá tenni, hogy hitüket szilárd alapra fektesse. De oly csodát választ, amellyel egyszersmind kézzelfoghatóvá teszi azt, amit egy apostolnak és tanítványnak min-denekelőtt tudnia kell: Szűzanyjának mindenható közbenjárását.

18. Kafarnaumi tartózkodás.

Ján 2, 12.

Ezután ő és édesanyja, rokonai és tanítványai lementek Kafarnaumba; és ott maradtak egy kevés ideig.¹

¹ Ezen alkalommal özvegy édesanyját telepíti le Kafarnaumban az Úr. De a jövőben számtalanszor tér ide vissza. Mint Názáret volt rejtett életének, úgy Kafarnaum lesz nyilvános életének idejében az Üdvözítő otthona. Ezért nevezi az evangélium is «az ő városa»-nak. Innen indult mindig igehirdető útjára és ide tért minduntalan vissza a családi tűzhelyhez pihenni.

II.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS NYILVÁ- NOS ÉLETÉNEK ELSŐ ÉVE.

1. Jézus teljhatalmú bevonulása Atyja házába.

Ján 2, 13—22.

Közel volt a zsidók husvétja, és Jézus fölment Jeruzsálembe. És a templomban tulkok, juhok és galambok árusait találta és ottülő pénzváltókat. És miután korbácsot csinált kötelekből, mind kiverte őket a templomból, a juhokat is, meg a tulkokat; és a pénzváltók ércpénzét leszórta és asztalaikat feldöntötte. És a galambárusoknak mondá: Vigyétek ezeket innen és Atyám házából ne csináljatok vásárcsarnokot. Tanítványai pedig megemlékeztek, hogy meg van írva: A te házádért való buzgóság emészt engem.¹ Megszóllították tehát a zsidók és mondák neki: Micsoda jelt mutatsz nekünk, hogy ilyeneket művelsz? Felelé Jézus és mondá nekik: Rontsátok le e templomot és én harmadnapra felépítem! Mondák tehát a zsidók: Negyvenhat évig épült e templom és te három nap alatt felépíted? Ő azonban testének templomárólmondotta.

¹ A templomban való ez a teljhatalmú megjelenés volt az Üdvözlő nyilvános életének megnyitása, mintegy hivatalos bemutatkozása, amint ezt Malakiás próféta megjövendölte (3, 1—3): «Ime én elküldöm angyalamat (Ker. János), hogy elkészítse az utat szíнем előtt. És mindjárt eljő templomába az Uralkodó, kit ti kerestek és a szövetség angyala, kit ti kívántok. Ime jó, úgymond a seregek Ura. De ki foghatja föl az ő eljövételének napját? És ki állhat meg az ő megjelenésekor, hiszen olyan ő, mint az olvasztótűz és mint a ruhafestők lúgja; és leül mint ötvös vagy ezüstitisztító és megtisztítja Lévi fiait és megtisztítja őket, mint az aranyat és mint az ezüstöt szokás, hogy az Úrnak igazságban mutassanak be áldozatot».

Ezenkívül még két templomtisztítást említ a szent evangélium: Virágvasárnap, az ünnepélyes bevonulás után és a rákövetkező napon.

Mikor azután feltámadt a halottakból, megemlékeztek tanítványai, hogy ezt mondotta, és hittek az Írásnak és a beszédnek, melyet Jézus mondott.¹

2. Jézus Judeában.

a) Jézus hatása Jeruzsálemben. Ján 2, 23—25.

Mikor pedig husvétkor Jeruzsálemben volt az ünnepnapon, csodajeleinek láttára, melyeket művelt, sokan hittek az ő nevében. De Jézus nem bízta magát rájuk, mivel ismerte mindnyáját és nem is szorult rá, hogy valaki bárki felől is tanuskodást tegyen, mert magától is tudta, hogy kiben mi lakik.²

b) Nikodémus látogatása. Ján 3, 1—21.

Volt a farizeusok között egy Nikodémus nevű főrangú zsidó. Ez eljött Jézushoz éjjel és mondá neki: Rabbi, tudjuk, hogy Istentől jött tanító vagy; mert azokat a jeleket, melyeket te művelsz, senki sem művelheti, hacsak az Isten nincs vele. Felelé Jézus és mondá neki: Bizony, bizony, mondom neked, hacsak valaki újra nem születik, meg nem látja az Isten országát. Mondja neki Nikodémus: Hogyan születhetik az ember, mikor már vén? vajjon megint visszatérhet anyja méhébe és újra születhetik? Felelé Jézus: Bizony, bizony, mondom neked, ha csak valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába. Ami a testből született, az test; ami a Lélekből született, az lélek.

¹ Hatalmának, jogának és igazi mivoltának bizonyságául az Úr főleg ünnepélyes alkalmakkor föltámadásának csodájára szokott hivatkozni. Ezen ünnepélyes alkalommal is azt teszi.

² Csodái láttára sokan lelkesültek föl és jelentették ki, hogy hisznek üdvöztető küldetésében; de ez a lelkesedés nem volt mindnyájában sem egyenlően őszinte, sem egyenlően tartós. A külső látszat félrevezethette volna az emberi megfigyelést, de nem Jézus látását. Rája nézve a külső emberi tanuskodás fölösleges és értéktelen, hisz Ő az Ige, az emberek világossága; mint a szívek és vesék vizsgálója, ismerte mindenkinek legtitkosabb gondolatát és legtitkoltabb érzelmét is. Csalhatatlan bölcseségében nem fogadta bizalommal a tömeg lelkesedését, melyről tudta, hogy mulékony és felületes.

Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam neked : Újra kell születnetek. A szél ott fúj, ahol akar, és hallod zúgását, de nem tudod, honnan jön, vagy hová megy; így van mindenkivel, aki a Lélekből született. Felelé Nikodémus és mondá neki: Hogyan lehet mindez? Felelé Jézus és mondá neki: Te mester vagy Izraelben és ezt nem tudod? Bizony, bizony, mondom neked, hogy azt mondjuk, amit tudunk és arról tanuskodunk, amit látunk; és ti nem fogadtátok el a mi tanuskodásunkat. Ha akkor, mikor földi dolgokról beszéltem nektek, nem hittetek, hogyan fogtok hinni, ha majd mennyei dolgokról beszélek nektek? És senki sem ment föl a mennybe, mint csak az, aki leszállott a mennyből, az Emberfia, ki a mennyben van. És miként Mózes felemelte a kígyót a pusztában, úgy kell, hogy az Emberfiát is felemeljék, hogy mindenki, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örök életé legyen. Mert úgy szeretne Isten a világot, hogy odaadta egyszülött Fiát, hogy senki, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert nem azért küldötte Isten a Fiát a világra, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözítse a világot. Aki hisz benne, az nem ítéltetik el; aki pedig nem hisz, máris el van ítélve, mert nem hisz az Isten egyszülött Fiának nevében. Az pedig épen az ítélet, hogy a világosság eljött a világra, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert cselekedeteik rosszak voltak. Mert mindenki, aki rosszul cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy meg ne róják cselekedeteit. Aki pedig az igazságot cselekszi, az a világosságra megy, hogy cselekedetei napfényre jussanak, mert hogy Istenben vannak téve.

c) Jézus Judeában és János tanítványai. Ján 3, 22—36.

Ezután Jézus tanítványaival Judea földére jött; és ott tartózkodott velük és keresztelt.

János pedig Ennonban Sálím mellett keresztelt, mert ott sok víz volt; és jöttek és keresztelkedtek. Mert még nem vetették Jánost tömlőbe.

Azután János némely tanítványa vitába keveredett a zsidókkal a tisztulásról. És Jánoshoz mentek és mondák neki: Rabbi, aki veled volt a Jordánon túl, akiről te tanuskodtál, ime az keresztel és mindenki hozzá megy. Felelé János és

mondá: Semmink sincs, amit nem az égből kaptunk volna. Ti magatok vagytok tanuim, hogy azt mondtam: Nem vagyok a Krisztus, hanem hogy ő előtte vagyok küldve. Aki nek arája van, az a vőlegény; a vőfély pedig, aki ott áll és hallgatja őt, örvendő örvendő a vőlegény szaván. Tehát ezen örööm teljesegett.¹ Neki emelkednie kellett, nekem pedig hanyatlanom. Aki felülről jött, mindenki fölött áll. Aki a földről való, az földről való és a földről beszél. Aki az égből jött, mindenki fölött való. És arról tesz bizonytságot, amit látott és hallott; és bizonytságot senki sem fogadja el.

Aki az ő bizonytságot elfogadta, megpecsételte, hogy az Isten igaz. Mert akit az Isten küldött, Isten igéit mondja; az Isten ugyanis nem mérték szerint adja a lelket. Az Atya szereti a Fiút és mindent az ő kezébe adott. Aki hisz a Fiúban, örök élete van; aki pedig nem hisz a Fiúnak, nem látja meg az életet, hanem Isten haragja marad rajta.²

3. Jézus Szamariában.

a) A szamariái asszony. Ján 4, 1—38.

Amint tehát Jézus megtudta, hogy a farizeusok meghallották, hogy Jézus több tanítványt szerez és kereszttel, mint János (bár Jézus nem kereszttel, hanem az ő tanítványai), elhagyta Judeát és ismét Galileába ment. Ám útba kellett ejtenie Szamariát.

Elment tehát Szamariának Szikár nevű városába, mely ama telek szomszédságában van, amelyet Jákob adott fiának, Józsefnek. Jézus tehát az utazástól elfáradva, azonnal leült a kúthoz. Körülbelül hat óra volt.

¹ A zsidó szokások szerint a vőlegény és menyasszony nem érintkeztek egymással közvetlenül, hanem a vőfély, vagyis amint ők mondták, „a vőlegény barátja” útján. Hallani a vőlegény szavát és a menyasszony szavát a zsidók szerint az örömet jelző kifejezés.

² János, Zakariás fia, a földről való, az ő hivatása az volt, hogy Krisztus útjait egyengesse e földön. Az örök Ige, aki minden fölött áll, megtestesülése által isteni tanuskodást hozott e földre. Kételkedni az ő szavaiban, annyi, mint Isten szavahihetőségében kételkedni; viszont szavaiban hinni annyi, mint Isten igazvolta előtt meghódolni. Krisztus tanításában az igazság teljessége foglaltatik, mert ő a Szentlelket nem valami mértékben, hanem teljességében kapta; ezért forrása az örök életnek a benne való hit.

Jött Szamariából egy asszony vizet meríteni. Mondja neki Jézus: Adj innom. Tanítványai ugyanis elmentek a városba ennivalót venni. Mondja azért neki az a szamariai asszony: Hogyan kérhetsz te zsidó létedre tőlem, szamariai asszonytól, inni? Hisz a zsidók nem érintkeznek a szamaria-beliekkel! Felelé Jézus és mondá neki: Ha tudnád az Isten ajándékát és hogy ki az, aki azt mondja neked: Adj innom, — alighanem te kértél volna és kaptál volna élő vizet. Mondja neki az asszony: Uram, nincs is mivel merítened, a kút meg mély; honnan volna élő vized? Tán különb vagy Jákob atyánknál is, aki nekünk ezt a kutat adta, melyből maga is ivott, meg a fiai is, meg a barmai is? Felelé Jézus és mondá neki: Aki ebből a vízből iszik, újra mind megszomjazik; de aki abból a vízből iszik, melyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik; hanem az a víz, melyet én adok neki, az örök életre buzogó víz forrásává válik benne. Mondja neki az asszony: Add nekem, Uram, azt a vizet, hogy ne szomjazzam és ne kelljen idejárnom meríteni. Mondja neki Jézus: Eredj, hívd az uradat és jöjj vissza. Felelé az asszony és mondá: Nincs uram.¹ Mondja neki Jézus: Jól mondtad, hogy: Nincs uram. Mert őt urad volt, és aki most van, az nem urad; ezt igazán mondtad. Mondja neki az asszony: Uram, látom, hogy próféta vagy. Atyáink ezen a hegyen tartottak istentiszteletet és ti azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az istentisztelet helye. Mondja neki Jézus: Asszony, hidd el nekem, hogy eljön az óra, amikor sem nem ezen a hegyen, sem nem Jeruzsálemben fogjátok az Atyát tisztelni. Ti azt imádjátok, amit nem ismertek, mi azt imádjuk, amit ismerünk: mert az üdvösség a zsidóktól ered. De eljön az óra és most van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát. Mert az Atya is ilyen imádókat keres. Lélek az Isten; és azoknak, kik imádják, lélekben és igazságban kell őt imádniok. Mondja neki az asszony: Tudom, hogy eljön a Messiás, (akit Krisztusnak hívnak); majd ha az eljön, tudunkra ad mindent. Mondja neki Jézus: Én vagyok az, aki veled beszélek.²

¹ Az Üdvözlő erre a vallomásra várt; ehhez kötötte kegyelmét. Az őszinteség az első kellék, melyet övétől elvár. A hamis, hazug, képmutató lelkekkel nincs semmi közölni valója.

² A római martirologium tanuskodása szerint ezen nemes és alá-

És akkor megjöttek tanítványai és csodálkoztak, hogy asszonnyal beszélt. De azért mégsem mondta senki: Mit akarsz vagy mit beszélsz vele? Az asszony tehát otthagya korsóját és elment a városba és mondá az embereknek: Jertek és nézzétek meg azt az embert, aki nekem megmondott mindent, amit cselekedtem, hogy nem ő-e a Krisztus? Kimentek tehát a városból és elmentek hozzá.

Eközben kérték őt a tanítványai, mondván: Rabbí, egyél! Ő azonban mondá nekik: Van nekem ennivaló eledelem, melyről ti nem tudtok. Mondák azért a tanítványok egymásnak: Talán hozott neki valaki ennivalót? Mondja nekik Jézus: Az én étellem az, hogy megtegyem annak akarátát, aki engem küldött, hogy teljesítsem az ő művét. Ugy-e ti azt mondjátok, hogy még négy hónap és itt az aratás. Ime, mondom nektek: Tekintsetek föl és nézzétek a határt, hogy már megérett az aratásra. És az arató megkapja bérét és termést gyűjt az örök életre, hogy együtt örvendjen a vető is meg az arató is. Mert ebben igaz az a mondás: hogy más vet és más arat. És titeket elküldtelek learatni, amit nem ti munkáltatok; mások dolgoztak és ti az ő munkájukba állottatok be.¹

zatos lelkű nő később Krisztusért vértanúságot szenvedett és szent Fotina néven tiszteljük.

Mihelyt őszinte lelke észreveszi, hogy nem közönséges emberrel, hanem Isten küldöttével van dolga, azonnal lelkiismereti kételyeit tárja elé. A zsidók és szamaritánusok közt a legtöbb válaszfalat a templom kérdése alkotta. A szamaritánusok, akik csak Mózes könyveit fogadták el szent könyvek gyanánt, arra hivatkoztak, hogy Mózes nyíltan azt parancsolta (Deut. 11, 29.), hogy: «Mikor pedig a te Úrad Istened beviszen téged ama földre, hová lakni mégy: mondd az áldást Garizim hegyén», tehát ez az istentisztelet igazi helye. A jeruzsálemi templomot tehát nem ismerték el az istentisztelet hivatalos helyéül: a zsidók szerint pedig ez volt az egyetlen helye. Az asszony tehát ezt kérdezi először.

A lélekben és igazságban való imádást szent Ágoston (Tr. in Jo XV, 25.) így fejtegeti: «Ha valami magas, ha valami szent helyet keressz Isten imadására, tedd magad bensődben Isten templomává. Mert az Isten temploma szent és az ti vagytok (I Kor 3, 17). Ha templomban akarsz imádkozni, önmagadban imádkozzál. De tedd magad előbb Isten templomává, mert ő templomában hallgatja meg a könyörgőt».

Az asszonynak nyomban a Messiás jut eszébe, kiről nem messze tőlük Keresztelő János prédikált; jóakarátát meg akarja jutalmazni az Úr és azért teljesen kinyilatkoztatja magát neki.

¹ A szikárbeliek nagy tömegben jöttek az Úr látására. Amint fehér

b) Jézus a szamaritaiak között.
Ján 4, 39—42.

Ama városból sok szamaritánus hitt benne az asszony azon beszéde miatt, mellyel tanuskodott, hogy: megmondott mindent, amit tettem. Amint azért a szamaritánusok oda-mentek hozzá, megkérték, hogy maradjon náluk. És náluk maradt két napig. És még többen hittek benne az ő beszédéért. És azt mondták az asszonynak: Immár nem a te beszédédért hiszünk, hanem mert magunk hallottuk és meggyőződünk, hogy valóban ő a világ Üdvözítője.

Két nap múlva pedig elindula onnan és elment Galileába.

**4. Jézus Galileába megy. Kafarnaumban telep-
szik le.**

a) Jézus Galileába megy. Mt
4, 12—13. (Mk 1, 14; Lk 4,
14; Ján 4, 44—45.)

Mikor pedig meghallotta Jézus, hogy Jánost elfogták, elvonult Galileába [a Lélek erejével és hire terjedt az egész környéken] (Lk) és elkerülte Názáretet [mert maga Jézus bizonyította, hogy a prófétának saját hazájában nincs becsülete. Amikor tehát Galileába ért, a galileaiak befogadták őt, mint-hogy látták mindazt, amit Jeruzsálemben az ünnepen cselekedett; ugyanis ők is ott voltak az ünnepen] (Ján).

**b) Kánában meggyógyítja a ka-
farnaumi királyi ember fiát.**
Ján 4, 46—54.

Tehát ismét a galileai Kánába ment, ahol a vizet borrá változtatta. És volt egy királyi ember, akinek fia betegen feküdt Kafarnaumban. Mikor ez hallotta, hogy Jézus Judeából Galileába jött, elment hozzá és megkérte, hogy jöjjön el és gyógyítsa meg fiát, mert már haldoklott. Mondá tehát neki

gyapjúköpenyeikben a mezőn sietve jöttek, hasonlítottak a hullámozó érett vetéshez. Keresztelő János és most az asszony hatása alatt lelki-
leg is hasonlók voltak az aratásra érett vetéshez. Azért is nevezi őket így az Úr. Keresztelő János és az asszony vetettek és most a kétnapi ott tartózkodás alatt ők fognak aratni. A vetőnek együtt örvendezése az aratóval, Keresztelő János öröme (Ján 3, 29.).

Jézus: Ha csak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek. Mondja neki a királyi ember: Uram, jöjj le még mielőtt a fiam meghal. Mondja neki Jézus: Eredj, fiad él. Az ember hitt Jézus szavának, amit neki mondott és elment. De még útban volt lefele, midőn szolgálai eléje jöttek és hírül hozták, hogy fia él. Megkérdezte tehát tőlük az órát, amelyben jobban lett. És mondák neki, hogy tegnap hét órakor hagyta el a ház. Láttá tehát az atya, hogy az az óra volt, melyben Jézus mondotta neki: Fiad él. És hitt ömaga és egész háza. Ezt ismét második jel gyanánt művelé Jézus, mikor Judeából Galileába jött.

Kafarnaumban. Mt 4, 13—17 ;
Mk 1, 14—15 ; Lk 4, 15.

A tengerparti Kafarnaumba ment lakni, Zabulon és Nef-tali határán; hogy beteljesedjék, amit Izajás próféta mondott: Zabulon földje és Neftali földje, tengeri út a Jordánon túl, pogányok Galileája; a sötétben ülő nép nagy világosságot látott és a halálárnyék országában ülőknek világosság támadott.

Ettől fogva kezdte Jézus prédikálni és mondani: Tartsatok bűnbánatot, mert eljött a mennyek országa. [És hirdette az Isten országának evangéliumát és mondá, hogy betelt az idő és eljött az Isten országa; tartsatok bűnbánatot és higgyetek az evangéliumnak.] (Mk).

[És tanított zsinagógáikban és mindenki magasztalta őt.] (Lk).

5. Názáreti látogatás.

Lk 4, 16—30.

És elment Názáretbe, ahol nevelkedett és szokása szerint szombatnapon bement a zsinagógába és fölkelte olvasni. És odaadták neki Izajás próféta könyvét. És amint a könyvet fölnyitotta, azon helyre akadt, ahol írva van: Az Úr lelke rajtam, amiért is fölkent engem és elküldött, hogy a szegényeknek örömhírt vigyek, a megtört szívűeket meggyógyítsam, a foglyoknak szabadulást hirdessek és a vakoknak látást; hogy feloldozva szabadon bocsássam a bilincsre verteket, hirdessek az Úr kegyelemmel teljes esztendejét és a visszafizetés napját. És miután a könyveket összegöngyölítette¹ visszaadta a

¹ A régiek nem úgy fűzték egymáshoz a könyv lapjait, mint a mi könyveinknél szokás, hanem tekercs alakjában összegöngyölítették.

szolgának és leült. És a zsinagógában mindenkinek a szeme rajta csüngött.

Kezdt pedig hozzájuk szólni: Ma teljesedett be ez az írás, fületek hallatára.¹ És mindnyájan bizonytságot tettek róla és elálmélkodtak azokon a kedves szavakon, melyek a szájából folytak és mondák: Nem Józsefnek fia ez? És mondá nekik: Bizonyára azt a példabeszédet mondjátok nekem: Orvos, gyógyítsd meg tenmagadat! Amiket hallottunk, hogy Kafarnaumban történtek, cselekedd azokat itt, a hazádban is. Mondá pedig: Bizony mondom nektek, hogy senkit sem fogadnak el prófétának a saját hazájában. Valóban mondom nektek, Illés idejében sok özvegyasszony volt Izraelben, mikor az ég zárva volt három esztendeig és hat hónapig, mikor nagy inség lett az egész tartományban, de azok közül egyikhez sem küldetett Illés, hanem csak az özvegyasszonyhoz a szidóni Szareptába. És sok belpoklos volt Izraelbe Elizeus próféta alatt és senki sem tisztult meg közülük, hanem csak a szir Námán. Ezek hallatára mindnyájan haragra lobbantak a zsinagógában. És fölkeltek és kihurcolták a városból és fölvitték ama hegy tetejére, melyen városuk épült, hogy onnan letaszítsák. Ő azonban elhaladt közöttük és eltávozott.

6. Betszaidában és Felső-Galileában.

a) Péter, András, Jakab és János
meghívása. Mt 4, 18—72. (Mk 1,
16—20.)

Jézus a galilcai tenger mellett jártában meglátott két testvér: Simont, akit Péternek hívtak és testvérét Andrást, amint a hálót kivetették a tengerbe; ugyanis halászok voltak.

¹ A jövendölés a názáretiek füle hallatára teljesedett, mert annak hangját hallották, akire vonatkozott; más szóval: aki beszél hozzátok, az a Messiás. És a próféta felolvasott szavai az Úr küldetésének teljes programját adják éles, rövid körvonalakban. A hallgatók lelki szemei előtt elvonul az igehirdetés, a gyógyítások, a szabadulások, a vakok látásának visszaadása, a bűnök megbocsátása, a kegyelem stb.; és e szavak Krisztus ajkain eddig ismeretlen értelmet és tartalmat nyernek. A názáretiek kénytelenek elismerni Krisztus erkölcsi fensőbbiségét (bizonytságot tettek felőle); csodálkozásukat nem tudják elnyomni, de kicsinyes féltékenységük és irigységük nem engedi, hogy szívük jobb érzéseire hallgassanak és a körükből kiemelkedett nagyság előtt meghódoljanak. Mikor azután az Úr titkos gondolataikat feltárja és felel rájuk, dühük nyíltan is kitör.

És monda nekik: Kövessetek engem és ember-halászká teszlek benneteket. Azok pedig rögtön otthagya a hálókát, követték őt. És onnan továbbmenve, más két testvért látott meg, Jakabot, Zebedeus fiát és testvérét Jánost, amint atyjukkal, Zebedeussal ahajóban hálóikat szedték rendbe; és hívta őket. Ők pedig azonnal otthagya a hálókát és atyjukat [a nap-számosokkal] (*Mk*), követték őt.

b) **Felső-Galileai működés.** Mt 4, 23—25.

És bejárta Jézus egész Galileát, tanítva zsinagógáikban és hirdetve az ország evangéliumát és gyógyítva minden nyavalyát és minden betegséget a nép között. És elment a híre egész Szíriába; és hozzá vittek minden sínylődőt, különféle nyavalyákban és kórságban gyötrődőket, az ördöngösöket és holdkórosakat és inaszakadtakat, és meggyógyította őket. És tömérdek nép követte őt Galileából és Dekapoliszból és Jeruzsálemből és Judeából és a Jordánon túlról.

7. A hegyi beszéd.

Mt 5, 1—7, 29.

Látva Jézus a nagy tömeget, fölment a hegyre és amint leült, hozzámementek a tanítványai. És megnyitván száját, tanította őket, mondván:

a) **Az igazak boldogsága.** Mt 5, 3—12.

Boldogok a lelki szegények, mert övéké a mennyek országa. Boldogok a szelídek, mert ők fogják birtokolni a földet. Boldogok a szomorkodók, mert ők megvigasztaltatnak. Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot, mert ők kielégíttetnek. Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek. Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent. Boldogok a békességesekek, mert őket Isten fiainak hívják. Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa. Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és üldöznek titeket és hazugul minden rosszat mondanak ellenetek miattam; örüljete és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben; hiszen így üldözték a prófétákat is, kik előttek voltak.

b) Az igazság általában. Mt 5, 13—20.

Ti vagytok a föld sója. Ha a só ízét veszti,¹ mivel sózzák meg? Semmi másra nem való többé, mint hogy kidobják és az emberek összetapossák. Ti vagytok a világ világossága. Hegyen épült várost nem lehet elrejtteni. Világítót sem azért gyujtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a tartóra, hogy világítson mindenkinek, aki a házban van. Úgy világítson a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki a mennyekben van. Ne higgyétek, hogy eltörölni jöttem a törvényt vagy a prófétákat; nem eltörölni jöttem, hanem beteljesíteni. Mert, bizony mondom nektek: Míg az ég és föld el nem múlik, a törvény egy betűje vagy vesszeje sem szűnik meg, amíg minden be nem teljesedik. Aki tehát csak egyet is töröl a legkisebb parancsolatból és úgy tanítja az embereket, kicsi lesz a mennyek országában; aki pedig megtartja és tanítja, az nagy lesz a mennyek országában. Mert mondom nektek, hogy ha a ti igazvoltagek különb nem lesz, mint az írástudóké és a farizeusoké, nem mentek be mennyek országába.

c) Igazság a jóvátevésben. Mt 5, 21—26.

Hallottátok, hogy a régieknek az volt mondva: Ne ölj; aki pedig öl, a törvényszék elé való. Én pedig azt mondom nektek, hogy mindenki, aki haragszik testvérére, a törvényszék elé való. Aki pedig testvérének azt mondja: Raka, a főtörvényszék elé való. Aki pedig azt mondja: Bolond, a gehenna tüzeire való.² Ha tehát ajándékoszt az oltárra viszed, és ott eszedbe jut, hogy testvérednek van ellened valamije,³ hagyd ott ajándékoszt az oltár előtt és eredj előbb kiengeszt-

¹ A tiszta só nem veszti el az ízét. Hanem a nem tiszta, melyben idegen anyagok is vannak, minő a Holt-tengerből nyert só volt, melyet a zsidók szoktak használni, nedves helyen való állás következtében elvesztheti az ízét.

² A «raka» szó azt jelenti, hogy az illető szellemileg, a másik csúfnév pedig azt, hogy erkölcsileg értéktelen. A büntetés három fokozatával azt akarja az Úr jelezni, hogy szeretetlen érzületek és szavak Isten szemében épügy büntetésreméltók, mint a régi törvény értelmében a gonosz cselekedet.

³ T. i. valami kifogásolni valója, mert megbántottad, vagy igaztalan voltál hozzá.

telődni testvéreddel és csak akkor jöjj ajándékokat felajánlani. Hamar egyezzel meg ellenfeleddel, míg az úton vagy vele; nehogy ellenfeled a bíró kezébe adjon és bíró kiszolgáltatasson a szolgának és a börtönbe juss. Bizony mondom neked, ki nem szabadulsz onnan, míg meg nem fizetsz az utolsó fillérig.

d) Igazság a házasságban. Mt 5, 27—32.

Hallottátok, hogy a régieknek az volt mondva: Ne paráználkodjál. Én pedig azt mondom nektek, hogy aki csak ránéz asszonyra azért, hogy megkívánja, már paráználkodott vele szívében. Hogyha jobb szemed bűnre visz téged, vágd ki és vedd el magadtól; mert jobb neked, hogy egy vesszen el tagjaid közül, minthogy egész tested a gehennára jusson. És ha jobb kezed bűnre visz téged, vágd le és vedd el magadtól; mert jobb neked, hogy egy vesszen el tagjaid közül, minthogy egész tested a gehennába jusson.¹ Mondva volt továbbá: Ha valaki elbocsátja feleségét, adjon neki válólevelet. Én pedig azt mondom nektek, hogyha valaki elbocsátja feleségét más mint paráznaság oka miatt, házasságtörővé teszi őt, és aki az elbocsátottat elveszi, házasságtörő.²

¹ Képletes beszéd. A jobb szem és a jobb kéz jelzi azt, ami a legkedvesebb az embernek. Ha tehát valami még oly kedves is az embernek, akár a jobb szem vagy a jobb kéz, el kell tőle válni, szakítani kell vele, ha üdvösségünket akadályozza. «Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja» — mondja az Úr maga.

² Mózes törvénye nagyobb bajok elkerülése végett — mint az Údvözítő mondja (Mt 19, 8) : szívetek keménysége miatt — megengedte a zsidóknak az elválást fontos okokból: de ez esetben válólevelet kellett kiállítani, nehogy elhamarkodva történjék az elbocsátás és az egyszer elbocsátott asszonyt többé nem volt szabad visszavenni. Az Údvözítő ezzel szemben a házasságot visszaállítja eredeti méltóságába és felbonthatatlanságába. A paráznaság oka miatt való elbocsátással sem szűnik meg a házasság, mert aki az így elbocsátottat elveszi, az is paráználkodik az Úr szavai szerint, csak megengedi az ártatlan félnek, hogy a házasságtörő féllal ne kelljen együttélnie, ha nem akar. De új házasságot egyik félnek sem szabad kötni. Aki más okból bármiképp elválik hitestársától, az a másikat «házasságtörővé teszi», azaz ő lesz a felelős, ha mással köt házasságot és így házasságtörésbe esik. Ha paráznaság miatt bocsátja el, ez a felelősség nem terheli, mert a későbbi házasságtörés csak folytatása a házasságban elkövetettnek.

e) Igazság a beszédben. Mt 5, 33—37.

Hallottátok azt is, hogy mondva volt a régieknek: Hamisan ne esküdjél, hanem váltsd be az Úrnak esküidet. Én pedig azt mondom nektek, hogy egyáltalán ne esküdjétek; se az égre, mert az az Isten trónja; se a földre, mert az az ő lábainak zsámolya; se Jeruzsálemre, mert az a nagy király városa. Ne esküdjél fejedre se, mert még egy hajszálat sem tudsz fehérre vagy feketévé tenni. Hanem legyen a beszédetek: Igen, igen; nem, nem; ami ezen felül van, az a gonosztól van.¹

f) Igazság a védekezésben. Mt 5, 38—42.

Hallottátok, hogy mondva volt: Szemet szemért és fogat fogért. Én pedig azt mondom nektek: Ne álljatok ellent a gonosznak, hanem ha valaki megüti jobb arcodat, nyujtsd neki oda a másikat is.² És ha valaki veled perelni akar és elvenni köntösödét,³ engedd neki oda palástodat is. És ha valaki ezer lépésnyire kényszerít, eredj vele még kétezerre. Aki kér tőled, adj neki; és ne fordulj el attól, aki kölcsön akar tőled venni.

g) Igazság az ellenséggel szemben. Mt 5, 43—48.

Hallottátok, hogy mondva volt: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom nektek: Szeresétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, kik gyűlölnek

¹ Azaz beszédetek legyen egyszerű állítás («igen, igen») vagy egyszerű tagadás («nem, nem») eskü nélkül, mert az eskü szükségessége a gonosztól van: onnan, mert a gonoszság szülte, hogy az emberek eltérnek az igazságtól és emiatt nem lehet szavukban feltétlenül megbízni. Akkor lesz majd krisztusi élet a földön, mikor nem lesz szükség az esküre. Azért az igaz keresztény érzület lehetőleg mindig kerüli az esküt, hogy az egyszerű állítás vagy tagadás hitele mindig jobban erősödjék.

² Ezen szavakat magyarázzák szent Pál következő szavai: «Ne hagyj magad legyőzetni a gonosztól, hanem jóval győzd le a rosszat.» (Rom. 12, 21.) «Senkinek rosszért rosszal ne fizessetek.» (Rom. 12, 17.) «Vigyázzatok, hogy senki rosszat rosszal ne fizessen vissza.» (Tess 5, 15.)

A másik arc odanyujtása képletes beszéd; annyit tesz, hogy a keresztény lelkület inkább újabb bántalom eltűrésére kész, mint a szeretet elhagyására.

³ T. i. zálogba addig, míg az ítélet nincs meg. Nem tolvajról, hanem hitelezőről vagy magát károsodottnak tartóról van szó.

titeket és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitekért, hogy fiaí legyetek a ti Atyátoknak, ki mennyekben van, aki az ő napját fölvirrasztja a jókra és rosszakra és esőt ad igazaknak és gonoszoknak. Mert ha azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, mi jutalmatok lesz? Nem teszik-e meg ezt a vámosok is? És ha csak testvéreiteket köszöntitek, mennyivel tesztek többet? Nem teszik-e meg ezt a pogányok is? Legyetek azért ti tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.

h) Igazság a jócselekedetekben.
Mt 6, 1—18.

Vigyázzatok, hogy igazságtokat ne cselekedjétek az emberek előtt, azért hogy lássanak titeket; mert különben nem lesz jutalmatok a ti Atyátoknál, ki mennyekben van.¹

Mikor tehát alamizsnát adsz, ne kürtölless magad előtt, ahogy ezt a képmutatók teszik a zsinagógákban és az utcákon, hogy az emberek tiszteljék őket. Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat. Te pedig, ha alamizsnát adsz, ne tudjál bal kezed, mit csinál a jobb kezed, hogy alamizsnád rejtekben maradjon; és a te Atyád, ki lát a rejtekben, megfizet neked.

És mikor imádkoztok, ne legyetek olyanok, mint a képmutatók, akik a zsinagógákban és az utcasarkokon állva szeretnek imádkozni, hogy lássák őket az emberek. Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat. Te pedig, ha imádkozol, menj be szobádba és ajtóbetéve imádkozzál Atyádhoz a rejtekben; és a te Atyád, ki lát a rejtekben, megfizet neked. Midőn pedig imádkoztok, ne sokat beszéljétek, mint a pogányok, mert azt hiszik, hogy a sok beszédjükből nyernek meghallgatást. Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlóak. Hisz a ti Atyátok tudja, mire van szükségetek, még mielőtt kéritek. Ti tehát így imádkozzatok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved. Jöjjön el a te országod. Legyen meg a te akaratod, miképen mennyben, azonképen

¹ A tiszta szándék fontosságáról beszél a következőkben az Úr. Amit helyes szándékkal, Istenért és az ő akaratá teljesítéséért kötelességből vagy iránta való szeretetből teszünk, azt megjutalmazza; amit a világ kedvéért vagy helytelen, hogy ne mondjam rossz szándékkal teszünk, azért legjobb esetben semmi jutalom, illetőleg büntetés jár.

itt a földön is. A mi létfenntartó¹ kenyérünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétetteknek. És ne vigy² minket a kísértésbe. De szabadíts meg a gonosztól. Amen.³ Mert ha

¹ A görög szövegben úgy itt, mint később szent Lukácsnál a kenyér szó mellett az «epiusios» melléknév áll. Szent Jeromos ezen helyen «supersubstantialis» szóval, szent Lukácsnál «quotidianus» szóval fordította. Egyik sem felelt meg teljesen a görög szónak. Az «epiusios» jelentése maga sem elég világos; a tudósok különféleképp magyarázzák. De minden lehetséges jelentésben végelemzésben azon gondolatot akarja kifejezni, hogy Isten adja nekünk a szükséges, az életünket fenntartó, a folyton rendelkezésünkre álló — tehát a mindennapi kenyeret. Értve kenyér alatt általában mindazt, ami a földi élet fenntartásához szükséges. A kenyér szónak ez az értelme különben a magyar nyelvben is megvan, mint pl. a «kenyérkereső» szó jelentése is mutatja.

² Isten szoros értelemben véve nem visz senkit a kísértésbe. Azt akarjuk e szavakkal kérni, hogy az Isten az ő kegyelmével óvjon meg bennünket attól, hogy elbukjunk a kísértésben. Így is kellett volna az eredeti sémi szöveget fordítani. — T. i. elbukni a kísértésben, azt az Úr is úgy fejezi ki, hogy bemenni, belemenni a kísértésbe. Pl. Mt 26, 41; Mk 14, 38. azt mondja apostolainak: Vigyázzatok (virrasszatok) és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek: «ut non intretis», vagyis: bele ne menjetek a kísértésbe. A sémi igealak, mely azt fejezi ki, hogy: megtenni azt, hogy valaki bemenjen, a görögben, latinban és a magyarban is úgy fejezhető ki: bevezetni (inducere), bevinni. A nem pontos fordítás tehát azt a gondolatot, hogy: «tedd meg, hogy be ne menjek», így adta vissza: «ne vezess be», «ne vigy be». Helyes, pontos fordítás tehát ez volna: «és add, hogy ne egyezzem bele a kísértésbe», t. i. óvj bőséges kegyelmeddel a beleegyezéstől. Így is értjük, mikor azt kérjük, hogy: «ne vigy minket a kísértésbe». Nem kérjük tehát, hogy mentek legyünk a kísértésektől, hisz ez hasznos nekünk, mint szent Jakab is mondja: «Csupa örömmel tartásotok, atyámfiai, ha különféle kísértésekbe estek, tudván, hogy a ti hitetek megpróbáltatása békefitést eredményez, a béketűrés pedig betetőzi a cselekedetet, hogy tökéletesek legyetek és kifogástalanok, minden fogyatkozás nélkül» (1, 2—4.).

³ A «Miatyánk» magában foglal mindent, amit Istentől kérhetünk. Szent Ágoston szerint «bármilyen más szavakat mondunk imádkozva, semmi mászt nem mondunk, mint ami az Úr imájában foglaltatik, ha helyesen és megfelelő módon imádkozunk». Ez az imádság legszebb és legjobb módja. Természetes, hogy azért nem kell okvetlenül mindig ugyanazon szavakkal imádkoznunk; mutatja ezt már Krisztus Urunk és az apostolok példája vagy az ószövetségi könyvekben lévő imák, melyeket Krisztus Urunk is helyben hagyott; következik az imádság természetéből is, mely lényegében a szív felemelkedése Istenhez és mely tisztán érzelemből is állhat, melyet ha szóval is történik, a változtatás elősegít. Főleg tehát arra tanít benne Krisztus Urunk, hogy mit és mily

megbocsátjátok az embereknek a bűneiket, mennyei Atyátok nektek is megbocsátja vétkeiteket. De ha ti nem bocsátotok meg az embereknek, a ti Atyátok sem bocsátja meg nektek bűneiteket.

Mikor pedig bőjtöltök, ne legyetek szomorúak, mint a képmutatók; elbágyasztják arcukat, hogy az embereknek szemébe tűnjék, hogy bőjtölnek. Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat. Te pedig ha bőjtölsz, kend meg a fejedet és mosd meg az arcodat, hogy az emberek ne lássák, hogy bőjtölsz, hanem a te Atyád, ki a rejtekben van; és a te Atyád, ki lát a rejtekben, megfizet neked.

i) **Igazság az ideiglenes javak dolgában.** Mt 6, 19—34.

Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsda és a moly megemésztí és ahol a tolvajok kiássák és ellopják; hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben, ahol sem a rozsda, sem a moly meg nem emésztí és ahol a tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják. Mert ahol a kincsöd, ott a szíved is. Tested világítója a szemed. Ha szemed tiszta, egész tested világos lesz. De ha a szemed rossz, egész tested sötét lesz. Ha tehát a benned lévő világosság sötétség, mily nagy lesz akkor a sötétség maga!¹ Senki sem vizsgálhat két úrnak; mert vagy az egyiket gyűlöli

rendben kérjünk. Egy megszólításból és hét kérdésből áll. Aqu. szent Tamás szerint a megszólítás előrebocsátása után kérjük azt, ami minden dolognak célja és vége és ami Istennek is minden dologban szükségkép célja; hogy az Istennek a kellő tisztelet és dicsőség megadassék, ez legtökéletesebben akkor teljesedik, ha mindent az Isten országa tölt be; ez pedig az ő akaratának teljesítésében áll. Miután így az Isten külső dicsőségét, amit egyedül adhat a teremtmény Istenének, lekönyörögtük, a saját szükségleteinkre térünk át: kérjük azt, ami a test és lélek életére szükséges: az egyik a mindennapi élelem, a másik a bűnök bocsánata és a természetfeletti élet fenntartása a kísértésekben való bukás eltávolítása által. Végül kérjük mind a két élet bajainak távoltartását.

¹ Ami a szem a testre nézve, az a szív törekvése a lélekre nézve. Ha szemünk tiszta, hibátlan, akkor nem tapogatózunk, biztosan járunk; ha rossz a szemünk, sötétségben járunk. Épígy, ha szívünk törekvése tiszta, a világosság utain járunk: ha sötét, akkor vagyunk csak gazán sötétben!

és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.¹

Azért mondom nektek: Ne aggódjatok éltetek miatt, hogy mit egyetek, se testetek miatt, hogy mibe öltözzetek. Hát nem több-e az élet, mint az étel és a test, mint a ruha? Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, se nem aratnak, se csűrökbe nem takarítanak; és a ti mennyei Atyátok eltartja őket. Nem vagytok-e ti sokkal többek azoknál? És aggságoskodással melyitek növelheti meg termetét egy rőffel? És a ruha felől mit aggódtok? Nézzétek a mező liliomait, hogyan nőnek: nem dolgoznak, se nem varrnak; de mondom nektek, hogy Salamon minden dicsőségében sem volt úgy felöltözve, mint csak egy is ezek közül. Ha pedig a mezei fűvet, mely ma van és holnap a kemencébe dobják, így ruházza az Isten, mennyivel inkább titeket, ti kicsinyhitűek! Ne aggódjatok tehát mondván: Mit fogunk enni, vagy mit fogunk inni, vagy mit magunkra venni? Mert mindezen a pogányok törik a fejüket. Hisz Atyátok tudja, hogy minderre szükségték van.² Keressétek tehát, mindenekelőtt az Isten országát és az ő igazságát és ezt mind hozzákapjátok. Ne aggódjatok tehát a holnap miatt; mert a holnapi nap majd gondoskodik maga-magáról. Minden napnak elég a maga baja.³

j) Igazság az ítéletben. Mt 7, 1—5.

Ne ítéljete, hogy meg ne ítéltessetek! Mert amilyen ítélettel ítéltek, olyannal ítélnék majd titeket és amilyen mértékkel mérték, olyannal mérnek vissza nektek. De mit nézed a szálkát testvéred szemében és a gerendát a magad szemében nem látod? Vagy hogyan mondhatod testvérednek: Hadd

¹ Mammon, eredetileg pún és föníciai szó, annyi, mint pénz, arany, gazdagság.

² Ez nem annyit jelent, hogy ne dolgozzunk, hisz még a madaraknak is kell fészket rakni és fiókáik eledele után járni, hanem, hogy ne aggságoskodjunk. A munka parancs és kötelesség, az aggságoskodás bizalmatlanság Isten iránt, tehát bűn.

³ «Pénzt kérsz az Istentől? Ez van a tolvajoknak is. Kérsz soktagú családot, egészséget, dicsőséget? Ez van sok gonoszoknak is. Ezekért szolgálsz Istennek? Ingadozol és tán attól tartasz, hogy hiába szolgálsz Istennek, mert látod, hogy ezen javakban a gonoszok is részesülnek? Isten ezeket a dolgokat a gonoszoknak is adja, de önmagát csak a jóknak tartogatja.» (Szent Ágoston, 79. Zsolt. f.)

vegyem ki a szálkát a szemedből és ime gerenda van a ten-szemedben? Képmutató, dobd ki előbb a gerendát a magad szeméből és akkor lásd, hogy veszed ki a szálkát a testvéred szeméből.¹

k) Igazság a szent dolgokban.
Mt 7, 6.

Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se ne dobjátok drágagyöngyeiteket a sertések elé; hogy esetleg lábaikkal össze ne tapossák és visszafordulva szét ne tépjének titeket.²

l) Igazság az imádságban. Mt 7, 7—11.

KérjeteK és kaptok; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitnak nektek. Mert aki kér, az kap; és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyitnak. Avagy ki az az ember köztetek, aki követ nyújt a fiának, ha kenyeret kér tőle? Vagy ha halat kér, kigyót nyújt neki? Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jó adományokat adni fiaitoknak, mennyivel inkább fog a ti Atyátok, ki a mennyekben van, jókat adni a tőle kérőknek.³

¹ A szemnek megfelelő szó (a zsidóban 'ajin, az arámban 'ajena) forrást, kutat is jelent. Ennek alapján újabb magyarázók azt vélik, hogy a helyes fordítás ez volna: Mit nézed a szálkát (vagy szalmát, ágat) testvéred kútjában és a gerendát a magad kútjában nem látod? stb.

² Ebek és sertéseken az ebek és sertések tulajdonságaival bíró embereket kell érteni. Pl. Sokan vannak, akik mindent «megugatnak», ami nekik ismeretlen; mások vadak és kegyetlenek, mint a Palesztina keleti részein félvad állapotban csordában élő sertések.

³ Fentebb az imádság helyes módjáról beszélt az Úr; most a meghallgatás biztosságáról, vagyis az ima erejéről beszél. De az Úr megjegyzi; hogy az Isten csak jót ad, ha nem is azt, amit kérünk. Két példán mutatja meg ezt az igazságot. Ha a fiú olyasmit kér, amit szükségesnek tart (kenyér), de valójában haszontalan neki (kő); vagy pedig olyasmit, amit hasznosnak tart (hal), de valójában ártalmas (kigyó): akkor nem azt adja, mit kér, hanem ami jó neki. Mennyivel inkább fog a mennyei Atya így tenni, aki önmagában jó és aki nem csalatkozhatik.

Igen szépen ír Tertullian az ima erejéről (De orat. Dom. c. 29.): «Egyedül az imádság az, ami Istent legyőzi. De Krisztus nem engedi, hogy valami rosszat eszközöljön. Csak jó létrehozására adott neki erőt. Tehát csak ilyesmit hozhat létre, mint akár a holtak lelkeit a halál útjáról visszahívni, a gyengéket megerősíteni, a betegeteket meggyógyítani, az ördögtől megszállottakat megszabadítani, a börtönök ajtait megnyitni, az ártatlanok bilincseit leoldani. Eltörli a bűnöket, előzi a kísértéseket, vigasztalja a csüggedőket, gyönyörködteti a nagylelkűe-

m) Az igazság összefoglalása.
Mt 7, 12.

Tehát amit akartok, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is mindazt cselekedjétek velük. Mert ez a törvény és a próféták.

n) Az igazság szükségessége.
Mt 7, 13—14.

Menjetek be a szűk kapun; mert tág az a kapu és széles az az út, mely a veszedelembe visz, és sokan vannak, akik rajta járnak. Mily szűk az a kapu és keskeny az az út, mely az életre visz, és kevesen vannak, akik rátalálnak.

o) Az igazság álarca. Mt 7, 15—23.

Óvakodjatok a hamis prófétáktól, akik báránybőrben jönnek hozzátok, de bévül ragadozó farkasok. Gyümölcsaikről ismeritek meg őket. Vajjon szednek-e a tövisről szőlőt, vagy a bojtorjánról fügét? Ekképen minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt terem. A jó fa nem teremhet rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa nem teremhet jó gyümölcsöt. Mindazt a fát, mely nem terem jó gyümölcsöt, kivágják és a tűzre dobják. Tehát a gyümölcseikről ismeritek meg őket. Nem mindenki, aki azt mondja nekem: Uram, Uram, megy be a mennyek országába; hanem aki cselekszi Atyám akaratát, ki mennyekben van, az megy be mennyek országába.¹ Sokan mondják majd nekem ama napon: Uram, Uram, nemde a te nevedben prófétáltunk és a te nevedben ördögöket űztünk és a te nevedben sok csodát műveltünk? És akkor majd kijelentem nekik, hogy sohasem ismertelek titeket; távozzatok tőlem, kik gonoszságot cselekesztek.

ket, vezérli a vándorlókat, csillapítja a hullámokat, megrettentí a rablókat, táplálja a szegényeket, vezérli a gazdagokat, felemeli az elesetteket, támogatja az ingadozókat, föntartja az állókat. Az imádság a hit bástyája, fegyver a mindenünnen leselkedő ellenség ellen. Hát ne járjunk sohasé fegyver nélkül!

¹ Szent Terézia szerint nyilvánvaló, hogy a tökéletesség nem áll sem a belső vizsgálatásokból, sem az elragadtatásokból, sem a látomásból, sem a jóvendölésekből; hanem abból áll, hogy akaratunkat annyira hozzádomítsuk és alávéssük az Isten akaratának, hogy teljes szívvel felkaroljuk azt, amit akar és époly örömmel fogadjuk el azt, ami keserű, mint azt, ami édes, mihelyt megtudjuk, hogy ez az ő hája.

p) Az igazság gyakorlása és megvetése. Mt 7, 24—27.

Azért mindaz, aki ezen igéimet hallja és cselekszi, hasonló lesz azon bölcs emberhez, aki házát sziklára építette. És szakadt az eső és jött a vízfolyás és fújtak a szelek és rárontottak arra a házra, és nem dőlt össze, mert sziklára volt építve. És mindaz, aki ezen igéimet hallja és nem cselekszi, hasonló lesz azon oktalan emberhez, aki házát fövenyre építette. És szakadt az eső és jöttek a vízfolyások és fújtak a szelek és rárontottak arra a házra, és összedőlt és romlása nagy volt.¹

q) A hegyi beszéd vége. Mt 7, 28—29.

És lőn, mikor Jézus ezen igéket befejezte, a tömeg álmélkodott az ő tanításán; mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van és nem úgy, mint az ő írástudóik és a farizeusok.

8. Útban Kafarnaum felé.

Egy belpoklos meggyógyítása. Mt 8, 1—4.

Mikor pedig lejött a hegyről, nagy tömeg követte őt. És ime egy belpoklos jött és leborult előtte, mondván: Uram, ha akarsz, meg tudsz tisztítani engem. És Jézus kinyújtotta kezét és megérintette őt, mondván: Akarom tisztulj meg. És azonnal letisztult róla az ő belpoklossága. És mondá neki Jézus: Lásd, hogy ezt senkinek el ne mondd, hanem credj, mutasd meg magad a papnak és mutasd be ajándékokat, melyet Mózes parancsolt, bizonyságul nekik.

9. Kafarnaumban és Betsaidában.

a) A százados fiának meggyógyítása. Mt 8, 5—13.

Mikor pedig bement Kafarnaumba, egy százados járult hozzá, kérve őt, mondván: Uram, gyermekem inaszakadtan fekszik otthon és nagyon kínlódik. És mondá neki Jézus:

¹ L. Bevezetés. 2. Palesztina éghajlata.

Elmegyek és meggyógyítom. És felelvén a százados, mondá: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak szóval monddjad és meggyógyul az én gyermekem. Mert bár magam is felsőbbség alá rendelt ember vagyok, de katonák vannak alárendelve, és ha azt mondom az egyiknek: eredj, akkor megy; és a másíknak: jöjj, és jön; és a szolgálónak: tedd ezt, és megteszi. Ennek hallatára Jézus csodálkozását fejezte ki és mondá kísérőinek: Bizony, mondom nektek, Izraelben nem találtam ekkora hitet. De mondom nektek, hogy majd sokan jönnek keletről és nyugatról és letelepszenek Ábrahám-mal, Izsákkal és Jákobbal a mennyek országában; az ország fiait azonban kivetik a külső sötétségre: ott sirás lesz és fogak csikorgatása. És mondá Jézus a századosnak: Eredj, és amint hittél, úgy legyen neked! És a gyermek abban az órában meggyógyult.

b) **A zsinagógai tanítások.** Mk 1, 21—22. (Lk 4, 31—32.)

És eljárván [ott] (Lk) szombatonként a zsinagógába, tanította őket. És álmélkodának a tanításán, mert úgy oktatta őket, mint akinek hatalma van és nem úgy, mint az írástudók.

c) **A megszállott ember meggyógyítása.** Mk 1, 23—28. (Lk 4, 33—37.)

És a zsinagógájukban volt egy tisztátalan lélektől megszállott ember és felkiáltott, mondván: Mi dolgunk van nekünk és neked egymással, názáreti Jézus? elveszteni jöttél minket? tudom, ki vagy: az Isten Szentje. És Jézus ráparancsolt, mondván: Hallgass és menj ki az emberből. És [miután a középre dobva] (Lk) megrángatta őt a tisztátalan lélek és nagy hangon kiáltva kiment belőle [és nem ártott neki semmit] (Lk). [És félelem támadt mindnyájukban] (Lk) és mindnyájan csodálkoztak úgy, hogy azt kérdezték egymástól, mondván: Mi ez? Micsoda új tanítás ez? hiszen hatalommal parancsol a tisztátalan lelkeknek is és engedelmeskednek neki. És híre azonnal elterjedt Galilea minden részébe.

d) Simon napának meggyógyítása. Mk 1, 29–31. (Lk 4, 38–39; Mt 8, 14–15.)

És nyomban kimenve a zsinagógából Simon és András házába mentek Jakabbal és Jánossal. Simon napa pedig lázban feküdt és azonnal szóltak neki felőle. És hozzá ment [és fejénél állva parancsolt a láznak] (Lk) és kézen fogva fel-emelte őt és azonnal elhagyta a ház. [És azonnal fölkel] (Lk) és szolgált neki.

e) Az esti tömeges csodák. Mk 1, 32–34. (Lk 4, 40–41; Mt 8, 16–17.)

Az est beálltával pedig, mikor lenyugodott a nap, [mindnyájan, kiknek mindenféle bajban sinlődő betegek voltak] (Lk) hozzávitték mind a betegeket és az ördögösöket; és az egész város összegyűlt az ajtó előtt. [Ő pedig mindegyikre rátevén kezét, meggyógyította őket. Sokakból pedig ördögök mentek ki kiáltozva és mondvá: hogy Te vagy az Isten Fia; és rájuk parancsolt és nem engedte őket beszélni, mivel tudták, hogy ő a Krisztus] (Lk), [hogy beteljesedjék, amit Izajás próféta mondott, szólván: Ő elvette gyengeségeinket és elvitte betegségeinket] (Mt).

f) Másnap reggel. Mk 1, 35–38. (Lk 4, 42–43.)

És nagyon korán fölkelve eltávozott és egy pusztá helyre ment és ott imádkozott. Simon és akik vele voltak, utána siettek. És mikor megtalálták, azt mondták neki, hogy: mindenki keres. És mondá nekik: Menjünk a szomszéd falvakba és városokba, hogy ott is prédikáljak, mert avégre jöttem. [És a tömeg kereste őt és egész odáig elmentek és tartóztatták őt, hogy ne menjen el tőlük. De ő azt mondotta nekik, hogy más városoknak is kell hirdetnem az Isten országát, mert arra vagyok küldve] (Lk).

10. Genezár síkságán.

a) Igehirdetés és csodatettek. Mk 1, 39. (Lk 4, 44.)

És prédikált az ő zsinagógáikban és egész Galileában és ördögöket űzött ki.

b) **Csodás halfogás.** Lk 5, 1—11.

Lőn pedig, mikor a tömeg hozzátódult, hogy hallgassa az Isten igéjét, és ő a Genezáret tónál állott. És két hajót látott a tó szélén vesztegelni, a halászok pedig kiszállottak és mosták hálóikat. Beszállott tehát az egyik hajóba, amelyik Simoné volt és kérte őt, hogy vigye egy kissé beljebb a parttól. És leült s tanította a tömeget a hajócskából.

Mikor pedig megszűnt beszélni, mondá Simonnak: Evezz a mélyre és vessétek ki hálóitokat fogásra. És felelvén Simon, mondá neki: Mester, egész éjjel vesződünk és semmit sem fogtunk; de a te szavadra kivetem a hálót. És mikor ezt megtették, a halaknak nagy mennyiségét fogták be. De hálójuk szakadozott és intettek társaiknak, akik a másik hajóban voltak, hogy jöjjenek és segítsenek nekik. És odamentek és úgy megrakták mind a két hajót, hogy majdnem elmerültek. Mikor Simon Péter ezt látta, Jézus térdei elé borult, mondván: Szállj ki tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram. Mert álmélkodás szállotta meg őt és mindnyáját, kik vele voltak, a halfogás miatt, melyet tettek; hasonlókép Jakabot és Jánost is, Zebedeus fiait, akik Simon társai voltak. És mondá Jézus Simonnak: Ne félj, ezután majd embereket fogsz halászni. És a hajókat a szárazra vonva, otthagytak mindent és követék őt.

c) **Egy belpoklos meggyógyítása.** Lk 5, 12—16. (Mk 1, 40—45.)

És történt, mikor az egyik városban volt, ime egy férfi telve poklossággal, meglátta Jézust és arcraborulva kérte őt, mondván: Uram, ha akarsz, meg tudsz tisztítani engem. [Jézus pedig megszána őt, kinyújtotta kezét] (Mk), érintette őt, mondván: Akarom, tisztulj meg. És azonnal eltávozott tőle a belpoklosság. És ő megparancsolta neki, hogy senkinek se mondja meg [és megfenyegette és azonnal eltávolította őt és mondja neki: Lásd, hogy ezt senkinek el ne mondd] (Mk), hanem eredj, mutasd meg magad a papnak, és mutasd be áldozatodat tisztulásodért, amint Mózes parancsolta, bizonyságul nekik. [De ő eltávozván, kezdte elbeszélni és híresztelni a dolgot] (Mk) és annál inkább terjedt a híre és sok tömeg jött össze, hogy hallják őt és meggyógyítsa őket betegségeik-

ből, [úgy hogy már be sem mehetett nyíltan a városba, hanem künn puszta helyen tartózkodott] (*Mk*) és imádkozott; [és gyülekeztek hozzá mindenünnen] (*Mk*).

11. Jézus Gergezába megy.

a) **Elindulás Gergezába.** Mt 8, 18—23. (*Mk* 1, 45.)

Látván pedig Jézus a nagy tömeget maga körül, átkelést parancsolt a túlsó partra. Ekkor egy írástudó járult hozzá és mondá neki: Mester, követlek téged, bárhova mész. És mondja neki Jézus: A rókáknak van barlangjuk és az ég madarainak fészük, de az ember fiának nincs hová fejét lehajtania. Egy tanítvány pedig mondá neki: Uram, engedd meg nekem, hogy előbb elmenjek eltemetni az atyámat. Jézus azonban mondá neki: Kövess engem, hadd temessék el a halottak az ő halottjaikat.

b) **Az első viharlecsendesítés.** Mt 8, 24—27.

És midőn a hajóba szállt, követték őt tanítványai. És íme nagy vihar támadt a tengeren, úgy hogy a hajócskát elborították a hullámok; ő pedig aludt. És hozzájárultak tanítványai és fölkeltek őt, mondván: Uram, ments meg minket, elveszünk! És mondja nekik Jézus: Mit féltek, ti kishitűek? Erre fölkel és parancsolt a szeleknek és a tengernek és nagy csendesség lőn. Az emberek meg elcsodálkoztak, mondván: Ki lehet ez, hogy a szelek és a tenger is engedelmeskedik neki?

c) **A két megszállott.** Mt 8, 28—9, 1.

És mikor a túlsó partra ért a gerazénusok vidékére, két ördögös került eléje, akik a sírboltokból jöttek elő és igen szilajak voltak, úgy hogy senki sem mehetett át azon az úton. És íme kiáltoztak, mondván: Mi közünk egymáshoz Jézus, Isten Fia? Azért jöttél ide, hogy idő előtt gyötörj minket? Nem messze tőlük pedig egy nagy sertésnyáj legelt. Az ördögök tehát kérték őt, mondván: Ha innen kiűzesz minket, engedd, hogy a sertésnyájba szálljunk. És mondá nekik: Menjete!

Ám azok kimentek és megszállták a sertéseket; és ime az egész nyáj nyakra-főre a meredeken a tengerbe rohant és belefult a vízbe.¹ A pásztorok pedig elfutottak és bementek a városba és mindent elmondottak, azokról is, kik az ördögöktől meg voltak szállva. És ime az egész város elébe ment Jézusnak, és amint meglátták, kérték, hogy távozzék az ő határukból.² És hajóra szállt és átkelt és a városába [Kafarnaumba] (*Mk*) ment.

12. Ismét Kafarnaumban.

a) Hazatéréskor. *Mk* 2, 2.

És meghallották, hogy otthon van, és sokan összejöttek, úgy hogy még az ajtó elébe sem fértek, és hirdette nekik az ígét.

b) Az inaszakadt gyógygyógyítása. *Lk* 5, 17—26. (*Mt* 9, 2—8; *Mk* 2, 3—12.)

És történt egy napon, hogy leült és tanított. És ott ültek farizeusok és törvénytanárok, akik Galileának és Judeának minden helységéből és Jeruzsálemből jöttek oda.³ És az Úr ereje ott volt a gyógyításukra. És ime férfiak [négyen] (*Mk*) ágyban hoztak egy embert, aki inaszakadt volt, és be akarták őt vinni és elébe tenni. És mivel a tömeg miatt egyoldalról

¹ Az ördögöknek, úgylátszik, valami enyhülést okoz az élő testek megszállása; azért kérnek engedélyt a sertések megszállására. De hasztalan, mert ezáltal a sertések önmaguk vetnek véget életüknek.

Az Údvözítő a pokoli szellemek ezen területén meg akarja mutatni tanítványainak a gonosszal való küzdelmet. Egy csapásra megsemmisíti a sertéseket, melyek bálványozó célra szolgáltak és itt Galileával szemtől-szemben gyalázó gúnyja voltak a lakosok vallásos érzületének és azon aggasztásnak, asszonyok, gyermekek emlékének, kik inkább meghaltak, mintsem hogy a tiltott setéshúst megízleljék.

² Úgy tettek, mint azok, akik nem akarják Jézus látogatását, ha ez szenvedés vagy földi hátrány alakjában vagy kísértésben történik.

³ Krisztus növekvő hírneve, páratlan népszerűsége, tanításának újszerűsége nagyon megzavarta a szanhedrin (országos tanács és fő-törvényszék) nyugalmát. Ellenőrzést nem tűrő és csalhatatlannak vélt tekintélyük forgott kockán. Azért keblükből és elvtársaik köréből az Údvözítő nyomába megbizottakat küldenek tanításának és tetteinek vizsgálatára. És ettől fogva nem hagyják el többé és addig fondorkodnak, míg a keresztre nem viszik.

sem találtak módot, hogy bevigyék, fölmentek a háztetőre és a fedőlapok közt eresztették le ágyastul a középre Jézus elé.¹ Hitük láttára monda: Ember, meg vannak bocsátva neked a te bűneid. És az írástudók és farizeusok elkezdtek gondolkodni, mondván: Ki ez itt, hogy istenkáromlást mond? Ki bocsáthatja meg a bűnöket más, mint csak maga az Isten? Amint pedig Jézus észrevette gondolataikat, felelvén, monda nekik: Mit tanakodtok szíveitekben? [Miért gondoltak rosszat szíveitekben?!] *(Mt)* Mi könnyebb? azt mondani-e: Megbocsáttatnak a bűneid; vagy azt mondani: Kelj fel és járj? Hogy pedig lássátok, hogy az Emberfiának van hatalma a földön a bűnöket megbocsátani, — monda az inaszakadtnak: Mondom neked, kelj föl, vidd el az ágyadat és eredj haza! És azonnal fölkelt előttük, vette az ágyát, amelyen feküdt és elment haza, magasztalva az Istent. És álmélkodás fogta el mindnyáját, és magasztalták az Istent [aki ilyen hatalmat adott az embereknek] *(Mt)*. És beteltek fölelemmel, mondván: Csoda dolgokat láttunk ma. [Ilyesmit még sohasem láttunk] *(Mk)*.

c) **Máté meghívása.** Mk 2, 13—14.
(Mt 9, 9; Lk 5, 27—28.)

És kiment ismét a tengerhez és az egész tömeg hozzájött és tanította őket. És átmenőben meglátta [a vámos] *(Lk)* Lévit, Alfeus fiát [Mátét] *(Mt)*, a vámnál ülni és monda neki: Kövess engem! És az fölkelt és követte őt.

d) **Lakoma Máténál.** Lk. 5, 29—32.
(Mt 9, 10—13; Mk 2, 15—17.)

És Lévi saját házánál nagy lakomát készített számára; és nagy tömege volt ott a vámosoknak és másoknak, akik velük együtt letelepedtek volt, [mert sokan voltak, akik szintén követték őt] *(Mk)*. És morgolódtak a farizeusok és írástudók

¹ Keleten a házak teteje lapos és a cserépből vagy téglából és agyagból álló tető könnyen fölszedhető. Köves vidéken a tetőket nagy kőablakkal is fedték, melyek még könnyebben felszedhetők voltak. Itt valószínűleg ilyenről van szó. Rendesen kívülről lépcső vezet fel a tetőre és többnyire elég alacsonyak is a házak, úgy hogy könnyű a tetőrejutás még teherrel is. A lapos tetőkön tartózkodni is szoktak és innen beszélni is lehetett a lennállókhoz. Ezért mondja egy helyen az Úr is: «Amit fülbesúgva hallotok, hirdessétek a háztetőkről» (Mt 10, 27; v. ö. Luk 12, 3).

[látván, hogy vámosokkal és bűnösökkel együtt eszik] (*Mk*), mondván az ő tanítványaihoz: [Miért eszik és iszik a ti meszteretek a vámosokkal és bűnösökkel együtt?] (*Mk*) (És ti is) miért esztek és isztok együtt a vámosokkal és bűnösökkel? És felelé Jézus és mondá nekik: Az egészségesek nem szorulnak orvosra, hanem a betegek. [Menjetek és tanuljátok meg, mit tesz az: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot]. (*Mt*). Nem jöttem az igazakat hívni, hanem a bűnösöket a bűnbánatra.

e) **Kérdés a böjt felől.** *Mk* 2, 18—22.
(*Mt* 9, 14—17; *Lk* 5, 33—39.)

János tanítványai és a farizeusok böjtölni szoktak. Azért eljöttek hozzá és mondák neki: Hogy van az, hogy a János és a farizeusok tanítványai [gyakran] (*Mt*, *Lk*) böjtölnek, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek? [Akkor hozzájárulának János tanítványai (is) mondván: Miért van az, hogy mi és a farizeusok gyakran böjtölünk, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek?] (*Mt*) És mondá nekik Jézus; [Vajjon gyászolhat-e a vőlegény násznépe] (*Mt*), [vajjon foghatjátok-e böjtre] (*Lk*), böjtölhet-e a násznép míg velük a vőlegény? Míg velük van a vőlegény, nem böjtölhetnek. De eljön az idő, mikor elviszik tőlük a vőlegényt, majd azon időben böjtölnek. [És példa-beszédet is mondott nekik:] (*Lk*), Senkisem varr nyers posztófoltot [foltot az új ruhából] (*Lk*) ócska ruhához, mert különben az új folt az ócskától elszakad és a hasadás még nagyobb lesz. És senki sem tölt új bort régi tömlőkbe, mert különben a bor kiszakítja a tömlöket és a bor kiömlik és a tömlők is tönkremennek, hanem az újbort új tömlőkbe kell tölteni [és mind a kettő megmarad] (*Mt*, *Lk*). [És aki óbort iszik, nem kíván tüstént újat, mert azt mondja jobb a régi] (*Lk*).

f) **Egy ifjember leányának föltámasztása és a vérfolyásos asszony.** *Mt* 9, 18—26.

Mialatt ezeket beszélte nekik, ime egy főember jött oda és leborult előtte, mondván: Uram, a leányom most halt meg, de jöjj, tedd rá kezedet és föléled. És Jézus fölkel és követte őt tanítványaival. Es ime egy asszony, aki tizenkét év óta szenvedett vérfolyásban, hátulról hozzá jött és megérintette ruhájának szegélyét. Azt mondta ugyanis magában:

Ha csak a ruháját érintem is meggyógyulok. Ám Jézus megfordult és rátekintve, mondá: Bízzál leányom, a te hited meggyógyított téged. És attól az órától fogva egészséges volt az asszony. És mikor Jézus a főember házához ért és látta a síposokat és tolongó tömeget, mondá: Menjetek el, hiszen nem halt meg a leányzó, hanem alszik. És kinevették őt. És miután a tömeget eltávolították, bement és megfogta a kezét, és a leány fölkel. És elment ennek a híre azon az egész vidéken.

g) Két vak meggyógyítása. Mt 9, 27—31.

És mikor Jézus onnét tovább ment, két vak követte kiabálva és mondva: Könyörülj rajtunk, Dávid fia! Mikor pedig haza ért, hozzámentek a vakok és mondá nekik Jézus: Hiszitek, hogy megtehetem ezt nektek? Mondják neki: Igen, Uram! Akkor megérintette szemeiket, mondván: Legyen nektek a ti hitetek szerint. És megnyiták szemeik. És szigorúan meghagyta nekik Jézus mondván: Vigyázzatok, hogy senki meg ne tudja! Ők pedig elmentek és elhíresztelték őt azon az egész környéken.

h) Egy néma ördögös meggyógyítása. Mt 9, 32—34.

Ezek távozása után ime egy néma ördögös embert hoztak eléje. És miután kiüzte belőle az ördögöt, beszélt a néma és csodálkozott a tömeg, mondván: Sohasem láttak még ilyesmit Izraelben! A farizeusok azonban azt mondták: Az ördögök fejedelme által üzi ki az ördögöket.

13. Jézus Felső-Galileában.

a) Igehirdetés Felső-Galileában. Mt 9, 35—38.

És bejárta Jézus az összes városokat és falvakat és tanított zsinagógáikban, hirdetve az ország evangéliumát és gyógyított minden nyavalyát és betegséget.

b) A tizenkettő kiválasztása és oktatása. Mt 10, 1—42.

Látva pedig a sokaságot, megszánta őket, mert el voltak gyötörve és lézengtek, mint a pásztor nélkül való juhok.

Akkor mondá tanítványainak: Az aratni való ugyan sok, de kevés a munkás. Kérjétek azért az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába.

És összehíván tizenkét tanítványát, hatalmat adott nekik, a tisztátalan szellemek fölött, hogy kiűzhessék őket, és hogy meggyógyítsanak minden nyavalyát és betegséget.¹

A tizenkét apostol neve pedig ez: Az első Simon, kit Péternek hívnak és testvére András; Jakab, Zebedeus fia és testvére János; Fülöp és Bertalan; Tamás és a vámos Máté; Jakab Alfeus fia és Tádé; kánai Simon és Iskariót Judás, aki el is árulta őt.

Ezt a tizenkettőt küldötte Jézus, utasítva őket, mondván: A pogányokhoz vezető útra ne menjétek és a szamariabeliek városaiba be ne térjétek, hanem menjétek inkább Izrael házának eltévelyedett juhaihoz. Menjétek pedig és hirdessétek: hogy elérkezett a mennyek országa. Gyógyítsátok meg a betegeket, támasszátok föl a halottakat, tisztítsátok meg a poklosokat, üzzétek ki az ördögöket. Ingyen kaptátok, ingyen adjátok. Ne legyen se aranyotok, se ezüstötök, se pénzetek öveitekben; se útításkátok, se két ruhátok, se lábbelitek, se bototok; mert a munkás az élelmét érdemli. Ha pedig valami városba vagy faluba bementek, tudakoljátok meg, ki abban a méltó és nála maradjatok, míg máshová nem távoztok. Mikor pedig bementek valamely házba, köszöntsétek azt, mondván: Békesség e háznak! És ha az a ház méltó, rá fog szállni békességtek; ha pedig nem méltó, békességtek rátok száll vissza. És ha valaki nem fogad be titeket és nem hallgatja meg beszédeteket, kimenve azon házból vagy városból, verjétek le a port a lábatokról. Bizony mondom nektek, könnyebb lesz Sodoma és Gomora földjének az ítélet napján, mint annak a városnak.

Ime, én úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok között. Legyetek tehát okosak, mint a kígyók és egy-

¹ Hét állandó tanítványa volt már az Úrnak: Péter, András, Jakab, János, Fülöp, Nátánaél és Máté. Ezeken kívül főképp az utóbbi időkben többen mások is követték. Ezek közül még ötöt választ az Üdvözítő és ezekkel mintegy tizenkéttagú családdal veszi magát körül. Ezeket tette meg később apostolainak. Most egyelőre csak az ördögűzés és gyógyítás hatalmával ruházza fel őket és beszédeivel oktatja a jövőendő igehirdetői hivatásra; közvetlenül a galilei legközelebbi igehirdetői hivatalukra, de azután általában a világmisszióra.

szerűek, mint a galambok. Legyetek óvatosak az emberekkel szemben. Mert törvényszékeik elé állítanak és zsinagóáikban megkorbácsolnak benneteket. Kormányzók és királyok elé vezetnek titeket érettem, hogy tanuim legyetek előttük és a népek előtt. Midőn pedig törvényre adnak titeket, ne töprenkedjete azon, hogy miképen és mit mondjatok; mert azon órában megkapjátok, hogy mit mondjatok. Hisz nem ti beszéltek akkor, hanem Atyátok Lelke az, aki bennetek beszél. Halálra adja pedig a testvér testvérét és az atya fiát és a gyermekek a szülők ellen támadnak és halállal sujtják őket. És gyűlöletesek lesztek mindenkinek miattam. De aki mindig kitart, üdvözl. Mikor pedig üldöznek az egyik városban, meneküljete a másikba. Bizony mondom nektek, nem járjátok végig Izrael városait, míg az Emberfia el nem jön.¹

A tanítvány nem különb mesterénél, sem a szolga az uránál. Beérheti vele a tanítvány, ha olyan, mint a mestere, és a szolga olyan, mint az ura. Ha a családtyát Belzebubnak nevezték, mennyivel inkább fogják házanépét. Ne féljete tehát tőlük! Mert nincs olyan rejtett dolog, ami napfényre ne jönné; és oly titkos dolog, ami ki ne tudódnék. Amit nektek sötétben mondok, mondjátok el világossal; és amit fülbesúgva hallotok, hirdesséte a háztetőkről. És ne féljete azoktól, akik a testet megölik, de a lelket nem tudják megölni; hanem inkább attól féljete, aki a lelket is, meg a testet is a gehennára vetheti. Ugy-e két verebet adnak egy aszért, és mégsem esik egy sem a földre Atyátok nélkül. Nekte pedig minden hajatok szála számon van tartva. Tehát ne féljete: ti sok verébnél többek vagytok.

Mindazt, aki engem megvall az emberek előtt, azt én is megvallom Atyám előtt, aki mennyben van. Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom Atyám előtt, aki mennyben van. Ne véljete, hogy e földre békét hozni jöttem; nem békét, hanem kardot hozni jöttem. Mert elválasztani jöttem az embert az atyjától és a leányt az anyjától és a menyét a napától. És az ember ellenségei a tulajdon háznépe. Aki jobban szereti atyját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám; és aki jobb szereti nálam-

¹ Az Emberfia eljövetele mindegyikünk számára a halál órája, amikor majd magához szöli. Mindig lesz e földön elégséges menedékünk, amíg az Isten jön látja e földön hagyni minket.

nál a fiát vagy a leányát, nem méltó hozzám. És aki föl nem veszi keresztjét¹ és nem követ engem, nem méltó hozzám. Aki megtalálja az életét, elveszti; és aki miattam elveszti az életét, megtalálja.²

Aki titket befogad, engem fogad be; és aki engem fogad be, azt fogadja be, aki engem küldött. Aki befogadja a prófétát próféta nevében, próféta jutalmát veszi; aki igazat fogad be igaz nevében, igaznak jutalmát veszi. És aki csak egy pohár friss vizet ad egynek a kicsinyek közül, tanítvány nevében, bizony mondom nektek, nem veszi el jutalmát.

14. Útban Jeruzsálem felé.

a) **Elindulás Felső-Galileából. Mt 11, 1.**

És lön, hogy amikor Jézus befejezte a tizenkét tanítvány utasításait, eltávozott onnan, hogy tanítson és prédikáljon azok városaiban.

b) **Keresztelő János első küldöttsége. Mt 11, 2—19.**

Mikor pedig János hallotta a fogságban Krisztus cselekedeteit, elküldött kettőt tanítványai közül és mondá neki: Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várunk? És felelvén Jézus mondá nekik: Menjetek és jelentsétek Jánosnak, amiket hallottatok és láttatok: Vakok látnak, sánták járnak, poklosok megtisztulnak, siketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegényeknek hirdetik az evangéliumot. És boldog, aki bennem meg nem botránkozik.

Azok távozta után elkezdett Jézus beszélni a tömegnek

¹ A keresztfeszítés római, de a zsidóknál is ismert halálbüntetés volt, melynél az elítéltnek magának kellett keresztjét a vesztőhelyre kivennie. A kereszt valami nehéz és nem önkényt vállalt szenvedésnek a jelképe, mely mindhalálig tart. Krisztus tanítványának tehát keresztet kellett viselnie, melyet Isten rak reá, mert nincs kereszt, mely Isten megengedése nélkül nehezednék rá. Jézus ezen hasonlattal egyszerűsítve némileg elő akarja készíteni a még mit sem sejtő tanítványait halálának módjára.

² Aki földi életét elébe helyezi az örök életnek, elveszti örök életét; aki az örök életet helyezi előbbre, megtalálja az örök életet.

Próféta nevében, azaz: mint prófétát, azért, mert próféta.

Jánosról: Mit akartatok látni a pusztában, mikor odamentetek? Széltől ingatott nádat? Hát mit látni mentetek ki? Puha ruhába öltözött embert? Am, akik puhába öltöznek, a királyok házaiban vannak. De hát mit látni mentetek ki? Prófétát? Valóban mondom nektek, még profétánál is többet! Mert ő az, akiről írva van: Ime én követemet küldöm színed előtt, aki megkészíti előtted a te utadat. Bizony mondom nektek: az asszonyok szülöttei között nem támadt nagyobb Keresztelő Jánosnál; de a legkisebb a mennyek országában is nagyobb nálánál. Keresztelő János napjaitól mostanig pedig a mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosok elragadják.¹ Az összes proféták és a törvény Jánosig jövendöltek; és ha tudni akarjátok az igazat, ő az az Illés, akinek el kell jönnie. Aki-nek van halló füle, hallja meg.

De kihez hasonlítsam ezt a nemzedéket? Hasonló a piacon ülő gyerekekhez, akik pajtásaiknak kiáltoznak és mondják: Énekeltünk nektek és nem táncollatok; siránkoztunk és nem sírtatok. Mert eljött János; nem evett, nem ivott, és azt mondják: Ördög van. Eljött az Emberfia, eszik és iszik és azt mondják: Eszem-iszom ember, a vámosok és bűnösök pajtása. És beigazolást nyert a bölcsesség az ő fiai által.²

c) **Szemrehányás a tóparti városoknak.** Mt 11, 20—24.

Akkor szemükre vetette a városoknak, melyekben legtöbb csodát művelt, hogy nem tartottak bűnbánatot: Jaj neked, Korozain! Jaj neked Betsaida! mert ha Tirusban és Szidonban tör-

¹ A «mennyek országa» kifejezés a Szentírásban főképp Máté evangéliumában sokszor az Isten földi országát, az egyházat, az evangéliumot jelenti, mert ez alapja, tehát mintegy kezdete a mennyi országnak; erről a földi országról mondja az Üdvözítő, hogy erőszakot szenved, azaz, hogy üldözésnek van kitéve és hogy a gonoszok erőszakkal le akarják rontani, azaz a lelkekből kiragadni.

Tehát bármily igaz is az, hogy a mennyországba csak azok jutnak be, akik önmagukon erőt vesznek, akik mintegy erőszakkal ostromolják és foglalják le: ez a szöveg nem azt mondja.

² Jézus kortársai nem fogadták el sem a külső szigor mezében megjelent Keresztelő János tanítását, sem a mindennapi élet szokásaihoz alkalmazkodó Üdvözítő tanítását. Jánosnál az volt a kifogás, hogy szigorú; Jézusnál, hogy nem szigorú. Különösen az írástudók, kik magukat a bölcsesség fiainak mondták, napfényre hozták viselkedésük és beszédeik ellenmondása által, hogy a bölcsesség, az élet igazsága nem az ő részükön van.

léntek volna a csodák, melyek bennetek történtek, régen szörzésekben és hamuban tartottak volna күnbánatot. De mondom nektek, Tirusnak és Szidonnak enyhébb lesz a sorsa az ítélet napján, mint nektek. És te, Kafarnaum! te talán az égig lesz magasztalva? a pokolig lesz lealázva; mert ha Szodomában történtek volna a csodák, melyek benned történtek, tán a mai napig fennmaradt volna. De mondom nektek, hogy Szodoma földjének enyhébb lesz a sorsa az ítélet napján, mint neked.

d) **A kicsinyek és megterheltek.**
Mt 11, 25—30.

Azon időben szólván Jézus, mondá: Áldalak téged, Atyám, ég és föld ura, hogy ezeket elrejtetted a bölcsék és okosok elől és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, mert így tetszett neked!

Atyám mindent átadott nekem. Senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya; sem az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni. Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradoztok és meg vagytok terhelve és én megenyhítelek titeket. Vegyétek magatokra az igát és tanuljatok tőlem, mert én szelíd és alázatos szívű vagyok; és megtaláljátok lelketek nyugalját. Mert az én igám enyhe és az én terem könnyű.

III.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS NYILVÁ- NOS ÉLETÉNEK MÁSODIK ÉVE.

1. Jézus Jeruzsálemben.

a) **A 38 év óta beteg meggyógyítása.** Ján 5, 1—9.

Ezután a zsidók ünnepe jött és Jézus fölment Jeruzsálembe. Van pedig Jeruzsálemben egy Juh-tó, melyet zsidóul Betszaidának neveznek és öt csarnoka van. Ezekben igen nagy tömeg beteg, vak, sánta, sorvadt feküdt, várva a víz megmozdulását. Ugyanis időnként az Úr angyala leszállott a tóba és a víz mozgásba jött, és aki először szállt le a tóba a víz megmozdulása után, meggyógyult, akármilyen baj gyötörte. Volt pedig ott egy ember, aki harmincyole esztendő-t töltött betegségében. Mikor ezt Jézus látta ott feküdni és mivel tudta, hogy már régóta szenved, mondá neki: Akarsz meggyógyulni? Felelé neki a beteg: Uram, nincs senkim, hogy mikor megmozdul a víz, bevigyen a tóba; mire pedig odaérek, már más ment be előttem. Mondja neki Jézus: Kelj föl, fogd ágyadat és eredj. És az ember azonnal meggyógyult, fölvette az ágyát és elment. Aznap pedig szombat volt.

b) **A zsidók vitatkozása Jézussal.** Ján 5, 10—47.

Mondák tehát a zsidók a meggyógyultnak: Szombat van, nem szabad az ágyadat vinned. Felelé nekik: Aki engem meggyógyított, az mondotta nekem: Vedd ágyadat és credj. Kérdezik tehát őt: Ki az az ember, aki azt mondotta neked: Vedd ágyadat és credj? A meggyógyult pedig nem tudta, hogy kicsoda, mert Jézus kitért az ott álló népsokaság elől.

Később találkozott vele Jézus a templomban és mondá neki: Ime meggyógyultál, de többé ne vétkezzél, hogy valami nagyobb baj ne érjen! Elment az az ember és tudtul adta a zsidóknak, hogy Jézus volt, aki meggyógyította. Emiatt üldözték a zsidók Jézust, mivel ezt szombaton tette. Jézus azonban felelé nekik: Az én Atyám mindig munkálkodik, és én is munkálkodom. Ezért pedig még inkább igyekeztek a zsidók őt megölni, mert nemcsak hogy megszegte a szombatot, de még az Istent is atyjának nevezte, egyenlővé téve magát az Istennel.

Felelé tehát Jézus és mondá nekik: Bizony, bizony mondom nektek: a Fiú semmit sem tehet önmagától, hanem csak azt, amit az Atyától lát cselekedni; mert csak amit az cselekszik, azt cselekszi ő is hasonlóképen. Mert az Atya szereti a Fiút és mindent megmutat neki, amit ő cselekszik, és ezeknél nagyobb dolgokat is mutat neki, hogy bámulni fogtok. Mert miként az Atya feltámasztja a holtakat és életre kelti, úgy a Fiú is életre kelt, akit akar. Az Atya nem is ítél senkit, hanem minden ítéletet a Fiúra bízott, hogy mindenki úgy tisztelje a Fiút, mint ahogy az Atyát tiszteli. Aki nem tiszteli a Fiút, az nem tiszteli az Atyát sem, aki őt küldte. Bizony, bizony mondom nektek, hogy aki hallgatja az én ígémet és hisz abban, aki engem küldött, örök élete van és nem esik ítélet alá, hanem átment a halálból az életre. Bizony, bizony mondom nektek, eljön az óra, sőt már itt is van, mikor a halottak meghallják az Isten Fiának a szavát és akik meghallják, élnek. Mert miként az Atyának önmagában van élete, úgy a Fiúnak is megadta, hogy önmagában legyen élete; és neki adta a hatalmat az ítélet tartására is, mert ő az Emberfia. Ne csodálkozzatok ezen, mert eljön az óra, melyben mindnyájan, kik a sírokban vannak, meghallják az Isten Fia szavát és azok, akik jót cselekedtek, előjönnek az élet feltámasztására, és azok, akik rosszat cselekedtek, az ítélet föltámasztására. Én semmit sem cselekedhetem önmagamtól; amint hallok, úgy ítélek, és az én ítéletem igazságos, mert én nem a magam akaratát keresem, hanem azét, aki engem küldött. Ha én magamról tennék bizonytságot, bizonyságom nem volna igazi. Van más, aki tanuskodik rólam, és én tudom, hogy a rólam való tanuskodása igaz. Ti követeket küldtetek Jánoshoz, és ő tanuságot tett az igazságról. De én nem embertől kapok tanuságot; hanem azért mondom ezeket,

hogy ti üdvözüljetek. Ő égő és világító szövétnek volt; ti azonban csak egy ideig akartatok felderülni az ő fényében. Nekem Jánosénál felsőbb tanuságom van. Azok a cselekedetek, melyeknek véghezvitelét Atyám rám bízta, maguk azok a dolgok, miket én cselekszem, tesznek bizonytságot rólam, hogy az Atya küldött engem; tehát az Atya, aki engem küldött, maga tesz bizonytságot rólam; de ti sohasem hallottatok szavát, sem arcát soha nem láttátok, sem az ő ígéje nem maradandó bennetek, mert annak, akit ő küldött, nem hiszttek. Tanulmányozzátok a szent iratokat: hisz azt hisztetek, hogy azokban örök élet van számotokra; ám épen ezek tanuskodnak rólam. És mégsem akartok hozzám jönni, hogy éltetök legyen! Én nem az emberektől kapok dicsőséget, de tudom, hogy az Isten szeretete nincs meg bennetek. Atyám nevében jöttem és nem fogadtok el; ha más a saját nevében jönne, azt elfogadnátok. Hogyan is hihetnétek ti, akik egymástól akartok dicsőséget és az egyedül az Istentől jövő dicsőséget nem keresitek? Ne gondoljátok, hogy majd én vádollar titeket az Atyánál; van aki vádol titeket: Mózes, akiben biztok. Mert ha Mózesnek hinnétek, bizonyára nekem is hinnétek, hiszen ő én rólam írt. De ha az ő írásainak nem hiszttek, hogyan hihetnétek az én szavaimnak?

2. Útban Galilea felé.

A kalásztépés. Mt 12, 1—8. (Mk 2, 23—28; Lk 6, 1—5.)

Azon időben Jézus vetéseken ment át szombatnapon [a másodelső szombaton]¹ (*Lk*); ám megéhezett, tanítványai kalászeket kezdtek tépni és eszegetni. A farizeusok, akik ezt látták, [mondák nekik: Mit csináltok olyasmit, amit szombaton nem szabad?] (*Lk*) (és) mondák neki: Ime, tanítványaid olyasmit tesznek, ami szombaton tilos. Ő pedig mondá nekik: Nem olvastátok, hogy mit csinált Dávid, mikor társaival együtt megéhezett: hogyan ment be Isten házába [Abiathar főpap idejében] (*Mk*) és ette meg a szentelt kenyereket, [és adott

¹ A «másodelső» szombat az volt, mely húsvét oktavája után következett. Azért hívták másodelsőnek, mert húsvét után, vagyis az egyházi év keretében második volt, de első volt azon hét szombat között, melyet húsvét oktavája és pünkösd között számláltak.

azoknak is, akik vele voltak] (*Mk*), melyeket sem neki, sem társainak nem lett volna szabad megenniök, hanem csak a papoknak?¹ Avagy nem olvastátok a törvényben, hogy a papok szombaton a templomban megszegik a szombatot és bűn nélkül vannak? [És mondá nekik: A szombat van az emberért és nem az ember a szombatért] (*Mk*). Mondom pedig nektek, hogy a templomnál nagyobb van itt. Ha ugyanis értenétek, mit tesz az: Irgalmasságot kívánok és nem áldozatot, sohasem ítéltétek volna el a bűnteleneket. Mert az Emberfia ura a szombatnak is.

3. Galileában.

a) A bénakezű ember. Lk 6, 6—11. (Mt 12, 9—14; Mk 3, 1—6.)

A következő szombaton pedig az történt, hogy bement a zsinagógába és tanított. És volt ott egy ember, kinek béma volt a jobb keze. Lesték pedig őt a farizeusok, hogy gyógyít-e szombatnapon, hogy legyen mi miatt bevádolniuk. Ő pedig tudta gondolataikat és mondá az embernek, akinek béma volt a keze: Kelj föl és állj a középre. És fölkel és odaállt. Szólott pedig amazokhoz Jézus: Kérdezlek benneteket: mi szabad szombaton: jót tenni vagy rosszat? életet menteni vagy pusztítani? [Ki lesz közölet az az ember, akinek van egy juha és ha az szombatnapon az árokba esik, meg nem fogja és ki nem húzza? Mennyivel több pedig az ember a juhnál! Szabad tehát szombaton jót tenni] (*Mt*). [De ők hallgattak. És körülnézván rajtuk haraggal, elszororodva szívük vaksága fölött] (*Mk*), mondá az embernek: Nyujtsd ki a kezedet. És kinyújtotta, és ép lett a keze, [mint másik] (*Mt*). Azok pedig elteltek oktalansággal [és kimentek] (*Mt*, *Mk*) és megbeszélték egymással [és a herodiánusokkal]² (*Mk*), hogy

¹ A zsidók tizenkét törzsének jelképezéséfe a szentélyben külön e célnak szolgáló asztalra a papok szombatonként tizenkét kovásztalan kenyeret helyeztek el, mintegy kitettek az Úr színe elé meghintve tömjénnel. A régiek a papoké lettek. Ezek voltak a «kitett kenyerek».

² Herodiánusoknak nevezték Heródes hivatalnokait, barátait és környezetét. A farizeusok különben gyűlölték őket politikai felfogásuk miatt. Nem alkottak külön vallási felekezetet.

mit tegyenek Jézussal [hogy miképen pusztíthatnák el őt] (*Mt*, *Mk*).

b) **A tömeg a tóparton.** *Mk* 3, 7—12. (*Mt* 12, 15—21.)

Jézus pedig [tudta ezt és eltávozott onnan] (*Mt*) elvonult tanítványaival a tengerhez. És nagy tömeg kísérte őt Galileából és Judeából; és Jeruzsálemből és a Jordánon túlról és Tirus és Szidon környékéről nagy sokaság jött hozzá azok hallatára, amiket művelt. És mondotta tanítványainak, hogy csónak legyen készen az ő számára a tömeg miatt, hogy agyon ne nyomják. Mert sokakat meggyógyított, úgy hogy akinek csak valami baja volt, megrohanta, hogy csak érintesse. A tisztátalan lelkek is, mikor meglátták őt, leborultak előtte és kiáltoztak, mondván: Te vagy az Isten Fia. És szigorúan rájuk parancsolt, hogy el ne árulják őt [hogy beteljesedjék, amit Izajás próféta mondott, szólván: Ime az én gyermekem, akit kiválasztottam; a kedveltem, akiben gyönyörködik az én szívem. Lelkemet bocsátom rá és hirdeti az ítéletet a pogányoknak. Nem verseng, sem nem kiabál, nem hallja az ő szavát az utcán senki sem; a zúzott nádat nem töri össze, és a füstölő mécsbelet nem oltja el, míg győzelemre nem viszi az ítéletet. És az ő nevében biznak a nemzetek] (*Mt*).

c) **A tizenkettő apostollá választása.** *Lk* 6, 12—16. (*Mk* 3, 13—18.)

És történt azon napokban, hogy kiment a hegyre imádkozni és átvirrasztotta az éjszakát Isten imáadásában. És mikor megvirradt, hívta tanítványait és tizenkettőt kiválasztott közülük, [hogy elküldje őket prédikálni, és hatalmat adott nekik a betegségek gyógyítására és az ördögök kiűzésére] (*Mk*) és ezeket apostoloknak nevezte el: Simont, kit Péternek nevezett el, és Andrást, az ő fivérét; Jakabot és Jánost [akiknek a Boanerges nevet adta, ami annyit tesz, mint a mennydörgés fiai] (*Mk*); Fülöpöt és Bertalant; Mátét és Tamást; Jakabot, Alfeus fiát, és Simont, akit Zelotesnek hívnak; és Jakab Judását és Iskariót Judást, aki áruló volt.

4. Beszéd a síkságon.

Lk 6, 17—49.

És mikor lejött velük, megállott a síkságon és tanítványainak csapata és a népnek nagy sokasága egész Judeából és Jeruzsálemből és a tengerpartvidékről és Tirus és Szidon vidékéről, akik eljöttek, hogy hallgassák őt és kigyógyítsa őket betegségeikből. És akiket a tisztátalan szellemek gyötörték, azokat is meggyógyította. És a tömeg mind igyekezett őt megérinteni, mert erő áradt ki belőle és meggyógyítá mindnyáját.

És ő tanítványaira emelvén szemeit, mondá:¹ Boldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa. Boldogok, kik most éheztek, mert meg fogtok elégíteni. Boldogok, kik most sírtok, mert majd nevetni fogtok. Boldogok lesztek, mikor titeket az emberek gyűlölnék és kirekesztenek és szidalmaznak titeket és elvetik a ti neveteket, mint rosszat, az Emberfiaért. Örüljete az azon a napon és vígadjatok, mert ime sok lesz a ti jutalmatok az égben; mert ezenmód cselekedtek atyáik is a prófétákkal. De jaj nektek, gazdagok, mert megvan a ti vigasztalástok. Jaj nektek, kik jóllaktatok, mert éhezni fogtok. Jaj nektek, kik most nevettek, mert majd keseregtek és sírtok. Jaj, ha az emberek magasztalnak titeket, mert így tettek az atyáik a hamis prófétákkal.

De nektek, akik hallgattok, azt mondom: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, kik gyűlölnék titeket. Áldjátok azokat, akik átkoznak titeket, és imádkozzatok rágalmazóitekért. Ha valaki megüti egyik orcádat, nyujtsd oda a másikat is. És attól, aki elveszi felsőruhádat, ne tagadd meg alsóruhádat se. Mindenkinnek adj, aki kér tőled, és aki elveszi a tiédet, ne követeld tőle vissza. És úgy bánjatok az emberekkel, amint ti kívánjátok, hogy veletek bánjanak. Ha ti csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi érdemetek van?

¹ Ez a beszéd nem azonos a Mátérál (5, 6, 7 feje.) található ú. n. hegyi beszéddel. Mindegyiknek egészen más az alakja és tartalma. A hegyi beszéd egy hegyre fölmenve és ülve tartotta az Úr, ezt a beszédet egy hegyről lejötté után állva. Más volt mind a kettőnek hallgatósága, más a szempont, melyből az Úr beszélt. Pl. a boldogságok a hegyi beszédben az igazak boldogságai; ott a lelki szegénységről, az igazság szomjúhozásáról stb. van szó. Itt az anyagi szegénységről, a testi éhségről és szomjúságról, szóval a földi nyomorultak boldogságáról van szó.

hisz a bűnösök is szeretik azokat, akik őket szeretik. És ha csak azokkal tesztek jót, akik veletek jót tesznek, mi érdemeitek van? hiszen a bűnösök is ezt teszik! És ha azoknak adtok kölcsönt, akiktől reménylitek, hogy visszakapjátok, mi érdemeitek van? hisz a bűnösök is hiteleznek a bűnösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak vissza.

Hanem inkább szeressétek ellenségeiteket; tegyetek jót és adjatok kölcsönt anélkül, hogy valamit viszont várnátok, és bőséges lesz a ti jutalmatok és fiaí lesztek a Magasságbelinek, mert ő jóságos a hálátlanokhoz és gonoszokhoz. Legyetek tehát irgalmasok, miként a ti Atyátok is irgalmas. Ne ítéljetez és majd titeket sem ér ítélet; ne kárhoztassatok és majd titeket sem ér kárhoztatás; bocsássatok meg és ti is bocsánatot nyertek. Adjatok és kaptok: jó, tömött, meg-rázott és túlradó mértéket kaptok az öletekbe. Mert azzal a mértékkel, amellyel ti mérték, méretik vissza nektek.

Mondott pedig nekik hasonlatosságot is: Vajjon vezető-e a vak a vakot? nemde mindketten az árokba esnek? A tanítvány nincs mestere fölött; mindegyik tökéletes, ha olyan, mint mestere. Mit nézed a szálkát testvéred szemében, a magad szemében lévő gerendát meg nem veszed észre? Vagy hogyan mondhatod testvérednek: Testvér, hadd vegyem ki a szálkát a szemedből, mikor a magad szemében a gerendát sem látod meg? Képmutató, előbb vesdd ki a gerendát a magad szeméből és csak azután lássad, hogyan húzod ki a szálkát testvéred szeméből. Nem jó fa az, amely rossz gyümölcsöt terem, és nem rossz fa az, amely jó gyümölcsöt terem. Mert minden lát a gyümölcséről ismerni meg. A tövisről ugyanis nem szednek fügét, sem a csipkebokorról nem szüretelnek szőlőt. A jó ember szívének jó tárházából jót hoz elő, és a rossz ember rossz tárházából rosszat hoz elő. Mert a szív bőségéből beszél a száj. Miért mondjátok nekem: Uram, Uram, ha nem teszitek azt, amit mondok? Megmondom nektek, hogy kihez hasonlít mind az az ember, aki hozzám jön, hallgatja beszédeimet és meg is tartja. Hasonló azon ház-építő emberhez, aki mélyen ásott és az alapot kösziklára helyezte; mikor az árvíz jött, nekirontott azon háznak, de nem tudta megingatni: mert kösziklára volt építve. Aki pedig hallgatja, de nem tartja meg, hasonló azon emberhez, aki házát alap nélkül a földre építette; nekirontott a vízfolyás és azonnal összedőlt, és nagy lett azon ház romlása.

5. Jézus betér Kafarnaumba.

Lk 7, 1—10.

Miután pedig a nép fülc hallatára minden beszédét elvégezte, elment Kafarnaumba.

A százados szolgálja.

Egy bizonyos százados szolgálja pedig, aki neki igen kedves volt, betegen feküdt és haldoklott. Mikor Jézusról hallott, elküldötte hozzá a zsidók véneit és kérte őt, hogy jöjjön el és mentse meg szolgáját.

Azok tehát elmentek Jézushoz és nagyon kérték őt, mondván neki: megérdemli, hogy ezt megtegyd neki; mert szereti nemzetünket és a zsinagógát is ő építtette nekünk. Jézus tehát elment velük. De mikor már nem messze volt a háztól, a százados néhány barátját küldötte hozzá, mondván: Uram, ne fáradj; mert nem vagyok méltó, hogy hajlékomba betérj. Ezért nem tartottam magamat sem méltónak arra, hogy hozzád menjek, hanem csak szóval mondjad és meggyógyul az én szolgám. Mert magam is felsőbbség alá rendelt ember vagyok, de alattam is állnak katonák és ha mondom az egyiknek: eredj, akkor megy; a másiknak: jöjj, és jön; és a szolgámnak: tedd ezt, és megteszi. Ennek hallatára Jézus csodálkozott és hátrafordulva mondá a mögötte lévő tömegnek: Bizony mondom nektek, még Izraelben sem találtam ekkora hitet. És a küldöttek, mikor visszatértek a házba, egészségben találták a szolgát, aki beteg volt.¹

¹ Nagyon hasonló elbeszélés van fennebb (70. lap) szent Máté tollából (8, 5—13.). De a két eseményt nem szabad összetéveszteni. Az előbbi esetben a kafarnaumi százados *inaszakadt fiának* meggyógyítását kéri, itt *haldokló szolgájáért* esedezik. Erős hitében nem kételkedik, hogy Jézus megismétli irgalmának alamizsnáját, ha kéri. De nem akarja terhelni azzal, hogy házába fárassza, sem magát nem tartja méltónak arra, hogy elébe járuljon, azért barátait küldi az Úrhoz kérésével, szájukba adva azon hittel teljes szavakat, melyek az első kérésnél annyira tetszetek az Úrnak. Különben a két esemény külső körülményei is annyira eltérők, hogy különböző voltak kétségtelen.

6. Igehirdetés Alsó-Galileában.

a) **A naimi ifjú feltámasztása.**
Lk 7, 11—17.

Legközelebb pedig történt, hogy egy városba ment, melynek neve Naim és vele mentek tanítványai és nagy néptömeg. Mikor pedig a város kapujához közeledett, ime egy halottat hoztak ki, egyetlen fiát anyjának, aki özvegy volt, és a városból sok nép kísérte. Mikor az Úr meglátta őt, megesejt rajta a szíve és mondá neki: Ne sírj! És odament és megérintette a koporsót. Akik pedig vitték, megállottak. És mondá: Ifjú, mondom neked, kelj föl! és a halott fölült és megszólalt. És átadta őt anyjának. És mindenkit elfogott a félelem és magasztalták az Istent, mondván: hogy nagy próféta támadt köztünk, és hogy az Isten eljött meglátogatni az ő népét. És ez a hír elterjedt felőle egész Judeában és az egész környéken.

b) **Keresztelő János második küldöttsége.** Lk 7, 18—35.

És mindezekről értesítették Jánost az ő tanítványai. És János magához hívott kettőt tanítványai közül és elküldé Jézushoz, mondá: Te vagy az, aki el fog jönni, vagy mást várunk? Épen akkor pedig sokakat gyógyított meg nyavalyáikból és csapásaikból és a gonosz lélektől és sok vaknak adta vissza szemévilágát. És felelvén, mondá nekik: Menjetek és vigyétek hírül Jánosnak, amiket hallottatok és láttatok: hogy a vakok látnak, a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak föltámadnak, a szegényeknek hirdetik az evangéliumot. És boldog, aki bennem meg nem botránkozik.¹

¹ Fogsága idején János kósza híreket hallott az Üdvözítőről. Mivel nagyon szigorúan őrizték, nem tudott biztos tudomást szerezni. Mikor az Úr Tibériás vidékén járt, két tanítványa által megkérdezte (Mt 11). De az Úr ízenetét nem vehette át, mert közben nagyobb biztosság kedvéért Heródes Macheron várába vitette át Jánost. Tanítványai állhatatosságának itt is sikerült vele valamiképp érintkezni és megvizsík neki az újabb híreket, nevezetesen a nagy feltűnést keltő naimi csoda hírét. Erre másodszer is küld két követelt, hogy megbizonyosodjék, vajjon Krisztus-e az, akiről neki beszélnek, vagy tán csak egy másik előhírnök, aki az ő helyét van hivatva betölteni. Ezt a követtséget beszéli el szent Lukács.

Mikor pedig János követei eltávoztak, kezdé mondani a tömegnek János felől: Mit akartatok a pusztában látni, mikor odamentetek? Széltől ingatott nádat? Hát mit mentetek ki látni? Puhába öltözött embert? Ime, akik drága ruhában és gyönyörökben vannak, a királyok palotáiban vannak. De hát mit mentetek ki látni? Prófétát? Valóban mondom nektek, még prófétánál is többet. Ő az, akiről írva van: Ime én követemet küldöm színed előtt, aki elkészíti előtted az utadat. Mert mondom nektek: Az asszonyok szülöttei között nincsen nagyobb próféta Keresztelő Jánosnál. De az Isten országában a legkisebb is nagyobb nálánál. És az egész nép, mely hallgatta és a vámosok megigazultak Istennél azzal, hogy megkeresztelkedtek János keresztségével. A farizeusok azonban és a törvénytudók megvetették Istennek rájuk vonatkozó szándékát azzal, hogy nem keresztelkedtek meg nála.¹

Mondá továbbá az Úr: Mihez hasonlítsam tehát e nemzedék embereit? és mihez hasonlók? Hasonlók a piacon ülő gyermekekhez, akik egymással beszélgetve mondják egymásnak: Furulyáztunk nektek és nem táncoltatok; jajgattunk és nem sírtatok. Mert eljött Keresztelő János, nem evett kenyeret s nem ivott bort és azt mondjátok: Ördöge van. Eljött az Emberfia, eszik és iszik és azt mondjátok: Ime a falánk és iszákos ember, a vámosok és bűnösök pajtása. És beigazolást nyert a bölcsesség mind az ő fiait által.

c) **A magdalai Mária.** Lk 7, 36—50.

Megkérte pedig őt az egyik farizeus, hogy egyék nála. És elment a farizeus házába és letelepedett nála. És ime egy azon városbeli bűnös asszony, mihelyt megtudta, hogy a farizeus házában letelepedett: egy alabastrom edényt hozott kenettel, megállott hátul az ő lábainál, kezdte lábait könnyei-

¹ Betű szerint így mondja a szöveg: Igazat adtak Istennek azáltal, hogy megkeresztelkedtek. Azaz elfogadták Istennek rájuk vonatkozó tervét, ami mindig az ember megigazulása ebben az életben és üdvössége a másokban, tehát megigazultak lettek János keresztsége által, melyet arra az időre az Isten a megigazulás eszközüvé rendelt. Ezt utasították vissza a farizeusok és a törvénytudók, azért nem is igazultak meg Isten előtt.

Az Úr megismétli az első küldöttség alkalmával adott oktatásait is. (L. 81. lap.)

vel áztatni, fejének hajfürteivel törölgette és csókolgatta lábait és megkenete kenettel.

Látván pedig ezt a farizeus, aki őt meghívta, így szólt magában: Ha ez próféta volna, bizonyára tudná, hogy kicsoda és milyen asszony érinti őt, hogy tudniillik bűnös. És felelvén Jézus, mondá neki: Simon, van valami mondanivalóm neked. Az pedig mondá: Mester, mondjad! Egy hitelezőnek két adósa volt: az egyik ötszáz dénárral tartozott neki, a másik ötvennel. Mivel semmiők sem volt, amiből megadhatták volna, elengedte mindkettőjüknek. Ki szerette tehát őt jobban? Felelvén Simon, mondá: Úgy hiszem, hogy az, akinek többet engedett el. Ő pedig mondá: Helyesen ítéltél. És az asszony felé fordulva mondá Simonnak: Látod ezt az asszonyt? Bejöttem a házába, de lábaimra vizet nem adtál, de ez könyyeivel áztatta lábaimat és hajával törölgette. Meg nem csókolgáltál, de ez, amióta bejött, nem szünt meg lábaimat csókolni. Fejemet nem kentet meg olajjal, de ez kenettel kente meg lábaimat. Amiért is mondom neked, hogy neki sok bűne van megbocsátva, mert nagyon szeretett. Akinék pedig kevesebbet engednek el, kevésbbé szeret. Mondá pedig az asszonynak: Meg vannak bocsátva a bűneid. És a vele együtt letelepültek kezdtek mondogatni magukban: Kicsoda ez, hogy még a bűnöket is megbocsátja? Mondá pedig az asszonynak: A te hited megmentett téged; eredj békével!

d) A jámbor asszonyok szolgálata. Lk 8, 1—3.

És történt ezután, hogy városról-városra és faluról-falura járt prédikálva és hirdetve az Isten országát, és vele a tizenkettő és néhány asszony, akiket gonosz szellemektől vagy betegségektől szabadított meg: Mária, akit Magdolnának hívnak, akiből hét ördög ment ki, és Johanna, Kuzának,¹ Heródes főtisztviselőjének neje és Zsuzsánna,² és sok más asszony, akik a saját vagyonukból gondoskodtak róla.

¹ A hagyomány szerint ez az a kafarnaumi királyi ember, kinek az Úr a haldokló fiát a távolból, Kánából, meggyógyította.

² A hagyomány szerint a naimi ifjú anyja.

7. Kafarnaumban.

a) **A fogadtatás.** Mk 3, 20—21.

Azután haza tértek. És ismét összegyűlt a sokaság, úgy hogy még enni sem tudtak. És mikor övéi ezt meghallották, kimentek, hogy lefogják őt; azt mondták ugyanis, hogy megháborodott.

b) **A vak és néma ördögös.**
Mt 12, 22—23.

Akkor egy vak és néma ördögöst vittek eléje és meggyógyította, úgy hogy beszélt és látott. És álmélkodott mind a sokaság és mondá: Nem a Dávid fia ez?

c) **A farizeusok káromlása.** Mt 12, 24—37. (Mk 3, 22—30.)

Mikor ezt meghallották a farizeusok, mondák: Ez csak Belzebub, az ördögök fejedelme által űzi ki az ördögöket.

Jézus pedig tudva az ő gondolataikat, mondá nekik: Minden magamagával meghasonlott ország elpusztul és semmiféle magamagával meghasonlott város vagy ház nem állhat fön. És ha a sátán a sátánt űzi ki, magamagával hasonlott meg; mimódon maradhat fenn tehát az ő országa? És ha én Belzebub által űzöm ki az ördögöket, a ti fiaitok ki által űzik ki? Azért ők maguk lesznek a ti biráitok. Ha pedig én Isten Lelke által űzöm ki az ördögöket, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa. Avagy miként hatolhat be valaki az erős házába és rabolhatja el holmiját, ha csak előbb az erőset meg nem köti és úgy nem rabolja ki házat. Aki nincs velem, ellenem van, és aki nem gyűjt velem, szétszór. Azért mondom nektek: Minden bűnért és káromlásért kapnak bocsánatot az emberek, de a Lélek káromlása nem nyer bocsánatot. Még aki az Emberfia ellen szól, az is kap bocsánatot, de aki a Szentlélek ellen szól, nem kap bocsánatot sem ezen, sem a más világon, [hanem örök bűn fogja terhelni. Mert azt mondták: Tisztátalan lélek van benne] (Mk).¹

¹ Az Isten irgalma végtelen és azért nincs bűn, amelyet kész nem volna megbocsátani. «Fiacskáim — írja szent János — ezt azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett is, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az igaz; és ő engesztelés a mi bűneinkért,

Vagy állítsátok a fát jónak és a gyümölcsét is jónak; vagy állítsátok a fát rossznak és a gyümölcsét is rossznak; a fát ugyanis a gyümölcseiről ismerni meg. Viperák fajzatai, hogyan is beszélhetnétek ti jót, holott gonoszok vagytok? hisz amivel a szív tele, arról beszél a szája. A jó ember a felhalmozott jóból jót hoz elő; a rossz ember a felhalmozott rosszból rosszat hoz elő. Pedig mondom nektek, hogy minden hiábavaló szóról, melyet kimondanak az emberek, számot fognak adni az ítélet napján. Mert szavaid fognak igazolni és szavaid fognak kárhoztatni.

d) Jónás jele. Mt 12, 38—45.

Ekkor felelének neki némelyek az írástudók és farizeusok közül, mondván: Mester, jelt szeretnénk tőled látni. Ő pedig felelvén, mondá nekik: E gonosz és parázna nemzedék jelt akar; de nem kap más jelt, mint Jónás próféta jelét. Mert miként Jónás három nap és három éjjel volt a cethal gyomrában, úgy lesz az Emberfia is három nap és három éjjel a föld szívében. A ninivebeli férfiak felkelnek ezen nemzedék ellen az ítéleten és kárhoztatni fogják, mert ők Jónás prédikálására bűnbánatot tartottak, és ime itt Jónásnál nagyobb van. Dél királynője felkel ezen nemzedék ellen az ítéleten és kárhoztatni fogja, mert ő a világ végéről eljött hallgatni Salamon bölcsességét, és ime itt nagyobb van Salamonnál.

Mikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, kopár helyeken barangol, nyugtot keres, de nem talál. Akkor azt mondja: Visszatérek házamba, ahonnan kijöttem. És mikor odaér, üresen találja azt kisöpörve és földiszítve. Akkor elmegy és maga mellé vesz hét más lelket, magánál gonoszabbat és bemennek és ott laknak; és ezen embernek utóbbi helyzete rosszabb lesz az előbbinél. Így jár ez a gonosz nemzedék is.

és pedig nemcsak a mieinkért, hanem az egész világért is.» (I Ján 2, 1, 2.) De a bocsánat, mint minden kegyelem, a Szentlélektől ered és csak általa részesülünk benne. Elvetni, megtagadni a Szentlelket tehát annyi, mint lemondani Isten irgalmáról. Ez a bűn tehát sem ezen, sem a másvilágon nem kaphat bocsánatot.

e) Jézus családja. Mt 12, 46—50.
(Mk 3, 31—35.)

Még mialatt a tömeghez beszélt, ime anyja és testvérei¹ künn állottak és beszélni akartak vele. Mondá azért neki valaki: Ime anyád és testvéreid künn állanak és keresnek. Ő pedig felelé a hozzá szólónak és mondá: Ki az én anyám és kik az én testvéreim? [És körüljáratva szemeit azokon, akik körülötte ültek] (Mk) és kinyujtva kezét tanítványai felé, mondá: Ime az én anyám és az én testvéreim. Mert aki az én menyjei Atyám akaratát cselekszi, az az én fítestvérem és leánytestvérem és anyám.

f) Prédikálás a csónakból. Mt 13, 1—3. (Mk 4, 1, 2; Lk 8, 4.)

Azon a napon Jézus kiment a házból és leült a tengerparton. És sok nép gyült köréje [és a városokból tódultak hozzája] (Lk); azért csónakba szállott és leült; az egész sokaság pedig a parton állott. És sokat beszélt nekik példa-beszédekben, mondván:

1. A magvető. Mt 13, 3—23.
(Mk 4, 3, 20; Lk 8, 5—15.)

[Figyeljete!] (Mk) Ime, kiment a magvető vetni. És vetés közben valami az útszélre is esett, [és összetiporták] (Lk) és jöttek az ég madarai és fölették. Más pedig sziklás helyre esett, ahol nem volt sok földje és azonnal kikelt, mert nem volt mélyen a földben; de mihelyt a nap fölkelt, elfonnyadt, és mivel gyökere nem volt, [és mert nem volt nedvessége] (Lk), kiszáradt. Más pedig jó földbe esett és termést hozott, némelyik százszorosát, másik hatvanszorosát, másik harmincszorosát. Akinek van füle a hallásra, hallja meg!

És [mikor egyedül volt] (Mk), hozzájárulván tanítványai, mondák neki: Miért beszélsz nekik példabeszédekben? Ő pedig

¹ Jézus testvérein nem szoros értelemben vett édestestvéreket kell értenünk. A zsidók testvérnek neveztek minden közelebbi rokont; így különösen az unokatestvéreket. Ha ezeket meg akarták különböztetni az édestestvértől, akkor körülírással kellett magukat kifejezniök. Hogy az Úrnak nem voltak testszerinti édestestvérei, az világos a Szentírásból és nyíltan tanítja a keresztény hagyomány. Különben szent Máté (13, 55) névszerint is felsorolja az Úr ezen testvéreit: Jakab és József és Simon és Judás. Ezekről pedig tudjuk, hogy az Úr unokatestvérei voltak, kettő közülük: Jakab és Judás apostol is volt.

felelvén, mondá nekik: Mert nektek meg van adva, hogy értessétek a mennyek országának titkait, de nekik nincs megadva. Mert akinek van, az kap és bővelkedik; akinek pedig nincs, attól azt is elveszik, amije még van. Azért beszélek nekik példabeszédekben, mert látván nem látnak, és hallván nem hallanak, sem nem értenek. És beteljesedik rajtuk Izajás jóvendölése, mely így szól: Hallván hallotok és nem értitek és látván láttok és nem látjátok meg. Mert megkérgesedett e nép szíve és fülét bedugta és szemét behúnyta: hogy ne lásson és ne halljon és ne értsen és meg ne térjen. és meg ne gyógyíthassam. De boldogok a ti szemeitek, mert látnak és a füleitek, mert hallanak. Bizony mondom nektek, hogy sok prófeta és igaz kívánta látni, miket ti láttok, és nem láthatta, és hallani, amiket ti hallotok, és nem hallhatta.

[És mondá nekik: Nem értitek ezt a példabeszédet? Hát hogyan értetek meg majd minden példabeszédet?] (*Mk*). Ti tehát halljátok meg a magvetőről szóló példabeszédet. [A mag az Isten igéje.] (*Lk*). Ha valaki hallja az igét az országról és nem fogja föl, eljön a gonosz és kilopja azt, ami a szívébe volt vetve; ez az, ami az útszélre esett. A köves helyre vetett az, aki hallja az igét és mindjárt örömmel fogadja; de nincs benne gyökere, hanem csak ideig-óráig való; mihelyt az ige miatt zaklatás vagy üldözés támad, azonnal megbotránkozik. A tövisek közé esett az, aki hallja az igét, de a világi gondok [és az élet gyönyörei] (*Lk*) és a gazdagság csalárdsága elfojtja az igét, és terméketlenné válik. Jó földbe vetett pedig az, aki hallja az igét, meg is érti és termést is hoz [türelemben] (*Lk*), és pedig ki százszorosát, ki hatvan-szorosat, ki pedig harmincszorosat.¹

¹ A jóakarató tanítványoknak az Úr a példabeszédbe elrejtett titkokat megmagyarázta, mert akinek van, az kap, de akik kívül vannak, vagyis akikben nincs igazi vágy az üdvösség útja után, hanem Jézust csak csodás gyógyításaiért keresik, azok az igazságot csak példabeszédbe burkolva kapják; nem azért, hogy az igazságot meg ne ismerhessék, hanem hogy rossz lelkiületük napfényre kerüljön. Mert magában véve a mindennapiak összehasonlítása a lelki dolgok értelmét megvilágosítja, de természetesen akkor, ha a hallgatóban megvan a jóakarát és ezt a jóakaratot megfontolással és felvilágosításért való kéréssel meg is mutatja. Mivel ez a tömegnél hiányzott, azért nem érti meg a példabeszédet, és pedig azért történik, hogy beteljesedjék, amit Izajás prófeta mondott. A nép nagy részének megátalkodása Máté (13, 13) szerint büntetése a hitetlenségnek, Márk és Lukács (8, 10) szerint Isten akaratja.

2. **A világító.** Lk 8, 16—17. (Mk 4, 21—23.)

És mondá nekik: Ha pedig gyertyát gyújt, senki sem fedi azt le edénnyel, sem az ágy alá nem teszi, hanem a gyertyatartóra helyezi, hogy a bemenők lássák a világosságot. Mert nincs oly titok, mely nyilvánvalóvá ne lenne, sem oly rejtett dolog, amely ki ne tudódnék és napfényre ne jönne.

3. **Kinek-kinek a mértéke.** Mk 4, 24—25. (Lk 8, 18.)

És mondá nekik: Vigyázzatok, mit hallotok: Amilyen mértékkel mérték, olyannal méretik vissza nektek és még ráadást is kaptok. Mert akinek van, az kap; és akinek nincs, attól azt is elveszik, amije még van [amit bírni vél] (*Lk*).

4. **A kikelő mag.** Mk 4, 26—29.

És mondá: Úgy van az Isten országával, mint mikor az ember magot vet a földbe. És alszik és fölkel éjjel és nappal: a mag pedig kikel és felnő, maga sem tudja hogyan. Mert a föld magától terem, először fűvet, azután kalászt, azután teljes szemes fejet. És mikor a termést meghozta, azonnal nekiereszti a sarlót, mert itt az aratás.

5. **A konkoly.** Mt 13, 24—30.

Más példabeszédet adott elő nekik, mondván: Hasonlatos a mennyek országa azon emberhez, aki jó magot vetett földjébe. Mikor pedig az emberek aludtak, jött az ő ellensége és konkolyt hintett fölül a búza közé és elment. Mikor pedig fölnövekedett a vetés és hozta a termést, akkor föltűnt a konkoly is. Elmentek tehát a gazdához az ő szolgálai és mondták neki: Uram, hiszen úgy-e tiszta magot vetettél a földedbe? honnan van hát benne a konkoly? És mondá nekik: Ellen-séges ember tette ezt. A szolgák pedig mondták neki: Akarod? menjünk és kiszedjük? És mondá: Nem, nehogy mikor a konkolyt kiszeditek, kitépjétek vele együtt a búzát is. Hagyjá-

Isten ugyan minden ember üdvét akarja, de azon feltétel alatt, hogy az ember viszont jóakaratot tanúsítson és a kínált üdvöt elfogadja. Ahol ezen készség hiányzik, ott Isten sem akarja az ember üdvét. A meg-átalkodást tehát úgyis fel lehet fogni, mint büntetést, úgy is, mint Isten akarátát; de így is, úgy is mindig az ember rossz akarata az előfeltétel.

tok mindkettőt nőni az aratásig és aratáskor majd megmondom az aratóknak: Előbb szedjétek össze a konkolyt és kössétek kékébe elégetésre; a búzát pedig takarítsátok a csűrömbé.¹

6. **A mustármag.** Mt 13, 31—32.
(Mk 4, 30—32.)

Más példabeszédet adott nekik, mondván: Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, melyet egy ember fogott és elvetette földébe. Ez kisebb ugyan minden magnál, de ha megnő, nagyobb minden veteménynél és fává lesz, úgyhogy az ég szárnyasai jönnek és ágai közt laknak.

7. **A kovász.** Mt 13, 33—35. (Mk 4, 33, 34.)

Más példabeszédet mondott nekik: Hasonló a mennyek országa a kováshoz, melyet vett egy asszony és elvegyített három mérce lisztbe, attól azután megkelt az egész.

Mindezeket példabeszédekben mondá Jézus a tömegnek [és sok ilyen példabeszédben hirdette nekik az ígét, aszerint, amint meg tudták érteni] (Mk) és példabeszédek nélkül semmit sem beszélt nekik, hogy beteljesedjék, amit a prófeta mondott: Pédabeszédekben nyitom meg a számát, kimondom, ami el volt rejtve a világ teremtetésétől fogva.

8. **Jézus családja.** Lk 8, 19—21.

Anyja és testvérei jöttek azonban hozzá, de nem férhettek hozzá a tömeg miatt. És tudtul adták neki: Anyád és testvéreid kívül állanak és látni akarnak. És ő felelvén, mondá nekik: Anyám és testvéreim mindazok, akik Isten ígését hallgatják és megcselekszik.²

¹ Konkoly helyett helyesebb volna vadócot mondani, mert az eredeti szövegek azt értik. T. i. azt a kis korában a búzához hasonló növényt (*Lolium temulentum*), mely növekvés közben rácsavarodik a búzára és melynek magja kábító hatású. Kihúzásával a búzát is kihúzná az ember.

² Megismétlődik ezen alkalommal édesanyja és testvérei aggodásából ugyanazon jelenet, mint fennebb: 97. lap.

9. A konkoly jelentése. Mt 13, 36—43.

Akkor elbocsátotta a tömeget és hazament. És hozzámementek tanítványai, mondván: Magyarázd meg nekünk a szántóföld konkolyáról való példabeszédet. És ő felelvén, mondá nekik: Aki a jó magot veti, az az Emberfia. A szántóföld a világ. A jó mag pedig az ország fiai. A konkoly azonban a gonosz fiai. Az ellenség pedig, aki vetette, az ördög. Az aratás pedig a világ vége. Az aratók pedig az angyalok. Valamint tehát a konkolyt összegyűjtik és elégetik, úgy lesz a világ végén is. Az Emberfia elküldi angyalait és az ő országából összegyűjtenek minden botrányt és azokat, akik gonzságot cselekesznek, és a tüzes kemencébe vetik őket. Ott sírás lesz és fogak csikorgatása. Akkor az igazak ragyogni fognak, mint a nap az ő Atyjuk országában. Akinek van füle a hallásra, hallja meg.

10. Az elrejtett kincs. Mt 13, 44.

Hasonló a mennyek országa a szántóföldben rejlő kincshez, amelyet aki megtalál, elrejt és örömeiben megy és eladja mindenét, amije van, és megveszi azt a földet.

11. Az igazgyöngy. Mt 13, 45, 46.

Ismét hasonló a mennyek országa a kereskedőhöz, aki igaz gyöngyöket keres. Mikor pedig egy drágagyöngyöt talált, elment és eladta mindenét, amije volt, és megvette azt.

12. A háló. Mt 13, 47—50.

Ismét hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, mely mindenféle halakat összefogott és amelyet mikor már megtelt, kivontak és leülve a partra, a jókat kiválogatták edényekbe, a rosszakat pedig kidobálták. Így lesz a világ végén is: kimennek majd az angyalok és kiválasztják a rosszakat az igazak közül és a tüzes kemencébe vetik őket. Ott sírás lesz és fogak csikorgatása.

13. A családátya raktára. Mt 13, 51—53.

Értettétek mindezeket? Mondják neki: Igen. Mondja nekik: Azért minden írástudó, aki járatos az Isten országában, hasonló a családos emberhez, aki raktárából újat és régít hoz elő. És lőn, mikor bevégezte Jézus a példabeszédeket, eltávozott onnét.

8. Jézus Gadarába megy.

a) A második viharlecsendesítés.
Mk 4, 35—40. (Lk 8, 22—25.)

És aznap, mikor beesteledett, mondá nekik: Keljünk át a túlsó partra. Elhagyván tehát a népet, magukkal vitték őt úgy, ahogy a hajóban volt; és más hajók is voltak vele. És nagy szélvész támadt és a hullámokat a hajóba verte, úgy hogy már-már megtelt a hajó. Ő pedig a hajó hátuljában egy vánkoson aludt. Ekkor fölkeltek őt és mondák neki: Mester, nem törődöl vele, hogy elveszünk? És fölkelvén, ráparancsolt a szélre és mondá a tengernek: Hallgass, némulj el! És a szél megszűnt és lőn nagy csendesség. És mondá nekik: Mit féltetek? még most sincs hitetek? És nagy félelem szállta meg őket és mondák egymásnak: Vajjon kicsoda ez, hogy még a szél és a tenger is engedelmeskednek neki?¹

¹ Az előzők olvasásánál a figyelmes olvasónak fel fog tűnni, hogy az elbeszélt eseményekhez nagyon hasonló események fordultak már elő az Úr életében (Mt 8, 23—34; 9, 26; stb.); azt is észre fogja venni, hogy azonos vonások és részletek mellett ellenmondó vonások és részletek fordulnak elő. Ez az evangelisták olvasásánál többször is előfordul.

Általában meg kell jegyezni, hogy az Úr életében sokszor megtörtént, hogy ugyanazon csodák, tények, beszédek többször is megismétlődnek. Ha tehát hasonló tényeket vagy beszédeket találunk, nem szabad őket mindjárt azonosítanunk. Az Úr ugyanazon beszédet, példabeszédet, hasonlatot, képet stb. gyakrabban is használta aszerint, amint igehirdető útján különféle helyeken hasonló lelki szükségleteket talált; ugyanazon csodákat megismételte ugyanazon szükségletek között különféle, sőt azonos helyeken is. Azért, ha viszont a hasonló dolgok elbeszélése között ellenmondó vonásokat találunk, nem kell azt gondolni, hogy a szentírók egymásnak ellenmondanak (nagyon jól tudták, mit írnak és hogy elődeik mit írnak), hanem a különféle dolgokat el kell választanunk és a hasonló vonások miatt a különböző dolgokat nem szabad azonosítanunk.

b) A gadarai remete. Mk 5, 1—20.
(Lk 8, 26—39.)

Azután a tenger túlsó partjára, a gerazénusok vidékére értek. És amint a hajóból kiszállt, legott egy tisztátalan szellemtől megszállt ember sietett elébe a sirboltokból, aki [nem viselt ruhát, sem házakban nem maradt meg, hanem] (Lk) ott a sirboltokban tanyázott és már láncra sem tudta senki verni, mert akárhányszor vertek békót, avagy láncot rája, a láncot széttépte, a békót meg összetörte és nem akadt olyan, aki meg tudta volna fékezni. És éjjel-nappal mindig a sirboltok és hegyek között barangolt kiabálva és kövekkel marcangolva magát. De mikor messziről meglátta Jézust, odafutott és leborult előtte és harsányan kiáltva mondá: Mi közünk egymáshoz, Jézus, a felséges Isten Fia? Az Istenre kérek, ne gyötörj engem! Azt mondta ugyanis neki: Menj ki, tisztátalan lélek, ez emberből! És kérdezte tőle: Mi a neved? és mondá neki: Hadsereg a nevem, mert sokan vagyunk. És sokat könyörgött neki, hogy ne üzze ki abból a vidékből. Ott a hegy körül pedig nagy disznócsorda legelt. És kérték őt a szellemek, mondván: Eressz a disznókba minket, hadd menjünk beléjük. És azonnal megengedte nekik Jézus. Ki is mentek a tisztátalan lelkek és bementek a disznókba és a nyáj hanyatthomlok rohant le a tengerbe, körülbelül kétezer, és a tengerbe fulladtak. Akik pedig legeltették őket, szétfutottak és hirül vitték a városba és falvakba. És kijöttek megnézni, hogy mi történt. És Jézushoz mentek és ott látják azt, akit az ördög gyötört, felöltözötten, ülve és józan ésszel; és megfélemlettek. És akik látták, elmondották nekik, mi történt azzal, aki az ördögtől volt megszállva és a disznókkal. És kezdték őt kérni, hogy távozzék határukból [mert nagyon megszállta őket a félelem] (Lk).

És amint a hajóba akart szállni, az, akit az ördög [ördögök] (Lk) gyötört volt, arra kezdte kérni, hogy vele maradhasson. De nem fogadta őt el, hanem azt mondotta neki: Eredj haza a tiédhez és beszélj el nekik, mily nagy dolgot művelt veled az Úr és hogyan könyörült rajtad. És elment és kezdte hirdetni Dekapoliszban, hogy mily nagy dolgot művelt vele Jézus; és mindnyájan álmélkodtak.¹

¹ Hasonló elbeszéléssel találkozunk szent Máté evangéliumában (8, 28. köv.). Algonosz kiűzése és a sertésnyájba való költözése teljesen egyforma mindkét esetben. Azonban ott két szilaj ördögös szerepel,

9. Magdalába.

Jairus leánya és a vérfolyásos asszony. Mk 5, 21—43. (Lk 8, 40—56.)

És mikor Jézus ismét átkelt hajón a túlsó partra,¹ nagy tömeg sereglett hozzá, [mert már mindnyájan várták] *(Lk)* ő meg a tenger körül maradt. Ekkor odajött egyik zsinagógafő, névszerint Jairus és amint meglátta, lábaihoz borult és nagyon könyörgött neki, mondván: Leányom a végét járja; jöjj, tedd rá kezedet, hogy meggyógyuljon és éljen. És elment vele és nagy tömeg követte őt és szorongatták.

És egy asszony, aki tizenkét év óta vérfolyásban volt és a sok orvostól sokat szenvedett és mindenét [az orvosokra] *(Lk)* elköltötte, mégsem lett semmit sem jobban, hanem inkább egyre rosszabbul volt, amint Jézus felől halott, a tömeg közt hátulról hozzámert és megérintette ruháját. Mert azt mondotta: Ha csak a ruháját érinthetem is, meggyógyulok. És azonnal kiszáradt vére folyásának forrása és érezte testében, hogy kigyógyult bajából. És Jézus azonnal tudván, hogy erő áradt ki belőle, a tömeghez fordulva, mondá: Ki érintette ruhámat? És mondák az ő tanítványai: Látod, hogy a tömeg agyonnyom és azt kérded: Ki érintett? [És mondá Jézus: Valaki megérintett, mert én észrevettem, hogy erő áradt ki belőlem] *(Lk)*. És körülnézett, hogy meglássa azt, aki ezt tette. Az asszony pedig [látván már, hogy nem maradt titokban] *(Lk)* annak tudatában, ami vele történt, félve és reszketve előlépett és leborult előtte, és [az egész nép előtt] *(Lk)* elmondotta neki a tiszta igazságot. Ő pedig mondá neki: Leányom, hited meggyógyított; eredj békességgel és légy ment a nyavalyádtól.

akik másokban tettek kárt, mikor csak lehetett; itt egy szegény meg szállott, aki senkit sem bánt, csak magát marcangolja. A két előbbi már a gergezai parton ellenáll az Úr beljebbhatolásának; az Úr szóba sem áll velük; ezen remete iránt gyengéd érdeklődéssel van és megbízatást ad neki. Különben a hely sem volt ugyanaz. A pásztorok egyenesen Gergezába futnak az első esetben; itt a vidéken is szétszóródnak és a lakosok viselkedése is különbözik a két helyen.

¹ Mint az evangélium további elbeszéléséből kitűnik, Jézus Názaretbe tartott. Ehhez a legközelebbi szembenlévő part a magdalai volt. Kafarnaumba csak a következő tavasszal tért vissza húsvét után.

Amíg beszélt, már jöttek a zsinagógafőektől, mondván: Leányod meghalt; minek fárasztod tovább a mestert? Jézus azonban annak hallatára, amit mondtak, mondá a zsinagógafőnek: Ne félj; csak higgy [és meg lesz mentve]! (*Lk*). És senkinek sem engedte meg, hogy vele menjen, csak Péternek és Jakabnak és Jánosnak, Jakab testvérének. És odaérnek a zsinagógafő házához és látja a tolongást és a siránkozókat meg a jajveszékelőket. És belépve, mondá nekik: Mit zajongtok és sírtok? a leány nem halt meg, csak alszik. És kineveték őt. Ő azonban kiutasítva mindenkit, maga mellé veszi a leány atyját és anyját, meg azokat, akik vele voltak, bemegy oda, ahol a leány feküdt. És a leány kezét tartva, mondja neki: Talitha, kumi, ami annyit tesz, mint: Leányzó — mondom neked — kelj föl! És a leány azonnal fölkel és járt; tizenkétéves volt; és szörnyen elcsodálkoznak. És nagyon megparancsolta nekik, hogy senki meg ne tudja, és mondta, hogy adjanak neki enni.¹

10. Második látogatás Názáretben és környékén.

Mk 6, 1—6. (Mt 13, 54—58.)

És eltávozván onnét, elment a hazájába; és tanítványai vele mentek. És szombat elérkezteivel tanítani kezdett a zsinagógában és sok hallgató álmélkodott a tanításán és mondá: Honnan vette ez mindezt? és micsoda bölcsesség ez, amit kapott és milyen csodák történnek a keze által? Vajjon nem az ács ez [az ács fia] (*Mt*), a Mária fia, a Jakab meg József,

¹ Sokan összetévesztik ezen eseményt a Máté 9. fejezetben (18—26) elbeszélt eseménnyel. De az Kafarnaumban történik, ez Magdalában; ott a főember Jézus lakására jön kérésével, itt Jairus zsinagógafő a tóparton keresi fel; a kafarnaumi ember leánya már meghalt, mikor atyja Jézushoz ment, itt még csak haldoklott; Kafarnaumban nem kíséri tömeg az Urat, mint itt, csak tanítványai követték; a kafarnaumi asszony csak vérfolyásban szenvedett, ennek egyéb bajai is vannak és az orvosok már tönkretették; a kafarnaumi nem gyógyult meg Jézus ruhájának érintésére, hanem csak Jézus szavai után; a kafarnaumit azonnal meglátta Jézus, mert nem volt tömeg; a magdalainak vérfolyása azonnal elállt, mihelyt Jézus ruháját érintette, Jézus szavai a többi bajtól szabadították meg. Kafarnaumban már a temetésre összesereglettek vették körül a házat a fuvolyásokkal, itt csak a jóbarátok voltak és pedig benn a házban.

meg Judás, meg Simon testvére? és a leánytestvérei nem itt vannak-e nálunk? És megbotráncoltak benne. És mondá nekik Jézus: Sehol sincs a próféta tisztesség nélkül, csak a saját hazájában és házában és rokonságában. És nem is tudott ott semmi csodát sem művelni [hitetlenségük miatt] *(Mt)* csak néhány beteget gyógyított meg, rájuk téve kezeit. És csodálkozott hitetlenségükön.¹

Azután sorra járta a környéken a falvakat és tanított.

11. A tizenkét apostol szétküldése misszióra.

a) **Az apostolok szétküldése.**
Lk 9, 1—6. (Mk 6, 7—13.)

Összehíván pedig a tizenkét apostolt, erőt és hatalmat adott nekik minden ördög fölött és hogy betegségeket gyógyíthassanak. És elküldötte őket [kettenként] *(Mk)* az Isten országát prédikálni és a betegeket gyógyítani.

És így szólt hozzájuk: Semmit se vigyetek magatokkal az útra, se botot, [csak egy botot] *(Mk)*, se tarisznyát [se kenyeret] *(Mk)*, se pénzt, se két fölsőruhájuk ne legyen. És amely házba betértek, maradjatok ott és onnét ne menjete el. És ahol nem fogadnak be titeket [és meg nem hallgatnak] *(Mk)*, abból a városhól távozzatok és még a port is verjétek le lábatokról bizonyságul ellenük. Útra keltek tehát és bejárták a falvakat, hirdetve az evangéliumot és gyógyítva mindenütt. [És sok ördögöt űztek ki és sok beteget kentek meg olajjal és gyógyították meg] *(Mk)*.

b) **Heródes furdalásai.** Mk 6, 14—29. (Mt 14, 11—12. Lk 9, 7—9.)

[Azon időben Heródes negyedes fejedelem hírét hallotta Jézusnak és mondá szolgálinak:] *(Mt)* Keresztelő János támadt föl a halottakból és azért működnek benne a csodaerők. Mások azonban azt mondták, hogy Illés; mások pedig, hogy próféta, azaz egyik a próféták közül. Amit hallván Heródes, mondá: Az a János, akit én lefejeztettem, támadt föl a halottakból. [És rajta volt, hogy láthassa] *(Lk)*.

¹ Lásd a 97. lapon a jegyzetet.

Ugyanis ez a Heródes elfogatta Jánost és börtönben bilincsekbe verte Heródiás, az ő Fülöp testvérének felesége miatt, mert elvette. János ugyanis megmondotta Heródesnek: Nem szabad a testvéred feleségét bírnod. Heródiás pedig ármánykodott ellene és meg akarta ölni, de nem tudta, mert Heródes becsülte Jánost, igaz és szent férfiúnak ismerve őt; és ótalmazta és sokat megtett az ő szavára és szívesen hallgatta. [Meg is akarta öletni, de félt a néptől, mert próféta gyanánt tisztelték] (*Mt*).

És kedvező alkalom kínálkozott; Heródes születésnapj lakomát adott Galilea előkelőinek és hadvezéreinek és főembereinek. Ekkor ezen Heródiás leánya bement és táncolt és megtetszett Heródesnek és a vendégeknek és mondá a király a leánynak: Kérj tőlem, amit akarsz és megadom neked. És megesküdött neki: Hogy bármit kérsz, megadom neked, még ha országom felét is. Az pedig kiment és mondá az anyjának: Mit kérjek? Az meg azt mondta: Keresztelő János fejét. És mindjárt sietve bement a királyhoz s kérte, mondván: Azt akarom, hogy tüstént add ide nekem egy tálon Keresztelő János fejét. És a király elszomorodott; de esküje és az együtt letelepültek miatt nem akarta őt megszomorítani, hanem hóhért küldött és megparancsolta, hogy hozza el a fejét egy tálon. És lefejezte a börtönben és elhozta a fejét egy tálon és odaadta a leánynak, a leány meg odaadta az anyjának. Amint ezt tanítványai meghallották, eljöttek és elvitték a holttestét és sirba tették [azután elmentek és megjelentették Jézusnak] (*Mt*).

c) **Az apostolok visszatérése és a magánybavonulása.** *Mt* 14, 13. (*Mk* 6. 30—33; *Lk* 9, 10—11; *Ján* 6, 1—3.)

Mikor Jézus ezt hallotta¹ [és az apostolok összegyülekeztek Jézusnál és beszámoltak neki mindenről, amit tettek és tanítottak] (*Mk*), eltávozott onnan hajón egy félreeső pusztaságba. [És mondá nekik: Jertek földre egy pusztaság helyre és

¹ T. i. Heródes nyugtalanságát és lelkiismeretfurdalását; Keresztelő János kivégzését ugyanis Máté és Márk csak mint ezen tény megokolását beszélik itt el; a kivégzés maga már néhány hónappal előbb történt.

pihenjetek egy kicsit. Mert sokan jöttek s mentek és még az evésre sem volt idejük. És hajóba szállva] (*Mk*), [Jézus átkelt a galileai, vagyis Tibériás-tengeren] (*Ján*) [Betsaidába] (*Lk*). De mikor a tömeg meghallotta, gyalog utána mentek a városokból. [Mert látták a csodajeleket, melyeket azokon tett, akik betegek voltak. Jézus tehát fölment a hegyre és ott telepedett le tanítványaival] (*Ján*).

IV.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS NYILVÁNOS ÉLETÉNEK HARMADIK ÉVE.

1. Az első kenyérszaporítás a Betsaida-Juliasz melletti pusztában.

Mk 6, 34—46. (Mt 14, 14—23; Lk 9, 11—17; Ján 6, 4—15.)

[Közel volt pedig húsvét, a zsidók ünnepe] (*Ján*).

És mikor Jézus előjött, látta a nagy tömeget és megszánta őket, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélkül való juhok, [és szívesen fogadta őket és beszélt nekik az Isten országáról] (*Lk*) és kezdé őket sokra tanítani, [és akik gyógyításra szorultak, azokat meggyógyította] (*Lk*). [Alkonyatkor pedig] (*Mt*), mivel már későre járt az idő, odamentek hozzá tanítványai, mondván: Pusztában itt a hely és az idő már eljárt, bocsásd el őket, hogy a szomszédos majorokba és helységekbe mehessenek és ételt vegyenek maguknak, hogy ehesse-
nek. És felelvén, mondá nekik: [Nem kell elmenniök] (*Mt*), adjatok nekik ti enni. [Ám amint Jézus föltekintett és látta, hogy igen nagy sokaság jön hozzája, mondá Fülöpnek: Honnan veszünk kenyeret, hogy ezek ehessenek? Ezt azonban csak azért mondta, hogy próbára tegye őt, mert ő maga jól tudta, hogy mit fog cselekedni] (*Ján*). És mondák neki: Menjünk és vegyünk kétszáz dénárért kenyeret, és adjuk oda nekik, hogy megegyék? [Felelé neki Fülöp: Kétszáz dénár árú kenyér sem elég ahhoz, hogy mindegyiknek csak egy falat is jusson] (*Ján*). És mondá nekik: Mennyi kenyeretek van? menjetek és nézzétek meg. És miután megtudták, mondják: [Nincs több, mint öt kenyérünk és két halunk, hacsak el nem megyünk és nem veszünk magunk ételt ennek az egész tömegnek] (*Lk*). [Mondja az egyik tanítványa, András, Simon Péternek test-

vére: Van itt egy gyerek, akinek van öt árpakenyere és két hala; de mi ez ennyi embernek?] (*Ján*). És megparancsolta, hogy telepítsék le valamennyit csoportokba a zöld füre. És letelepedtek szakaszokba százanként és ötvenenként. És vette az öt kenyeret és két halat, föltekintett az égre [és miután hálát adott] (*Ján*), megáldotta és megtörte a kenyereket és tanítványainak adta, hogy eljök tegyék és a két halat szétosztotta mindnyájuk között [amennyit akartak] (*Ján*). És mindnyájan ettek és jóllaktak. [Mikor azután jóllaktak, mondá tanítványainak: Szedjétek össze a megmaradt törmelékeket, hogy kárba ne vesszen!] (*Ján*). És a megmaradt törmeléből és a halakból összeszedtek tizenkét teli kosárral. Étkezett pedig ötezer férfi. És nyomban kényszerítette tanítványait hajóba szállni, hogy előtte átmenjenek a túlsó partra Bet-szaidába, mialatt ő a népet elbocsátja. [Azok az emberek tehát, mikor látták, hogy Jézus csodát művelt, azt mondták; hogy valóban ez az a próféta, akinek a világra kell jönnie. Jézus pedig, mikor észrevette, hogy készülnek őt megragadni, hogy királlyá tegyék, újra visszasietett a hegyre maga egyedül] (*Ján*) imádkozni.

2. A viharzó tengeren.

Máté 14, 24—33. (Mk 6, 47—52;
Ján 6, 17—21.)

[Mire este lett, a hajó a tenger közepén járt, ő meg magányosan volt a szárazon] (*Mk*). A hajót pedig a tenger közepén a hullámok dobálták, mert ellenkező irányú volt a szél. [És látván őket küzködve evezni] (*Mk*), az éjszaka negyedik órváltásakor hozzájuk jött a tengeren járva. Mikor meglátták a tengeren jönni, megrémültek azt mondván, hogy kísértet, és félelmükben kiáltottak. És Jézus azonnal szólott hozzájuk, mondván: Bátorság! Én vagyok, ne féljetek! Felel-vén pedig Péter, mondá: Uram, ha te vagy, parancsold, hogy hozzád menjek a vizen. Ő pedig mondá: Jöjj! És Péter kiszállt a hajóból, ment a vizen, hogy Jézushoz jusson. De mikor látta, hogy milyen erős a szél, elfogta a félelem és mikor kezdett merülni, kiáltott, mondván: Uram, ments meg! És Jézus azonnal feléje nyult és megfogta őt és mondá neki: Te kishitű, miért kételkedtél? És mikor beszálltak a hajóba,

megszűnt a szél, [és a hajó tüstént azon szárazföldnél volt, ahova tartottak] (*Ján*). Akik pedig a hajóban voltak, oda-mentek és leborultak előtte, mondván: Valóban az Isten Fia vagy.

3. Genezár síkságán.

Máté 14, 34—36. (Mk 6, 53—56.)

És amikor átkeltek a tengeren, Genezár földére jutottak. És fölismervén őt azon hely lakosai, szétizentek az egész környékbe és a betegeket mind elhozták hozzá, [és ahová csak betért, a falvakba vagy majorokba vagy városokba, kitétték a betegeket az utcára] (*Mk*) és kérték őt, hogy legelőbb a ruhája szegélyét érinthessék. És aki csak megérintette, meggyógyult.

4. Kafarnaumban.

a) A tömeg keresi Jézust. Ján 6, 22—24.

Másnap az a tömeg, mely a tenger túlsó partján állott, látta, hogy csak egy hajó volt ott, és hogy Jézus nem szállt be tanítványaival a hajóba, hanem a tanítványok csak maguk indultak el. Közben azonban jöttek hajók Tibériásból közel azon helyhez, ahol az Úr hálaadása után a kenyeret ették. Mikor tehát a tömeg látta, hogy sem Jézus nincs ott, sem tanítványai, hajókba szálltak és Kafarnaumba mentek Jézus keresésére.

b) Jézus beszéde a zsinagógában. Ján 6, 25—60.

Mikor azután megtalálták őt a tengeren túl, mondák neki: Rabbi, mikor jöttél ide? Felelt nekik Jézus és mondá: Bizony, bizony mondom nektek, nem azért kerestetek engem, mert csodákat láttatok, hanem mert a kenyerekből ettetek és jóllaktatok. Ne veszendő ételért fáradjatok, hanem olyanért, mely megmarad az örök életre, amelyet majd az Emberfia ad nektek. Hisz ezt jelölte meg csodával az Atya, az Isten. Mondák tehát neki: Mit csináljunk, hogy istenes cselekedeteket műveljünk? Felelé nekik Jézus és mondá: Az az istenes cselekedet, hogy higgyetek abban, akit ő küldött. Mon-

dák tehát neki: Micsoda csodát művelsz tehát, hogy láttára higgyünk neked? mit téssz? Atyáink a pusztában mannáat ettek, amint írva van: Mennyei kenyeret adott nekik enniök.

Mondá tehát nekik Jézus: Bizony, bizony mondom nektek: nem Mózes adta nektek a mennyei kenyeret, hanem az én Atyám adja nektek az igazi mennyei kenyeret. Mert Isten kenyeze az, mely mennyből száll alá és élte a világot. Mondák tehát neki: Uram, mindig add nekünk ezt a kenyeret.

Jézus pedig mondá nekik: Én vagyok az élet kenyere; aki hozzám jön, nem éhez és aki bennem hisz, nem szomjazik többé. De mondtam nektek, hogy bár láttatok engem, mégsem hisztek. Amit nekem ad az Atya, mind hozzám jön; és azt, aki hozzám jön, nem vetem ki. Mert nem azért szálltam le az égből, hogy a magam akarata tegyen, hanem azért, aki küldött. Az Atyának pedig, aki engem küldött, az az akarata, hogy semmit se veszítsek el abból, amit nekem adott, hanem hogy föltámaszjam az utolsó napon. Az én Atyám akarata, aki engem küldött, pedig az, hogy aki látja a Fiút és hisz benne, mindnek örök élete legyen és én föltámasztom az utolsó napon.

Am a zsidók morgolódtak ellene, mivelhogy azt mondtotta: Én vagyok az élő kenyér, aki az égből szállottam alá, és mondták: Hát nem a Jézus ez, a József fia, akinek apját, anyját ismerjük? Hogyan mondhatja ez: Hogy az égből szálltam alá? Jézus tehát felelé és mondá nekik: Ne morgolódjatok egymás között! Senki sem jöhet hozzám, hacsak az Atyám, aki engem küldött, nem vonzza; én meg föltámasztom az utolsó napon. Megvan írva a prófétákban: Mindnyájan Isten tanítottjai lesznek. Aki az Atyát hallgatta és tanult tőle, mind hozzám jön. Nem mintha valaki látta volna az Atyát; csak az, aki az Istentől van, látta az Atyát.

Bizony, bizony mondom nektek: aki hisz bennem, örök élete van. Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannáat ettek a pusztában és meghaltak. Az az égből szállott kenyér, amelyből ha valaki eszik nem hall meg. Én vagyok az élő kenyér, aki az égből szállottam alá. Aki ebből a kenyérből eszik, örökké él; az a kenyér pedig, melyet én adok, az az én testem a világ életéért.

A zsidók tehát vitatkoztak egymás között, mondván: Hogyan adhatja ez nekünk a testét megevéésre? Jézus tehát mondá nekik: Bizony, bizony mondom nektek, hacsak nem

eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet bennetek. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, örök élete van és én föltámasztom az utolsó napon. Mert az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, bennem marad és én őbenne. Miként engem az élő Atya küldött és én az Atya által élek, úgy aki engem eszik, énáltalam él. Ez az égből szállott kenyér; nem mint ahogy a ti atyáitok mannát ettek és mégis meghaltak; aki ezt a kenyeret eszi, örökké él. Ezeket a zsinagógában tanítva mondotta Kafarnaumban.

c) **Jézus tanítványainak viselkedése.** Ján 6, 61—72.

Sokan a tanítványai közül, akik ezt hallották, azt mondták: Kemény beszéd ez; ki hallgathatja? Ám Jézus magában tudván, hogy tanítványai ezért zúgolódnak, mondá nekik: Titeket ez botránkoztat? Hátha majd látjátok az Emberfiát fölszállni oda, ahol azelőtt volt? A lélek az, ami éltet, a test nem ér semmit.¹ Az igék, melyeket nektek mondtam, lélek és élet. De vannak köztetek némelyek, akik nem hisznek.

Jézus ugyanis kezdettől fogva tudta, hogy kik nem fognak hinni és ki fogja elárulni. És mondá: Ezért mondtam nektek, hogy senki sem jöhet hozzám, ha csak meg nem adja neki az én Atyám.

Ettől fogva tanítványai közül sokan elmaradtak tőle és többé már nem jártak vele. Mondá tehát Jézus a tizenkettőnek: Tán ti is el akartok menni? Felelé tehát neki Simon Péter: Uram, kihez mennénk? Tiéid az örök élet igéi. Mi hisszük és megismertük, hogy te vagy a Krisztus, az Isten Fia. Felelé nekik Jézus: Nemde, én választottalak ki tizenkettőtököt; és egy közöletek ördög. Értette pedig Iskariót Judást, Simon fiát, mert ez lett az árulója, bár a tizenkettő közül való volt.

d) **Farizeusi szokások.** Mk 7, 1—23. (Mt 15, 1—20.)

És fölkeresték öt farizeusok és egynehány Jeruzsálemből jött irástudó. És ahogy látták, hogy nemelyik tanítványa

¹ A test, vagyis az érzékek nem alkalmasak arra, hogy csak valamit is segítsenek ezen imádandó titok megértésére, megvilágítására. Ehhez hitre van szükség azon igékben, melyek lélek és élet (v. ö. Ján 3, 21. és az egész Nikodémussal való beszédet).

közönséges, azaz mosdatlan kézzel eszi a kenyeret, ócsárkodtak. A farizeusok ugyanis és mind a zsidók, tartva az ősök hagyományát, nem esznek, ha csak sűrűn nem mossák a kezüket és a piacról jövet sem esznek, míg meg nem mosakodnak; és sok egyéb van, amit a hagyomány szerint meg kell tartaniok: poharaknak, korsóknak, rézedényeknek, ágyaknak mosásait.

És kérdezék őt a farizeusok és írástudók: Tanítványaid mért nem járnak el az ősök hagyománya szerint és közönséges kézzel eszik a kenyeret? Ő pedig felelvén, mondá nekik: Jól jövendölte Izajás rólátok, képmutatók, amint írva van: Ez a nép ajkaival tisztel engem, de a szívük távol van tőlem. De hiába tisztelnek, ha emberi tudományt és parancsokat tanítanak. Mert elmellőzitek az Isten parancsát, és tartjátok az emberek hagyományát, a korsók és poharak mosását, és sok más hasonló dolgokat műveltek. És mondá nekik: Alaposan semmivő teszitek Isten törvényét, hogy hagyományotokat megtarthassátok. Mert Mózes [Isten] *(Mt)* azt mondotta: Tiszteljed atyádat és anyádat; és: Aki atyját vagy anyját átkozza, halállal lakoljon. Ti pedig azt mondjátok: Ha valaki azt mondja atyjának vagy anyjának: Korban, vagyis templomajándék mindaz, amivel megsegíthetnélek: akkor már nem engeditek meg neki, hogy atyjáért vagy anyjáért többet bármit is tegyen, és megtöritek az Isten igéjét a hagyományokkal, melyet tanítotok és sok hasonló dolgot művelték. [Képmutatók, jól jövendölte rólátok Izajás próféta, mondván: Ez a nép ajkaival tisztel engem, de a szívük távol van tőlem. Pedig hiába tisztelnek, ha emberi tudományt és parancsokat tanítanak] *(Mt)*.¹

És ismét magához intvén a népet, mondá nekik: Halljátok meg mindnyájan és értsétek meg: Az emberen kívül levő semmiféle dolog sem fertőzheti meg, ha belekerül [ami

¹ A farizeusi hagyományok szerint, ha valaki valamit a templomnak ajánlott föl, azt többé más célra fordítani nem volt szabad. Ez volt a Korban, templomajándék. Ha azután valami kötelezettségük merült föl, pl. az elaggott szülők eltartása stb., akkor azon kijelentéssel, hogy vagyonuk azon részét, mellyel ezen kötelezettségüknek eleget tehetnének, a templomnak ajánlották, fölmentve érezték magukat. Így játszották ki az Isten törvénye ellen a hagyományaikat. — Így tesznek azon keresztények is, akik nem kötelező jámbor cselekedetek kedvéért elmulasztják kötelesegeik teljesítését.

a száján bemegy] (*Mt*), hanem ami az emberből származik [ami kijön a száján] (*Mt*), az fertőzi meg az embert. Akinek halló füle van, hallja meg! És mikor a tömegből bement a házba [akkor hozzámentek tanítványai és mondták neki: Tudod-e, hogy a farizeusok a beszéd hallatára megbotránykoztak? Ő pedig felelé nekik, mondván: Minden ültetvényt, melyet nem az én mennyei Atyám ültetett, kitépnek. Hagyjátok őket; vakok ezek és vakok vezetői; pedig ha vak vezet világtalant, mindkettő az árokba csik] (*Mt*).

És tanítványai megkérdezték tőle a példabeszédet. És mondá nekik: Így hát ti is oktanok vagytok? nem értitek, hogy ami kívülről megy be az emberbe, nem képes őt megfertőztetni, mert nem a szívébe megy, hanem a gyomrába jut és a félreeső helyre kerül, ahová minden étel tisztul? Mondá azonban nekik, hogy az fertőzteti meg az embert, ami kijön az emberből. Mert bévülről, az emberek szívéből származnak a rossz gondolatok, házasságtörések, paráznaságok, gyilkosságok, lopások, fősვნységek, gonoszságok, álnokság, szemérmelenségek, rossz szándék, káromlások, botorság. Mindez a rossz belülről jön és megfertőzteti az embert. [De mosdatlan kézzel enni, az nem fertőzteti meg az embert] (*Mt*).

5. Tirus és Szidón tájékán.

A szír-főniciai asszony. Mk 7,
24—30. (*Mt* 15, 21—28.)

És elindulva onnan, elment Tirus és Szidón határába; és bemenve egy házba, azt akarta, hogy senki se tudjon róla, de nem tudott rejtve maradni. Mert egy asszony, kinek tisztátalan szellemtől megszállt leánya volt, mihelyt hallott felőle, bement és lábaihoz borult. Az asszony pedig pogány volt, szír-főniciai [kánaáni] (*Mt*) származású. És kérte őt, hogy az ördögöt űzze ki a leányából, [kiáltva mondván neki: Könyörülj rajtam, Dávid fia; az én leányomat nagyon gyöttri az ördög] (*Mt*). [De ő nem felelt neki egy szót sem. És hozzámentek tanítványai és kérték őt, mondván: Bocsásd el őt, mert utánunk kiált. Ő pedig felelvén, mondá: Én csak Izrael házának elveszett juhaihoz vagyok küldve. De az asszony odament, leborult előtte, mondván: Uram, segíts rajtam!] (*Mt*). Ő azonban mondá neki: Előbb hadd lakjanak jól a

gyermek. Nem volna helyes a gyermekek kenyerét elvenni és a kutyáknak dobni. De az asszony felelé és mondá neki: Igenis, Uram, de a kiskutyák is az asztal alatt a gyermekek morzsáiból esznek. És mondá neki: [Asszony, nagy a te hited] *(Mt)*. Ezért a beszédedért eredj, az ördög eltávozott leányodból. És amint hazament, leányát az úgyon fekve és az ördögtől megszabadulva találta.

6. Igehirdetés Gadarában.

a) **Gadarában.** Mk 7, 31. *(Mt 15, 29.*

És ismét eltávozván Tirus határából, Szidónon át a galileai tengerhez ment Dekapolisz határai közé [és fölmenvén a hegyre, ott leült] *(Mt)*.

b) **Tömeges gyógyítások.** Mt 15, 30—31.

És nagy seregek jöttek hozzá, némákat, vakokat, sántákat, bénákat és sok másokat hozva magukkal s lerakták őket a lábaihoz és meggyógyította őket, úgy hogy a seregek csodálkoztak, mikor látták, hogy a némák beszélnek, a sánták járnak, a vakok látnak, és magasztalják Izrael Istenét.

c) **A siketnéma.** Mk 7, 32—37.

És egy siketnémát vittek hozzá és kérték, hogy tegye rá kezét. És félrevezetve őt a seregtől, füleibe dugta ujjait és nyállal érintette a nyelvét. Azután az égre tekintve felsóhajtott és mondá neki: Effeta! azaz: Nyilj meg! És azonnal megnyíltak fülei és megoldódott nyelvének köteléke és helyesen beszélt. És meghagyta nekik, hogy senkinek se mondják el. De minél jobban tiltotta, annál jobban hirdették és annál jobban csodálkoztak, mondván: Mindent jól cselekedett; a siketeknek a hallást, a némáknak pedig a szavát adta vissza.

d) **A második kenyérszaporítás.**
Mk 8, 1—10. *(Mt 15, 32—39.)*

Ama napokban, midőn ismét sok nép volt együtt és nem volt mit enniök, egybehívta a tanítványokat és mondá

nekik: Sajnálom a sokaságot, mert ime, már harmadnapja kitartanak mellettem és nincs mit enniök; ha meg étlen eresztém őket haza, kidőlnek az úton, mert némelyek közülök messziről jöttek. És felelék neki tanítványai: Ugyan ki és miből tarthatná őket jól itt a pusztában? És kérdezé őket: Mennyi kenyereket van? Azok pedig mondák: Hét [és néhány halacska] (*Mt*). És letelepítette a sokaságot a földre. És vevén a hét kenyeret, hálát adva, megtörte és odaadta tanítványainak, hogy szolgálják föl, és ők fölszolgálták a népnek. És volt néhány halacskajuk és azokat is megáldotta és fölszolgáltatta. És ettek és jóllaktak; és a megmaradt hulladékból összeszedtek hét kosúrral. És akik ettek, mintegy négyezren voltak [a gyermekeken és asszonyokon kívül] (*Mt*). És útnak eresztette őket. És azonnal hajóra szállva tanítványaival, Dalmanutha [és Magedán] (*Mt*) tájára ment.

7. Magedán és Dalmanutha között.

Az idő jelei. *Mt* 16, 1—4. (*Mk* 8, 11—13.)

És farizeusok és szadduceusok mentek hozzá, hogy kísérték őt és kérték, hogy mutasson nekik valami égi jelt. Ő azonban felelvén, monda nekik: Mikor beesteledik, azt mondjátok: Szép idő lesz, mert vörös az ég. És reggel: Ma zivatar lesz, mert piroslik a borús ég. Az ég ábrázatából lám tudtok következtetni, de az idők jeleit nem értitek föl. [És lelkében fűszóhajtva így szólott:] (*Mk*) A gonosz és parázna nemzedék jelt kíván; de nem kap más jelt, mint Jónás próféta jelét. És otthagya őket és eltávozott, [hajóra szállott és átkelt a túlsó partra] (*Mk*).

8. Betsaida-Juliaszban.

a) A farizeusi kovász. *Mt* 16, 5—12. (*Mk* 8, 14—21.)

És mikor a tanítványok átkeltek a tavon, elfeledtek kenyeret vinni [és egynél több kenyér nem volt velük a hajóban] (*Mk*). És ő monda nekik: Vigyázzatok és őrizzétek a farizeusok és szadduceusok kovászájától [és Heródes ková-

szától] (*Mk*). Erre tépelődni kezdtek maguk közt és mondák: Nem hoztunk kenyeret. Jézus pedig tudta ezt s mondá: Mit töprengtek magatokban, kicsinyhitűek, hogy nincs kenyerek? [Még mostanáig sem tanultatok, sem nem értettetek meg semmit? Még mindig vak a szívetek? Van szemetek és nem láttok, van fületek és nem hallotok? (*Mk*) Még most sem világosodtatok fel, sem nem emlékeztek az öt kenyérre és az ötezer emberre, és hogy hány kosárral szedtetek össze? Sem a hét kenyérre a négyezer ember közt és hogy hány kosárnyit szedtetek össze? Miért nem értitek meg, hogy nem a kenyérről mondtam nektek: Őrizkedjete a farizeusok és szadduceusok kovászától? Akkor megértették, hogy nem azt mondotta, hogy a farizeusok és szadduceusok kenyér-kovászától, hanem tanításától kell óvakodniok.

b) **A vak meggyógyítása.** Mk 8, 22—26.

E közben Betsaidába értek és egy vakot hoztak hozzá és kérték őt, hogy érintse. És kézenfogva a vakot, kivezette a falun kívül, kiköpött szemekre, rátette kezét és kérdezte, hogy mit lát. Az pedig föltekintvén, mondá: Úgy látom az embereket, mint valami járkáló fákat. Azután ismét rátette kezét szemekre, és kezdett látni és úgy helyre állt, hogy mindent tisztán látott. És haza küldötte őt, mondván: Eredj haza, de ha bemész a faluba, senkinek se szólj.

9. Cezárea-Filippi-felé.

a) **Péter vallomása.** Mt 16, 13—20. (*Mk* 8, 27—30; *Lk* 9, 18—21.)

Jézus pedig Cezárea-Filippi környékére [a Cezárea-Filippi útjába eső falvakba] (*Mk*) jött; és [útközben] (*Mk*), [mikor magányosan imádkozott, vele voltak tanítványai is és] (*Lk*) megkérdezte tanítványait, mondván: Az emberek kinek mondják az Emberfiát? Ők pedig mondák: Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások pedig Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül [hogy a régi próféták közül támadt föl az egyik] (*Mk*). Mondja nekik Jézus: És ti kinek tartotok engem? Felelvén Simon Péter, mondá: Te vagy a Krisztus, az élő Isten

Fia. Felelvén pedig Jézus, mondá neki: Boldog vagy Simon, Jónás fia, mert nem test és vér közölte ezt veled, hanem az én Atyám, ki a mennyekben van. És én mondom neked, hogy te Péter vagy, és erre a sziklára építem az én egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országának kulcsait; és bármit megkötsz a földön, meg lesz kötve az égben is, és bármit feloldozasz a földön, föl lesz oldva a mennyben is. Akkor meghagyta tanítványainak, hogy senkinek se mondják el, hogy ő a Jézus Krisztus.

b) **A kinszenvedés megjövendölése.** Mt 16, 21—23. (Mk 8, 31—33; Lk 9, 22.)

Eltölfogva Jézus kezdte tanítványainak magyarázni, hogy neki Jeruzsálembe kell mennie és a vénektől meg írástudóktól s a főpapoktól sokat szenvednie és megöletnie és harmadnapon feltámadnia. [És ezt nyíltan mondotta] (Mk). És Péter magához vonta őt és feddeni kezdte őt, mondván: Isten mentsen, Uram, ez nem eshetik meg veled. Ő pedig visszafordulva [és tanítványaira tekintvén] (Mk), mondá Péternek: Hátra tőlem, sátán, botránkoztatasz engem; mert nem érted Isten dolgát, hanem csak azt, ami emberi.

10. Visszatérőben a Genezáret tavánál.

Az üdvösség feltétele. Mt 16, 24—28. (Mk 8, 34—39; Lk 9, 23—27.)

Akkor Jézus mondá tanítványainak: Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát és vegye föl a keresztyét [mindennap] (Lk) és kövessen engem. Mert aki meg akarja tartani az életét, elveszti azt; aki pedig elveszti az életét én miattam [és az evangéliumért] (Mt), megtalálja azt. Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de a lelkének kárát vallja? Vagy mit ad az ember cserébe a lelkeért? [Mert aki engem és igéimet szegyenli ezen parázna és bűnös nemzedék előtt, azt az Emberfia is szegyenleni fogja, majd ha eljő a szent angyalokkal Atyjának dicsőségében] (Mk). Mert az Emberfia el fog jönni Atyja dicsőségében az ő angyalaival, és akkor mindenkinek megfizet cselekedetei szerint. Bizony,

bizony mondom nektek, vannak némelyek az ittállók közül, akik nem ízlelik meg a halált, míg meg nem látják az Emberfiát a maga uralmában eljönni [az Isten országát eljönni hatalommal] (*Mk*).¹

11. A Tábor hegyén.

a) **Urunk színeváltozása.** Mt 17, 1—8. (*Mk* 9, 1—7; *Lk* 9, 28—36.)

És hat nap múlva maga mellé vette Jézus Pétert, Jakabot és ennek testvérét, Jánost, és felvitte őket [imádkozni] (*Lk*) egy magas hegyre külön. És [mialatt imádkozott] (*Lk*) átváltozott előttük. És az arca ragyogott, mint a nap, és ruhája olyan fehér lett, mint a hó [aminő fehérre kalló e földön nem képes csinálni] (*Mk*). És ime megjelent előttük Mózes és Illés vele beszélgetve. [Dicsőségükben látszottak; az ő kimulását beszéltek, melyet Jeruzsálemben készült beteljesíteni. Pétert pedig és a velelévőket elnyomta az álom. És mikor felébredtek, látták fölségét és a mellette álló két férfit. És történt, hogy mikor azok eltávoztak tőle] (*Lk*), Péter mondá Jézusnak: Uram, jó nekünk itt lennünk, ha akarod, csináljunk itt három hajlékot, neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet. [De maga sem tudta, mit beszél, mert nagyon megvoltak rémülve] (*Mk*). Mialatt ő még beszélt, ime fényes felhő borult rájuk, [és féltek, mikor a felhőbe kerültek] (*Lk*), és ime egy hang szólott a felhőből: Ez az én szeretett Fiam, kiben nekem kedvem telik; hallgassatok rája! És a tanítványok ennek hallatára arcukra estek és nagyon féltek. [És mikor e szózat hallatszott, Jézus már egyedül volt] (*Lk*). És Jézus hozzájuk ment, megérintette őket és mondá nekik: Keljetek föl és ne féljetek! Mikor pedig szemeiket fölemelték,

¹ Krisztus országa a keresztfán kezdődött. Azért mondja a liturgia is: «Regnavit a ligno», uralkodik a keresztről. Feltámadásakor ment be országába. Ezért mondotta az utolsó vacsorán is, hogy nem fog addig enni és inni, míg majd országában nem eszik és iszik tanítványaival, mint ahogy ezt meg is tette feltámadása után. Azok közül, akikhez most beszélt, sokan megérték az ő feltámadását és voltak közöttük választottak, akik részesültek abban az örömben, hogy láthatták őt feltámadása után a Tábor hegyén és szemeikkel kísérhették mennybemenetelekor dicsőséges bevonulását mennyei országába.

senkit sem láttak, csak egyedül Jézust. [És ők hallgattak és ama napokban senkinek sem szóltak semmit arról, amit láttak] (*Lk*).

b) Kérdés Illés felől. Mt 17, 9—13. (Mk 9, 8—12.)

És a hegyről lejövet, Jézus meghagyta nekik, mondván: A látomást senkinek se mondjátok el, míg az Emberfia a halottakból föl nem támad. [És a szót szívükbe zárták, tanakodván, hogy mi lehet az: majd ha föltámadt a halottakból] (*Mk*). És megkérdezték őt a tanítványok, mondván: Miért mondják tehát az írástudók, hogy előbb Illésnek kell eljönnie? Ő pedig felelvén, mondá nekik: Illésnek ugyan el kell jönnie és helyreállít mindent, de azt mondom nektek, hogy Illés már el is jött, de nem ismerték föl, hanem azt tettek vele, amit akartak [amint írva van róla] (*Mk*). Így fog az Emberfia is tőlük szenvedni. Akkor megértették a tanítványok, hogy Keresztelő Jánosról beszélt nekik.

12. Ismét Kafarnaumban.

A megszállt fiú. Mk 9, 13—28.
(Mt 17, 14—20; Lk 9, 37—43.)

[Történt pedig másnap, miután a hegyről leszállottak] (*Lk*), amint tanítványaihoz ért, nagy tömeget látott körülöttük, és írástudókat, akik vitatkoztak velük. És az egész nép, mi-helyt Jézust meglátta, azonnal megdöbrent és megfélemedett és eleje futva üdvözölték őt. És kérdezte őket: Min vitatkoztok egymás között? És felelé egy valaki a tömegből és mondá: Mester [könyörgöm, tekints fiamra, mert egyetlenem] (*Lk*), elhoztam hozzád fiamat, akiben néma szellem van, mely ahol csak megkapja, odacsapja és habzik a szája és fogát csikorgatja és sorvad [és alig hagy fel marcangolásával] (*Lk*); és mondtam tanítványaidnak, hogy üzzék ki, de nem tudták. És ő felelvén nekik, mondá: Ó hitetlen [és elfajult] (*Mt* és *Lk*) nemzedék, meddig kell még nálatok lennem? meddig kell még titeket tünnöm? hozzátok ide hozzám! És odavitték hozzá. És amint meglátta őt, a szellem azonnal rángatta és elterülve a földön, tajtékozva hentergett. És megkérdezte az atyjától: Mióta van ez rajta? Ő pedig mondá: Gyermekkorá

óta; és gyakran dobta tűzbe is, vízbe is, hogy eleméssze. De ha tudsz valamit tenni, segíts és könyörülj rajtunk! Jézus pedig mondá neki: Ha tudsz hinni, annak minden lehetséges, aki hisz. És a fiú atyja azonnal fölkiáltott és könnyek közt mondá: Hiszek, Uram, légy segítségére az én hitetlenségemnek! Látván pedig Jézus, hogy a nép összecsendül, ráparancsolt a tisztátalan szellemre, monván neki: Süket és néma szellem, parancsolom neked, távozz belőle és többé vissza ne térj bele! És kiáltva és nagyon rángatva őt, kiment belőle; és olyan lett, mint a halott, úgy hogy sokan mondták: hogy meghalt. Jézus azonban megfogta a kezét, fölemelte és fölállott.

És mikor bement a házba, tanítványai titokban megkérdezték tőle: Miért nem tudtuk mi kiűzni őt? [Mondá nekik Jézus: Hitetlenségtek miatt. Mert bizony mondom nektek, ha csak akkorka hitetek legyen, mint a mustár magja, mondjátok e hegynék: Menj el innen amoda és el fog menni; és semmi sem lesz lehetetlen nektek. De ezt a fajtát nem lehet másképp, mint imádsággal és böjttel kiűzni] (Mt).¹

13. Alsó-Galileában.

Mk 9, 29.

És onnét eltávozván, keresztülmentek Galileán, de nem akarta, hogy valaki megtudja.

Ján 7, 1—9.

Nem akart ugyanis Judeába járni, mert a zsidók életére törtek. Közel volt pedig a zsidók ünnepe, a sátorosünnep. Mondák pedig neki atyjafiai: Menj el innen és eredj Judeába, hogy tanítványaid is lássák cselekedeteidet, melyeket művelsz. Mert senkisé is cselekszik titkon, aki maga ismertté akar lenni; ha ilyeneket cselekszel mutasd meg magad a világnak. Atyjafiai sem hittek ugyanis benne. Jézus tehát mondja nekik: Az én időm még nem jött el, de nektek az idő mindig alkalmas.

¹ «Ez a fajta» nem jelenti valami különösen gonosz fajtát az ördögi működésnek, hanem azt akarja mondani, hogy általában, ahol ördögi megszállásról van szó, ott semmi emberi segítség sem használ, hanem csak az isteni segítség a hit útján, mely imádság és önmegtagadás által mutatja, hogy él.

Titketet nem gyűlölhet a világ; de engem gyűlöl, mert én tanúságot teszek róla, hogy cselekedetei gonoszok. Ti csak menjetek föl erre az ünnepre; én azonban nem megyek föl erre az ünnepre, mert az én időm még nem telt be.

Ezt mondotta nekik és ott maradt Galileában.¹

14. Jeruzsálemben.

a) Jézus beszédei a sátoros ünnep folyamán. Ján 7, 10-43.

Miután azonban atyjafiai fölmentek, akkor ő maga is fölment az ünnepre, nem nyilvánosan, hanem mintegy titokban. A zsidók pedig keresték őt az ünnepen és mondák: Hol van ő? És sok szóbeszéd folyt róla a tömegben. Némelyek ugyanis azt mondták: Hogy jó ember; mások meg azt mondták: Nem, hanem ámtija a népet. Nyíltan azonban senki sem beszélt róla a zsidóktól való félelem miatt.

Az ünnep derekán² azonban Jézus fölment a templomba és tanított.

És csodálkoztak a zsidók, mondván: Mi módon tudja ez az írásokat, holott nem tanulta? Jézus felelé nekik és mondá: Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött. Aki az ő akaratát akarja cselekedni, megismeri a tanításról, vajjon Istentől van-e, vagy csak magamtól beszélek. Aki magától beszél, saját dicsőségét keresi; aki azonban annak dicsőségét keresi, aki őt küldötte, az igazmondó és nincs benne igaztalanság.

Úgy-e, Mózes adta nektek a törvényt? és senki sem tartja meg közöletek a törvényt. Mért akartok engem megölni? Felelé a tömeg és mondá: Ördögöd van; ki akar téged megölni? Felelé Jézus és mondá nekik: Egy dolgot műveltem, és mindnyájan csodálkoztok rajta. Mózes adta nektek a körül-

¹ Első tekintetre úgy látszik, mintha ellenmondás volna az Úr azon szavai közt, hogy «nem megyek föl erre az ünnepre» és azon tény közt, hogy utóbb mégis fölment. Megfejtje e körülményt az Úr azon megokolása, hogy azért nem megy föl, «mert az én időm még nem telt be». Nem ment föl addig, míg ideje be nem telt; akkor aztán fölment.

² Az ünnep t. i. nyolc napig tartott. Az ünnep hetének elején nem tanított Jézus a templomban, de a hét közepe táján fölment a templomba és tanított.

metélést (nem mintha Mózesről való volna, hanem az atyáktól), és szombatot körülmetéletek az embert. Ha az ember szombatot fölveheti a körülmetélést, hogy Mózes törvényét meg ne szegje; haragusztok rám, hogy egy embert egészen meggyógyítottam szombatnapon? Ne ítéletek látszat szerint, hanem ítéletek igazságos ítélettel.

Mondák azért némelyek a jeruzsálemiek közül: Nemde, ez az, akit meg akarnak ölni? És ime, nyíltan beszél és nem szólunk neki semmit. Talán bizony belátták a főemberek, hogy ez a Krisztus? De hát erről tudjuk, hogy honnét való, de a Krisztusról, majd ha eljő, senki sem tudja, honnét való.

Jézus tehát a templomban tanítva, kiáltott és mondá: Ti tudjátok, hogy ki vagyok és honnét vagyok? nem magamtól jöttem; de igaz az, aki engem küldött, kit ti nem ismeretek. Én ismerem, mert őtöle vagyok és ő küldött engem. Most már el akarták fogni, de senki sem tette rá kezét, mert még nem jött el az ő órája. A népből azonban sokan hittek benne és mondták: Vajjon ha eljön a Krisztus, tehet-e több csodát, mint amennyit ez tesz? Meghallották a farizeusok, hogy a nép ezt suttogta róla; azért a főemberek és a farizeusok szolgálakat küldöttek ki, hogy elfogják őt.

Mondá tehát nekik Jézus: Már csak rövid ideig maradok veletek, azután elmegyek ahhoz, aki küldött. Kerestek majd, de nem találtok meg, mert ahol én vagyok, ti oda nem jöhettek. Mondák tehát a zsidók egymás között: Hová akar ez menni, hogy nem találjuk meg őt? tán csak nem a szertelevő pogányokhoz akar menni a pogányokat tanítani? Mit jelent az a beszéd amit mondott: Kerestek majd, de nem találtok; és ahol én vagyok, ti oda nem jöhettek?

Az ünnep utolsó nagy napján pedig állott Jézus és kiáltá, mondván: Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék. Aki bennem hisz mint az Írás mondja, annak belsejéből élő víz árja folyik. Ezt pedig a Szentlélekről mondom, akit a benne hívők fognak kapni; még ugyanis nem jött el a Szentlélek, mert Jézus még nem dicsőült meg. Erre abból a tömegből, mikor ezen beszédeit hallották, így szóltak: Ez valóban próféta. Mások azt mondták: Ez a Krisztus! Némelyek azonban mondták: Vajjon Galileából jön a Krisztus? Nem azt mondja-e az Írás, hogy Dávid ivadékából és Bethlehem városkából, ahol Dávid lakott, jön el a Krisztus? És így meghasonlás állt be a nép között ő miatta.

b) Jézust el akarják fogni. Ján 7, 44—8, 1.

Némelyek közölök el akarták őt fogni, de senki sem tette rá kezét. A szolgák tehát elmentek a főpapokhoz és farizeusokhoz. És ezek így szóltak nekik: Miért nem vezettétek őt elő? Felelék a szolgák: Soha ember úgy nem beszélt, mint ez az ember! Felelék nekik tehát a farizeusok: Talán bizony ti is el vagytok ámitva? Vajjon akadt-e olyan főember vagy farizeus, aki hitt benne? Ez az átkozott csöcselék pedig nem ismeri a törvényt. Mondá nekik az a Nikodémus, aki éjjel ment hozzá és aki közölük való volt: Vajjon elítél-e valakit a törvényünk, mielőtt ki nem hallgatta az illetőt és meg nem győződött arról, hogy mit tett? Felelék és mondák neki: Talán te is galilei vagy? Kutasd az Írásokat és lásd, hogy Galileából nem támad prófeta. És mindnyájan hazamentek.

Jézus pedig kiment az Olajfák hegyére.

c) A házasságtörő asszony. Ján 8, 2—11.

Hajnalba ismét a templomba ment és az egész nép köréje gyűlt és ő leült és tanította őket.

Az írástudók és farizeusok pedig egy házasságtörésen ért asszonyt hoztak oda és a középre állították és mondák neki: Mester, ezt az asszonyt most érték rajta házasságtörésen. Mózes pedig megparancsolta nekünk a törvényben, hogy az ilyeneket megkövezzük. Te tehát mit mondasz? Ezt pedig kísértésképen mondták, hogy vádolhassák. Jézus pedig lehajolt és újjával írt a földön. Mikor pedig tovább faggatták kérdéseikkel, fölegyenesedett és monda nekik: Aki köztetek bűn nélkül való, az dobja rá először a követ. És ismét lehajolt s a földre írt. Mikor ezt hallották, egyik a másik után kiment, kezdve a véneken és csak Jézus maradt ott egyedül, meg az asszony a középben állva. Fölegyenesedvén pedig Jézus, monda neki: Asszony, hol vannak azok, akik vádoltak? senki sem kárhoztatott el? És ő monda: Senki, Uram! Jézus pedig monda: Én sem kárhoztatlak; eredj, és többé ne vétkezzél.

d) Jézus folytatja beszédeit a templomban. Ján, 8, 12—59.

Ismét szólott tehát hozzájuk Jézus, mondván: Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem jár sötétségben,

hanem övé az élet világossága. Mondák tehát neki a farizeusok: Te magad felől tanuskodol; tanuskodásod nem érvényes. Felelé Jézus és mondá nekik: És ha én magam felől tanuskodnám is, tanuskodásom érvényes, mert tudom, hogy honnan jöttem és hová megyek; de ti nem tudjátok, hogy honnan jövök, vagy hová megyek. Ti test szerint ítélték, én nem ítélek senkit; és ha ítélnék is, az én ítéletem érvényes, mert nem vagyok magam: hanem én és az Atya, aki engem küldött. Az pedig a törvényetekben is írva van, hogy kétfőnek tanuskodása érvényes. Én magam teszek tanuságot magamról és tanuskodik mellettem az Atya, aki engem küldött. Mondák tehát neki: Hol van az atyád? Felelé Jézus: Sem engem nem ismertek, sem Atyámat; ha engem ismernének, Atyámat is ismernének. Ezeket Jézus a templomban tanítva a kincstárban mondá; és senki sem fogta el, mert még nem jött el az ő órája.

Majd újra szólt hozzájuk: Én elmegyek és majd kerestek, de a bűnötökben haltok meg. Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek. Mondák tehát a zsidók: Talán megöli magát, hogy azt mondta: ahová én megyek, oda ti nem jöhettek? És mondá nekik: Ti alulról valók vagytok, én felülről való vagyok. Ti erről a világról valók vagytok, én nem erről a világról való vagyok. Azért mondtam nektek, hogy bűneitekben haltok meg; mert ha nem hiszitek, hogy én vagyok, bűnötökben haltok meg. Mondák tehát neki: Hát ki vagy te? Mondá nekik Jézus: A Kezdet, aki beszélek is veletek.¹ Sok mondani és ítélni valóm van rólatok; de igaz az, aki engem küldött és én azokat mondom a világban, amiket tőle hallottam. És nem értették meg, hogy az Istent mondta atyjának.

Mondá tehát nekik Jézus: Majd mikor a magasba emelítek az Emberfiát, majd akkor belátjátok, hogy én vagyok, és hogy magamtól semmit sem csinállok, hanem úgy beszélek, amint az Atya tanított; és aki engem küldött, velem van és nem hagyott magamra, mert én mindig azt teszem, ami neki tetszik. Amikor ezeket mondá, sokan hittek benne.

¹ Némely latin fordítás így adja vissza az eredeti görög szöveget. Eszerint az Úr a Kezdetnek, t. i. minden dolog kezdetének mondta volna magát (v. ö. Ján 1, 1.). Az eredeti görög szöveg így mondja: «Mindezelőtt (az vagyok), amit nektek mondok», vagyis az, akinek magam mondom, t. i. az Atya küldötte. Későbbi időre t. i. bővebb felvilágosítást is helyez kilátásba magáról, mint ahogy meg is tette Ján 10, 30-ban.

Mondá tehát Jézus azon zsidókhoz, akik hittek benne: Ha megmaradtok az én beszédemnél, valóban tanítványaim lesztek, és megismeritek az igazságot és az igazság szabaddokká tesz majd benneteket. Felelték neki: Ábrahám ivadéka vagyunk, és sohasem voltunk senki szolgája, hogyan mondhatod, hogy: Szabaddokká lesztek. Felelé nekik Jézus: Bizony, bizony mondom nektek, hogy mindenki, aki bűnt követ el, szolgája a bűnnek. A szolga pedig nem marad a házban, míg a fiú mindig ott marad. Azért, ha a fiú szabaddá tesz, valóban szabadok lesztek. Tudom, hogy Ábrahám fiai vagytok; de ti engem meg akartok ölni, mivel az én beszédem nem fog rajtatok. Én azt beszélem, amit Atyámnál láttam, ti meg azt teszitek, amit atyátoknál láttatok.

Felelék és mondák neki: A mi atyánk Ábrahám. Mondá nekik Jézus: Ha Ábrahám fiai vagytok, Ábrahám tetteit cselekedjétek. Ám ti most engem meg akartok ölni, engem, aki azt az igazságot beszéltem nektek, melyet Istentől hallottam. Ezt Ábrahám nem tette. Ti a ti atyátok tetteit cselekszitek. Mondák tehát neki: Nem vagyunk mi fattyak; egy atyánk van, az Isten! Mondá tehát nekik Jézus: Ha Isten volna az atyátok, akkor engem is szeretnétek; mert én Istentől eredtem és jöttem; nem jöttem ugyanis magamtól, hanem ő küldött engem. Miért nem értitek meg a beszédemet? Mert még szavamat sem tudjátok meghallgatni. A ti atyátok az ördög, és atyátok kívánságait akarjátok véghezvinni. Ő kezdettől fogva gyilkos volt, és nem tartott ki az igazságban, mert nincs igazság őbenne: mikor hazudik, akkor beszél a sajátjából, mert hazug és a hazugság atyja. Ha pedig én az igazságot mondom nektek, nem hisztek nekem. Ki vádolhat engem közöletek bűnről? Ha az igazságot mondom nektek, miért nem hisztek nekem? Aki az Istentől van, hallgatja Isten szavát. Ti azért nem hallgatjátok, mert nem az Istentől vagytok.

Felelék erre a zsidók és mondák neki: Úgy-e, hogy igazunk van, hogy szamaritánus vagy és ördög van benned?

Felelé Jézus: Nincs bennem ördög; hanem tisztelem Atyámat és ti becsméreltek engem. Én azonban nem keresem a magam dicsőségét; van aki keresse és ítéljen. Bizony, bizony mondom nektek, aki megtartja a beszédemet, halált mindörökké nem fog látni. Mondák erre a zsidók: Most látjuk, hogy ördög van benned. Ábrahám meghalt, meg a próféták is, és te azt mondod: Ha valaki megtartja a beszédemet,

soha meg nem izleli a halált. Talán nagyobb vagy Ábrahám atyánknál, aki meghalt? és a próféták is meghaltak. Minek teszed magad? Felelé Jézus: Ha én magamat dicsőítem, az én dicsőségem semmi. Az én Atyám az, aki engem dicsőít, ő, akiről azt mondjátok, hogy a ti Istenetek. Pedig nem is ismeritek, én azonban ismerem őt; és ha azt mondanám, hogy nem ismerem őt, olyan volnék, mint ti, hazug. De ismerem őt, és megtartom beszédét. Ábrahám, a ti atyátok ujjongott, hogy meg fogja látni az én napomat; meg is látta és örült. Mondák erre neki a zsidók: Még ötven éves sem vagy és láttad Ábrahámot? Mondá nekik Jézus: Bizony, bizony mondom nektek, mielőtt még Ábrahám lett, én vagyok. Erre köveket ragadtak, hogy megkövezzék; de Jézus eltűnt és kiment a templomból.¹

e) **A vakonszületett.**
Ján 9, 1—38.

És mentében látott Jézus egy születésétől fogva vak embert. És tanítványai kérdezték tőle: Rabbi, ki vétkezett, ez-e vagy a szülei, hogy vakon született? Felelé Jézus: Sem ez nem vétkezett, sem a szülei nem, hanem hogy Isten művei nyilvánvalókká legyenek rajta. Nekem annak műveit kell teljesítenem, aki engem küldött, míg nappal van; eljő az éjszaka, amikor senkisémm munkálkodhatik. Ameddig a világon vagyok, a világ világossága vagyok. Mikor ezt mondotta, a földre köpött és nyálából sárt csinált és a sárt rákenete a vak szemére. És mondá neki: Eredj és mosakodjál meg a Siloe (ami annyit tesz, mint Küldött) tavában. Elment tehát és megmosdott és visszajött látva.

Azért a szomszédok és akik azelőtt látták, hogy koldus

¹ Ezen és más alkalommal való eltűnésénél nem kell arra gondolnunk, mintha az Úr láthatatlanná tette volna magát valami csodálatos módon, hanem mivel még nem jött el az ideje, nem tudtak ellene semmit sem tenni; egyszerűen otthagya őket anélkül, hogy valaki mert volna hozzányulni.

² A tanítványok azon felfogásnak hódoltak, hogy minden betegség vagy szerencsétlenség valami bűnnek a büntetése. Annyi igaz ebben a felfogásban, hogy bűn nélkül semmiféle baj nem lett volna ezen a világon. Minden szenvedés, baj, betegség, nyomor stb. az eredeti bűn és a személyes bűnök kifolyásai. De sem mindig, sőt többnyire nem az illető egyén, sem közvetlen elődei bűnéé, hanem általában az elődöké, az egész bűnös emberi nemé.

volt, mondák: Nem ez az, aki itt szokott ülni és koldulni? Némelyek azt mondták: hogy ez az; mások azonban: dehogy, csak hasonlít hozzá. Ő pedig monda: De én vagyok. Mondák tehát neki: Hogyan nyíltak meg a szemeid? Felelé: Az a Jézus nevű ember sarat csinált, megkente a szemeimet és azt mondta nekem: Eredj a Siloe távához és mosdjal meg. És elmentem és megmosakodtam és látok. És mondák neki: Hol van ő? Mondá: Nem tudom.

Elvezették a volt vakot a farizeusokhoz. Ám szombat volt, mikor Jézus a sarat csinálta és látását visszaadta. Most meg a farizeusok kérdezték tőle: hogy hogyan lát? Ő pedig monda nekik: Sarat tett a szemeimre és megmosdottam és látok. Mondák tehát némelyek a farizeusok közül: Ez az ember nincsen az Istentől, mert nem tartja meg a szombatot. Mások azonban mondák: Bűnös ember hogyan művelhetne ilyen csodákat? És meg hasonlítás volt közöttük. Majd erre a vakot kérdezték: Te mit tartasz arról, aki a szemed világát visszaadta? Ő pedig monda: Hogy próféta. Nem akarták tehát a zsidók elhinni róla, hogy vak volt és lát, míg a látónak szüleit el nem hívták és meg nem kérdezték, mondván: A ti fiatok ez? és azt mondjátok róla, hogy vakon született? hogyan lát most tehát? Felelék nekik az ő szülei és mondák: Tudjuk, hogy ez a mi fiunk és hogy vakon született. Azonban, hogy most mi módon lát, azt nem tudjuk; vagy hogy ki adta meg neki a szemvilágát, azt sem tudjuk; őt kérdezzétek: nem gyerek már, feleljen magáért. A szülei azért mondták ezt, mert féltek a zsidóktól; mert a zsidók megegyeztek abban, hogy aki Krisztusnak vallja őt, azt kirekesztik a gyülekezetből. Ezért mondták a szülei: Nem gyerek már, őt kérdezzétek.

Erre újra előszólították a volt vak embert és mondák neki: Dicsőítsd meg az Istent!¹ Mi tudjuk, hogy az az ember bűnös. Mondá tehát nekik amaz: Hogy bűnös-e? Nem tudom! De azt az egyet tudom, hogy vak voltam és most látok. Erre újból megkérdezték: Mit csinált veled? hogyan adta meg a szemed világát? Felelé nekik: Már megmondtam nektek és hallottátok is; minek akarjátok újra hallani? talán ti is tanítványai akartok lenni? Erre megátkozták őt és mondák: Te légy az ő tanítványa, mi Mózes tanítványai vagyunk. Azt tud-

¹ Mondj igazat és ezáltal dicsőítsd az igazságos Istent!

juk, hogy Mózeszel beszélt az Isten, de hogy ez honnét való, azt nem tudjuk. Az ember felelé és mondá nekik: Épen az a csodálatos, hogy ti nem tudjátok, hogy honnét való, bár megadta a szemem világát. Azt pedig tudjuk, hogy az Isten a bűnösöket nem hallgatja meg; hanem aki istenfélő és az ő akaratját cselekszi, azt hallgatja meg. Amióta a világ áll, még senki sem hallotta, hogy valaki egy vakon születettnek a szemvilágát megadta volna. Ha ő nem az Istentől volna, semmit sem tehetett volna. Felelének és mondák neki: Te mindenestől bűnben születél és te akarsz minket tanítani? És kidobták őt.

Jézus meghallotta, hogy kidobták és midőn találkozott vele, mondá neki: Hiszesz te az Isten Fiában? Felelé az és mondá: Kicsoda az, Uram, hogy higgyek benne? És mondá neki Jézus: Már láttad is, aki veled beszél, az az. Ő pedig mondá: Hiszek, Uram. És leborulva imádta őt.

És mondá Jézus: Ítélet végett jöttem erre a világra, hogy lássanak, akik nem látnak és vakok legyenek, akik látnak. Néhány farizeus, aki ott volt, meghallotta ezt és mondák neki: Talán bizony mi is vakok vagyunk? Mondá nekik Jézus: Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök, de mert azt mondjátok, hogy látunk: bűnötök megmarad.

f) **Pásztor és akol.**
Ján 10, 1—21.

Bizony, bizony mondom nektek, aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem máshonnan férkőzik be, az tolvaj és rabló. Aki az ajtón jár be, az a juhok pásztora. Ennek ajtót nyit a kapus és a juhok hallgatnak a szavára és a saját juhait nevükön szólítja és kivezeti őket. És mikor a saját juhait kiereszti, előttük megy és a juhok utána mennek, mert ismerik a szavát. De idegen után nem mennek, hanem futnak tőle, mert az idegenek szavát nem ismerik. Ezt a példabeszédet mondotta nekik Jézus, de ők nem fogták föl, hogy mit mondott nekik.

Azért ismét mondá nekik Jézus: Bizony, bizony mondom nektek, hogy én vagyok a juhok ajtaja. Mindahányan csak jöttek, tolvajok és rablók és a juhok nem is hallgattak rájuk. Én vagyok az ajtó. Aki rajtam megy be, üdvözl; ki- s bejár és legelőre talál. A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen és bővé-

ben legyen. Én vagyok a jó pászor. A jó pászor életét adja a juhaiért. A béres azonban és aki nem pászor, akinek a juhok nem tulajdonai, ha a farkast látja jönni, otthagyja a juhokat és elfut; és a farkas elragadja és elszéleszti a juhokat. A béres pedig elfut, mert béres és nem törődik a juhokkal. Én vagyok a jó pászor; én ismerem az enyéimet és az enyéim ismernek engem, miként az Atya ismer engem és én ismerem az Atyát; és én életemet adom a juhaimért.

Más juhaim is vannak, melyek nem ebből az akolból valók;¹ azokat is ide kell terelnem és hallgatnak majd a szavamra és leszén egy akol és egy pászor.² Azért szeret engem az Atya, mert odaadom az életemet, hogy újra visszavegyem. Senki sem veheti el tőlem; hanem magam adom oda önként; van hatalmam odaadni és van hatalmam újra visszavenni. Ezt a parancsolatot kaptam az Atyámtól.

Ezen beszédek miatt ismét meghasonlítás támadt a zsidók között. Sokan közülük ugyanis azt mondták: Ördög van benne és örült; mit hallgatjátok? Mások meg azt mondták: Nem ördögös beszéde ez; vajjon megadhatja az ördög a vakoknak a szemük világát?

15. Visszatérés Galileába.

A kinszenvedés megjövendölése.

Lk 9, 44. 45. (Mt 17, 21. 22.;

Mk 9, 30. 31.)

[Mikor pedig Galileában jártak] (*Mt*), [és oktatta tanítványait] (*Mk*) álmélkodának mindnyájan az Isten nagyságán;

¹ Az Úrnak az egyházon kívül is vannak juhai. IX. Pius pápa így ír Itália püspökeihez 1853 augusztus 10-én: „Őnök épúgy tudják, mint én, hogy azok, akik büntelen tudatlanságban vannak, de híven teljesítik a természeti törvényt, szokásszerűleg engedelmeskednek Istennek, tisztességes és becsületes életet élnek, az isteni kegyelem által eljuthatnak az örök életre. Mert az Isten, aki belát a lelkek, a szívek, a gondolatok és szokások mélyére, az ő végtelen jósága és irgalma szerint ítél. Nem bünteti örök büntetéssel azokat, akik nem készakarva bűnösök.

² E szavak nem azt jelentik, mint némelyek hitték, hogy el fog jönni az idő, tán a világ végén, hogy mindenki belép az egyházba; hanem, hogy Krisztus megváltó halála után nem fog az emberiség két részre oszlani: a választott zsidó népre és a zsidó egyházon kívül álló pogányságra, hanem csak egy üdvintézmény lesz, t. i. Krisztus egyháza (akla) és ennek egy pásztor, Krisztus.

de míg mindnyájan csodálták mindazt, amit művelt, ő így beszélt tanítványaihoz: Vessétek szívetekbe ezen szavaimat: Az Emberfiát kiszolgáltatják az emberek kezébe, [és megölik és majd ha megölték, harmadnapon feltámad] (*Mt, Mk*).

De ők nem értették e szót és oly rejtelmes volt előttük, hogy fel nem foghatták; és félték őt megkérdezni ezen szó felől. [És igen nagyon elszomorodtak] (*Mt*).

16. Utoljára Kafarnaumban.

a) **Az adópénz a hal szájában.**
Mt 17, 23—26.

És mikor Kafarnaumba értek, odamentek Péterhez a didrahmát beszedők és mondták neki: A ti mestertek nem fizeti meg a didrahmát? Mondá: De igen. És mikor bement a házba, Jézus megelőzte őt, mondván: Simon, mit gondolsz? Kiktől szednek adót vagy vámot a földi királyok? fiaiktól-e, vagy az idegenektől? És ő monda: Az idegenektől. Mondá neki Jézus: Tehát a fiak mentesek. De, hogy meg ne botránykoztassuk őket, eredj a tengerhez, vedd ki a horgot és azt a halat, amelyik először ráakad, fogd meg, nyisd ki a száját és benne egy statert találsz; azt vedd ki és add oda énérétem és tenmagadért.

b) **Ki a legnagyobb?** Mk 9, 32—36. (Mt 18, 1—5: Lk 9, 46—48.)

[Megszállta azonban őket a gondolat, hogy ki a legnagyobb közöttük? Ám Jézus látta szívük gondolatát] (*Lk*). És mikor otthon voltak, kérdezte őket: Miről tanakodtatok az úton? De ők hallgattak; arról vitatkoztak ugyanis, hogy ki közöttük a legnagyobb? [Akkor odamentek a tanítványok Jézushoz, mondván: Kit vélsz legnagyobbnak a mennyek országában?] (*Mt*) És leülvén, odahívta a tizenkettőt és monda nekik: Aki első akar lenni, az lesz mindközött az utolsó és mindnek szolgája. És egy gyermeket [fiút] (*Lk*) fogott és közibük állította és azután hogy megömlött, monda nekik: [Bizony mondom nektek, ha csak meg nem tértek és nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be mennyek országába. Aki tehát úgy megalázza magát, mint ez a kis gyermek, az a leg-

nagyobb a mennyek országában] (*Mt*). És aki egyet is az ilyen gyermekek közül befogad az én nevemben, engem fogad be; és aki engem fogad be, nem engem fogad be, hanem azt, aki engem küldött. [Aki mindnyájatok közt a legkisebb, az a legnagyobb] (*Lk*).

c) **Aki nincs a tanítvány ellen, mellette van.** Mk 9, 37—40.
(*Lk* 9, 49. 50.)

Felelé neki János, mondván: Mester, láttunk egyvalakit a te nevedben ördögöket kiűzni, aki nem követ minket és megtiltottuk neki. Jézus azonban mondá: Ne tiltsátok neki; mert senki sem fog egyhamar rosszat mondani rám, aki az én nevemben csodát művelt. Mert aki nincs ellenetek, mellettek van. Mert bárki egy pohár vizet ad nektek inni az én nevemben, mert Krisztuséi vagytok, bizony mondom nektek, nem vesztí el jutalmát.

d) **A botrányról.** Mk 9, 41—49.
(*Mt* 18, 6—9.)

És bárki egyet ezen bennem hívő kicsinyek közül megbotránykoztat, jobb volna neki, ha malomkövet tennének nyaka köré és a tengerbe dobnák. [Jaj a világnak a botrányok miatt! Szükségképen jönnek ugyan a botrányok, de jaj annak az embernek, aki által a botrány megesik!] (*Mt*) És ha megbotránykoztat a kezéd, vágd le; jobb neked csonkán az életre bemenned, mint két kézzel a gehennára jutnod, az olthatatlan tűzre ahol férgük nem hal meg s a tűz ki nem alszik. És ha lábad botránykoztat meg, vágd le; jobb neked sántán az örök életre bemenned, mint két lábbal az olthatatlan tűzű gehennára vettetned, ahol férgük nem hal meg s a tűz ki nem alszik. Ha a szemed botránykoztat meg, vágd ki; jobb neked felszeggem az Isten országába bemenned, mint két szemmel a gehenna tűzére vettetned, ahol férgük nem hal meg s a tűz ki nem alszik. Mert mindenki tűzzel sóztat meg és minden áldozatot sóval sóznak meg. A só jó dolog; de ha a só ízét veszti, mivel adtok ízt neki? Legyen bennetek só; és békesség legyen köztetek.

e) **A lélek értékéről.** Mt 18, 10—14.

Vigyázzatok, hogy egyet se vessetek meg e kicsinyek közül; mert mondom nektek, hogy az ő angyalaik az égben mindig

látják az én mennyei Atyám arcát. Mert az emberfia azért jött, hogy megmentse azt, ami elveszett. Mit gondoltok? ha valakinek száz juha van és azok egyike elbolyong, úgy-e hogy otthagyja a kilencvenkilencet a hegyek közt és elmegy keresni azt, amelyik eltévedt? És ha úgy esik, hogy megtalálja, bizony mondom nektek, jobban örül neki, mint a kilencvenkilencnek, mely nem tévedt el. Így nem akarja a ti mennyei Atyátok sem, hogy csak egy is elvesszen e kicsinyek közül.

f) Testvéri köteleességek. Mt 18, 15—22.

Ha pedig vétkezik ellened a te atyádfia, menj és fedd meg őt négy szem közt. Ha hallgat rád, úgy megnyerted atyádfiát. Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egyet vagy kettőt, hogy mindent két vagy három tanu vallo-mása támogasson. Ha nem hallgat rájuk, mondd meg az egy-háznak; ha pedig az egyházra sem hallgat, vedd annyiba, mint egy pogányt vagy vámszedőt. Bizony mondom nektek, hogy amit megkötöztök e földön, meg lesz kötve az égben is és amit feloldoztok e földön, föl lesz oldva az égben is. Továbbá mondom nektek, hogyha ketten közöletek egy akaraton lesz-nek, bármit kérnek is mindent megkapnak az én Atyámtól, ki a mennyekben van. Mert ahol ketten vagy hárman együtt vannak az én nevemben, ott vagyok közöttük.

Ekkor odament hozzá Péter és mondá: Uram, hány-szor bocsássak meg az ellenem vétő atyámfiának? hétszer? Jézus azt mondja neki: Nem azt mondom, hogy hétszer, hanem hetvenszer hétszer is.

g) Az adós hitелеző. Mt 18, 23—35.

Azért hasonlítható a mennyek országa egy királyhoz, aki le akart számolni a szolgálival. És mikor hozzáfogott a leszá-moláshoz, eléje hozták egyet, aki tizezer talentummal tarto-zott neki. Mivel pedig nem volt miből fizetnie, megparancsolta az úr, hogy adják el őt és a feleségét és gyermekeit és min-denét, amije volt és törlesszen. De az a szolga leborult és kérte őt, mondván: Légy velem türelemmel és mindent megfizetek neked. Megkönyörülván pedig az úr azon a szolgán, szabadon bocsátotta őt és az adósságot elengedte neki. Amint pedig az a szolga kiment, találkozott egy szolgatársával, aki száz

dénárral tartozott neki; és megfogván folytogatta őt, mondván: Fizesd meg, amivel tartozol! És a szolgatársa leborult és kérte őt, mondván: Légy velem türelemmel és mindent megfizetek neked. De ő nem akarta, hanem elment és a börtönbe vettette, míg meg nem fizeti az adósságát. Látván pedig szolgatársai a történeteket, nagyon elszomorodtak és mentek és mindent elbeszéltek uruknak, ami történt. Akkor hívatta őt ura és mondá neki: Gonosz szolga, minden adósságodat elengedtem neked, mert kértél; nem kellett volna-e neked is könyörölnöd szolgatársadon, amint én is könyörültem rajtad? És haragra gerjedve átadta őt az ő ura a hóhéroknak, míg meg nem fizeti az egész adósságot. Így fog az én mennyei Atyám is veletek tenni, ha csak mindegyitek meg nem bocsát szívéből az ő atyjafiának.

17. Útrakelés látszólag Jeruzsálem felé.

a) **Szamariában nem fogadják be.** Lk 9, 51—56. (Mt 19, 1; Mk 10, 1.)

Történt pedig, midőn megjött az ő fölvételének ideje,¹ látszólag Jeruzsálem felé indult. És követeket küldött maga előtt, akik elindultak és betértek a szamaritánusok egyik városába, hogy neki szállást készítsenek. De nem fogadták be, mert úgy látszott, hogy Jeruzsálembe megy. Mikor tanítványai, Jakab és János, ezt látták, így szóltak: Úram, hadd mondjuk, hogy tűz csapjon le az égből és eméssze meg őket! És hozzájuk fordulva, megfeddette őket, mondván: Nem tudjátok, milyen szellemei vagytok. Az Emberfia nem azért jött, hogy a lelkeket elveszítse, hanem hogy megmentse.² És más faluba mentek.

¹ Krisztus fölvételét e helyen a legtöbb magyarázó az Úr mennybe-fölvételére érti és úgy magyarázza e helyet, hogy a mennybemenetelére és az azt megelőző feltámadására és kinszenvedésére, mint összetartozó dolgokra kell érteni. De úgy is érthető, hogy mivel az Istennek tetsző áldozatnál bemutatás és az Isten részéről való elfogadás, a görög és latin nyelv szerint «fölvétel» szerepel, a fölvétel egyszerűen az Istennek tetsző áldozatot jelenti. Tehát Krisztus fölvételének ideje itt az ő keresztthalálának idejét jelentené.

² Szent Ágoston 257. beszédében így szól: «Ha az emberek támadják az egyházat vagy pásztoraikat, maga az egyház és maguk a ti pász-

b) Néhány tanítvány ingadozása. Lk 9, 57—62.

És történt, hogy amint az úton mentek, egyvalaki azt mondotta neki: Veled tartok, bárhova menj is. Mondá neki Jézus: A rókáknak lyukaik vannak és az égi madaraknak fészük; de az Emberfiának nincs hová fejét lehajtania. Egy másiknak pedig azt mondotta: Kövess engem! Ez azonban azt mondotta: Uram, hadd megyek előbb atyámat eltemetni. És mondá neki Jézus: Hadd temessék el a holtak az ő halottaikat; de te credj az Isten országát hirdetni. Egy másik meg azt mondotta: Követlek, Uram, de előbb hadd megyek elrendezni az otthonlévőket. Mondá neki Jézus: Senki sem alkalmas az Isten országára, aki az ekeszarvára veti a kezét és hátratekint.

c) A hetvenkét tanítvány. LK 10, 1—24.

Ezután az Úr kijelölt másokat is, hetvenkettőt és elküldötte őket kettenként maga előtt minden városba és helyre, ahová menni készült. És mondá nekik: Az aratnivaló ugyan sok, de kevés a munkás. Kérjétek azért az aratás urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába. Menjétek; ime, én úgy küldlek titeket, mint a bárányokat a farkasok közé. Ne hordjatok orszényt, se tarisznnyát, se sarut és az úton senkit se köszöntsetek. Ha bármely házba bementek, első szavatok ez legyen: Békesség e háznak! És ha ott a békesség fiaira akadtok, a ti békességtok rajta fog nyugodni; ha pedig nem, visszaszáll rátok. Maradjatok pedig ugyanazon házban, és egyétek és igyátok, ami náluk van; mert a munkás megérdemli a bérét. Ne járjatok házról-házra. És ha valamely városba érve, szívesen fogadnak, egyétek azt, amit elétek tesznek. És gyógyítsátok meg az odavaló betegeket és mondjátok nekik: Közel van hozzátok az Isten országa. De ha valamely városba értek és nem fogadnak be benneteket, menjétek ki az utcára és

toraitok tiltják nektek, hogy haragudjatok rájuk. Ne növeljétek a beteg szemek vakságát. Azt mondjátok, hogy ezek az emberek túrhételtenek; nem hallgatnak meg minket. Betegek! Hány káromkodó bántalmazza mindennap az Istent! És Isten mégis türi és türelmesen várja őket. Ti is várjatok jobb időkre és siettessétek ez időket imáitokkal. Épen nem mondom nektek, hogy ne beszéljétek hozzájuk, hanem ha nem beszélhettek hozzájuk, beszéljétek Istenhez, könyörögve értük olyan szívvel, melyben a béke uralkodik. •

mondjátok: Még a port is, mely várostokból ránk tapadt, lerázzuk rátok; de tudjátok meg, hogy közel az Isten országa. Mondom nektek, hogy Sodomának ama napon könnyebb sora lesz, mint annak a városnak. Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betsaida! mert ha Tírusban és Szidónban történtek volna a csodák, melyek bennetek történtek, régen szőrzsáokban és hamuban ülve tartanának bűnbánatot. De Tírusnak és Szidónnak könnyebb is lesz az ítéletkor, mint nektek. És te, égig magasztalt Kafarnaum, a pokolig süllyedsz.

Aki rátok hallgat, énám hallgat; és aki titeket vet meg, engem vet meg; és aki engem vet meg, azt veti meg, aki engem küldött.

A hetvenkettő pedig örömmel tért vissza, mondván: Uram, a te nevedben még az ördögök is engedelmeskednek nekünk. És mondá nekik: Láttam a Sátánt, mint a villámot lezuhanni az égből. Ime, hatalmat adtam nektek kígyók és skorpiók felett való taposásra és az ellenség minden hatalma fölött; és semmi sem árthat nektek. Mindazonáltal ne annak örüljete, hogy a rossz szellemek engedelmeskednek nektek, hanem annak örüljete, hogy nevetek fel van írva a mennyben.

Abban az órában örvendett a Szentlélek és mondá: Magasztallak Téged Atyám, ég és föld Ura, hogy ezeket a bölcssek és okosak elől elrejtetted és a kisdedeknek kijelentetted. Igen, Atyám, így tetszett ez teneked. Atyám mindent átadott nekem. És senki sem tudja, hogy ki a Fiú, csak az Atya, és hogy ki az Atya, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni. És tanítványaihoz fordulva, mondá: Boldogok a szemek, melyek látják azt, amit ti láttok. Mert mondom nektek, hogy sok próféta és király szerette volna látni, amit ti láttok és nem látta és hallani, amit ti hallotok és nem hallotta.

d) Az irgalmas szamaritánus.
Lk 10, 25—37.

És ime, egy írástudó állt elő kísértetni őt és mondá: Mester, mit tegyek, hogy az örök életet elnyerjem? Ő pedig mondá neki: Mi van a törvénybe írva? Hogyan olvasod ott? Amaz felelvén, mondá: Szeresd Uradat, Istenedet egész szíveddel, egész lelkeddel és minden erőddel és egész elméddel, és a felebarátodat, mint tenmagadat. És mondá neki: Helyesen feleltél; ezt tedd és élsz.

Amaz pedig meg akarván igazulni,¹ mondá Jézusnak: És ki az én felebarátom? Jézus pedig felvevén a szót, mondá: Egyszer egy ember Jeruzsálemből Jerikóba ment és rablók kezébe esett, akik azután kifosztották és sebekkel tetézve s félholtra verve otthagyták. Véletlenül ugyanazon utat tette meg egy pap is és meglátta őt, de elment mellette. Szint-azonképen egy levita is, mikor azon helyhez ért és látta őt, odébb ment. Egy szamaritánus azonban arra utazván, odaért hozzá és mikor meglátta, irgalomra gerjedt. És oda ment hozzá, bekötözte sebeit, olajat és bort öntött rájuk és föltevén őt barmára, a szállóba vitte és gondját viselte. Másnap pedig két dénárt vett elő és odaadta a gazdának és mondá: Viseld gondját és ha ezenfelül bármit költenél rá, majd ha visszafelé jövök, megtérítem. Mit gondolsz, a három közül melyik volt a felebarátja annak, aki a rablók kezébe esett? Az pedig mondá: Az, aki irgalmasságot gyakorolt rajta. És mondá neki Jézus: Eredj, és te is úgy cselekedjél.

e) **Utolsó látogatás Magdalában.** Lk 10, 38—42.

Történt pedig, hogy útközben betért egy városkába és egy asszony, névszerint Márta látta őt vendégül. És ennek egy Mária nevű testvére volt, aki még az Úr lábához ülve is hallgatta beszédét. Márta pedig sürgölődött a gondos kiszolgálás körül; és ez megállott és mondá: Uram, nem törődöl velem, hogy a testvérem magamra hágy a szolgálatban? Mondd neki tehát, hogy segítsen! És felelvén az Úr, mondá neki: Márta, Márta, te szorgos vagy és sok gondot csinálsz magadnak. Pedig egy a szükséges. Mária a legjobb részt választotta, azt nem veszik el tőle.²

¹ Megigazulni, igazzá lenni, azaz lelkihasznot húzni a hallott tanításból. A kérdező írástudó ugyanis jóakarátú ember volt; azért az előző versben említett kísértés is egyszerűen csak kérdezést jelent.

² Szent Terézia ezt mondja: «Aki igazán alázatos, annak őszintén kell óhajtania, hogy megvessék, üldözzék és még fontos dolgokban is ok nélkül elítéljék... Mindent jól szemügyre véve, soha sem ítélnék el minket anélkül, hogy ne volna valami hiba rajtunk. Sajnos, ilyenekkel mindig tele vagyunk. Az igaz is hétszer esik napjában, és hazudnék az, aki azt mondaná, hogy bűn nélkül van. Tehát még akkor is, ha valami ügyben igazságtalanul vádolnak minket, valójában sohasem vagyunk hiba nélkül, mint a mi Údvözítők volt... Az isteni Mester majd küld

f) **Az imádság.** Lk 11, 1—13.

És történt, hogy mikor valahol imádkozott, amint abban hagyta, egyik tanítványa mondá neki: Uram, taníts meg minket imádkozni, amint János is tanította az ő tanítványait. És mondá nekik: Mikor imádkoztok, mondjátok: Atya, szenteltessék a te neved. Jöjjön el a te országod. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg nekünk a mi vétkeinket, minthogy mi is megbocsátunk minden nekünk adósnak. És ne vígy minket a kísértésbe.

És mondá nekik: Ha valakinek közöletek volna egy barátja, és ez éjjélkor elmenne hozzá és azt mondaná neki: Barátom, kölcsönözz nekem három kenyeret, mert egy barátom jött hozzám az útról és nincs mit eléje tennem; és az illető belülről felelne s azt mondaná: Ne alkalmatlankodjál nekem; az ajtó már zárva és gyermekeim velem együtt már ágyban vannak; nem kelhetek föl s nem adhatok neked; és ha az állhatatosan zörgetne; mondom nektek, hogy ha nem is azért kel föl és ad neki, mert barátja; de az ő erőszakoskodása miatt mégis fölkel és ad neki annyit, amennyi csak kell neki. És én mondom nektek: KérjeteK és kaptok, keresetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek. Mert mindenki kap, aki kér; és talál, aki keres; és a zörgetőknek ajtót nyitnak. Ha pedig valaki közöletek az atyától kenyeret kér, vajjon követ ad-e neki? Vagy ha halat, vajjon hal helyett kigyót ad-e neki? Vagy ha tojást kér, vajjon skorpiót nyújt-e neki? Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jó adományokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább fog a ti Atyátok jó szellemet adni az égből azoknak, akik őt kériK!

g) **Egy ördögös meggyógyítása.** Lk 11, 14.

És kiűzött egy ördögöt, mely néma volt. És miután az ördögöt kiűzte, beszélt a néma, és csodálkozott a sokaság.

valakit a védelmünkre; és ha nem küld, akkor nincs is rá szükség. Lám, hogyan pártját fogja Magdolnának a farizeus házában és akkor is, mikor saját nővére vádolja be nála.

h) **Farizeusi káromlások.** Lk 11, 15—28.

Némelyek közölök azonban azt mondták: Belzebub, az ördögök fejedelme erejével űzi ki az ördögöket. Ismét mások azzal kísértették, hogy égi jelet kértek tőle.

Ő pedig ahogy látta gondolataikat, mondá nekik: Minden önmagában meghasonlott ország elpusztul és ház házra omlik. Szintúgy, ha a sátán önmagával hasonlik meg, hogyan maradhat meg országa? Mert ti azt mondjátok, hogy én Belzebub által űzöm ki az ördögöket. Ha pedig én Belzebub által űzöm ki az ördögöket, ki által űzik ki a ti fiaitok? Azért ők maguk lesznek a ti bírátok. Ha ellenben Isten újjával űzöm ki az ördögöket, akkor bizonyára elérkezett hozzátok az Isten országa.

Ha az erős ember fölfegyverkezve őrzi háza kapuját, biztonságban van, amije van. De ha nálánál erősebb tör rája és legyőzi, elszedi összes fegyvereit, melyekben bízott és elosztja zsákmányát. Aki nincs velem, ellenem van; és aki nem velem gyűjt, szétszór. Mikor a tisztátalan lélek ki megy az emberből, kopár vidéken barangol, megnyugvást keresve; és ha nem talál, azt mondja: Visszamegyek hazámba, melyet elhagytam. És mikor visszatér, kisöpörve és földiszítve találja. Akkor elmegy, magához vesz hét más, nálánál is gonoszabb lelket és beköltöznek és ott laknak. És annak az embernek utóbbi állapota rosszabb az előbbinél.

Történt pedig, mikor ezeket mondtotta, hogy egy asszony a tömegből fölemelte szavát és mondá neki: Boldog az az anya, aki szíve alatt hordozott, és akinek emlőin csüngtél. Ő pedig mondá: Sőt inkább! boldogok, akik az Isten igéjét hallgatják és megtartják!

i) **Jónás jele.** Lk 11, 29—32.

Majd, hogy a nép odacsődült, elkezdett beszélni: Ez a nemzedék gonosz egy nemzedék; jelet kíván, de más jelet nem kap, mint csak Jónás próféta jelét. Mert miként Jónás jel volt a ninivebelieknek, úgy lesz az Emberfia is ennek a nemzedéknek. Dél királyasszonya feltámad az ítéleten ezen nemzedék férfiai ellen és kárhoztatni fogja őket; mert ő a világ végéről jött el hallani Salamon bölcsességét és ime, itt Salamonnál nagyobb van. A ninivebeli férfiak is feltámadnak

e nemzedék ellen az ítéleten és kárhozlatni fogják, mert ők János prédikálására bűnbánatot tartottak és ime, itt Jónásnál nagyobb van!

j) Az égő gyertya. Lk 11, 33—36.

A meggyújtott gyertyát senki sem teszi rejtekbe vagy véka alá, hanem a gyertyatartóra, hogy akik belépnek lássák a világosságot. Tested világa a szemed. Ha szemed tiszta, egész tested világos lesz; de ha szemed rossz, egész tested is sötét. Vigyázz tehát, hogy a benned lévő világosság sötétség ne legyen. Ha tehát egész tested világos és nincs benne egyetlen sötét rész, világos lesz az egész, és mint a fényes szövetnek világít meg téged.¹

k) A farizeusok korholása. Lk 11, 37—54.

Beszéd közben megkérte őt egy farizeus, hogy ebédeljen nála. És elment hozzá és letelepedett nála. A farizeus pedig kezdé magában fontolgatni és mondani, hogy vajjon miért nem mosakodott meg ebéd előtt. És mondá neki az Úr: Lám, ti farizeusok, a pohárnak és tálnak külsejét megtisztítjátok, de bensőtök tele van rablással és gonoszsággal. Ostobák, nem az alkotta-e a belsőt is, aki a külsőt alkotta? Azonban adjatok lehető legbővebb alamizsnát, és ime minden tisztává válik nektek. De jaj nektek, farizeusok, mert dézsmát adtok a mentából és rutából és minden zöldségből, de nem veszitek figyelembe az Isten igazságát és szeretetét; pedig az egyiket meg kell tenni és a másikat nem szabad elmulasztani. Jaj nektek, farizeusok, mert szeretitek az első ülőhelyeket a gyülekezetekben és a köszöntéseket az utcán. Jaj nektek, mert olyanok vagytok, mint a sírok, melyek szembe nem tűnnek, és az emberek fölöttük járnak, anélkül, hogy tudnák.

Felelvén pedig az egyik törvénytudó, mondá neki: Mester, ha ilyesmit mondasz, minket is gyalázattal illetsz. Ő azonban mondá: Jaj nektek is, törvénytudók, mert olyan terhet raktok az emberekre, hogy nem bírják elviselni, de magatok egy

¹ Aranyházájú szent János így szól: «A beteg szem fényes nappal is sötétséget lát; összetéveszti a dolgokat és nincs haszna a nap sugaraiból; míg az egészséges szem még az esti homályban is biztosan vezeti a testet. Így lelkünk szeme is, ha egészséges, tisztán lát, még ha látszólag zavarral kerül is szembe».

újjal sem nyultok a teherhez. Jaj nektek, kik a prófétáknak sírboltokat építetek, míg atyáitok megölték őket. Nyilván tanúságot tesztek róla, hogy egyetértetek atyáitok cselekedeteivel; mert ők ölték meg őket, ti meg a sírukat építitek nekik. Ezért mondotta az Isten bölcsesége is: Prófétákat és apostolokat küldök hozzájuk, akik közül kit megölnék, kit üldöznek; hogy e nemzetség feleljen az összes próféták véréből, mely a világ teremtésétől fogva kiontatott. Ábel véréből Zakariás véréig, ki az oltár és templom között veszett el. Bizony mondom nektek, felelni fog ezért ez a nemzetség. Jaj nektek, törvénytudók, mert lefoglaltátok a tudás kulcsát; magatok nem mentetek be, és azokat, akik be akartak menni, nem eresztettétek be. Mialatt pedig ezeket mondotta nekik, a farizeusok és törvénytudók igyekeztek őt erősen szorongatni és sok dolog felől elnémitani, és azon fondorkodtak, hogy valamit kikaphassanak a szájából, ami miatt bevádolhatnák.

l) Képmutatás. Lk 12, 1—3.

Midőn pedig nagy sereg állta őt körül, úgy hogy egymást taposták, így kezdett szólni tanítványaihoz: Őrizkedjete a farizeusok kovászatól, a képmutatástól. Mert semmi sincs úgy elrejtve, hogy napfényre ne kerülne, és nincs titok, ami ki ne tudódnék. Mert amit sötétben mondatatok, a világosan fogják elmondani; és amit fülbe súgtatok a szobákban, a háztetőkről fogják hirdetni.

m) Félelem és bizalom. Lk 12, 4—12.

Mondom pedig nektek, mint barátainknak: Ne ijedjete meg azoktól, akik megölik a testet, de azután egyebet nem tudnak már tenni. Megmondom nektek kitől féljete: Féljete attól, akinek, miután megöl, hatalma van a pokolra vetni. Igen, mondom nektek, ettől féljete. Úgy-e őt verebet adnak két garasért, és az Isten előtt egy sincs közülük feledésben. Nektek pedig még fejete hajszála is mind meg van számálva. Ne féljete tehát; sok verébnél többet érte ti! Mondom pedig nektek: Aki megvall engem az emberek előtt, azt az Emberfia is meg fogja vallani az Isten angyalai előtt; aki pedig megtagad az emberek előtt, az meg lesz tagadva az Isten angyalai előtt. És aki az Emberfia ellen szól, nyer bocsánatot; de aki a Szentlelket káromolja, nem nyer bocsá-

natot. Mikor pedig majd a zsinagógákba és a hatóságok meg a hatalmasok elé vezetnek benneteket, ne aggódjatok azon, hogy hogyan és mit feleljetek, vagy mit mondjatok; mert a Szentlélek abban az órában megtanít titeket, hogy mit kelljen mondanotok.

n) **Kapzsiség.** Lk 12, 13—34.

Egyvalaki a tömegből mondá neki: Mester, mondd meg az én testvéremnek, hogy ossza meg velem az örökségét. Ő azonban mondá neki: Ember, ki tett meg engem a ti bírátoknak vagy örökosztótoknak? És mondá nekik: Vigyázzatok és óvakodjatok minden kapzsiságtól; mert senkinek az élete sem azon javak bőségétől függ, melyekkel bír. Egy hasonlatosságot mondott pedig nekik, mondván: Egy gazdag embernek bőven termett a földje. És gondolta magában, mondván: Mit csináljak, mivelhogy nincs hova gyűjtenem termésemet. És mondá: Így tesztek: lebontom a csüreimet és nagyobbakat építek és oda hordom terményeimet és javaimat. És azt mondom lelkemnek: Lelkem, bőven el vagy látva javakkal sok esztendőre; pihenj, egyél, igyál, lakmározzál! Mondá pedig neki az Isten: Esztelen, még ez ójjel számon kérik tőled az életedet; kié lesz, amit szereztél? Így jár, aki kincset gyűjt magának, de az Istennél nem gazdag.

És mondá a tanítványainak: Azért mondom nektek: ne aggódjatok éltetek felől, hogy mit egyetek, se testetekről, hogy mibe öltözzetek. Az élet több az ételnél és a test több a ruhánál. Nézzétek a hollókat; ezek nem vetnek, sem nem aratnak, nincs éléskamarájuk, sem csűrjük; és az Isten táplálja őket. Mennyivel többet értek ti azoknál! És melyitek tudná aggódás által termetét egy könyöknyivel megtoldani? Ha tehát ily csekélység sem telik tőletek, mit aggódtok a többi miatt? Nézzétek a liliomokat, hogyan nőnek; nem dolgoznak, nem fonnak, pedig mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem ruházkodott úgy, mint bármelyik ezek közül. De ha már a füvet, mely ma a réten van, holnap meg a kemencébe dobják, az Isten így ruházza, mennyivel inkább titeket, ti kishitűek! Ti se törjétek tehát fejéteket, hogy mit egyetek, vagy mit igyatok és túlzásba ne essetek; mert mind ezt a világ pogányai hajszolják. Atyátok azonban tudja, hogy ezekre szükségték van. Hanem keressétek először az Isten országát és annak igazságát; és mindezt hozzákapjátok. Ne

féljetez, kis nyáj, mert úgy tetszett Atyátoknak, hogy nektek adja az országot. Adjátok el, amitek van, és adjátok alamizsnának. Csináljatok magatoknak el nem avuló erszényeket, kimeríthetetlen kincset a mennyben, ahol tolvaj nem fér hozzá, sem moly nem árt neki. Mert ahol a kincsetek, ott lesz a szívetek is.

o) **Éberség.** Lk 12, 35—40.

Derekatok legyen felővezve és égjen a fáklya a kezetekben, és ti magatok olyanok legyetek, mint a szolgák, akik a menyegzőről hazatérő urukat várják, hogy amint hazaér és zörget, azonnal ajtót nyissanak neki. Boldogok az ilyen szolgák, akiket hazatérő uruk ébren talál. Bizony mondom nektek, hogy kötenyt köt és asztalhoz telepíti őket és körüljárva szolgál nekik. És ha második és harmadik őrváltáskor jön haza és úgy találja őket, boldogok azok a szolgák. Azt pedig jegyezzétek meg, hogy ha a családatya tudná, hogy mely órában jön a tolvaj, bizonyára vigyázna és nem engedné házat kiánsni. Legyetek tehát ti is készen, mert amely órában nem gondoljátok, jön az Emberfia.

p) **A hű és gonosz szolga.** Lk 12, 41—48.

Mondá pedig neki Péter: Uram, hozzánk intézed ezt a példabeszédet, vagy mindenkihez? Mondá pedig az Úr: Mit gondolsz, ki a hű és okos sáfár, akit ura az ő cselédsége elére állít, hogy kellő időben kiadja nekik az ő búzarészüket? Boldog az a szolga, akit hazatérő ura ilyen munkában talált. Igazán mondom nektek, hogy minden vagyona fölé rendeli őt. De ha az a szolga azt gondolja magában: Késik az én uram; és kezdi ütni a szolgákat és szolgálókat és enni, inni és részegeskedni; amely napon nem reméli, és amely órában nem is sejti, haza jön ama szolga ura és kettévágatja őt és a hűtlenek sorsára juttatja. Az a szolga pedig, aki tudja ura akaratát és nem állt készen és nem cselekedett az ő akaratára szerint, sok verést kap; aki pedig nem tudta és büntetésre méltót cselekedett, kevés verést kap. Aki ugyanis sokat kapott, attól sokat várnak, és akire sokat bíztak, attól többet követelnek.¹

¹ Az Üdvözítő ezen példabeszéddel felel Péter kérdésére. Az isteni törvény mindenkinek szól. De minél magasabban áll valaki, annál

9) **Küzdelmek Krisztusért.** Lk 12, 49—53.

Azért jöttem a földre, hogy tüzet gyujtsak, és mit akar-nék más, mint hogy lángra gyúljon? Keresztséggel kell pedig megkeresztelkednem és úgy zaklat a szívem, míg át nem esem rajta. Azt hiszitek, hogy békét adni jöttem a földre? Azt mondom nektek, hogy nem, hanem inkább meghasonlást. Mert mostantól fogva egy házban öten meghasonlanak; három kettő ellen és kettő három ellen széthúznak: az atya a fia ellen és a fiú az atya ellen, az anya a leánya ellen és a leány az anyja ellen, a napa a menyé ellen és a menyé a napa ellen.

r) **Az igazság.** Lk 12, 54—59.

Majd azt is mondá a sokaságnak: Mikor nyugot felől láttok felhőt jönni, mindjárt azt mondjátok: eső lesz; és úgy lesz. A déli szél fujására pedig azt mondjátok, hogy: hőség lesz; és lesz is. Képmutatók! az ég és föld ábrázatáról tudtok ítéletet alkotni magatoknak; de hogy van az, hogy a mostani időről nem tudtok magatoknak ítéletet alkotni? És mi dolog, hogy ti magatoktól is nem tudjátok megítélni, mi az igaz? Mikor pedig ellenfeleddel az előljáróhoz mész, iparkodjál még ütközben megszabadulni tőle, hogy a bíró elé ne hurcoljon és a bíró a poroszlónak ne adjon át, és a poroszló a börtönbe ne vessen. Azt mondom neked: nem jössz ki onnét, míg az utolsó fillért is meg nem fizetted!

s) **A bűnbánat szükségessége.**
Lk 13, 1—9.

Ugyanezen időben hírt hoztak neki néhányan azokról a galileabeliekről, akiknek vérét Pilátus az ő áldozataikéval elegyítette. És felelvén, mondá nekik: Azt hiszitek, hogy ezek a galileabeliek bűnösebbek voltak, mint a többi galileabeli, mert ez a csapás érte őket? Mondom nektek, hogy nem; de ha bűnbánatotok nem lesz, mindnyájan azonmód elvesztek.

szigorúbban kötelezi és annál nagyobb a felelőssége. Ezért oly nehéz az Isten szolgáinak feladata. A velejáró felelősség, az élet szigora, melyet követel, a legerősebb vállakat is lenyomja és a legerősebb akaratokat is megtöri Isten különös kegyelme nélkül. Azért kell a híveknek papjaikért imádkozniok, hogy Isten kegyelmét bőven kapják. Ha tehát Isten szolgáit hibázni látják, sokkal több okuk van magukra vetni, hogy nem imádkoztak értük eleget, mint azokat elítélni, akik a hívek imája nélkül nem voltak elég erősek terhüket viselni.

Vagy azt hiszitek tán, hogy az a tizennyolc, akire Siloében rádőlt a torony és megölte őket, bűnösebb volt, mint a többi Jeruzsálemben lakó ember? Mondom nektek, hogy nem; de ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan azonmód elvesztek.

Ezt a példázatot is mondá nekik: Valakinek a szőlőjében volt egy fügefafa ültetve, és jött gyümölcsöt keresni rajta, de nem talált. Mondá tehát a vincellérnek: Ime három esztendő óta járok ide ezen a fügefán gyümölcsöt keresni, de nem találok; vágd ki tehát: minek is foglalja el a földet hiába? Az pedig felelé és mondá neki: Uram, hagyj meg még az idén, míg körülásom és megrágyázom; hátha hoz még gyümölcsöt; ha pedig nem, majd azután vágd ki.

t) **A görnyedt asszony.** Lk 13, 10—17.

Szombatonként pedig a zsinagógájukban szokott tanítani. És ime egy asszony, akiben tizennyolc év óta lakozott a betegség szelleme és görnyedt volt és sehogy sem tudott fölfelé tekinteni. Midőn Jézus meglátta őt, magához hívta és mondá neki: Asszony, meg vagy szabadítva a betegségedtől! És rája tette a kezét és azonnal fölegyenesedett és magasaltatta az Istent. A zsinagóga főnöke pedig, méltatlankodva, hogy Jézus szombatnapon gyógyított, felszólalt és mondá a tömegnek: Hat dologtévő nap van; azokon jöjjetek magatokat gyógyíttatni, és ne szombatnapon. Felelvén neki az Úr, mondá: Képmutatók! Nem oldja-e el mindegyitek a jászoltól szombaton az ökrét vagy szamarát és vezeti ki megitatni? És Ábrahámnak ezt a leányát, kit a sátán immár tizennyolc év óta tart megkötözve, nem kellett-e e kötelékből szombatnapon feloldani? És midőn ezt mondotta, pirultak összes ellenfelei; és az egész nép örvendezett mind ama dicső tetteken, melyeket véghezvitt.

u) **A mustár és kovász.** Lk 13, 18—21.

Mondá pedig: Mihez hasonló az Isten országa és mihez hasonlítsam? Hasonló a mustármaghoz, melyet vett az ember és elvetett a kertjében; és nőtt és nagy fa lett belőle és az ég madarai pihentek meg ágain. És ismét mondá: Mihez hasonlítsam az Isten országát? Hasonló a kovászhoz, melyet az asszony vesz és belekever három véka lisztbe és megkel tőle az egész.

18. A három utolsó nap Galileában.

a) **Kérdés az üdvösség felől.**
Lk 13, 22–30.

És vándorolt városról-városra, faluról-falura, miközben tanított és Jeruzsálem felé tartott. Egy valaki pedig mondá neki: Uram, kevesen vannak-e, akik üdvözülnek?

Ő pedig mondá nekik: Igyekeztek a szűk kapun bejutni: mert, mondom nektek, hogy sokan akarnak majd bemenni, de nem fognak tudni. Mert mikor már bement a családatya és bezárta az ajtót, ti kívül állva kezdték zörgetni az ajtót, mondván: Uram, nyisd ki nekünk; biz azt feleli s mondja majd nektek: Nem tudom, honnét valók vagytok. Majd akkor elkezdték mondani: Hiszen előtted ettünk és ittunk és a mi utcáinkon tanítottál! És azt mondja majd nektek: Nem tudom, honnét valók vagytok; el innen tölem mindnyájan, ti gonosztevők! Lesz ott sírás és fogcsikorgatás, mikor majd látjátok Ábrahámot és Izsákot és Jákobot és mind a prófétákat az Isten országában, magatokat meg kiüzve onnan. És majd keletről és nyugatról, meg éjszakeről és délről jönnek s telepszének le az Isten országában. És ime vannak utolsók, akik elsők lesznek, és elsők, akik utolsók lesznek.

b) **Heródes leselkedései.** Lk 13, 31–35.

Ugyanaznap néhány farizeus jött hozzá és mondták neki: Menj és távozzál el innét, mert Heródes meg akar téged ölni. És ő mondá: Menjetek és mondjátok meg annak a rókának: Ime ördögöket űzök és gyógyítok ma és holnap és harmadnapon végzek. De ma, holnap és holnapután még kell járnom-kelnem; az úgy sem lehetséges, hogy próféta Jeruzsálemen kívül vesszen el.

Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megölöd a prófétákat és megkövezed azokat, akiket hozzád küldöttek, hányszor akartam fiaidat egybegyűjteni, mint a madár fiókáit a szárnya alá, de nem akartad! Ime pusztán marad a házatok nektek! Mondom pedig nektek, hogy nem láttok addig engemet, míg el nem jön az idő, mikor majd azt mondjátok: Áldott, aki az Úr nevében jön!

c) **Ebédén egy farizeusnál.** Lk 14, 1—24.

És történt, hogy mikor Jézus egy előkelő farizeus házába betért étkezni szombatnapon, szemmel tartották őt. És íme egy vízköros ember került elébe. És megszólalt Jézus és mondá a törvénytudókhoz és farizeusokhoz, mondván: Vajjon szabad-e szombaton gyógyítani? De azok hallgattak. Ő pedig fogta, meggyógyította és elbocsátotta őt. És hozzájuk fordulva, mondá: Van-e közöttetek olyan, aki kútbaesett szamarát vagy ökrét szombatnapon tüstént ki nem húzná? És nem tudtak neki erre felelni.

Látván pedig, hogy a meghívott vendégek hogyan változtatják az első helyeket, nekik is mondott egy példabeszédet, így szólván hozzájuk: Mikor lakodalomba hívnak, ne ülj az első helyre, hogyha talán náladnál előkelőbb volna meghíva, hozzád ne jöjjön az, aki téged is, meg őt is meghívott, és azt mondja: Adj ennek helyet! s akkor szégyenszemre az utolsó helyre juss. Hanem ha meghívnak, eredj, telepedj az utolsó helyre, hogy ha jön az, aki meghívott, azt mondja neked: Barátom, menj följebb! Akkor becsületet fogsz vallani vendégtársaid előtt; mert mind aki magát felmagasztalja, az megaláztatik és aki magát megalázza, az felmagasztaltatik.

Mondá pedig annak is, aki őt meghívta: Mikor ebédet vagy vacsorát adsz, ne hívd meg barátaidat, se testvéreidet, se rokonaidat, se gazdag szomszédaidat, hogy tán ők is viszont meghívjanak és viszonzásban részesülj. Hanem ha vendégséget adsz, hívd meg a szegényeket, rokkantakat, sántákat és a vakokat. És boldog leszl, mert azok nem tudják neked viszonzni; de majd visszakapod az igazak föltámasztásakor.

Mikor ezt az egyik vendégtárs hallotta, mondá neki: Boldog, aki Isten országában fog étkezhetni! Ő pedig mondá neki: Valaki nagy vacsorát adott és sok vendéget hívott. Mikor eljött a vacsora ideje, elküldötte szolgáját, hogy mondja meg a meghívottaknak, hogy már minden kész. És kezdék magukat midannyian mentegetni. Az első azt izente neki: Majort vettem és ki kell mennem és megnéznem; kérlek, fogadd el mentségemet. A másik azt mondta: Őt iga ökröt vettem, kipróbálni megyek őket; kérlek, fogadd el mentségemet. És a másik azt mondotta: Feleséget vettem, és azért nem tudok elmenni. Mikor azután a szolgál hazatért, mindezt

hirül vitte urának. Erre haragra gerjedt a családatyja és mondá szolgájának: Eredj tüstént a város tereire és utcáira, és vezesd be ide a szegényeket, rokkantakat, vakokat és sántákat. És mondá a szolga: Úgy történt, ahogy parancsoltad, de még van hely. És mondá az úr a szolgának: Eredj az utakra és ösvényekre, és késztesd őket bejönni, hogy megteljék a házam. De mondom nektek, hogy azon férfiak közül, akik hivatalosak voltak, egy sem ízleli meg a vacsorámat.

d) Jézus követésének föltételei. Lk 14, 25—35.

Sok nép ment pedig vele és hozzájuk fordulva, mondá nekik: Aki hozzám csatlakozik és nem gyűlöli atyját, anyját, feleségét, gyermekeit, fi- és leánytestvéreit és hozzá még a saját életét is, nem lehet a tanítványom.¹ És aki nem viseli a keresztyét és nem úgy csatlakozik hozzám, nem lehet a tanítványom. Mert ki az közöleték, aki tornyot akarván építeni, előbb le nem ül és össze nem számítja a szükséges költségeket, vajjon van-e annyi, hogy be tudja fejezni, nehogy miután lerakta az alapot és befejezni nem tudta, kigúnyolják őt, mondván: Ez az ember elkezdett építeni, de nem tudta befejezni. Avagy, mielőtt egy másik király ellen harcba szállna, melyik király nem ül le megfontolni, vajjon tízezer emberrel szembeszállhat-e azzal, ki húszezerrel jön ellene? Különben még mikor amaz messze jár, küld hozzá követséget és kérdi meg a békeföltételeket. Szintazonmód senki közöleték, aki le nem mond mindenről, amiye van, nem lehet az én tanítványom. A só jó. De ha a só ízét veszti, mivel fűszerezik? Sem a földre, sem a trágyadombra nem való, hanem kidobják. Akinak van füle a hallásra, hallja meg.

e) Az elveszett juh. Lk 15, 1—7.

Azonban vámosok és bűnösök is közeledtek hozzá, hogy hallhassák. És a farizeusok meg az írástudók zúgolódtak, mondván: Hogy ez fogadja a bűnösöket és együtt eszik velük.

¹ Egy a szükséges: a lélek üdvössége. Ennek érdekében mindent fel kell áldozni (együlni), ha szükséges. Még a vér kötelekeit, sőt saját érdekeit, még az életet is semmibe kell venni, ha az üdvösség kívánja. Mert az Istent mindenek felett, még magunknál is jobban kell szeretnünk.

S mondá nekik a következő példabeszédet: Melyiktek az, akinek ha száz juha van, s közülök egyet elveszít, ott nem hagyja a kilencvenkilencet a pusztában s nem megy az elveszett után, míg meg nem találja? És ha megtalálta, örömmel veszi vállaira, s hazaérve, összehívja barátait és szomszédait és azt mondja nekik: Örüljetek velem együtt, mert megtaláltam az én elveszett juhomat! Mondom nektek, hogy szintűgy jobban örülnek majd a mennyben egy megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak, aki nem szorult megtérésre.

f) **Az elveszett dragma.** Lk 15, 8—10.

Avagy ha valamely asszonynak tíz drahmája van és egy drahmát elveszít, nem gyújt-e gyertyát és nem söpri-e ki a házat és nem keresi-e gondosan, míg meg nem találja? És ha megtalálta, összehívta barátnőit és szomszédait, mondván: Örüljetek velem együtt, mert megtaláltam az én elveszett drahmámat. Ilyen módon, mondom nektek, örülnek majd Isten angyalai egy megtérő bűnösnek.

g) **A tékozló fiú.** Lk 15, 11—32.

Mondá továbbá: Egy embernek két fia volt. S az ifjabbik azt mondta atyjának: Atyám, add ki a birtok rám eső részét. És elosztotta köztük a vagyont. Nemsokára az ifjabbik fiú összeszedte mindenét és messze vidékre költözött és ott elpocsékolta vagyonát, kicsapongó életet élve. Mikor azután már mindenét elköltötte, nagy inség támadt azon a vidéken s maga is nyomorogni kezdett. És elment és beszegődött ama vidék egyik polgárához, aki kiküldötte őt mezei birtokára disznókat őrizni. És szerette volna gyomrát megtölteni a takarmánnyal, melyet a sertések ettek, de senki sem adott neki. És magába szállva, mondá: Hány béresnek van bőven kenyere atyám házánál, én meg itt éhen veszek! Fölkelek, elmegyek atyámhoz és megmondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened; már nem érdemlem meg, hogy fiadnak hívjanak, fogadj be béreseid sorába. És fölkelt s elment atyjához.

Atyja azonban már messziről meglátta és szánalomra gerjedt s elebe futva, nyakába borult s megcsókolta. És a fia így szólt hozzá; Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened;

már nem érdemlem meg, hogy fiadnak hívjanak. Az atya pedig mondá a szolgáinak: Hozzátok elő hamar a legjobb ruhát és öltöztessétek őt fel és húzzatok gyűrűt az ujjára és sarut a lábára; és vezessétek elő a hizlalt borjút s vágjátok le, és együnk s mulassunk: mert ez a fiam meg volt halva és újra él, el volt veszve és megkerült. És elkezdtek vígadozni.

Az idősebb fia pedig a mezőn volt; és mikor hazajövet a ház tájára ért, meghallotta a zenét és a táncot; és oda-szólította az egyik szolgát és megkérdezte, mi van itt. És az mondá neki: Megjött az öcséd és az atyád levágatta a hizlalt borjút, mert épségben nyerte vissza. Erre megharagudott és nem akart bemenni. Kiment tehát az atyja és kezdte kérlelni. De az felelé s mondá atyjának: Ime annyi esztendő óta szolgállok neked és soha meg nem szegtem parancsodat, de soha egy gödölét sem adtál nekem, hogy barátaimmal vígadhattam volna; de hogy ez a fiad, aki vagyonát rossz személyekkel tékozolta el, megjött, levágattad neki a hizlalt borjút. Ő azonban mondá neki: Fiam, te mindig velem vagy és mindennem a tied. De vígadni és örvendeni kell, mert ez a te öcséd meg volt halva és újra él, el volt veszve és megkerült.

h) A hűtlen sáfár. Lk 16, 1—13.

Szólott pedig tanítványaihoz is: Volt egy gazdag ember, akinek volt egy sáfára. És ezt azzal vádolták meg nála, mintha tékozolná az ő vagyonát. Magához hívatta tehát őt és így szólt hozzá: Mi ez, amit hallok felőled? Adj számot sáfarkodásodról, mert ezentúl nem sáfárkodhatol. A sáfár pedig ezt gondolta magában: Mit csináljak, hogyha az uram elmozdít a sáfarkodástól? Kapálni nem tudok, koldulni szégyenlek. Tudom már mit teszek, hogy ha elmozdítanak a sáfárságtól, legyen, aki befogadjon a házába! Hívatta tehát urának mindcgyik adósát s mondá az elsőnek: Mennyivel tartozol az uramnak? Az pedig mondá: Száz hordó olajjal. És mondá neki: Fogd az adósleveledet s ülj le gyorsan és írv ötvenet. Azután a másiknak mondá: Te meg mennyivel tartozol? Az pedig mondá: Száz mérő búzával. Mondá neki: Fogd az írásodat és írv nyolcvanot. És az úr dicsérte a hamis sáfárt, hogy okosan cselekedett; e világ fiai ugyanis okosabbak a maguk nemében, mint a világosság fiai.

Én is azt mondom nektek: Szerezzetek magatoknak barátokat a gonosz mammonból, hogy majd ha meghaltok, befogadjanak az örök hajlékokba. Aki kicsiben hű, a nagyban is hű, és aki csekélyben hűtlen, nagyban is hűtlen. Ha tehát a gonosz mammonban nem voltatok hívek, ki bízna majd rátok az igazat? És ha nem voltatok hívek az idegen jószágban, ki adja oda nektek a tulajdonotokat? Egy szolgálta sem szolgálhat két úrnak; mert vagy gyűlöli az egyiket és szereti a másikat, vagy ragaszkodik az egyikhez és semmibe veszi a másikat. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak is.¹

i) **Farizeusi képmutatás.** Lk 16, 14—15.

Hallották pedig mindezt a pénzsóvár farizeusok és kinevették őt. És mondá nekik: Ti igazaknak tüntetitek föl magatokat az emberek előtt, de az Isten belát a szívetekbe; mert ami az emberek szemében nagy, az Isten előtt utálatosságot.

j) **Az evangélium.** Lk 16, 16—18

A törvény és próféták voltak Jánosig; azóta az evangélium hirdetése az Isten országa és mindenki ellene tör. De hamarébb elpusztul az ég és föld, mintsem hogy a törvénynek egy pontja is megdőljön. Aki elválk a feleségétől és más asszonyt vesz el, házasságtörést követ el, és aki elvált asszonyt vesz el, házasságtörést követ el.

¹ A példabeszéd arra akar oktatni, hogy az ember a földi javaknak nem tulajdonosa, hanem csak sáfára (azért is mondja: «Ha nem voltatok hívek az idegen jószágban, ki adja oda nektek a tulajdonotokat?» t. i. az örök jutalomra való érdemeket) és hogy a földi javakat az örök élet számára használjuk fel. A gazda dicséri a hűtlen sáfárt okosságáért, nem a csalásért, hisz nyíltan «hamis»-nak mondja. A világ fiai okosabbak, mint a világosság fiai, mert, mint a sáfár példája mutatja, azok segítik egymást a világ javainak használatában; így kellene tenniük a világosság fiainak is egymással szemben az örök javak tekintetében. — A mammon «gonosz»; nemcsak azért, mert sokszor igaztalan módon szerzik és igazságtalanságokra vezet, hanem mert önmagában is igazságtalan, ha csak a több élvezet eszközéül szolgál, mint ahogy rendszeren használni szokták. Azért a rendszeren pogány módon használt gazdagságot pogány (főniciai) névvel — mammon — illeti az Úr.

k) A dúsgazdag és a nyomorult Lázár. Lk 16, 19—31.

Volt egy gazdag ember, aki bitorba és patyolatba öltözködött és mindennap fényesen lakmározott. És volt egy Lázár nevű koldus, aki fekélyekkel tele, ajtaja előtt feküdt és szeretett volna a gazdagnak asztaláról lehulló morzsákkal jóllakni, de senki sem adott neki; csak a kutyák jöttek és nyalogatták sebeit. Történt pedig, hogy meghalt a koldus, és az angyalok Ábrahám kebelébe vitték. De meghalt a gazdag is, és a pokolba temettetett. Mikor ott a kínok között fölemelte szemeit, messziről meglátta Ábrahámot és Lázárt annak kebelében és fölkiáltott és mondá: Ábrahám atyám, könyörülj rajtam és küldd ide Lázárt, hogy mártsa be újja hegyét vízbe, hogy megenyhítse nyelvemet, mert gyötördöm e lángban. És mondá neki Ábrahám: Fiam, jusson eszedbe, hogy elvetted a jót életedben és Lázár azonképen a rosszat; most tehát övé a vigasztalás, tiéd a gyötrellem. Különben is köztünk és köztetek nagy örvény tátong, úgy hogy aki innen hozzátok akarna menni, nem mehetne át, sem onnan ide. És mondá: Kérlek tehát, atyám, küldd őt atyám házába; van ugyanis őt testvérem, hogy tanuskodjék nekik, nehogy ők is a gyötrellem ezen helyére jussanak. És mondá neki Ábrahám: Van Mózesük, vannak prófétáik; hallgassák azokat. De ő mondá: nem úgy, atyám, Ábrahám; hanem ha valaki a holtak közül megy el hozzájuk, akkor majd megtérnek. Mondá pedig neki: Ha Mózesre meg a prófétákra nem hallgatnak, akkor, ha valaki a holtak közül támad is föl, annak sem hisznek.

l) Néhány evangéliumi elv. Lk 17, 1—10.

És mondá tanítványainak: Lehetetlen, hogy ne legyenek botrányok; de jaj annak, aki csinálja! Jobb volna neki, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe dobnák, mintsem hogy csak egyet is megbotránkoztasson e kicsinyek közül.

Vigyázzatok magatokra! Ha vétkezik ellened a te testvéred, dorgáld meg; és ha megbánja, bocsáss meg neki. És ha napjában hétszer vét is ellened, de hétszer tér vissza hozzád s mondja: Bánom, bocsáss meg neki!

És mondák az apostolok az Úrnak: Erősítsd meg hitünket! Az Úr pedig mondá: Ha akkora hitetek van, mint egy mustármag, bátran mondhatjátok ennek a szederfának: Szakadj

ki tövestül és verj gyökeret a tengerbe — és engedelmeskedni fog nektek.

Ugyan melyitek mondaná a mezőről hazatérő szántóvető vagy pásztorkodó szolgájának: Gyere mindjárt és telepedj az asztalhoz! és nem inkább azt, hogy: Készíts nekem vacsorát, köss kötényt és szolgálj nekem amíg eszem és iszom, és majd azután ehétel és ihatol te is? Vagy megköszöni-e annak a szolgának, hogy megtette, amit parancsolt neki? Nem hiszem. Így ti is, ha minden parancsolatot teljesítettetek, mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk; azt tettük, amit kötelesek voltunk tenni.

19. Galilea és Szamaria határán.

A tíz béli poklos. Lk 17, 11—19.

És történt, hogy midőn Jeruzsálem felé tartott Szamarián és Galileán ment keresztül. És amint bement egy faluba, tíz béli poklos férfi jött elébe. Ezek messziről megállottak és fennszóval mondták: Jézus, mester, könyörülj rajtunk! Amint meglátta őket, mondá: Menjetek, mutassátok meg magatokat a papoknak. És lőn, hogy útközben megtisztultak. Az egyik közölük, mikor látta, hogy megtisztult, visszament, hangosan magasztalva az Istent és lábai előtt arcára borult hálálkodva; és ez szamaritánus volt. Erre Jézus mondá: Úgy-e tizen tisztultak meg? és hol van a kilenc? Nem akadt más, aki visszatérjen és magasztalja Istent, mint csak ez az idegen? És mondá neki: Kelj föl, eredj; a te hited megmentett téged?

Mt 10, 1. (Mk 10, 1.)

És lőn, mikor Jézus elvégezte ezen beszédeket: eltávozott Galileából és elment Judeának határaiha.

20. Jeruzsálemben.

Ján 10, 22—39.

Jeruzsálemben a templomszentelés ünnepét ülték. Tél volt, és Jézus fel s alá járt a templomban, Salamon tornácában. Körülvették hamarosan a zsidók és mondák neki: Meddig tartod még függőben a lelkünket? Ha te vagy Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan! Felelé nekik Jézus: Beszélek nek-

tek, de ti nem hisztetek. A cselekedetek, melyeket én Atyám nevében cselekszem, azok tanuskodnak felőlem. De ti nem hisztetek, mert nem vagytok az én juhaim közül valók. Az én juhaim hallgatnak szavamra, én ismerem őket és ők követnek engem. És én örök életet adok nekik és soha el nem vesznek és senki sem ragadja ki őket a kezemből. Az, amit az én Atyám nekem adott, mindennél nagyobb; és senki sem ragadhatja ki az Atyám kezéből. Én és az Atya egy vagyunk.

A zsidók erre köveket ragadtak, hogy megkövezzék. Felelé nekik Jézus: Sok jócselekedetet mutattam nektek Atyám részéről; ezek közül melyik tettemért akartok megkövezni? Felelé neki a zsidók: Nem jótett miatt kövezünk meg, hanem káromlás miatt, mert te, bár ember vagy, Istenné teszed magad. Felelé nekik Jézus: Nincs-e megírva a törvénytekben, hogy: Én mondtam: Istenek vagytok? Ha azokat, akikhez Isten szavát intézte, Isteneknek mondtotta, pedig az Irást nem lehet elvetni, annak, akit az Atya megszentelt és a világra küldött, ti azt mondjátok, hogy: Káromlasz, mert azt mondtam: Isten Fia vagyok? Ha nem teszem Atyám cselekedeteit, ne higgyetek nekem. De ha teszem, akkor, ha nekem nem akartok hinni, higgyetek cselekedeteimnek, hogy belássátok és elhiggyétek, hogy az Atya bennem van és én az Atyában. Erre meg akarták őt fogni, de ő kisiklott a kezükből.

21. A Jordán partjainál.

a) **Tanítja és gyógyítja a tömeget.** Ján 10, 40—42. (Mt 19, 1; Mk 10, 1.)

És ismét elment a Jordánon túl azon helyre, ahol János először keresztelt, és ott maradt. És sokan jöttek hozzá [és szokása szerint ismét tanította őket] (Mk) [és meggyógyította őket ottan] (Mt) és mondák: János ugyan egy csodát sem művelt, de amit János erről csak mondott, az mind igaz. És sokan hittek benne.

b) **A házasság törvénye.** Mt 19, 8—12. (Mk 10, 2—12.)

És hozzámementek a farizeusok és kísérve őt, mondák: Vajjon szabad-e az embernek feleségét bármi okból elbocsátania? És ő felelvén, monda nekik: Nem olvastátok, hogy

aki az embert teremtette, kezdettől fogva férfinak és nőnek teremtette? És mondá: Annakokáért elhagyja az ember az atyját és anyját és a feleségéhez ragaszkodik és lesz a kettő egy test? úgy, hogy ők már nem két, hanem egy test. Ennélfogva, amit Isten összekötött, ember ne válassa ketté. Mondák neki: Miért parancsolta tehát Mózes, hogy válólevelet adjunk és elbocsássuk? [És ő felelvén, mondá nekik: Mit parancsolt nektek Mózes? És ők mondák: Mózes megengedte, hogy válólevelet írjunk és elbocsássuk] (*Mk*). Mondá nekik: Mert Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg nektek, hogy feleségeket elbocsáthassátok; de eredetileg nem így volt. Én pedig azt mondom nektek, hogy aki elbocsátja a feleségét, ha csak nem parázناسág miatt, és mást vesz el, házasságtörést követ el; és aki az elbocsátottat elveszi, az is házasságtörést követ el. [És bent a házban tanítványai ugyanerről újra megkérdezték őt. És mondá nekik: Aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságtörést követ el ellene. És ha a feleség elhagyja az urát és máshoz megy, házasságtörést követ el] (*Mk*). Mondák neki tanítványai: Ha így áll az ember dolga a feleséggel, akkor nem tanácsos megházasodni. És ő mondá nekik: Nem mindenki veszi be ezt a beszédet, csak akiknek megadatott. Mert vannak férfiatlanok, akik annak születnek, vannak akiket az emberek tesznek olyanokká, és vannak, akik önmagukat tették azzá a mennyek országáért. Aki tudja, értse meg.

c) **Az Isten országa.** Lk 17, 20—21.

Megkérdezettvén pedig a farizeusoktól: Mikor jön el az Isten országa? Felelé nekik s mondá: Az Isten országa nem szemelláthatólag jön el; és nem is fogják mondani: Ime itt, vagy: Ime ott van. Mert ime, az Isten országa benne-
tek van.¹

¹ Még a tanítványok sem bírtak szabadulni, az Üdvözítő minden igyekezete dacára sem, a zsidók azon fölfogásától, hogy a messiási ország földi ország lesz, melyben a Messiás Dávid trónusán fog az összes népek fölött uralkodni. Ezen fölfogás ellen küzd itt is az Üdvözítő. Az ő műve belső; országa a kegyelem élete a lelkekben. Az ember belsőjében alakul meg a Szentlélek erényeinek titkos beöntése által. Mint személyes és benső ajándék, a hit, amely az Isten országának magvát belénk veti, jelenlétét eláruló kézzelfogható jelek nélkül kel ki és fejlődik tovább. Szárán, mely a remény, érik a gyümölcse, a szeretet. Mindez elkerülve a világ felületes megfigyelését, a lelkiismeret titka

d) **Az Emberfia napja.** Lk 17,
22—37.

És mondá tanítványainak: Lesznek idők, amikor kívánni fogjátok az Emberfia napját látni és nem fogjátok látni. És azt fogják nektek mondani: Ime itt, és: Ime ott. Ne menjete oda, és ne kövessetek senkit. Mert miként az égbolton felcikázó villám beragyog mindenüvé az égbolt alatt, úgy lesz az Emberfia is az ő napján. De előbb sokat kell szenvednie és el kell vettetnie e nemzedéktől. És amint Noé idejében történt, úgy lesz az Emberfia napjaiban is. Az emberek ettek, ittak, házasodtak és férjhez mentek azon napig, míg Noé be nem ment a bárkába; és jött a vízözön és elpusztította valamennyit. Épúgy, mint Lót idejében történt: ettek, ittak; vettek és eladtak, ültettek és építettek; de azon napon, melyen Lót eltávozott Szodomából, tűz és kénkö esett az

marad. És ha a kegyelem által sugallt cselekedetek másnak szemében gyakran kézzelfogható megnyilvánulásai a szentségnek és a szív érzelmeinek, maga a kegyelem, az Isten országa, láthatatlan, mint az isteni forrás, melyből származik. Az Isten országát tehát nem kell künn keresnünk. Sem valami hegyen, sem valami városban nem székel, mint ezt az Úr a szamariai asszonyoknak megmondotta (Ján 4, 21), hanem szellem és élet. Mint Nikodémusnak mondotta Jézus (Ján 3, 5), lelkünk szellemi újjászületésében áll, mely a szél fuvallatához hasonlít (Ján 3, 8), melyet hallunk anélkül, hogy látnánk, hogy honnan jő és hová megy. A kegyelem az égből jön és oda tér vissza; és az égi titkok el vannak rejtve az emberi szemek kíváncsisága elől. Az Isten országa nincs sem itt, sem ott. Bennünk van: mert nem más, mint Krisztusnak az evangéliumhoz való hűség által bennünk élő igazsága.

Am még bennünk is elkerüli a megfigyelés biztosságát az Isten országának élete. Mert nem tudunk lelkünk mélyén olvasni. Mint haszon-talan szolgálk nem ítélteljük meg magunkat és nem tudjuk, szeretetre vagy gyűlöletre vagyunk-e méltók. Nem ránk tartozik megállapítani az értéket, melyre az Isten ítélete minket becsül. Ezt az értéket Krisztus fogja megállapítani; és majd akkor állapítja meg, mikor a halál véget vetve munkánk idejének, szembe állít a bérrel, melyet erőfeszítéseinkkel kiérdemeltünk. Ez a nap az Emberfiának a napja lesz, mert kinszenvedése, halála és feltámadása által ő szerezte meg nekünk a kegyelemre való alkalmatosságot e földön és a jutalomra való jogot az égből. Ám itt a földön semmi sem engedi nekünk előre tudni az Emberfia napjának idejét. Életünk és halálunk Isten kezében van; és nincs hatalmunkban e téren sem megváltoztatni az isteni határozatokat, sem kérdőre vonni az isteni Gondviselést velünk való terveit illetőleg. A halál azon órában fog eljönni, amikor az Istennek tetszik. Tartsuk magunkat készen, felővezve ágyékainkat és kézben tartva lámpásunkat azon bizonytalan pillanatra, amikor az, aki hív és ítél, váratlanul kopogtat ajtónkon.

égből és valamennyit elpusztította; épúgy lesz ama napon is, mikor az Emberfia megjelenik. Aki azon órában a háztetőn lesz, a holmija pedig a házban, le ne szálljon, hogy kihozza; és hasonlóképp aki a mezőn lesz, vissza ne térjen. Jusson eszetekbe Lót felesége! Aki életét menteni igyekszik, elveszti; és aki veszni hagyja, életben tartja.¹ Mondom nektek: Azon éjszakán ketten fekszenek egy ágyban; az egyik elvitetik, a másik megmarad. Két asszony együtt örül; az egyik elvitetik, a másik megmarad. Ketten szántanak; az egyik elvitetik, a másik megmarad. Mire mondák neki: Hol, Uram? És mondá nekik: Ahol a test van, oda gyűlnek össze a sasok is.²

e) **Állhatatosság az imában.**
Lk. 18, 1—8.

Azután egy példabeszédet mondott nekik arról, hogy szükséges mindig imádkozni és meg nem szünni, mondván: Egy városban volt egy bíró, aki Istent nem félt és embert nem becsült. Egy özvegyasszony volt abban a városban és elment hozzá s így szólt: Tégy nekem igazságot ellenfeleimmel szemben. És sokáig nem akart. De azután így szólt magában: Bár Istent nem félek, sem embert nem becsülök, de

¹ Nekünk tehát nincs más dolgunk, mint minden ellenállás megkísérlése nélkül magunkat az Isten akaratára bízni. Az életünk nem a miénk; megtartani akarni annyi volna, mint elveszteni. De Isten rendelkezésének habozás nélkül föláldozni, annyi, mint valóban megtartani. Mert Isten az ura; és ő azoknak, akik az ő irgalmára bízzák magukat, megadja azt, amit megtagad azoknak, akik megkísérlik magukat kivonni az ő végzéseitől. Isten kedve szerint és aszerint, amint ő jónak tartja, az egyiket engedi tovább élni, a másiknak meg megrövidíti életét. A választás csak tőle függ. Mi ebben tehetetlenek és tudatlanok vagyunk.

² Az Úr ezidőben a Jordán torkolata táján járt, közel a Holt-tengerhez. Innen vette a Sodoma és Gomoráról való hasonlatot is. Ezen szavaknak is azon sasok és keselyűk adtak alkalmat, amelyek ott nagy csapatokban kóvályogtak és azon halak hulláira leselkedtek, melyeket a víz sodra a Holt-tenger vizéig sodort s ennek következtében nagy számban elpusztultak. Hasonlóképp mindenütt, ahol a világ vizein az emberek eveznek, ott leselkedik a halál mindig éhes madara is. Később (Mt 24, 28) Jézus ugyanezen hasonlatot alkalmazza a római birodalom rothadó tetemére is.

Ezen jövővel szemben mindennapi kísértéseink és kötelességeink között bizzuk magunkat egészen Istenre és csüggedés nélkül imádkozunk állhatatosan. Ez a gondolat adja meg az összefüggést a következőkkel.

mert nem hagy békét ez az özvegy asszony, igazságot teszek neki, nehogy végre is eljöjjön és bántalmazzon. Mondá pedig az Úr: Halljátok, mit mond a gonosz bíró? S vajjon az Isten nem tesz-e igazságot az ő választottjainak, kik éjjel-nappal hozzá kiáltanak és fogja-e türtőztetni magát? Mondom nektek, hogy hamarosan bosszút áll értük. Csakhogy mikor majd eljön az Emberfia, vajjon talál-e hitet a földön?

f) **A farizeus és a vámos.** Lk 18, 9—14.

Némelyeknek pedig, akik elbizakodtak magukban, hogy ők igazak és a többieket semmibe sem vették, ezt a példabeszédet mondotta: Két ember ment föl a templomba imádkozni: egy farizeus és egy vámos. A farizeus odaállt és így imádkozott magában: Isten, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint mások, kapzsi, igazságtalan, házasságtörő és mint ez a vámos is. Hetenként kétszer bőjtölök, dézsmát adok mindenemből, amim van. A vámos pedig távol állva, szemeit sem merte az égre emelni, hanem mellét vérté, mondván: Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!¹ Mondom nektek, hogy ez megigazultabban tért haza, mint amaz; mert mindenki, aki magát fölmagasztalja, megaláztatik és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.

g) **Jézus és a gyermekek.** Lk 18, 15—17. (Mt 19, 13—15; Mk 10, 13—16.)

Hoztak pedig hozzá kisdedeket is, hogy érintse őket, [tegye rájuk kezét és imádkozzék] (Mt). Mikor ezt meglátták a tanítványok, megdorgálták őket. Jézus azonban összehívta őket és mondá: Hagyjátok a gyermekeket hozzám jönni és ne tiltsátok el őket; mert az ilyeneké az Isten országa. Bizony mondom nektek, aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint a gyermek, nem megy be abba. [És miután megölelte őket és rájuk tette kezeit, megáldotta őket.] (Mk)

¹ «Ha valaki valami jót lát magában, Istennek tulajdonítsa és ne önmagának; a rosszról ellenben legyen mindig annak tudatában, hogy maga csinálta és magának tudja be.» (Szent Benedek szabálya, IV. fej.)

22. A Jordántól Bethániába.

a) **Izenet Bethániából.** Ján 11,
1—16.

A Bethániából, Máriának és az ő nővérének, Mártának a falujából való Lázár pedig beteg volt. Ez a Mária kente meg kenettel az Urat s törölte meg hajával lábait; ennek testvére Lázár volt beteg. Elküldöttek tehát hozzá nővérei, izenvén neki: Uram, ime, akit szeretsz, beteg. Amint Jézus ezt hallotta, mondá nekik: Ez a betegség nem válik halálra, hanem Isten dicsőségére, hogy Isten Fia dicsőüljön meg általa. Jézus pedig szerette Mártát és nővérét, Máriát és Lázárt. Mikor tehát meghallotta, hogy beteg, akkor még két napig ott maradt, ahol volt.

Azután így szólt tanítványaihoz: Menjünk ismét Judeába. Mondák neki tanítványai: Rabbi, most akartak a zsidók megkövezni és megint odamész? Felelé Jézus: Nemde, tizenkét órája van a napnak? Aki nappal jár, nem botlik meg, mert látja e világ világosságát; ha azonban éjjel jár, megbotlik, mert nincs világossága. Ezt mondotta és azután így szólt: Lázár barátunk elaludt; de megyek őt almából fölkelteni. Mondák tehát tanítványai: Uram, ha elaludt, meggyógyul. Jézus azonban az ő haláláról beszélt; holott ők azt gondolták, hogy az álombeli alvásról mondja. Akkor tehát Jézus nyíltan megmondotta nekik: Lázár meghalt; és én örülök, hogy nem voltam ott, miattatok, hogy higgyetek. De menjünk hozzá. Mondá tehát Tamás, akit Didimusnak hívnak, tanítványtársaihoz: Menjünk mi is, hogy meghaljunk vele.

b) **A gazdag ifjú.** Mk 10, 17—27.
(Mt 19, 16—26; Lk 18, 18—27.)

És amint kiment az útra, valaki [az előkelők közül] (*Lk*) elébe futott s térdet hajtva előtte, kérte őt: Jó Mester, mit csináljak, hogy az örök életet elnyerjem? Jézus pedig mondá neki: Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak az egy Isten. Ismered a parancsolatokat: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj, ne tégy hamis tanuságot, ne csalj, tiszteld atyádat és anyádat [és szeresd felebarátodat, mint tenmagadat] (*Mt*). Az [ifjú] (*Mt*) pedig felelé és mondá neki: Mester, ezt mind megtartottam ifjúságomtól fogva. Jézus pedig szeretettel

telve ránézett és mondá neki: Egy dolog kell még neked: [Ha tökéletes akarsz lenni] (*Mt*) eredj, add el, amid csak van és add a szegényeknek és kincsed lesz az égben, és jöjj, kövess engem. De ő e szóra elszomorodva, búsan eltávozott, sok birtoka volt ugyanis. És Jézus körültekintett és mondá tanítványainak: Milyen nehezen mennek be Isten országába azok, akiknek pénzük van! A tanítványok pedig megdöbbenetek szavain. Ám Jézus erre ismételve mondá nekik: Fiacskáim, mily nehéz Isten országába bejutni azoknak, akik a pénzben bíznak! Könnyebb a tevének a tű nyílásán átmenni, mint a gazdagnak az Isten országába bejutni. És ezek még jobban csodálkoztak, maguk között mondván: És ki fog akkor üdvözülni? És Jézus rájuk tekintve, mondá: Az embereknél lehetetlen, de nem az Istennél; mert az Istennél minden lehetséges.

c) **A lemondás jutalma.** Mt 19, 27—30. (Mk 10, 28—31; Lk 18, 28—30.)

Ekkor megszólalt Péter és mondá neki: Ime, mi mindent elhagyunk és követtünk téged: mi lesz tehát velünk? Jézus pedig mondá nekik: Bizony, mondom nektek, hogy ti, kik engem követtetek, az újjászületéskor, mikor majd az Emberfia az ő fönségének trónján ül, ti is tizenkét széken fogtok ülni és ítélitek Izrael tizenkét törzsét. És mindenki, aki elhagyja házát vagy fivéreit, vagy nővéreit, vagy atyját, vagy anyját, vagy feleségét, vagy fiait, vagy földjeit az én nevéért [miattam és az evangélium miatt] (*Mk*), százszorannyit kap [már most ebben az időben, házakat és fivéreket és nővéreket és anyákat és fiakat és földeket az üldözések közepette és a más világon] (*Mk*) és az örök életet bírja.

Sokan lesznek pedig elsőkből utolsókká és utolsókból elsőkké.

d) **A szőlőmunkások.** Mt 20, 1—16.

Hasonló a mennyek országa a családatyához, aki korán reggel kiment munkásokat fogadni szőlőjébe. Megalkudván pedig a munkásokkal napi egy dénárban, elküldötte őket a szőlőjébe. És három óra körül kimenvén, látott másokat a piacon tétlenül ácsorogni. És mondá nekik: Menjete ti is a szőlőmbe és ami igazság szerint jár, megadom nektek. Azok

el is mentek. És ismét kiment hat és kilenc óra körül is, és hasonlóképp cselekedett. Tizenegy óra tájban pedig kimenvén, más ácsorgókat is talált és mondá nekik: Mit álltok itt egész nap tétlenül? Mondják neki: Mert senki sem fogadott meg bennünket. Mondja nekik: Menjetek ti is a szőlőmbe. Mikor pedig beesteledett, mondja a szőlősgazda a felügyelőjének: Hívd a munkásokat és fizesd ki nekik a bérüket, kezdve az utolsóktól az elsőig. Mikor tehát előjöttek, akik tizenegy óra tájban érkeztek, kaptak fejenként egy dénárt. Sor kerülven pedig az elsőkre is, azt hitték, hogy többet fognak kapni; de ők is fejenként egy dénárt kaptak. És amint fölvették, zúgolódtak a családtagja ellen, mondván: Ezek az utolsók egy óra hosszat tettek-vettek és te egy sorba helyezted őket velünk, akik a nap terhét és hevét viseltük. Ő azonban felelé egyiknek közülük és mondá: Barátom, nem követek el veled igazságtalanságot; nemde, egy dénárban alkudtál meg velem? Vidd, ami a tied és eredj. Én pedig annyit akarok adni ennek az utolsóknak is, mint neked. Vagy nem szabad azt tennem, amit akarok? avagy tán rossz szemmel nézed, hogy én jó vagyok? Így lesznek az utolsók elsőkké és az elsők utolsókká; mert sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak.¹

e) Bethániában. Lázár föltámasztása. Ján 11, 17—53.

Odajött tehát Jézus és már négy nap óta a sirban fekvő találta Lázárt. Bethánia pedig közel volt Jeruzsálemhez, mintegy tizenöt stádiumnyira. A zsidók közül pedig sokan jöttek Mártához és Máriához, hogy vigasztalják őket fivérük miatt. Márta tehát, amint meghallotta, hogy Jézus jön, elébe sietett; Mária pedig otthon ült. Mondá tehát Márta Jézusnak: Uram, ha itt lettél volna, fivérem nem halt volna meg. De még most is, tudom, hogy bármit kérsz az Istentől, megadja neked az Isten. Mondja neki Jézus: Fivéred föltámad. Mondja neki Márta: Tudom, hogy föltámad a föltámadáskor az utolsó napon. Mondá neki Jézus: Én vagyok a föltámadás és az élet: mind, aki hisz bennem, még ha meghalt is, élni fog; és aki

¹ A példabeszéd arra tanít, hogy a mennyei jutalom nagysága nemcsak a munka tartamától függ, hanem főképp Isten kegyelmétől és az ember közreműködésétől. Azért nem is ítélhetünk e földön, mert lehet, hogy valaki kis munkát végzett, de belső értéke nagyobb, mint azé, aki látszólag nagy dolgot művelt és azért nagyobb is lesz jutalma.

él és bennem hisz, nem hal meg soha. Hiszed ezt? Mondja neki: Igen, Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia, ki e világra jöttél. És miután ezt mondotta, elment és csöndesen hívta nővérét, Máriát, mondván: Itt a Mester és hív téged. Ez, amint meghallotta, gyorsan fölkelt és kiment hozzá. Jézus ugyanis még nem ért be a faluba, hanem még azon a helyen volt, ahol Márta találkozott vele. A zsidók tehát, akik vele voltak a házban és vigasztalták őt, mikor látták, hogy Mária hirtelen fölkelt és kiment, utána mentek, mondván: Hogy a sírhoz megy sírni. Mária tehát, mikor odaért, ahol Jézus volt és meglátta őt, leborult lábaihoz és mondá neki: Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a fivérem. Jézus tehát, amint látta, hogy sír és a vele jött zsidók is sírnak, megindult lelkében és megilletődve mondá: Hová helyeztéték őt? Mondák neki: Jöjj, uram és lásd! És Jézus könnyekre fakadt. Mondák tehát a zsidók: Ime, hogy szerette őt! Némelyek közülük pedig mondák: Nem tehetette volna meg ez, aki a vakon születettnek szemét fölnyitotta, hogy ne haljon meg? Jézus tehát újból megindulva magában a sírhoz ment. Ez pedig egy barlang volt és egy kővel volt elzárva. Mondá Jézus: Távolítsátok el a követ! Mondja neki Márta, a halottnak nővére: Uram, már szaga van, mert négy napos. Mondja neki Jézus: Nem mondtam neked, hogy ha hiszesz, meglátod az Isten dicsőségét? Eltávolították tehát a követ; Jézus pedig az égre tekintvén, mondá: Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál engem! Én ugyan tudtam, hogy mindig meghallgatsz, de a körülálló nép miatt mondtam, hogy higgyék, hogy te küldöttél engem. Miután ezeket mondotta, nagy szóval kiáltotta: Lázár, jöjj ki! És a halott azonnal kijött, lábain és kezein bekötözve pólákkal és arca be volt kötve kendővel.¹ Mondá nekik Jézus: Bontsátok ki, hadd menjen. Sokan tehát a zsidók közül, akik Máriához és Már-

¹ A zsidók halottaikat vagy lepedőbe burkolták, vagy pólákkal bekötötték; fejét törülközővel bekötötték. A lepedőbe és a pólák közé illatszereket szoktak tenni és szokás volt a tehetősebbeknél a holttestet kenetekkel is megkenni. Temetés alkalmával a gyásznak különféle külső jeleit is szokták alkalmazni és gyászdalokat énekelni vagy zenével kísérni. Temetkezési módjuk vagy a földbe való temetés volt, vagy — amit jobban szerettek — valami barlangba, kőbe, vagy sziklába vájt sírboltba való elhelyezés volt. A gazdagok birtokaikon szerettek temetkezni.

tához jöttek és látták, hogy Jézus mit művelt, hittek benne. Mások azonban közülük elmentek a farizeusokhoz és elmondották nekik, hogy Jézus mit cselekedett. Erre a főpapok és farizeusok összehívták a főtanácsot és mondták: Mit csinálunk, hisz ez az ember sok csodát művel? Ha így hagyjuk őt, mindenki hisz benne és jönnek a rómaiak és elfoglalják helyünket és nemzetünket. Egyikük pedig, egy Kaifás nevű, aki az évben főpap volt, mondá nekik: Nem tudtok ti semmit, meg sem gondoljátok, hogy jobb nektek, hogy egy ember haljon meg a népért, mintsem hogy az egész nemzet elveszzen. De ezt nem önmagától mondotta, hanem mivel azon évben főpap volt, megjövendölte, hogy Jézus meg fog halni a nemzetért, de nemcsak a nemzetért, hanem hogy az Isten szerteszórt gyermekeit egybegyűjtse. Azon naptól fogva tehát azon voltak, hogy megöljék őt.

23. Efremben és Jerikóban.

a) **Efremben.** Ján 11, 54—56.

Miértis Jézus már nem járt-kelt nyíltan a zsidók között, hanem elment onnan a pusztá mellett fekvő vidékre, egy Efrém nevű városba és ott tartózkodott tanítványaival.

Közel volt pedig a zsidók húsvétja és a vidékről sokan fölmentek Jeruzsálembe húsvét előtt, hogy magukat megszenteljék. Keresték tehát Jézust és a templomban álldogálva tanakodtak egymással: Mit gondoltok? tán nem is jön az ünnepre? A főpapok és farizeusok pedig azt a parancsolatot adták ki, hogy aki megtudja hol van, jelentse be, hogy elfogják őt.

b) **Elutazás Efremből; a kín-szenvedés megjövendölése.**
Mk 10, 32—34. (Mt 20, 17—19;
Lk 18, 31—34.)

Útban voltak Jeruzsálembe fölmenet és Jézus előttük ment; ők meg álmélkodva és félve követték. És ismét maga mellé vette a tizenkettőt, és mondogatta nekik, hogy mi vár őreá: Hogy ime fölme gyünk Jeruzsálembe; [és beteljesedik minden, amit a próféták az Emberfiáról megírtak] (Lk) és az Emberfiát a főpapok és írástudók és a vének kezébe adják, és halálra ítélik, és kiszolgáltatják a pogányoknak; és

kigúnyolják őt és leköpdösik és megostorozzák és meggyilkolják; [keresztre feszítik] (*Mt*) de harmadnapon feltámad. [De ők ebből semmit sem értettek és e dolog rejtély volt előttük és nem értették meg azt, ami mondva volt.] (*Lk*).

c) **Zebedeus két fia.** Mk 10, 35—45. (*Mt* 20, 20—28.)

És odament hozzá Jakab és János, Zebedeus fiai, mondván: Mester, szeretnők, hogy megtedd nekünk, amit kérünk. Ő pedig monda nekik: Mit kívántok tőlem?

[Akkor odament hozzá Zebedeus fiainak anyja az ő fiaival, leborult előtte, kérve tőle valamit. És ő monda neki: Mit kívánsz? Mondá neki: Mondjad, hogy ez az én két fiam egyik jobb, a másik bal felől üljön melletted országodban.] (*Mt*).

És mondák: Add meg nekünk, hogy egyikünk jobb, a másikunk bal feleden ülhessen a te dicsőségedben. Jézus pedig monda nekik: Nem tudjátok, mit kértek. Megtudjátok-e inni azt a poharat, melyet én iszom? Vagy megtudtok-e keresztkedni azzal a keresztséggel, mellyel én keresztkedem meg? Mire azok felelék neki: Megtudunk. Jézus pedig monda nekik: A poharat ugyan, melyet én iszom, megisszátok és a keresztséggel, mellyel én megkeresztelkedem, megkeresztelkedtek; de azt, hogy jobb- vagy balfelemen üljete, nem én adhatom meg nektek, hanem akiknek szánva van [akinek Atyám szánta] (*Mt*). És amint ezt a tíz meghallotta, kezdtek Jakabra és Jánosra bosszankodni. Jézus pedig odahívta őket és monda: Tudjátok, hogy azok, akiket a népek élén állni láttok, uralkodni rajtuk és fejedelmeik hatalmat gyakorolnak fölöttük. De nem így járja köztetek; hanem aki a legnagyobb akar lenni, legyen szolgátok, és aki köztetek első akar lenni, legyen mindnek rabszolgája. Mert az Emberfia sem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy szolgáljon és odaadja életét váltságul sokakért.

d) **A vak Jerikó előtt.** Lk 18, 35—43.

Történt pedig, hogy mikor Jerikóhoz közeledett, egy vak ült az útszélén és kéregetett. S midőn hallotta a csapatot arra menni, megkérdezte, hogy mi az. Megmondták pedig neki,

hogy a názáreti Jézus megy arra. És kiabált, mondván: Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam! És akik elől mentek, rászóltak, hogy hallgasson. De ő annál inkább kiáltotta: Dávid fia, könyörülj rajtam! Jézus pedig megállott és magához vezettette. És midőn közeledett, megkérdezte tőle, mondván: Mit kívánsz, hogy mit cselekedjem veled? Az pedig mondá: Uram, hogy lássak. És Jézus mondá neki: Láss! A te hited meggyógyított téged. És azonnal látott és követte őt, magasztalva az Istent. És az egész nép, amint ezt látta, dicsőítette az Istent.

e) **Jerikóban. Zakeus.** Lk 19, 1—10.

És bemenvén Jerikóba, keresztül ment rajta.

És ime egy Zakeus nevű férfiú, ki a vámosok feje és gazdag volt, igyekezett látni Jézust, hogy melyik az; de nem láthatta a tömegtől, mert alacsony termetű volt. Előre sietett tehát és fölment egy szederfügefára, csakhogy megláthassa, mert arra kellett elhaladnia. S midőn Jézus azon helyre ért, föltekintett és meglátta őt s mondá neki: Zakeus, szállj le hamar, mert ma a te házában kell megszálnom. És hamar leszállt és örömmel fogadta őt. És ennek láttára mindnyájan zúgolódtak, mondván, hogy bűnös emberhez tért be szállásra. Zakeus pedig ott állott s mondotta az Úrnak: Ime Uram, javaim felét a szegényeknek adom; s ha valamiben valakit megkárosítottam, négyannyit térítek vissza. Mondá neki Jézus: Ma üdvössége lett e háznak, mivelhogy ő is Ábrahám fia. Mert az Emberfia azt jött keresni és üdvözíteni, ami el volt veszve.

f) **Példabeszéd a minákról.** Lk 19, 11—28.

Azoknak, akik ezt hallották, még egy példabeszédet is csatolt hozzá, mert közel volt Jeruzsálemhez és azok azt hitték, hogy az Isten országa legott meg fog jelenni.

Mondá tehát: Egy előkelő ember elutazott messzeföldre, hogy királyságot szerezzen magának és visszatérjen. Hivatta tehát tíz szolgáját, adott nekik tíz minát és mondá nekik: Nyerészkedjete, míg meg nem jövök. Polgártársai azonban gyűlöltek és követtséget küldöttek utána, mondván: Nem akarjuk, hogy ez uralkodjék fölöttünk. És történt, hogy vissza-

tért, miután a királyságot megkapta, és előhívatta a szolgákat, akiknek pénzt adott, hogy megtudja, ki mennyit nyereszkeskedett. Jött pedig az első, mondván: Uram, a minád tíz minát hozott. És mondá neki: Jól van, jó szolgám; mivel a kevésben hű voltál, tíz város fölött lesz hatalmad. Jött a másik is, mondván: Uram, a minád öt minát hozott. Ennek is mondá: Te meg öt város fölött légy. Jött egy másik is, mondván: Uram, itt a minád, melyet eltéve tartottam a kendőmben; mert féltem tőled, mivel kemény ember vagy: elviszed, amit nem te tettél le és learatod, amit nem te vetettél. Mondá neki: Saját szádból itéllek meg, haszontalan szolga. Tudtad, hogy kemény ember vagyok, aki elviszem, amit nem én tettem le és learatom, amit nem én vetettem; miért nem adtad hát pénzemet a váltóasztalra, hogy mikor visszatérek, kamatokkal vehettem volna föl? És a körülállónak mondá: Vegyétek el tőle a minát és adjátok annak, akinek tíz minája van. És mondák neki: Uram, tíz minája van. Mondom pedig nektek, hogy mindaz, akinek van, kap és bővelkedik; akinek pedig nincs, még azt is elveszik tőle, amije van. Ami pedig ellenségeimet illeti, akik nem akarták, hogy rajtuk uralkodjam, vezessétek ide és öljétek le őket szemem láttára.

Ezek elmondása után ment előre, föl Jeruzsálem felé.

g) Eltávozás Jerikóból. A vak Bartimeus. Mk 10, 46—52.

És amint Jerikóból tanítványaival és nagy sokasággal kiindult, Timeusnak fia, a vak Bartimeus az út mellett ült koldulgatva. Ez, mikor meghallotta, hogy a názáreti Jézus az, elkezdett kiáltozni és mondani: Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam. És sokan rászóltak, hogy hallgasson. De ő annál inkább kiáltozta: Dávid fia, könyörülj rajtam! És Jézus megállott és odahívatta. És odahívják a vakot, mondván neki: Kelj föl, hív téged. És ez ledobva ruháját, fölugrott és oda ment hozzá. És felelvén Jézus, mondá neki: Mit akarsz, hogy cselekedjem veled? A vak pedig mondá neki: Rabboni, hogy lássak. Jézus pedig mondá neki: Eredj, a te hited meggyógyított téged. És azonnal látott és követte őt az úton.

h) **A két vak.** Mt 20, 30—34.

És ime két vak, az út mellett ülve meghallotta, hogy Jézus arra megy és kiabált, mondván: Uram, könyörülj rajtunk, Dávid fia! A nép pedig rájuk szólt, hogy hallgassanak. De ők annál inkább kiáltoztak, mondván: Uram, könyörülj rajtunk, Dávid fia! És Jézus megállott és odahívta őket és mondá: Mit akartok, hogy cselekedjem veletek? Mondják neki: Uram, hogy megnyiljanak szemeink. Megkönyörülvén pedig rajtuk Jézus, megérintette szemeiket és azonnal láttak és követték őt.

V.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS NYILVÁ- NOS ÉLETE. A NAGY HÉT.

1. Szombat este Bethániában.

a) **Mária Magdolna kenete.** Ján
12, 1—8.

Jézus tehát hat nappal húsvét előtt Bethániába érkezett, ahol Lázár meghalt, akit Jézus föltámasztott. Ott pedig vacsorát készítettek neki; és Márta felszolgált, Lázár pedig egyike volt azoknak, akik vele együtt asztalhoz telepedtek. Mária tehát fogott egy font valódi drága nárdus-kenőcsöt és megkenete Jézus lábait és hajával törölte meg lábait és a ház betelt a kenőcs illatával. Mondá tehát egyik tanítványa, Iskariót Júdás, ki őt később elárulta: Miért nem adták el ezt a kenetet háromszáz dénáron és adták volna a szegényeknek? Ezt pedig nem azért mondotta, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mivel tolvaj volt és nála lévén az erszény, amit bele tettek, ő hordozta. Mondá tehát Jézus: Hagyjátok őt, hadd tartsa meg¹ temetésem napjára. Mert szegények mindig vannak veletek, de én nem vagyok mindig a tiétek.

b) **A zsidók tódulása Bethániába.** Ján 12, 9—10.

A zsidók közül tehát nagy tömeg megtudta, hogy ott van, és eljöttek nemcsak Jézus miatt, hanem azért is, hogy Lázárt lássák, akit a halottakból feltámasztott. A főpapok pedig azon tanakodtak, hogy Lázárt is megölik, mert a zsidók közül sokan miatta mentek oda és hittek Jézusban.

¹ T. i. az, ami még megmaradt.

2. Virágvasárnap.

a) **Diadalmas bevonulás Jeruzsálembe.** Lk 19, 29—44. (Mt 21, 1—11; Mk 11, 1—10; Ján 12, 12—19.)

[Másnap pedig] (*Ján*) mikor Betfagéhoz és Bethániához közeledett, a hegynél, melyet Olajfák hegyének hívnak, elküldé két tanítványát, mondván: Menjetek a veletek szemben lévő majorba; amint bementek, találtok egy megkötözött [szamarat és] (*Mt*) számárvemhét, melyen nem ült még sohà senki; oldjátok el és vezessétek ide. És ha valaki kérdez benneteket: [Mit csináltok?] (*Mk*) Miért oldjátok el? így szóljatok neki: Az Úr kívánja hasznát venni, [és azonnal odaengedi. Ez az egész pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit a próféta mondott, ki így szólt: Mondjátok meg Sion leányának: Ime a te királyod jön hozzád szelíden, ülve a számaron és a teherhordó állat vemhén] (*Mt*). Elmentek tehát, akik küldve voltak és úgy találták a vemhet állva, amint megmondotta nekik, [megkötve künn az ajtónál a keresztező útnál, és eloldották] (*Mk*). Amint pedig a vemhet oldozgatták, így szóltak hozzájuk annak gazdái: Mit oldozgatjátok a vemhet? Ők pedig mondák: Mert az úrnak szüksége van reá. [És odaadták nekik.] (*Mk*) És elvezették Jézushoz, és ráterítve ruháikat a vemhére, fölültették rá Jézust.

[Mikor pedig az ünnepre érkezett nagy tömeg meghalotta, hogy Jézus Jeruzsálembe jön, pálmaágakat fogott és elébe ment és kiáltozta: Hozsanna! Aldott, ki az Úr nevében jő, Izrael királya! És Jézus egy kis számaron ült, amint meg van írva: Ne félj, Sion leánya, ime jön királyod fiaszamár hátán ülve. Ezt tanítványai nem értették meg mindjárt, csak mikor Jézus megdicsőült már, jutott eszükbe, hogy cz meg volt írva róla és hogy ezt neki cselekedték. A tömeg tehát, amely vele volt, mikor Lázárt a sírból előhívta, és a halottakból föltámasztotta, tanuságot tett mellette. Ezért is ment elébe a tömeg, mert hallotta, hogy ezen csodát művelte] (*Ján*). Amint pedig ment, ruháikat alájaterítették az útra, [mások meg gallyakat tördeltek a fákról és az útra szórták] (*Mt, Mk*).

És midőn már az Olajfák hegyének lejtőjéhez közeledett, a tanítványok egész serege [és a seregek, melyek előtte és amelyek mögötte mentek] (*Mt, Mk*) örvendezve fennszóval

kezdette dicsérni az Istent mindazon csodatettekért, amelyeket láttak, mondván: [Hozsánná! Hozsánná Dávid fiának!] (*Mt*, *Mk*) Áldott a király, ki az Úr nevében jó! [Áldott a mi Atyánknak, Dávidnak elérkező országa!] (*Mk*) Hozsánná! Békesség a mennyben és dicsőség a magasságban! És néhány farizeus a tömegből monda neki: Mester, szólj rá tanítványaidra! De ő azt monda nekik: Mondom nektek, hogyha ezek hallgatnak, a kövek szólalnak meg!

És amint közelebb ért és meglátta a várost, sirva fakadt fölötte és monda: Vajha te is megérténéd, legalább ezen a napon, mely még a tied, hogy mi szolgál békességedre! Ámde el van rejtve szemeid elől. Mert eljönnek rád napok, mikor elenségeid körülsáncolnak és körülvesznek és szorongatnak minden felől és a földre teritenek téged és fiadat, kik benned vannak és nem hagynak követ követ benned, mivel hogy nem vetted tudomásul látogatásod idejét.

[És midőn bevonult Jeruzsálembe, megmozdult az egész város, mondván: Kicsoda ez? A nép pedig monda: Ez Jézus, a galileai Názáretből való próféta] (*Mt*).

[A farizeusok tehát így szóltak egymáshoz: Látjátok, hogy semmire sem megyünk? Ime, az egész világ utána szalad] (*Ján*).

b) **A templomban.** *Mt* 21, 12—17.
(*Mk* 11, 11; *Lk* 19, 45. 46.)

És Jézus bement az Isten templomába és kiüzte mind a templomban adókat s vevőket és a pénzváltók asztalait meg a galambárusok székeit földöntötte és monda nekik: Meg van írva: Az én házamat imádság házána hívják; de ti rablók barlangját csináltatok belőle.

És vakok és sánták jöttek hozzá a templomban és meggyógyította őket.

Midőn pedig látták a főpapok és írástudók a csodákat, melyeket művelt és hogy a gyermekek a templomban kiáltoztak, mondván: Hozsánná Dávid fiának, méltatlankodtak és mondák neki: Hallod, hogy ezek mit mondanak? Jézus pedig monda nekik: Hallom. Nem olvastátok sohasem: Hogy a gyermekek és csecsemők szája által szereztél dicsőséget? és ott-hagyván őket, [miután mindenütt körülnézett, mivelhogy már estére járt az idő, kiment a tizenkettővel] (*Mk*) a városból Bethániába és ott szállt meg.

3. Hétfő.

a) **A terméketlen fügefa.** Mk 11, 12—14. (Mt 21, 18, 19.)

És másnap, mikor eltávoztak Bethániából, megéhezett. És meglátva messziről egy lombos fügefát, odament, hogy nem talál-e rajta valamit; és mikor odaért, nem talált egyebet, mint leveleket, mert nem volt ideje a fügeérésnek. És felel-vén, mondá neki: [Ne teremjen rajtad gyümölcs soha többé!] *(Mt)* Többé már soha senki se egyék rólad gyümölcsöt. És tanítványai hallották ezt. [És a fügefa azonnal elszáradt] *(Mt)*.

b) **A templom megtisztítása.** Mk 11, 15—17.

És Jeruzsálembe érkeztek. És mikor bement a templomba, kezdte kiűzni a templomban adókat és vevőket és a pénz-váltók asztalait és a galambárusok székeit földöntötte. És nem engedte meg, hogy valaki edényt vigyen át a templomon; és tanított, mondván nekik: Nincs-e megírva, hogy az én háza-mat imádság házának hívják minden nemzet számára. Ti pedig rablók barlangját csináltatok belőle.

c) **Fondorlatok Jézus ellen.** Mk 11, 18—19. (Lk 19, 47. 48.)

Midőn ezt a főpapok és írástudók meghallották, módját keresték, hogy mikép tehetnék el láb alól; mert féltek tőle, mivel az egész nép csodálta tanítását.

[És nap-nap után tanított a templomban, a főpapok pedig és az írástudók meg a nép főbbjei vesztére törtek; de nem tudták kitalálni, mitévők legyenek vele, mert az egész nép rajta csüngött, hallgatván őt] *(Lk)*.

És midőn beesteledett, eltávozott a városból.

4. Kedd.

a) **Az elszáradt fügefa; a hit ereje.** Mk 11, 20—26. (Mt 21, 20—22.)

És midőn reggel arra mentek, látták, hogy a fügefa gyö-kerestől kiszáradt. [Midőn ezt meglátták a tanítványok, cso-dálkoztak, mondván: Hogyan elszáradt egyszerre!] *(Mt)*. És

Péter visszaemlékezve, mondá neki: Rabbi, ime a fügefá, melyet megátkoztál, elszáradt. És felelvén Jézus, mondá nekik: Higgyetek Istenben! [Bizony mondom nektek: Ha van hitek és nem kételkedtek, nemcsak egy fügefával tehetitek ezt meg] (*Mt*). Bizony mondom nektek, hogy bárki mondja ennek a hegynek: Mozdulj innen és vedd magad a tengerbe, és nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy bármit mond, megtörténik, az meglesz neki. Annakokáért mondom nektek: Bármit is kértek imádsággal, higgyétek el, hogy mindent megkaptok és beteljesedik nektek. És mikor odaálltok imádkozni, bocsássatok meg, ha valaki ellen valamitek van, hogy a ti atyátok is, aki mennyekben van, megbocsássa nektek bűneiteket. Mert ha ti nem bocsátotok meg, a ti Atyátok, ki mennyben van, sem bocsátja meg nektek bűneiteket.

b) **Jézus joga.** Mk 11, 27—33.
(Mt 21, 23—27; Lk 20, 1—8.)

És ismét bementek Jeruzsálembe. És amint a templomban járkált, odamentek hozzá a főpapok és írástudók meg a vénék és mondják neki: Mi jogen teszed te ezeket? És ki adott neked hatalmat arra, hogy ezeket cselekedjed? Jézus pedig felelvén, mondá nekik: Én is kérdezek tőletek egy dolgot, feleljetek rá, és akkor én is megmondom nektek, hogy mi jogen cselekszem ezeket. János keresztsége mennyből eredt-e, vagy emberektől? Feleljetek nekem. De ők azt gondolták magukban, mondván: Ha azt mondjuk: a mennyből, azt fogja mondani: Miért nem hittetek tehát neki? Ha azt mondjuk: emberektől, félnünk kell a néptől [az egész nép megkövez bennünket] (*Lk*); mert Jánost mindenki igazi profétának tartotta. És felelvén, mondák Jézusnak: Nem tudjuk. És felelvén Jézus, mondá nekik: Én sem mondom meg nektek, hogy mi jogen cselekszem mindezt.

c) **A két fiú.** Mt 21, 28—32.

De mit gondoltok? Egy embernek két fia volt. És odament az elsőhöz és így szólt: Fiam, menj ki ma, dolgozzál a szőlőmben. Az pedig felelé és mondá: Nem megyek. De utóbb megbánta és kiment. Azután a másikhoz ment s ugyanazt mondta annak is. Ez már felelvén, mondá: Megyek, Uram;

de nem ment. A kettő közül melyik tette meg atyja akaratát? Mondják neki: Az első. Mondja nekik Jézus: Bizony mondom nektek, hogy a vámosok és parázna személyek előbb jutnak be Isten országába, mint ti. Mert eljött János hozzátok az igazság útján és nem hittetek neki, holott a vámosok és a parázna személyek hittek neki. Ti pedig, dacára, hogy ezt láttátok, még utóbb sem bántátok meg, hogy azután hittetek volna neki.

d) **A szőlőművesek.** Mk 12, 1—12.
(Mt 21, 33—46: Lk 20, 9—19.)

És kezdett hozzájuk példabeszédekben szólni: Egy ember szőlőt ültetett és körülkerítette sövénnel és sajtót ásott benne és tornyot épített és bérbe adta szőlőműveseknek és elutazott messzire. Annakidején szolgát küldött a szőlőművesekhez, hogy a szőlőművesektől átvegye a részt a szőlő terméséből. De ezek megfogták őt, megverték és üres kézzel küldték vissza. És ismét más szolgát küldött hozzájuk; de ennek betörték a fejét és gyalázattal illették. Küldött tehát újra egy másikat, akit megölték és még többeket, kiket részben megverték, részben megölték. Volt neki azonban még egy igen kedves fia; utoljára tehát azt küldötte hozzájuk, mondván: Majd csak megbecsülik fiamat. A bérlők azonban így szóltak egymáshoz: Ez az örökös; jertek, öljük meg és a mienk lesz az örökség. És megfogván őt, megölték és kidobták a szőlőn kívül. Mit fog tehát tenni a szőlő gazdája? Eljön és [a gonoszokat gonoszul veszti el] (Mt). elveszti a bérlőket és szőlejét másoknak adja, [akik annakidején beszolgáltatják neki a termést] (Mt). [Azok pedig ezt hallván, mondták neki: Isten ments!] (Lk). [Mondja nekik Jézus:] (Mt.) Nem olvastátok sohasem az Írásban: A kő, melyet az építők elvetettek, az lett szegletkövé; az Úr műve ez és csodálatos a mi szemünkben. [Azért mondom nektek, hogy elveszik tőletek az Isten országát olyan nép kapja meg, amely megtermi gyümölcsét] (Mt). És aki ráesik e köre, összetörik; akire pedig ez esik rá, azt összezúzza.

S mikor hallották a főpapok és farizeusok az ő példabeszédeit, megértették, hogy róluk mondja azokat. Rajta is voltak, hogy elfogják, [még azon órában] (Luk), [de féltek a néptől, mert prófétának tartotta őt] (Mt). Tehát otthagyták őt és eltávoztak.

e) A királyi menyekző.

Mt 22, 1—14.

És felelvén Jézus, ismét példabeszédekben szólott hozzájuk, mondván: Hasonló a mennyek országa a királyhoz, aki a fiának menyekzőt tartott. És elküldte szolgálait, hogy hívják a menyekzőre a meghívottakat; de ezek nem akartak eljönni. Újra küldött más szolgálkat, mondván; Mondjátok meg a meghívottaknak: Ime kész az ebéd, a tulkok és hizott állatok le vannak öltve és minden kész; jöjjetek a menyekzőre. Azok azonban nem törődtek vele és elmentek, ki a majorjába, ki meg a keresete után. A többiek pedig megfogták szolgálait és méltatlanságokkal illetve, megölték őket. Mikor a király ezt meghallotta, megharagudott és elküldve hadait, elpusztította ama gyilkosokat és városukat felperzselt. Azután mondá szolgálainak: A menyekző kész ugyan, de akik meg voltak hívva, nem voltak rá méltók. Menjetek ki tehát a keresztutakra és akit csak találtok, hívjátok be a menyekzőre. És kimenvén a szolgálak az utakra, összeszedték mind, akiket csak találtak, jókat s rosszakat egyaránt, és a menyekzős ház megtelt vendégekkel. Bement pedig a király, hogy megnézzé a vendégeket és meglátott ott egy embert, akinek nem volt menyekzős ruhája, és mondá neki: Barátom, hogyan jöttél te ide be, holott nincs menyekzős ruhád? Az pedig elnémult. Akkor mondá a király a szolgálainak: Kötözzétek meg kezeit és lábait és dobjátok ki őt a külső sötétségre; ott sírás és fogcsikorgatás lesz. Mert sok a hivatalos, de kevés a választott.¹

f) A császár adója. Mt 22, 15—22.

(Mk 12, 13—17; Lk 20, 20—26.)

Akkor a farizeusok elmentek és összebeszéltek, hogy majd szaván fogják meg őt. [És szemmeltartották őt és jámborságot színlelő cselvetőket küldöttek ki, hogy ezek szaván fogják és így kiszolgáltathassák a hatóságnak és a helytartó

¹ Keleten szokás volt, hogy a hatalmasok meghívott vendégeiknek ünnepi ruhát ajándékoztak, mely nélkül nem jelenhettek meg asztaluknál, (Gen 48, 42; 45, 22; IV Kir 5, 5; Eszter 2, 18; Dan 5, 7.)

A menyekzős ruha a megszentelő malaszt jelképe, melyet Isten ajándékoz az embernek és amely nélkül nem jelenhetünk meg az ő lakomáján. Ez a lakoma a mennyei boldogság és ennek előképe a szentáldozás, melyben Isten vendégl meg a mennyei kenyérrel, Krisztus testével és vérével és amelyben már itt a földön egyesülünk Istennel.

hatalmának] (*Lk*). És elküldötték hozzá tanítványaikat a herodiánusokkal, mondván: Mester, tudjuk, hogy igazságszerető vagy és az Isten útjára is igazság szerint tanítasz és nem törődöl senkivel, mert nem tekinted az emberek személyét. Mondd meg tehát nekünk, mi a véleményed: szabad-e a császárnak adót fizetni, vagy nem? Jézus pedig átlátva az ő álnokságukon, mondá: Mit kísértgettek engem, ti képmutatók? Mutassátok meg nekem az adópénzt. Azok pedig odanyújtottak neki egy dénárt. És mondá nekik Jézus: Kinek a képe és felirata van rajta? Mondják neki: A császáré. Ekkor mondá nekik: Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené. Ennek hallatára elcsodálkoztak [és egy szavát sem gáncsolhatták a nép előtt] (*Lk*) és otthagyva őt, eltávoztak.

g) **Feltámadás és házasság.**
Mt 22, 23—33. (Mk 12, 18—27;
Lk 20, 27—40.)

Még aznap szadduceusok jöttek hozzá, akik azt mondják, hogy nincs föltámadás; és kérdezték őt, mondván: Mester, Mózes azt mondotta: Ha valaki fiú nélkül hal meg, vegye el a feleségét az öccse és keltse életre a testvér ivadékát. Volt nálunk hét testvér. És az első, miután megházasodott, meghalt s nem lévén magzata, feleségét öccsére hagyta. Hasonlókép a második és harmadik is, egész a hetedikig [és egy sem hagyott háta magzatot] (*Mk*). Legutoljára maga az asszony is meghalt. Föltámadáskor tehát a hét közül melyiké lesz az asszony? hisz mindegyiké volt. Felelvén pedig Jézus, mondá nekik: Tévelyegtek, mert nem ismeritek sem az Írást, sem az Isten hatalmát. [E világ fiai házasodnak és férjhez mennek; de azok akik méltók lesznek ama világra és a holtakból való feltámadásra, sem férjhez nem mennek, sem feleséget nem vesznek; mert már többé meg sem halhatnak; mert hasonlóak az angyalokhoz és Isten fiai, mivel a feltámadás fiai] (*Lk*). A holtak föltámadásáról pedig nem olvastátok-e, [Mózes könyvében a csipkebokorról szólóban] (*Mk*), amit Isten mondott nektek, midőn így szólt: Én vagyok Ábrahám Istene és Izsák Istene és Jákob Istene? Ő nem holtak, hanem élők Istene [mert mindnyájan neki élnek] (*Lk*). [Ti tehát nagyon tévedtek] (*Mk*). Halván pedig ezt a sokaság, csodálkozott az ő tanításán.

[Felelék pedig némelyek az írástudók közül és mondák

neki: Mester, jól mondottad. És többé nem mertek tőle semmit sem kérdezni.] (*Lk*).

h) A legnagyobb parancsolat.
Mk 12, 28—34. (Mt 22, 34—40.)

[Mikor pedig meghallották a farizeusok, hogy elnémította a szadduceusokat, egybegyűltek és egy közülük való törvénytudó] (*Mt*), aki hallotta őket vitatkozni és látta, hogy jól megfelelt nekik, megkérdezte őt, melyik az első az összes parancsolatok között. Jézus pedig felelé neki: Hogy a legelső minden parancsolat között ez! Halljad, Izrael; A te Urad Istened egy Isten; és szeressed Uradat Istenedet teljes szivedből és teljes lelkedből és teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első parancsolat. A második pedig hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat, mint magadat. Ezeknél nincsen nagyobb parancsolat. És mondá neki az írástudó: Jól van, Mester, helyesen mondottad, hogy egy az Isten és kivüle nincs más; és hogy szeretni kell őt teljes szívvel és teljes értelemmel és teljes lélekkel és teljes erővel; és szeretni a felebarátot, mint önmagát — ez több minden égő- és egyéb áldozatnál. Jézus pedig látván, hogy bölcsen felelt, mondá neki: Nem állsz messze az Isten országától. És azontúl senki sem merte őt kérdezni.

i) Krisztus a Dávid fia. Mt 22, 41—46. (Mk 12, 35—37.)

Amint pedig összejöttek a farizeusok [aközben, hogy a templomban tanított] (*Mk*), kérdé őket Jézus, mondván: Mit tartotok a Krisztus felől? Kinek a fia ő? Mondják neki: Dávidé. Mondja nekik: Hogyan hívja akkor Dávid őt lélekben Úrnak mondván: Mondá az Úr az én Uramnak: Ülj az én jobbmra, míg ellenségeidet lábaid zsámolyává nem teszem? Ha tehát Dávid őt Urának hívja, hogyan lehet a fia? És senki sem tudott rá egy szót sem felelni neki, de nem is merte őt senki attól a naptól fogva többé kérdezni. [és igen sok nép szívesen hallgatta őt] (*Mk*).

j) A «Jaj!»-ok. Mt 23, 1—39)
(Mk 12, 38—40; Lk 20, 45—47.)

Akkor Jézus a néphez és tanítványaihoz szólott, mondván: Mózes székébe az írástudók és farizeusok ültek. Tehát.

mindazt, amit nektek mondanak, tartsátok meg és tegyétek meg; de az ő tetteik szerint ne cselekedjétek, mert mondják, de nem cselekszik. Ugyanis nehéz és elviselhetetlen terheket kötnek össze és raknak az emberek vállaira, de maguk újjukkal sem akarnak emelíteni rajta. Minden cselekedetüket pedig azért teszik, hogy lássák őket az emberek. Szélesre szabják imaszíjjaikat és megtoldják bojtjaikat. Szeretik az első helyeket a lakomákon és az első székeket a zsinagógában és a köszöntéseket az utcán és Rabbinak hívni az emberektől. De ti ne hívassátok magatokat Rabbinak, mert egy a ti Mestertek, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok. És atyátoknak se hívjátok senkit e földön, mert egy a ti Atyátok, az, aki a mennyben van. Se mesternek ne hívassátok magatokat, mert egy a ti Mestertek, Krisztus.¹ Aki legnagyobb köztetek, az legyen a szolgátok. Aki pedig magát felmagasztalja, az megaláztatik, és aki magát megalázza, az felmagasztaltatik.

[Az egész nép füle hallatára pedig ezt mondotta tanítványainak: Óvakodjatok az írástudóktól, akik hosszú ruhában szeretnek járni és szeretik a köszöntéseket az utcán és az első üléseket a zsinagógákban és az első helyeket a lakomáknál, akik föleméztik az özvegyek házait hosszú imádságot színelve] (*Lk*). [Ezekre nagyon súlyos ítélet vár] (*M*). [Ezeknek nagy lesz a kárhozata] (*L*).

De jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok; mert elzárjátok a mennyek országát az emberek elől: mert sem magatok be nem mentek, sem azokat nem eresztitek be, akik be akarnak menni. Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert föleszitek az özvegyek házait hosszú imádságaitokkal: ezért nagyon súlyos ítélet vár rátok. Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert bejártok tengert s földet, hogy egy hitfelet szerezzetek, de ha megszereztétek, magatoknál kétszerte jobban a gehenna fiává teszitek.

Jaj nektek, vak vezérek, kik azt mondjátok: Aki a templomra esküszik, az semmi; de aki a templom aranyára esküszik, az tartozik megtartani. Ostobák és vakok! Mi nagyobb? az arany, vagy a templom, mely az aranyat megszenteli? És aki az oltárra esküszik, az semmi; de aki az oltáron lévő ajándéokra esküszik, az tartozik megtartani. Vakok! Ugyan

¹ A görög eredetiben nem «mester» áll, hanem «vezér».

mi nagyobb? az ajándék vagy az oltár, mely megszenteli az ajándékot? Aki tehát az oltárra esküszik, az rája és mindenre, ami rajta van, esküszik. És aki a templomra esküszik, az rája és arra, aki benne lakik is esküszik. És aki az égre esküszik, az Isten trónusára és arra esküszik, aki rajta ül.

Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok, akik tizedet adtok a mentából és az ávizsból és a köményből, de elhanyagoljátok azt, ami legfontosabb a törvényben: az igazságságot, az irgalmasságot és a hitet. Az egyiket meg kell tenni és a másikat nem szabad elmulasztani. Vak vezérek, kik a szunyogot megszűritek, a tevét meg elnyelitek.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert a pohár és tál külsejét megtisztogatjátok, de belül telve vagytok rablással és tisztátalansággal. Vak farizeus! tisztítsd meg előbb a pohár és a tál belsejét, hogy azután a külseje is tiszta legyen. Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert olyanok vagytok, mint a fehérre mázolt sirok, melyek az embereknek kívül ékeseknek látszanak, de belül tele vannak halottak csontjaival és mindenféle undorító dolgokkal. Így ti is, kívülről ugyan igazaknak látszotok az embereknek, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszsággal.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, kik megépítitek a próféták sirjait és földiszítitek az igazak síremlékeit és azt mondjátok: Ha atyáink idejében éltünk volna, nem lettünk volna velük részesek a próféták vérében. Így tehát magatok tanuskodtok magatoknak, hogy fiaí vagytok a próféták gyilkosainak. Ti meg csak töltsetek be atyáitok mértékét!

Ti kígyók és viperák fajzatai, hogyan kerülitek majd ki a pokol büntetését?

Annakokáért ime én prófétákat és bölceket és írástudókat küldök hozzátok, akik közül némelyeket megöltök és keresztre feszítetek, másokat megostoroztok zsinagógáitokban és városról városra üldöztök; hogy minden e földön kiontott igaz vér rátok szálljon az igaz Ábel véréből egészen Zakariásnak, Barakiás fiának véreig, kit a templom és oltár között öltetek meg. Bizony mondom nektek, mindez rászáll erre a nemzedékre.

Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megölsz a prófétákat és megkövezed azokat. kiket hozzád küldöttek, hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint ahogy a tyúk szárnya alá

gyűjti csirkéit, de te nem akartad! Immár pusztán marad rátok a házatok. Mert mondom nektek: Mostantól fogva mindaddig nem láttok engemet, amíg nem mondjátok: Áldott, ki az Úr nevében jő.

k) **Az özvegy két fillére.** Lk 21, 1—4. (Mk 12, 41—44.)

Amint föltekintett, meglátta azokat a gazdagokat, akik ajándékaikat a templomperselybe dobták. Meglátott azonban egy szegényke özvegyasszonyt is, aki két fillért dobott be. És mondá: Valóban mondom nektek, hogy ez a szegény özvegyasszony többet adott, mint mindnyájan. Mert ezek mindnyájan a maguk fölöslegéből adtak az Istennek szánt ajándékokhoz, ez pedig abból, amiben hiányt szenvedett, egész élnivalóját, amivel bírt, dobta bele.

l) **Pogányok kérése; égi szózat; Jézus utolsó szavai a templomban.** Ján 12, 20—36.

Azok között, kik az ünnepnapra feljöttek imádkozni, volt néhány idegen is. Ezek tehát Fülöphöz fordultak, ki a galileai Betszaidából való volt és kérték őt, mondván: Uram, szeretnénk Jézust látni. Fülöp elment és megmondta Andrásnak, András és Fülöp meg megmondták Jézusnak. Jézus pedig felelvén nekik, mondá: Eljött az emberfia megdicsőítésének órája. Bizony, bizony mondom nektek, ha csak a földbe vetett gabonaszem meg nem hal, egymagában marad; de ha meghal, bőven terem. Aki szereti az életét, elveszti azt; és aki megveti életét e világban, megőrzi azt az örök életre. Aki nekem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgálám is. Ha valaki nekem szolgál, azt megtiszteli az én Atyám.

Az én lelkem most háborog. De mit mondjak? Atyám, szabadíts ki ebből az órából? De hiszen ezért jöttem, ezen óra kedvéért. Atyám, dicsőítsd meg nevedet!

Erre szózat hallatszott az égből: Meg is dicsőítettem és újra megdicsőíttem. A sokaság tehát, mely ott állott és ezt hallotta, azt mondotta, hogy mennydörgés volt. Mások azt mondták: Angyal szólott hozzá. Felelé Jézus és mondá: Nem én miattam jött e szózat, hanem miattatok. Most van a világ ítélete; most történik a világ fejedelmének elűzése. És én majd ha a föld fölé leszek emelve, mindent magam-

hoz vonzok. Ezt pedig azért mondotta, hogy jelezze, minő halállal fog meghalni. Felelé neki a sokaság: Mi a törvényből úgy értettük, hogy a Krisztus örökké megmarad; hogy mondhatod tehát: Az Emberfiának föl kell emeltetnie? Ki ez az Emberfia?

Mondá tehát nekik Jézus: Már csak rövid ideig lesz a világosság köztetek. Járjatok, amíg világosságtok van, hogy a sötétség meg ne lepjen benneteket; mert aki sötétben jár, nem tudja hová megy. Míg a tiétek a világosság, higgyetek a világosságban, hogy a világosság fiaii legyetek. Ezt mondotta Jézus, azután eltávozott és elrejtőzött előlük.

Mt 24, 1,

És kijöven Jézus a templomból, eltávozott.

m) **A zsidók elvakultsága.** Ján 12, 37—43.

Jóllehet annyi csodát művelt előttük, nem hittek benne, hogy beteljesedjék Izajás próféta beszéde, melyet mondott: Uram, ki hisz a mi szavunk hallatára? és az Úr karja kinek nyilatkoztatott ki? Azért nem tudtak hinni, mert ismét mondotta Izajás: Megvakította szemciket és megkeményítette szívüket, hogy ne lássanak szemeikkel és ne értsenek szívökkel és megterjenek, és meggyógyítsam őket. Akkor mondotta ezt Izajás, mikor az ő dicsőségét látta és órála beszélt. Mindazonáltal a főemberek közül is sokan hittek benne, de a fari-zeusok miatt nem vallották meg, nehogy kitaszítsák őket a gyülekezetből, mert jobban szerették az emberek dicséretét, mint az Isten dicséretét.

n) **Jézus búcsúja a templomtól.** Ján 12, 44—50.

Jézus pedig hangos szóval mondotta: Aki bennem hisz, nem én bennem hisz, hanem abban, aki engem küldött. És aki engem lát, az látja, aki engem küldött. Én világosságnak jöttem a világra, hogy egy bennem hívő se maradjon sötétségben. Én még azt sem ítélem meg, aki hallja az én igéimet és még sem tartja meg; mert nem azért jöttem, hogy megítéljem a világot, hanem hogy üdvözítsem a világot. Van annak bírāja, aki engem megvet és nem veszi be igéimet. Maga az a beszéd, melyet mondtam, megítéli őt az utolsó

napon. Mert nem mondtam semmit magamtól, hanem aki engem küldött, az Atya, maga adott nekem parancsot, hogy mit mondjak és mit beszéljek. És én tudom, hogy az ő parancsa örök élet. Azért, amit mondok, úgy mondom, ahogy azt az Atya mondta nekem.

Mk 13, 1—2. (Mt 24, 1—2: Lk 21, 5.)

És mikor eltávozott a templomból, [némelyek megjegyezték a templomról, hogy milyen szép kövek és adományok ékesítik] (*Lk*) [és odamentek hozzá tanítványai, hogy megmutassák neki a templom épületeit] (*Mt*) egyik tanítványa monda neki: Mester, nézd, micsoda kövek és micsoda épületek! Jézus pedig felelvén, monda neki: Látnod [látjátok] (*Mt*) mind ezt a nagy építményt? [Eljő az idő, hogy abból, amit itt láttok, kő kövön nem marad lerombolatlanul] (*Lk*).

5. Kedd és szerda közötti éjjel.

a) **Az apostolok kérdései.** Mt 24, 3. (Mk 13, 3; Lk 21, 7.)

Mikor pedig az Olajfák hegyén ült [a templommal szemben] (*Mk*), odamentek magukban tanítványai [Péter, Jakab, János és András maguk közt megkérdezték őt] (*Mk*), mondván: Mondd meg nekünk, mikor lesz ez? és mi lesz a jele eljövetelednek és a világ végének?

b) **Az egyház általános története a világ végéig.** Lk 21, 8—19. (Mt 24, 4—14: Mk 13, 5—14.)

És Ő monda: Vigyázzatok, hogy félre ne vezessenek benneteket; mert sokan jönnek majd az én nevemben, mondván, hogy én vagyok [én vagyok a Krisztus] (*Mt*) és itt az idő; [és sokakat félrevezetnek] (*Mt, Mk*). Ne induljatok tehát utánuk. Mikor tehát hallotok háborúkról és forradalmakról [és háborús híreket] (*Mt, Mk*), [vigyázzatok, hogy meg ne zavarodjatok] (*Mt*), ne ijedjete meg: ezeknek előbb meg kell lenniök, de még nincs mindjárt itt a vég.

Akkor monda nekik: Nép nép ellen támad és ország ország ellen. És nagy földindulások lesznek helyenként és dög-

vészek és éhség meg rettentő égi tünetények és nagy jelek lesznek. [De mindez csak kezdete a szenvedéseknek.] (*Mt*).

[Vigyázzatok azonban magatokra. Mert] (*Mk*) mindezek előtt rátok vetik kezeiket és üldöznek benneteket [zaklatásoknak adnak át titeket] (*Mt*), átadnak a gyülekezeteknek [megvernek] (*Mk*) és börtönbe vetnek, királyok és helytartók elé hurcolnak az én nevem miatt. Történik pedig ez veletek bizonyság végett. [És mindenekelőtt minden nemzet között kell hirdettetnie az evangéliumnak.] (*Mk*).

Véssétek tehát szívetekbe, hogy [mikor majd fogva visznek és kiszolgáltatnak benneteket] (*Mk*), ne törjétek rajta előre a fejeteket, hogy hogyan feleljétek, [mit mondjátok; hanem mondjátok azt, ami akkor eszetekbe jut; mert nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem a Szentlélek] (*Mk*). Mert én majd adok nektek olyan ékesszólást és bölcseséget, hogy ellen nem állhatnak és ellen nem mondhatnak összes ellenfeleitek.

Elárulnak pedig benneteket a szülők, a testvérek, a rokonok, a barátok és némelyeket közöletek halállal is sujtanak. [Kiszolgáltatja pedig a testvér testvérét halálra és az atya a fiát és gyermekek szüleiik ellen támadnak és halállal sujtják őket.] (*Mk*). És megölnék benneteket.] (*Mt*).

És gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért. [És akkor sokan megbotránykoznak, elárulják és gyűlölik egymást. És sok hamis próféta támad és sokakat félrevezetnek. És mivelhogy burjánzik a gonoszság, sokaknak kihül a szeretete] (*Mt*). De azért egy hajszál sem vész el a fejeteokről. Türelmetek által urai lesztek lelketeknek. [Aki pedig állhatatos marad mindvégig, az üdvözülni fog. És hirdetni fogják az ország ezen evangéliumát az egész világon bizonyságul minden nemzetnek; és akkor majd jön a vég] (*Mt*).

c) Jeruzsálem pusztulása és a zsidók elszéledése. *Mt* 24, 15—19. (*Mk* 13, 14—17; *Lk* 21, 20—24.)

[Ha pedig majd látjátok, hogy Jeruzsálemet hadsereg veszi körül, akkor tudjátok meg, hogy elközelgett pusztulása] (*Lk*). Azért majd ha látjátok a Daniel prófétától megjövendölt pusztulás borzadályát [ott állani, ahol nem kellene] (*Mk*) a szent helyen állani, — aki olvassa, értse — akkor azok, akik Judeában vannak, fussanak a hegyekbe; [akik benne laknak

költözzenek el; és akik a vidéken, ne menjenek be oda] (*Lk*): és aki a háztetőn van, ne szálljon le, hogy valamit elvigyen a házból; és aki a mezőn, ne térjen vissza, hogy köntösét elvigye. [Mert a bosszúállás napjai ezek, hogy beteljesedjék minden, ami meg van írva] (*Lk*).

De jaj a viselősöknek és szoptatósoknak azon napokban! [mert nagy szorongatás lesz a földön és harag ezen népen. Kérdelen hullanak el és fogolyként hurcolják el őket minden nép közé és Jeruzsálemet pogányok tiporják, míg a nemzetek ideje be nem telik] (*Lk*).

d) **Nagy üldözések.** Mt 24, 20—22. (Mk 13, 18—20.)

Imádkozzatok pedig, hogy futástok ne essék télnek idejére vagy szombatnapra. Mert akkor oly nagy szorongás lesz, minő még nem volt mostanáig, amióta a világ áll és nem is lesz. És, ha csak rövidebbre nem szabatnának ama napok, egy halandó sem menekülne meg; de a választottak kedvéért rövidebbre szabatnak ama napok.

e) **Nagy szakadások és eretnokségek.** Mt 24, 23—26. (Mk 13, 21—23.)

Akkor, ha majd azt mondják nektek: Ime itt a Krisztus, vagy ott, ne higgyétek. Mert az álkrisztusok és álpróféták támadnak és nagy jeleket és csodákat művelnek, úgy hogy tévedésbe essetek, ha lehetséges, még a választottak is. [Ti azért vigyázzatok] (*Mk*). Ime előre megmondottam nektek. Ha tehát azt mondják nektek: Ime a pusztában van, ne menjetek ki: ime odabenn van, ne higgyétek.

f) **A római birodalom bukása; a pogányság megtérése; a kereszténység diadala.** Mt 24, 27—35. (Mk 13, 24—31; Lk 21, 25—33.)

Mert miként a villámlás keleten támad és nyugatig ellátszik, úgy lesz az Emberfia eljövetele is.

Ahol a hulla, oda gyülekeznek a sasok is.

Azon napok szorongásai után pedig nyomban elsötétedik a nap, a hold nem adja világát, csillagok hullanak az

égről és az egek erői megrendülnek. [És a földön a népek szorongása a tenger és a hullámok kétségbeejtő zúgása miatt, miközben az emberek elsenyvednek a félelemtől és az egész világra szakadó események várása miatt; mert az ég erői megindulnak] (*Lk*).

És akkor megjelenik az Emberfiának jele az égen.

És akkor sírálni fognak a föld összes népei és meglátják az Emberfiát, amint az ég felhőin eljön a nagy hatalommal és felséggel.

És szétküldi angyalait nagy harsonaszóval és összegyűjtik választottait a négy szélirányból az ég egyik sarkától a másik sarkáig.

[Mikor pedig ezek kezdenek beteljesedni, akkor tekintsenek föl és emeljétek föl fejeteket, mert közel a váltáságtok] (*Lk*).

Okuljatok a fügefá példáján! Ha már hajt az ága és lombja kisarjad, tudjátok, hogy közel a nyár. Szintúgy ti is, mikor mindezt látjátok, tudjátok meg, hogy közel van az ajtóban [az Isten országa] (*Lk*). Bizony mondom nektek, hogy nem mulik el ez a nemzedék, mielőtt mindez be nem teljesedik. És a föld elmulnak, de az én szavaim el nem mulnak.

g/ A halál és a feltámadás.

1. **A halál órája.** Mt 24, 34—44.
(Mk 13, 32—33; Lk 21, 34—35.)

[Vigyázzatok magatokra, nehogy szívetek elfásuljon tobzódás vagy részegség vagy az élet gondjai miatt és váratlanul ne lepjen meg titeket az a nap! Mert tör gyanánt lepi meg mindnyáját, kik az egész föld színén laknak] (*Lk*).

Arról a napról és óráról pedig senki sem tud semmit, még a mennyei angyalok sem, [sem a Fiú] (*Mk*), csak maga az Atya.

Mint pedig Noé idejében, úgy lesz az Emberfia eljövetelével is. Valamint ugyanis a vízözön előtti időben az emberek ettek és ittak, házasodtak és férjhez adtak ama napig, melyen Noé bement a bárkába, és nem eszméltek míg nem jött a vízözön és mindnyáját el nem sodorta: úgy lesz az Emberfiának eljövetelével is. Akkor ketten lesznek a mezőn: az egyik elvitetik, a másik ottmarad. Két asszony örül egy malomban: az egyik elvitetik, a másik ottmarad. Vigyázzatok tehát [és imádkozzatok] (*Mk*), mert nem tudjátok, hogy mely órában jön a ti Uratok.

Azt pedig jól jegyezzétek meg, hogy ha a családátya tudná, hogy mely órában jön a tolvaj, bizonyára vigyázna és nem hagyna betörni a házába. Azért tehát legyetek ti is készen, mert amely órában nem vélitek, jön el az Emberfia.

2. Az útra kelt ember. Mk 13, 34.

Miként az ember, ki messze útra kelve elhagyta házát és szolgálainak hatalmat adott minden dologra és a kapusnak meghagyta, hogy őrködjék.

3. A hü és gonosz szolga. Mt 24, 45—51.

Vajjon kicsoda a hü és okos szolga, kit az ő ura háznépe fölé rendelt, hogy kiadja nekik az eleséget kellő időben? Boldog az a szolga, akit hazatérő ura e munkában talál. Bizony mondom nektek, minden jószágát rábizzá. De ha a rossz szolga azt mondja szívében: Késik az én uram a jöve-
telével és szolgatársait verni kezdi, azonban eszik és iszik a részegeskedőkkel: majd eljön azon szolgának az ura olyan napon, mikor nem is várja és oly órában, mikor nem is sejtí és felnégyelteti őt és a képmutatók sorsára juttatja. Ott sirás és fogak csikorgatása lesz.

4. A tíz szűz. Mt 25, 1—12.

Akkor hasonlítani fog a mennyek országa tíz szűzhez, akik lámpással kezükben a vőlegény és menyasszony elé mentek. Őt pedig közülük balga volt és öt okos. Ám az öt balga hozta a lámpáját, de nem vitt magával olajat; az okosak azonban vittek magukkal edényükben olajat a lámpással együtt. Mivel pedig a vőlegény késett, szundikáltak mindnyájan és elaludtak. Éjfélkor azonban láрма támadt! Ime jön a vőlegény, menjetek elébe. Erre valamennyi szűz fölkelt és rendbeszedte lámpását. A balgák pedig mondák az okosaknak: Adjatok nekünk az olajotokból, mert kialszanak lámpásaink. Felelék az okosak mondván: Inkább mintsem hogy se nekünk, se nektek ne legyen elég, menjetek a kereskedőkhöz és vegyetek magatoknak. Azonban míg ezek odavoltak venni, jött a vőlegény, és akik készen várták, bementek vele a lakodalomba és az ajtót bezárták. Utóbb jött a többi szűz is mondván: Uram, uram, eressz be minket. De ő felelé és monda: Bizony mondom nektek nem ismerlek benneteket.

5. **Vigyázzatok!** Mt 25, 13. (Mk 13, 35—37.)

Vigyázzatok tehát, mivel nem tudjátok sem a napot, sem az órát; [nem tudjátok ugyanis, hogy mikor jön a ház gazdája: este-e vagy éjjelben, vagy kakasszókor, vagy reggel. Nehogy ha váratlanul érkezik, alva találjon titeket. Amit pedig nektek mondok, mindenkinek mondom: Vigyázzatok!] (Mk).

6. **A talentumok.** Mt 25, 14—30.

Valamint ugyanis egy messzire elutazó ember előhívta szolgálait és átadta nekik vagyonát és az egyiknek öt talentumot adott, a másiknak kettőt, a harmadiknak pedig egyet, kinek-kinek képessége szerint és azonnal útra kelt. Elment tehát aki öt talentumot kapott, üzérkedett vele és keresett még öt talentumot. Hasonlókép az, aki kettőt kapott, még kettőt keresett. Aki azonban egyet kapott, elment, elásta a földbe és elrejtette urának pénzét. Sok idő multával azonban megjött ama szolgák ura és leszámolt velük. És előlépett az, aki öt talentumot kapott és még öt talentumot mutatott föl, mondván: Uram, öt talentumot adtál át nekem, ime még ötöt kerestem rajta. Mondá neki az ura: Jól van, derék és hű szolga, mivel kevésben hű voltál, sokat bízik rád, menj be a te urad örömébe. Előlépett azután az is, aki két talentumot kapott és mondá: Uram, két talentumot adtál át nekem, ime még kettőt kerestem rajta. Mondá neki az ura: Jól van, derék és hű szolga, mivel kevésben hű voltál, sokat bízik rád, menj be a te urad örömébe. Előlépven pedig az is, aki egy talentumot kapott, mondá: Uram, tudom, hogy kemény ember vagy; ott is aratsz, ahol nem vetettél, és ott is gyűjtesz, ahol nem hintettél; és féltemben mentem és elrejtettem talentumodat a földbe; ime itt a pénz. Felelén pedig az ő ura, mondá neki: Gonosz és rest szolga, tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vetettem és gyűjtök, ahol nem hintettem, oda kellett volna tehát adnod pénzemet a kamatoztatóknak, hogy megjövet igenis kamatostul kaptam volna vissza azt, ami az enyém. Vegyétek el tehát tőle a talentumot és adjátok annak, akinek tíz talentuma van. Mert mindannak, akinek van, adnak és bővelkedni fog; akinek pedig nincsen, attól még azt is elveszik, amije látszólag van. És a haszon-talan szolgát vessétek ki a külső sötétségre; ott sírás lesz és fogak csikorgatása.

7. Az utolsó ítélet. Mt 25, 31—46.

Majd ha pedig eljő az Emberfia a maga dicsőségében és vele összes angyalai, akkor majd dicsőségének trónjára fog ülni. És összegyűlnek majd elébe az összes nemzetek; és elválasztja őket egymástól, mint a pásztor szétválasztja a juhokat a bakoktól; és a juhokat jobbra felől állítja, a bakokat pedig balja felől.

Akkor majd a király a jobbfelől állóknak így szól: Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől fogva nektek készített országot. Mert éhes voltam és ennem adtatok; szomjas voltam és innom adtatok; idegen voltam és befogadtatok; mezítelen és felruháztatok; beteg voltam és meglátogattatok; börtönben voltam és eljöttetek hozzám. Akkor felelik majd neki az igazak, mondván: Uram, mikor láttunk mi téged éhezni, hogy tápláltunk volna; szomjazni, hogy inni adtunk volna? Vagy mikor láttunk téged mint idegent, hogy befogadhattunk volna; vagy ruhátlanul, hogy felruházhattunk volna? Avagy mikor láttunk betegen, vagy a börtönben, hogy elmehettünk volna hozzád? És felelvén a király, ezt mondja majd nekik: Bizony mondom nektek, mikor ezt eggyel is tettétek ezen legkisebb testvéreim közül velem tettétek.

Akkor majd odaszól a balfelől állóknak is: Távozzatok tőlem, átkozottak az örök tűzre, mely az ördögnek és az ő angyalainak készült. Mert éhes voltam és nem adtatok ennem; szomjaztam és nem adtatok italt; idegen voltam és nem fogadtatok be; ruhátlan és nem főtetek be; beteg és börtönben voltam és nem látogattatok meg engem. Akkor majd ezek is felelnek neki, mondván: Uram, mikor láttunk téged éhesen, vagy szomjasan, vagy ruhátlanul, vagy betegen, vagy börtönben és nem voltunk szolgálatodra? Akkor majd feleli nekik, mondván: Bizony mondom nektek, amikor ezt nem tettétek eggyel is ezen legkisebbek közül, velem nem tettétek.

És ezek az örök büntetésre mennek, az igazak pedig az örök életre.

6. Szerda.

Mt 26, 1—5. (Mk 14, 1—2; Lk 22, 1.)

És lön, hogy mikor Jézus mind e beszédeket befejezte, monda tanítványainak: Tudjátok, hogy két nap múlva húsvét lesz, és az Emberfiát kiszolgáltatják, hogy keresztre feszítsék.

Akkor egybegyültek a főpapok és a nép vénei a Kaifás nevű főpap pitvarába és elhatározták, hogy Jézust alattomos úton-módon elfogják és megölik. De azt mondták: Nem az ünnepnapon, hogy zavargás ne legyen a nép között.

7. Csütörtök estig.

- a) **Magdolna kenete Bethániában.** Mk 14, 3—9. (Mt 26, 6—13.)

És mikor Bethániában volt a belpoklos Simon házában és asztalnál volt, odament egy asszony alabastrom edényben drága valódi nárduszenetel és eltörvén az alabastromot, fejére öntötte. Voltak azonban, akik méltatlankodtak maguk közt és mondták: Mire való volt ez a pazarlása a drága kenetnek? Hisz ezt a kenetet több mint háromszáz dénárért lehetett volna eladni és a szegényeknek adni. És zúgolódtak ellene. [Tudván ezt] (Mt) Jézus azonban mondá: Hagyjatok neki békét; miért bántjátok őt? Jó cselekedetet művelt velem. Mert szegények mindig vannak [lesznek] (Mt) veletek, de én nem vagyok mindig veletek. Ő azt tette, ami tőle telt; előre megkenté testemet a temetésemre. Bizony mondom nektek, ahol csak hirdetni fogják ezt az evangéliumot az egész világon, amit ez tett, azt is el fogják beszélni az ő emlékezetére.

- b) **Júdás árulása.** Lk 22, 3—6. (Mt 26, 14—16 ; Mk 14, 10—11.)

A Sátán pedig belébugt Júdásba, akit Iskariótnak neveztek, egybe a tizenkettő közül. És elment és beszélt a főpapokkal és előjárókkal, hogy miként szolgáltatná kezeikbe. [És mondá nekik: Mit adtok nekem, ha kezetekbe adom őt? Azok pedig harminc ezüst pénzt állapítottak meg neki] (Mt). És örültek és egységére léptek vele, hogy pénzt adnak neki. És ő kötelezte magát és alkalmat keresett arra, hogy népcsődület nélkül adhassa őt kezeikre.

- c) **A vacsora előkészítése.** Lk 22, 7—13. (Mt 26, 17—19 ; Mk 14, 12—16.)

Eljött pedig a kovásztalan ünnepnap, amelyen a húsvéti bárányt kellett leölni. És elküldötte Pétert és Jánost, mond-

ván: Menjetek, készítsétek el nekünk a húsvéti bárányt, hogy elkölthessük. Azok pedig mondák: Hol akarsz, hogy elkészítsük? És mondá nekik: Íme, amint a városba értek, találkoztok egy vízeskorsót vivő emberrel; kövessétek őt a házba, melybe betér és mondjátok a ház gazdájának: A mester azt izeni: Hol a hajlék, [az étkezőterem] (*Mk*), ahol a húsvéti bárányt tanítványaimmal elkölthetem? És ő egy nagy ebédlőt fog nektek mutatni elkészítve; ott tegyétek meg az előkészületeket. Elmentek tehát és úgy találták, amint megmondotta nekik és elkészítették a húsvéti vacsorát.

VI.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS KINSZENVEDÉSE. NAGYCSÜTÖRTÖK ÉS NAGYPÉNTEK.

1. Az Oltáriszentség szerzése.

a) A húsvéti vacsora. Lk 22,
14—18. (Mt 26, 20; Mk 14,
17—18; Ján 13, 2.)

És mikor eljött az óra, [mikor beesteledett] (*Mt*), letelepedett és vele a tizenkét apostol. És mondá nekik: Vágyva vágytam ezt a húsvéti vacsorát veletek elkölteni szenvedésem előtt. Mert mondom nektek, hogy mostantól fogva nem eszem többé ilyent, míg be nem teljesedik az Isten országában.¹ És fogván egy serleget, elmondta a hálaadást és mondá: Vegyétek és osszátok el magatok közt. Mert mondom nektek, hogy nem iszom a szőlő terméséből, míg el nem jő az Isten országa.

b) A lábmosás. Ján 13, 2—20.

Mikor már az ördög Júdásnak, Iskariót Simon fiának szívébe adta, hogy elárulja őt, tudván, hogy az Atya mindent kezébe adott és hogy az Istentől jött és az Istenhez tér vissza:

¹ Az Üdvözítő feltámadása után és mennybemenetele előtt még sokszor evett és ivott tanítványaival e földön (Mk 16, 14; Luk 24, 30 és 43; Ján 21, 12; Csel 1, 4). Ezen szavai azt jelentik, hogy a vacsora ezen első részével véget vet a mózesi húsvét szertartásainak, melyek számára és a keresztények számára ezennel megszűntek. Jelentik továbbá azt is, hogy Jézus többé nem étkezik tanítványaival, míg be nem megy országába. Krisztus országa a Kálvárián kezdődik: Regnavit a ligno Deus (Isten trónra lépett a fán). Feltámadása után Jézus dicsőségének országában volt.

fölkel a vacsorától, leveti ruháját, vett egy vászonkendőt és maga köré kötötte. Azután vizet önt egy tálba és kezdte tanítványainak a lábát mosni és letörölni a maga köré kötött kendővel. Odamegy tehát Simon Péterhez. És mondja neki Péter: Uram, te nekem a lábamat mosod? Feleli Jézus és mondja neki: Amit én cselekszem, azt most nem érted, de majd később megérted. Mondja neki Péter: Az én lábamat ugyan nem mosod meg soha! Feleli neki Jézus: Ha meg nem moslak, nem lesz velem részed. Mondja neki Simon Péter: Uram, ne csak a lábamat, de a kezemet és fejemet is! Mondja neki Jézus: Aki megfürdött, annak nincs szüksége másra, mint hogy a lábát mossa meg, az egészen tiszta. És ti tiszták vagytok, de nem mindnyájan. Tudta ugyanis, hogy ki az, aki őt elárulja; azért mondotta: Nem vagytok tiszták mindnyájan.

Azután, hogy lábaikat megmosta és ruháit felöltötte, miután újra az asztalhoz telepedett, mondá nekik: Értitek-e, mit tettem veletek? Ti engem úgy hívtok, hogy Mester és Úr; és jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát én az Úr és Mester megmostam lábatokat, ti is tartoztok megmosni egymásnak lábait. Mert én példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjétek. Bizony, bizony mondom nektek, a szolga nem nagyobb uránál, sem a követ nem nagyobb küldőjénél. Ha ezt tudjátok, boldogok lesztek, ha megtartjátok. Nem mindnyájatokról mondom; én tudom, kiket választottam ki; de hogy teljeseadjék az Írás: Aki együtt eszik velem kenyeret, emeli fel sarkát ellenem. Már most mondom ezt nektek, mielőtt még megtörténnék, hogy majd ha már megtörtént, higgyétek, hogy én vagyok. Bizony, bizony mondom nektek, aki befogadja azt, akit én küldök, engem fogad be; aki pedig engem fogad be, azt fogadja be, aki engem küldött.

c) **Az árulás jelzése.** Mt 26, 21—26. (Mk 14, 18—21; Ján 13, 21.)

[Amint Jézus ezt mondotta, megrendült lelkében és tanúságot tett és] (*Ján*) mondá: Bizony, mondom nektek, hogy az egyik közületek elárul engem [aki velem eszik] (*Mk*).

És nagyon elszomorodva kezdték egyenként kérdezni: Tán én vagyok, Uram? Ő pedig felelvén, mondá: Aki kezét velem együtt mártja a tálba, az árul el engem. Az Emberfia elköltözik ugyan, amint meg van írva róla, de jaj annak az

embernek, aki az Emerfiát elárulja; jobb lett volna neki, ha nem született volna az az ember. Felelvén pedig Júdás, aki elárulta, mondá: Tán én vagyok, Rabbi? Mondá neki: Magad mondád.

d) Az Oltáriszentség szerzése.
Mt 26, 26—28. (Mk 14, 22—24;
Lk 22, 19—20.)

Aközben pedig, míg étkeztek, vette Jézus a kenyeret és megáldotta s megtörte, odaadta tanítványainak és mondá: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, [mely értetek adatik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre] (*Lk*). És vévén a kelyhet, [miután megvacsorált] (*Lk*) hálát adott és nekik adá mondván: Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetségé, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. [Ez a kehely az újszövetség az én véremben, mely értetek kiontatik] (*Lk*).

e) Az árulás újabb jelzése:
Júdás távozása. Ján 13,
22—30. (Lk 22, 21—23.)

[Azonban ime, az engem elárulónak keze velem van az asztalon. Az Emberfia elköltözik ugyan, aminthogy el van végezve; de jaj annak az embernek, aki őt elárulja] (*Lk*). Egymásra néztek tehát a tanítványok, tépelődve, hogy kiről mondja. [És kezdék maguk között kérdezni, vajjon melyikük volna az, aki ezt megteszi] (*Lk*).

Egyik tanítványa pedig, az, kit Jézus szeretett, Jézus ölén feküdt. Ennek intett tehát Simon Péter és mondá neki: Ki az, akiről mondja? Ez pedig Jézus keblére hajolva mondja neki: Uram, ki az? Felelé Jézus: Az az, akinek én a bemártott kenyeret nyujtom. És miután bemártotta a kenycet, odaadta Júdásnak, Iskariót Simon fiának.

És a falat után beléje ment a Sátán. És mondá neki Jézus: Amit tész, tedd hamar. Az asztaltársak közül azonban senki sem tudta, hogy miért mondta ezt neki. Némelyek ugyanis azt hitték, hogy mivel Júdásnál volt az erszény, Jézus azt mondta neki: Vedd meg, amire szükségünk van az ünnepre, vagy hogy a szűkölködőknek adjon valamit. Mihelyt pedig a falatot lenyelte, azonnal kiment. Akkor éjszaka volt.

2. A vacsoraterembeli oktatások.

a) **Isteni megdicsőülés.** Ján 13, 31—32.

Távozása után pedig mondá Jézus: Most dicsőült meg az Emberfia és dicsőült meg az Isten őbenne. Ha Isten megdicsőült őbenne, Isten is megdicsőíti őt önmagában és azonnal megdicsőíti őt.

b) **Az új bor az Isten országában.** Mt 26, 29. (Mk 14, 25.)

Mondom pedig nektek, hogy nem iszom mostantól fogva a szőlő ezen terméséből azon napig, míg újat nem iszom veletek Atyám [az Isten] (Mk) országában.

c) **Vitatkozás az elsőség felől.**
Lk 22, 24—30.

Vitatkozás támadt pedig közöttük, hogy voltaképp melyik közöttük a nagyobb. Mondá nekik: A nemzetek fölött királyaik uralkodnak és akik hatalmat gyakorolnak fölöttük, azokat kegyeseknek hívják. De ti nem így; hanem aki nagyobb köztetek, legyen olyan, mintha legkisebb volna; és aki előljáró, legyen olyan, mint a szolgálattevő. Mert ki nagyobb? az-e, aki az asztalnál van, vagy aki fől szolgál? Úgy-e az, aki az asztalnál van? Én pedig köztetek olyan vagyok, mint aki szolgál. De ti kitartottatok velem az én megpróbáltatásaimban; s azért én országot rendelek nektek, mint ahogy az én Atyám rendelt nekem, hogy az asztalomnál egyetek és igyatok az én országomban és trónusokon üljete, ítélkezve Izrael tizenkét törzse fölött.

d) **Jézus búcsúja.** Ján 13, 33—38.
(Lk 22, 31—34.)

Fiacskáim, még egy kicsit vagyok csak veletek. Keresni fogtok, de mint a zsidóknak mondtam: Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek; azt mondom most nektek is.

Új parancsot adok nektek: Hogy szeressétek egymást; amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást. Erről fog mindenki titeket megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymás iránt.

Mondja neki Simon Péter: Uram, hová mész? Feleli Jézus: Ahová én megyek, engem oda most nem követhetsz; de majd később követni fogsz.

[Mondá pedig az Úr: Simon, Simon, ime a Sátán kikért benneteket, hogy megrostálhasson, mint a búzát; de én imádkoztam érted, hogy hited el ne fogyjon és te, ha majd egykor megtértél, erősítsd meg testvéreidet] (Lk).

Mondja neki Péter: Miért nem követhetnélek most? [Veled kész vagyok börtönbe, sőt a halálba is menni] (Lk). Életemet adom érted. Feleli neki Jézus: Életedet adod értem? Bizony, bizony mondom neked, nem szólal meg a kakas, míg háromszor meg nem tagadsz engem, [még mielőtt ma a kakas szólna, már háromszor letagadod, hogy ismersz engem] (Lk).

e) **A válságos óra.** Lk 22, 35—38.

És mondá nekik: Mikor erszény, táska és saruk nélkül küldtelek szét titeket, vajjon szenvedtetek-e valamiben hiányt? Ők pedig mondák: Semmiben. Mondá tehát nekik: Most azonban akinek erszénye van, vigye magával, hasonlókép a táskát is, és akinek nincsen, adja el köntösét és vegyen kardot. Mert mondom nektek, hogy még annak is teljesedésbe kell mennie, ami írva van: És a gonosztévők közé sorozták. Mert ami rólam szól, beteljesedik. Azok pedig mondák: Uram, ime két kard van. Ő pedig mondá nekik: Elég.

f) **Az Atya háza; az Atya és a Fiú.** Ján 14, 1—14.

Ne nyugtalankodjék a szívetek. Hiszték az Istenben, higgyetek bennem is. Az én Atyám házában sok lakóhely van. Ha nem úgy volna, megmondottam volna nektek: Mert nektek helyet készíteni megyek. És ha majd elmentem és helyet készítettem nektek, visszajövök és magamhoz veszek benneteket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek. S hogy én hová megyek, azt tudjátok és az utat is tudjátok. Mondja neki Tamás: Uram, nem tudjuk, hová mész, és hogyan tudhatnánk az utat? Mondja neki Jézus: Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához, csakis én általam. Ha ismernétek engem, bizonyára az Atyát is ismernétek; és mostantól fogva ismerni fogjátok és máris láttátok.

Mondja neki Fülöp: Uram, mutasd meg nekünk az Atyát és elég nekünk. Mondja neki Jézus: Annyi idő óta veletek vagyok és nem ismertetek meg? Fülöp, aki engem lát, az az Atyát is látja. Hogyan mondhatod, hogy: Mutasd meg nekünk az Atyát? Nem hiszitek, hogy én az Atyában, és az Atya énbennem van? Az igéket, melyeket nektek mondom, nem magamtól mondom. Azonban a bennem lakó Atya maga műveli az én cselekedeteimet. Nem hiszitek, hogy én az Atyában és az Atya bennem van? Legalább maguk a cselekedetek miatt higgyétek. Bizony, bizony mondom nektek, hogy aki hisz bennem, maga is fogja azon cselekedeteket művelni, melyeket én művelek, sőt még nagyobbakat is fog művelni. Mert én elmegyek Atyámhoz. És bármit fogtok az Atyától kérni az én nevemben, azt megteszem, hogy megdicsőüljön az Atya a Fiúban. Ha valamit kérték tőlem az én nevemben, azt megteszem.

**g) A parancsolatok megtartása.
A Vigasztaló. Ján 14, 15—26.**

Ha szerettek engem, tartsátok meg parancsolataimat. És én majd kérem az Atyát és ő egy más Szószólót ad nektek, hogy veletek maradjon örökké, az igazság Lelkét, kit a világ nem fogadhat be, mert nem látja őt, sem nem ismeri. De ti majd megismeritek, mert nálatok marad és bennetek lesz.

Nem hagyalak árván titeket; eljövök hozzátok. Egy kevés idő még és a világ nem lát többé engem. Ti azonban láttok engem, mert én élek és ti is élni fogtok. Ama napon majd belátjátok, hogy én az Atyámban vagyok, ti meg énbennem és én tibennetek.

Aki tudja parancsolataimat és megtartja: az szeret engem. Aki pedig engem szeret, azt szeretni fogja az Atyám; és én is szeretni fogom és kinyilatkoztatom magam neki. Mondja neki Júdás, de nem az Iskariót: Uram, hogy van az, hogy nekünk fogod magad kinyilatkoztatni és nem a világnak? Felelé Jézus és mondá neki: Ha valaki szeret engem, megtartja az én beszédemet, és az én Atyám is szereti és hozzá megyünk és lakást veszünk nála. Aki engem nem szeret, nem tartja meg beszédemet. És a beszéd, amelyet hallottatok, nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött, az Atyáé. Ezt mondtam nektek, míg nálatok voltam. A Szószóló pedig, a Szentlélek, akit az Atya majd nevemben küld, megtanít

majd mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.

h) Utolsó szavak a vacsorateremben. Ján 14, 27—31.

Békét hagyok rátok, az én békémet adom nektek; nem úgy mint a világ adja, adom én nektek. Ne háborogjon szívetek és ne féljen. Hallottátok, hogy mondtam nektek: Elmegyek és visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, csak örülnétek neki, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálamnál. S most megmondtam nektek még mielőtt megtörtént, hogy mikor majd megtörténik, higgyetek. Már nem sokat beszélek veletek. Mert jön már e világ fejedelme; bennem ugyan nincs semmi része; hanem hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és hogy úgy cselekszem, amint azt az Atya nekem meghagyta. Keljete föl. Menjünk innét.

3. A vacsorateremtől a Cedronig.

a) Elindulás Getszemáni felé.
Lk 22, 39. (Mt 26, 30; Mk 14, 26.)

[És miután dicsőítő éneket mondtak] (*Mt* és *Mk*) elindult és az ő szokása szerint kiment az Olajfák hegyére. Követték pedig őt a tanítványok is.

b) Példabeszéd a szőlőtősről. Ján 15, 1—8.

Én vagyok az igazi szőlőtő és Atyám a gazda. Minden rajtam lévő vesszőt, mely nem hoz termést, eltávolít; és mindazt, amely gyümölcsöt hoz, megtisztítja, hogy több gyümölcsöt hozzon. Ti már tiszták vagytok a beszéd folytán, melyet nektek mondtam. Maradjatok bennem és én bennetek. Miként a szőlővessző nem hozhat gyümölcsöt önmagától, hanem csak ha a szőlőtőn marad, úgy ti sem, ha csak bennem nem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, bőségesen terem; mert nálam nélkül semmit sem tehetek. Aki nem marad meg bennem, kivetik, mint a szőlővesszőt és elszárad és összeszedik és a tűzre dobják és elég. Ha bennem maradtok és

az én ígéim megmaradnak bennetek, kérhettek, amit csak akartok, és meglesz nektek. Az válik az én Atyámnak dicsőségére, ha minél több gyümölcsöt hoztok és tanítványaimmá lesztek.

c) **Az isteni szeretet.** Ján 15, 9—17.

Miként engem szeretett az Atya, úgy én is szerettelek titeket. Maradjatok az én szeretetemben. Ha parancsaim megtartjátok, megmaradtok a szeretetemben, miként én is megtartottam Atyám parancsolatait és megmaradok az ő szeretetében. Ezt azért mondtam nektek, hogy az én örömöm bennetek legyen és örömtök teljes legyen. Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket. Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint ha valaki életét adja barátaiért. Ti barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek. Már nem mondlak titeket szolgálknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ő ura; hanem barátaimnak mondtattalak titeket, mert mindazt tudotokra adtam, amit Atyámtól hallottam. Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak ki titeket, és arra rendeltelek, hogy menjetek és gyümölcsöt teremjeteek és hogy gyümölcsötök megmaradjon; hogy bármit is kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Ezt parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást.

d) **A világ gyűlölete.** Ján 15, 18—25.

Ha a világ gyűlöl titeket, jusson eszetekbe, hogy engem előbb gyűlölt, mint titeket. Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét; de mivel nem vagytok a világból valók, hanem én választottalak ki titeket a világból, azért gyűlöl benneteket a világ. Emlékezzetek szavaimra, amiket mondtam nektek: Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak; ha az én szavamra hajtottak, a tietekre is fognak hajtani. Ámde ezt mind az én nevem miatt teszik veletek, mert nem ismerik azt, aki engem küldött. Ha nem jöttem és nem szólottam volna hozzájuk, nem volna bűnük, de így nincs mentségük bűnükre. Aki engem gyűlöl, Atyámat is gyűlöli. Ha olyan cselekedeteket nem vittem volna véghez közöttük, aminőket senki más véghez nem vitt, nem volna bűnük; de bár látták, mégis gyűlöltek engemet is, Atyámat is. De be kell teljesednie a mondás-

nak, mely az ő törvényükben írva van: Ok nélkül gyűlölték engem.

e) **A Szentlélek tanuskodása.**
Ján 15, 26.

Majd ha pedig eljő a Szószóló, akit én küldök nektek az Atyától, az igazság Lelke, ki az Atyától származik, ő majd tanuságot tesz rólam.

f) **A tanítványok tanuskodása.**
Ján 15, 27.

És ti is tanuságot tesztek, mert kezdettől fogva velem vagytok.

g) **A jövőendő szenvedések.** Ján 16, 1—4.

Megmondtam ezeket nektek, hogy meg ne botránkozzatok. Kizárnak benneteket a zsinagógákból, sőt eljön az óra, amikor az, ki titeket megöl, mind azt hiszi, hogy szolgálatot tesz vele az Istennek. És azért bánnak így veletek, mert nem ismerik sem az Atyát, sem engem. De megmondtam nektek, hogy majd ha eljön ezek ideje, eszetekbe jusson, hogy én megmondtam nektek.

h) **Krisztus távozásának haszna.**
Ján 16, 5—7.

De nem mondtam meg nektek ezeket mindjárt kezdetben, mert veletek voltam. Most azonban elmegyek Ahhoz, aki engem küldött és egyitek sem kérdi: Hová mész? De mert ezeket mondtam nektek, szomorúság töltötte el szíveteket. Azonban én megmondom nektek az igazat: Jó nektek, hogy én elmegyek, mert ha én el nem mennék, a Szószóló nem jönne el hozzátok; de ha elmegyek, elküldöm őt hozzátok.

i) **A bűn, az igazság, az ítélet.**
Ján 16, 8—11.

És majd ha eljő, szemére veti a világnak a bűnt, az igazságot és az ítéletet. És pedig a bűnt, mert nem hittek bennem; továbbá az igazságot, mert az Atyához megyek és nem láttok többé engem; végre az ítéletet, mert e világ fejedelme már el van ítélve.

j) **A Vigasztaló és a tanítványok.** Ján 16, 12—15.

Még sok mondanivalóm volna számotokra; de most nem tudnátok elviselni. De majd ha eljön az imádságnak ama

Lelke, meg fog tanítani benneteket minden igazságra. Mert ő nem magától fog beszélni, hanem azt fogja mondani, amit hall és kijelenti nektek a jövődöt. Ő majd megdicsőít engem, mert az enyémből kap és azt hirdeti nektek. Minden, ami az Atyáé, az enyém. Ezért mondtam, hogy az enyémből kap és azt hirdeti nektek.

k) Jézus eltávozása és visszatérése. Ján 16, 16—22.

Egy kis idő még és már nem láttok engem; és ismét egy kis idő múlva megláttok engem, mert az Atyához megyek. Mondá tehát néhány tanítvány egymáshoz; Mi az, amit nekünk mond: Egy kis idő még és már nem láttok engem; és ismét egy kis idő múlva megláttok engem és hogy az Atyához megyek? Mondák tehát: Mi az, amit mond: Egy kis idő még? nem értjük, mit mond. Észrevette pedig Jézus, hogy meg akarják őt kérdezni és mondá nekik: Arról tanakodtok egymás közt, hogy azt mondtam: Egy kis idő még és már nem láttok engem; és ismét egy kis idő múlva megláttok engem. Bizony, bizony mondom nektek, hogy ti majd sírtok és zokogtok, a világ pedig örül. Ti azonban szomorkodtok, de szomorúságtok örömmre fog fordulni. A vajudó asszony szomorkodik, mert elérkezett az órája; de mikor már megszülte a gyermeket, nem gondol többé vissza szorongására az öröm miatt, hogy ember született a világra. Ti is tehát most ugyan szomorkodtok; de ismét meglátlak benneteket és örülni fog szívetek és örömöketek senki el nem veszi tőletek.

l) A Jézus nevében való imádság. Ján 16, 23—30.

És ama napon nem kérdeztek tőlem semmit. Bizony, bizony mondom nektek, ha valamit kértek az Atyától az én nevében, megadja nektek. Eddig nem kértetek semmit az én nevében. Kérjete és kaptok, hogy örömötetek teljes legyen.

Mindezt példabeszédekben mondtam nektek. Eljön az óra, mikor már majd nem példabeszédekben szólok hozzátok, hanem nyíltan beszélek nektek az Atyáról. Azon napon az én nevében fogtok kérni; és nem mondom nektek, hogy majd én kérem az Atyát értetek; hisz maga az Atya szeret litéket, mert szerettetek engem és elhittétek, hogy az Istentől jöttem ki. Az Atyától jöttem ki és jöttem a világra; ismét elhagyom a világot, és megyek az Atyához. Mondják neki

tanítványai: Ime, most nyíltan beszélsz és nem szólsz semini példabeszédben. Most tudjuk, hogy mindent tudsz és nincs rá szükséged, hogy valaki kérdezzen; azért hisszük, hogy Istentől jöttél ki.

m) A nyáj elszéledése. Ján 16, 31—33. (Mt 26, 31—32, Mk 14, 27—28.)

Felelé nekik Jézus: Most hisztek? Ime eljön az óra és már itt is van, mikor szerteszéledtek, kiki haza; [ez éjjel mindnyájan megbotránkoztok bennem] (*Mt, Mk*) és engem magamra hagytok. [Mert meg van írva: Megverem a pásztort és elszélednek a juhok] (*Mt, Mk*). Bár nem maradok magamra, mert Atyám velem van. [De föltámadásom után előttetek megyek Galileába] (*Mt, Mk*). Megmondom ezt nektek, hogy bennem békességetek legyen. A világban szorongatás vár rátok, de bizzatok, én meggyőztem a világot.

n) Péter tagadásainak második megjósolása. Mk 14, 29—31. (Mt 26, 33—35.)

Péter azonban mondá neki: Még ha mindnyájan megbotránkoznak is benned, de én nem. És mondá neki Jézus: Bizony mondom neked, hogy te ma, ezen éjjel, mielőtt a kakas másodszor megszólal, háromszor tagadsz meg. De ő annál inkább erősítette: És ha veled együtt is kell meghalnom, nem tagadlak meg. Ugyanezt mondotta a többi is.

o) Jézus imája a Cedron partján. Ján 17, 1—26.

Igy beszélt Jézus, és fölemelve szemeit az égre, mondá: Atyám, itt az óra, dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiaid megdicsőítsen téged; aminthogy hatalmat adtál neki minden ember fölött, hogy mindazoknak, akiket neki adtál, örök életet adjon. Ez pedig az örök élet: hogy megismerjenek téged, az egyedüli igaz Istent és akit küldöttél, Jézus Krisztust. Én téged megdicsőítettelek a földön; befejeztem a munkát, amelyet elvégzés végett rám bízta. Most tehát dicsőíts meg te engemet, Atya, magadnál, azzal a dicsőséggel, amellyel nálad bírtam, mielőtt a világ meglett volna.

Megismertettem nevedet azokkal, akiket a világból nekem adtál. A tiéid voltak és nekem adtad őket és megtartották a

te beszédedet. Most megtudták, hogy minden amit nekem adtál, tetőled van. Mert közöltem velük az ígéket, melyeket rám bízál és ők befogadták és igazán meggyőződtek arról, hogy tetőled jöttem ki és elhitték, hogy te küldöttél engem. Érettük könyörgők. Nem a világért könyörgők, hanem érettük, akiket nekem adtál, mert a tiéd. És mindenem a tied, és ami a tied az az enyém; és megdicsőíttetem bennük. Én már nem vagyok a világon, de ők a világon vannak; és én hozzád megyek. Szent Atyám, tartsd meg azokat a te nevedben, akket nekem adtál, hogy egyek legyenek, miként mi is. Amíg velük voltam, megtartottam őket a te nevedben. Akiket nekem adtál, megőriztem és nem veszett el közülük egy sem, csakis az elveszett fiú, hogy az írás beteljesedjék. De most már hozzád megyek és ezt a világon mondom, hogy az én örömet teljesen bírják önmagukban. Én közöltem velük a te szavadat, és a világ gyűlölte őket mert nem a világból valók, ahogy én sem vagyok a világból való. Nem azt kérem, hogy vedd ki a világból őket, csak azt, hogy őrizd meg őket a gonosztól. Nem e világból valók, mint ahogy én sem vagyok e világból való. Szenteld meg őket az igazságban. A te szavad az igazság. Amint te küldöttél engem a világba, úgy küldöttem el őket én is a világba. És én érettük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.

De nem csupán őérettük könyörgők, hanem azokért is, akik az ő szavukra hinni fognak bennem, hogy valamenynyien egyek legyenek, mint ahogy te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy ők is mibennünk egyek legyenek; hogy elhiggye a világ, hogy te küldöttél engem. S én megadtam nekik a dicsőséget, melyet nekem adtál, hogy egyek legyenek, amint mi is egyek vagyunk. Én őbennük, te meg énbennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek, és megismerje a világ, hogy te küldöttél engem és szeretted őket, amint engem is szerettél. Atyám, akiket nekem adtál, akarom, hogy ők is ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák az én dicsőségemet, melyet nekem adtál, mivel szerettél engemet a világ teremtése előtt.

Igazságos Atya, a világ nem ismert meg tégedet, de én ismerlek, és ezek is fölimerték, hogy te küldöttél engem. És megismerttettem velük nevedet és fogom is megismertetni, hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennök legyen és én őbennük.

4. Virrasztás Getszemánében.

a) Jézus szomorúsága. Mk 14, 32—34. (Mt 26, 36—38; Lk 22, 40; Ján 18, 1.)

Eközben egy Getszemáne nevű majorba érnek, [a Cedron patakon túl, hol egy kert volt, s oda betért ő és tanítványai] (*Ján*). És mondá tanítványainak: Üljetek itt, amíg imádkozom. És magával viszi Pétert meg Jakabot és Jánost és kezdett reszketni és borzadni, [szomorkodni és gyötrődni] (*Mt*). És mondá nekik: Szomorú az én lelkem egész a halálig; várjatok itt és virrasszatok [velem] (*Mt*). [Imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek] (*Lk*).

b) Az imádság három órája. Mk 14, 36—42. (Mt 26, 39—46; Lk 22, 41—46.)

És miután kissé előbbre ment [egy kőhajításnyira] (*Lk*), könyörgött, hogy ha lehetséges, muljék el tőle ez az óra; és mondá: Abba, Atyám, neked minden lehetséges, vidd el tőlem e poharat; de nem amit én akarok, hanem amit te. [Atyám, ha lehetséges, muljék el tőlem e pohár; mindazonáltal nem amint én akarom, hanem amint te] (*Mt*). [Atyám, ha akarod, vidd el tőlem e poharat; mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied. Ekkor megjelent neki egy angyal az égből és megerősítette őt. És a halállal tusakodva tovább imádkozott. És az ő verejtéke olyan lett, mint a földre hulló vércseppek.

És amint az imádságból fölkelt és tanítványaihoz ment, a szomorúságtól álomba merülve találta őket] (*Lk*). És mondá Péternek: Simon, alszol? Nem tudtál egy óráig sem virrasztani [velem]? (*Mt*). [Mit alusztok? Keljetek föl] (*Lk*). Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek. A lélek ugyan kész, de a test erőtlén. És ismét elment és imádkozott, ugyanazon beszédet mondván. [És imádkozott mondván: Atyám, ha nem lehetséges, hogy elmuljék éntőlem e pohár, hacsak ki nem iszom, legyen meg a te akaratod] (*Mt*).

És midőn visszatért, ismét alva találta őket, mert szemek el voltak nehezedeve és azt sem tudták, mit feleljenek neki. [És otthagya őket ismét elment és imádkozott harmadszor, ugyanazon beszédet mondván] (*Mt*).

És visszajött harmadszor és mondá nekik: Aludjatok

immár és nyugodjatok. Elég; itt az óra. Ime az Emberfia a bűnösök kezébe kerül. Keljetek fel, menjünk, Ime közel van az, aki engem elárul.

5. Nagypéntek éjjel.

a) Jézus elfogatása. Ján. 18, 2—12. (Mt 26, 47—56; Mk 14, 43—52; Lk 22, 47—53).

Tudta pedig Júdás is, ki őt elárulta, azt a helyet, mert Jézus gyakran jött ott össze tanítványaival.

Júdás tehát magához véve az őrséget és a főpapoktól és farizeusoktól kapott szolgálkat, odajött lámpásokkal, fáklyákkal és fegyverekkel.

[Még beszélt és íme Júdás, egy a tizenkettő közül, már jött és vele nagy csapat kardokkal és botokkal a főpapoktól és a nép véneitől küldve. Aki pedig elárulta őt, megadta nekik a jelet, mondván: Akit majd megcsókolok, az az; fogjátok meg. És azonnal Jézushoz lépett és mondá; Üdvözlégy, Rabbi! És megcsókolta őt. És mondá neki Jézus: Barátom, mivére jöttél?] (Mt) [Júdás! csókkal árulod el az Emberfiát?] (Lk).

Jézus tehát tudván mindent, ami reá várt, előrelépett és mondá nekik: Kit kerestek? Felelék neki: A názáreti Jézust. Mondja nekik Jézus: Én vagyok az. Ott állott pedig velük Júdás is, aki elárulta őt. Amint tehát azt mondotta: Én vagyok az, meghátráltak és a földre estek. Újra megkérdezte tehát tőlük: Kit kerestek? Ők pedig mondák: A názáreti Jézust. Felelé Jézus: Mondottam nektek, hogy én vagyok. Ha tehát engem kerestek, engedjétek ezeket elmenni. Hogy teljesedjék a beszéd, melyet mondott, hogy: Azokból, akiket nekem adtál, nem vesztettem el egyet sem. [Azok pedig rávetették kezeiket és megfogták őt] (Mk, Mt). [Mikor pedig a körülötte lévők látták, hogy mi készül, mondák neki: Uram, ne vágjunk közibük kardal? (Lk). Erre Simon Péter a nála lévő kardot kirántotta, rácsapott a főpap szolgájára és levágta a jobb fülét. A szolgái pedig Malkusnak hívták.

[De Jézus felszólalt és mondá: Hagyjátok abba! És megérintvén fülét, meggyógyította] (Lk). Erre Jézus azt mondta Péternek: Tedd vissza kardodat hüvelyébe; [mert aki fegyvert fog, fegyverrel pusztul el. Avagy azt hiszed,

hogy nem kérhetném Atyámat s nem bocsátana rendelkezésemre azonnal több mint tizenkét légió angyalt? De hogyan teljesednének be akkor az írások, melyek szerint ennek így kell lennie] (*Mt*). Ne igyam-e ki a kelyhet, melyet nekem az Atya adott? [Mondá pedig Jézus az ellene kivonult főpapoknak, templomi tisztviselőknek és véneknek [a tömegnek (*Lk*): Mint valami rablóra, úgy törtetek rám kardokkal és botokkal. Míg mindennap veletek voltam a templomban, nem nyújtottátok ki reám kezeiteket; de ez a ti órátok és a sötétség hatalma] (*Mt*). [De az Írásoknak be kell teljesedniük] (*Mk*, *Mt*).

Erre az őrség, meg az ezredes és a zsidók szolgálai megfogták Jézust és megkötözték.

[Ekkor tanítványai elhagyván őt, mindnyájan elfutottak. Csak egy bizonyos ifjú követte őt egy szál lepelbe takaródzva, de őt is elfogták. Ő azonban eldobva a leplet, mezítelenül menekült el tőlük] (*Mk*, *Mt*).

b) **Annásnál.** Ján 18, 13—24,

És először Annáshoz vezették; ipa volt ugyanis Kaifásnak, ki ezen évbeli főpap volt. Kaifás volt pedig az, aki azt a tanácsot adta a zsidóknak, hogy: Jobb, ha egy ember hal meg a népért.

Simon Péter pedig és egy másik tanítvány nyomon követte Jézust. Az a tanítvány pedig ismerőse volt a főpapnak és bement Jézussal a főpap udvarába. Péter pedig künn állott az ajtónál. Ekkor az a másik tanítvány, ki ismerőse volt a főpapnak, kiment és szólt a kapusnőnek és bevezette Pétert. Ekkor a kapus szolgáló így szól Péterhez: Talán bizony te is ennek az embernek tanítványai közül való vagy? Az mondja: Nem vagyok. A szolgálk és cselédek pedig a paráznál állottak, mert hideg volt és melegedtek; azonban Péter is ott állt velük és melegedett.

A főpap tehát kérdezte Jézust tanítványai és a tanítása felől.

Felelé neki Jézus: Én nyíltan szóllottam a világnak; én mindig zsinagógában és a templomban tanítottam, ahol a zsidók mindnyájan összegyűlnek és semmit sem beszéltem titokban. Mit kérdész engem? kérdez azokat, akik hallották, hogy mit beszéltem nekik; íme ezek tudják, mit mondtam.

Mikor pedig ezeket mondotta, az ottálló szolgák egyike arcul ütötte Jézust, mondván: Így felelsz a főpapnak? Felelé neki Jézus: Ha rosszul beszéltem, bizonyítsd be, hogy rossz volt; ha pedig jól, akkor mit ütsz engem? És Annás elküldötte őt megkötözve Kaifás főpaphoz.

c) **Kaifásnál.** Mk 14, 53—72. (Mt 26, 57—75; Lk 22, 54—65; Ján 18, 24—27.)

És elvezették Jézust a főpaphoz [Kaifás főpaphoz] (Mt); és összejöttek mind a papok, írástudók és vénék. Péter pedig távolról követte őt egészen be a főpap udvarába, és leült a szolgákkal a tűzhöz és melegedett, [hogyan lássa a dolog végét] (Mt).

A főpapok pedig és az egész tanács bizonytságot keresett Jézus ellen, hogy halálra adhassák; de nem találtak.

Ugyanis sokan mondtak ellene hamis tanuságot, de tanuskodásaik nem voltak meggyőzők. És némelyek [két hamis tanu] (Mt) fölállottak és hamis tanuságot tettek ellene, mondván: Hallottuk, mikor azt mondotta: Lerontom ezt a kézzel épített templomot és három nap alatt egy más nem kézzel csináltat építek. S nem volt egyező a bizonyosságuk.

És a főpap fölemelkedvén kilépett a középbe s megkérdezé Jézust mondván: Semmit sem felelsz arra, amit ezek ellened bizonyítanak? Ő pedig hallgatott és nem felelt semmit sem. Ismét kérdezte őt a főpap és mondá neki: Te vagy a Krisztus, az áldott Isten Fia? Jézus pedig mondá neki: Én vagyok; és majd meglátjátok az Emberfiát az Isten hatalmának jobbján ülni és az ég felhőivel jönni. A főpap pedig megszakgatván ruháit, mondá: Mit kívánunk még tanukat? Hallottátok a káromlást; mit gondoltok? És azok mindannyian halálra méltónak ítélték. És némelyek kezdték pökdösni és eltakarni arcát és őt öklökkel ütlegetni és mondani neki: Próféta!; [próféta! nekünk, Krisztus, ki ütött meg?] (Mt) és a szolgák arcul verték őt.

S míg Péter odalent volt az udvarban, odament a főpap egyik szolgálója és mikor meglátta Pétert melegedni, [és jobban megnézte, így szólt: Ez is vele volt] (Lk) rátekintett és így szólt: Te is a názáreti Jézussal voltál. Ő azonban tagadta, mondván: [Asszony, nem ismerem őt] (Lk) Nem tudom, nem is értem, mit beszélsz.

[Simon Péter pedig ott állott és melegegett. Ekkor mondák neki: Talán bizony te is az ő tanítványai közül való vagy? ő tagadta és mondá: Nem vagyok] (*Ján*). És kiment a tornác elé és megszólalt a kakas.

Ismét pedig mikor [kiment az ajtón] (*Mt*), meglátta őt egy másik (*Mt*) szolgáló, kezdte mondani a körülállóknak, hogy: Ez közülük való. De ő ismét tagadta [esküvéssel, hogy: Nem ismerem azt az embert] (*Mt*).

[És röviddel azután, meglátván őt egy másvalaki] (*Lk*) mondá: Te is azok közül való vagy. Péter pedig mondá: Ember, én nem vagyok.

És ismét egy kevésel utóbb [körülbelül egy órányi időköz mulva] (*Lk*) a körülállók mondák Péternek: Bizonyára közülük való vagy, hiszen te is galileai vagy, [kiejtésed is elárul] (*Mt*). [És a főpap egyik szolgálója, rokona annak, akinek Péter levágta a fülét, mondja neki: Nem láttalak-e veled a kertben?] (*Ján*). Ő pedig kezdett átkozódni és esküdözni, hogy: Nem ismerem azt az embert, akiről beszéltek.

És azonnal [még azalatt, hogy beszélt] (*Lk*) ismét megszólalt a kakas.

[És az Úr odafordulva, rátekintett Péterre. És Péternek eszébe jutott az Úr szava, amint megmondotta, hogy: Mielőtt a kakas szólna, háromszor megtagadsz engem] (*Lk*). És eszébe jutott Péternek Jézus szava, melyet neki mondott: Mielőtt a kakas másodszor megszólal, háromszor megtagadsz.¹ És [Péter kiment, és keservesen] (*Mt, Lk*) kezdett sírni.

[És a férfiak, kik őt fogva tartották, csúfolták és verték őt. És befődték őt és arculverték és kérdezték őt, mondván: Próféta, ki az, aki téged megütött? És cáromkodva sok egyebet mondtak ellene] (*Lk*).

¹ Szent Máté szavai szerint Péternek az első kakasszó előtt háromszoros tagadást jövendől az Úr; Márk kiegészíti, hogy a második kakasszó előtt még három tagadást jövendől neki. Így is történt, mint az evangelisták elbeszélésének egymásmellé állításából kiviláglik. Észrevették ezt már a régiek is, mint pl. szent Ágoston is és a Karthauzi Dénes külön is hangsúlyozza.

6. Kaifástól Pilátushoz.

a) **Reggeli tanács Kaifásnál.**
Lk 22, 66—23, 1. (Mt 27, 1—2;
Mk 15, 1; Ján 18, 28.)

És amint megvirradt, egybegyűltek a nép vénei, a főpapok és az írástudók és a gyűlésükbe vezették őt, mondván: Te vagy-e a Krisztus, mondd meg nekünk. És mondá nekik: Ha megmondom nektek, nem hiszitek el nekem; ha meg én kérdezek, nem feleltek nekem, sem el nem bocsátotok. De ezentúl az Emberfia az Isten hatalmának jobbján fog ülni. Mondák pedig mindnyájan: Te vagy tehát az Isten Fia? És ő mondá: Ti mondjátok, hogy az vagyok. Mire azok mondák: Mit kívánunk még bizonyítékot? Hiszen magunk hallottuk a saját szájából.

Erre fölkelte mind az egész sokadalom és [megkötözve] (Mt) elvezették őt Pilátushoz.

b) **Júdás vége.** Mt 27, 3—9.

Akkor látván Júdás, aki őt elárulta, hogy el van ítélve, bánattól indítatva visszavitte a harminc ezüstpénzt a főpapoknak és véneknek, mondván: Vétkeztem, elárultam az igaz vért. Ám azok azt mondták: Mi közünk hozzá? Te lássad! És odadobva a templomba az ezüstpénzt, távozott és elmenvén, fölakasztotta magát. A papi fejedelmek pedig fölszedvén az ezüstpénzt, mondák: Nem szabad azt a templom pénztárába tenni, mert vér ára. Miután pedig tanácsot tartottak, megvették a fazekas telkét az idegenek temetkezési helyéül. Azért hívják azt a telket máig is Hakeldámának, azaz vérmezőnek. Akkor beteljesedett, amit Jeremiás próféta jövendölt, mondván: És fogták a harminc ezüstpénzt, a megbecsültnek árát, kit Izrael fiai részéről becsültek meg, és a fazekas telkéért adták, amint az Úr meghagyta nekem.

c) **Jézus Pilátus előtt.** Ján 18, 28—38. (Mt 27, 11—14; Mk 15, 2—5; Lk 23, 2—7.)

Reggel volt pedig, és ők nem mentek be a helytartóságra, hogy be ne szennyezzék magukat, hanem hogy megehessék

a húsvétot.¹ Tehát Pilátus ment ki hozzájuk és mondá: Mi esoda vádat hoztok föl ezen ember ellen? Felelék és mondák neki: Ha nem volna gonosztevő, nem adtuk volna kezédbe. Mondá tehát nekik Pilátus: Vigyétek és ítéljétek meg őt saját törvényetek szerint. De a zsidók mondák neki: Nekünk nem szabad senkit kivégeznünk, hogy beteljesedjék Jézus szava, melyet mondott, midőn előre jelezte, hogy minő halállal hal meg.

[Kezdték pedig vádolni, mondván: Azt találtuk, hogy ez fölzavarja népünket és tiltja, hogy a császárnak adót fizessenek és azt mondja, hogy ő a Krisztus király] *(Lk)*.

Erre Pilátus ismét bement a helytartóságra és hívatta Jézust és mondá neki: Te vagy a zsidók királya? Felelé Jézus: Magadtól mondod ezt, vagy mások mondották neked rólam? Felelé Pilátus: Hát zsidó vagyok én? Saját néped és a főpapok adtak téged kezembe; mit csináltál? Felelé Jézus: Az én országom nem e világból való. Ha országom e világból való volna, szolgálaim bizonyára harcra kelnének, hogy a zsidók kezébe ne kerüljek; ám az én országom nem innét való. Mondá tehát neki Pilátus: Tehát király vagy te? Feleli Jézus: Te mondod, hogy én király vagyok. Én arra születtem, és avégre jöttem e világra, hogy bizonytságot tegyek az igazságról; aki az igazság híve, az hallgat a szavamra. Mondja neki Pilátus: Mi az igazság?

És miután ezt mondotta, ismét kiment a zsidókhoz és mondja nekik: Nem találok semmi vétket sem ezen emberben.

[És a főpapok sok mindenről vádolták őt. Pilátus pedig újra kérdezte őt, mondván: Semmit sem felelsz? lásd, mi mindennel nem vádolnak. Jézus azonban többé semmit sem felelt, úgy, hogy Pilátus [fölötte] *(Mt)* csodálkozott] *(Mk)*

[De azok erőszakoskodtak, mondván: Lázítja a népet, tanítva egész Judeában, kezdve Galileától egész idáig. Hallván pedig Pilátus Galileát, megkérdezte, vajjon galileai ember-e: És amint megtudta, hogy Heródes fenhatósága alá tartozik, átküldötte őt Heródeshez, aki maga is Jeruzsálemben volt azon napokban] *(Lk)*.

¹ Az előző estétől fogva megkezdődött a húsvét, a kovásztalan hét. Zsidónak ezen héten nem volt szabad olyan helyiségbe lépnie, ahol kovászos kenyér volt. A pretórium belseje ennél fogva olyan helyiség volt, melyben beszennyezték volna magukat.

7. Heródesnél.

Lk 23, 8—12.

Heródes pedig Jézus láttára nagyon megörült; mert már régóta kívánta őt látni, mivelhogy sokat hallott róla és azt remélte, hogy majd valami csodajelet láthat tőle. Sok beszéddel kérdezte pedig őt. De ő semmit sem felelt neki. A főpapok és írástudók pedig ott állottak szüntelen vádolva őt. Heródes pedig kíséretével együtt megvetette őt és fehér ruhába öltöztetve kigúnyolta s visszaküldte Pilátushoz. Azon a napon Heródes és Pilátus jó barátokká lettek; azelőtt ugyanis ellenségei voltak egymásnak.

8. Ismét Pilátusnál.

a) **Barabás.** Mt 27, 15—26. (Mk 15, 6—15; Lk 23, 13—24; Ján 18, 39. 40.)

[Pilátus pedig összehíván a papok fejedelmeit, a hatóságokat és a népet, mondá nekik: Elém hoztátok ezt az embert, mint néplázítót; és ime én előttetek kihallgattam őt és semmi vétket sem találtam ez emberben mindabból, amiről őt vádoljátok. De Heródes sem; mert elküldöttelek benneteket őhöz és ime semmi halálra méltó sem bizonyult rá. Megfenyíttem tehát és elbocsátom] (*Luk*).

Az ünnep alkalmával pedig a helytartó egy foglyot szokott szabadonbocsátani a népnek, akit akartak. Volt pedig akkor egy hirhedt foglya, kit Barabásnak hívtak [kit a lázadókkal vertek bilincsre, aki a lázadásakor gyilkosságot követett el] (*Mk*). Mondá tehát Pilátus az egybegyűlteknél: Kit akartok, hogy elbocsássak nektek, Barabást-e vagy Jézust, kit Krisztusnak mondanak? [Akarjátok, hogy elbocsássam nektek a zsidók királyát]? (*Mk, Ján*). Tudta ugyanis, hogy irigységből adták őt kezeibe.

Mialatt pedig ő az ítélőszéken ült, hozzáküldött a felesége, mondván: Semmi dolgod ne legyen azzal az igazzal, mert sokat szenvedtem ma álmomban miatta.

A főpapok és vének azonban rábeszélésték a népet, hogy Barabást kérjék, Jézust pedig vesztítsék el. Felelvén pedig a

helytartó, mondá nekik: Melyiket akarjátok a kettő közül. hogy szabadon bocsássam nektek?

[De az egész tömeg egyszerre fölkiáltott, mondván: Félre czzel, és bocsásd nekünk szabadon Barabást] (*Lk*). Mondja nekik Pilátus [el akarván bocsátani Jézust] (*Lk*): Mit cselekedjem tehát Jézussal, kit Krisztusnak mondanak? [Tehát mit akartok, hogy cselekedjem a zsidók királyával?] (*Mk*). Mindnyájan mondják: Keresztre kell feszíteni! [Feszítsd meg őt!] (*Mk*). [Ámde azok visszakiáltottak, mondván: Feszítsd meg, feszítsd meg őt! Ő pedig harmadszor szólott hozzájuk: De mi rosszat tett ez? Nem találok benne semmi okot a halálbüntetésre, megfenyítem tehát és elbocsátom. De azok hangos lármával sürgették és követelték, hogy megfeszítsék őt] (*Lk*); [még inkább kiabáltak: Feszítsd meg!] (*Mk*). Meg kell feszíteni! [és lármájuk egyre jobban elhatalmasodott] (*Lk*).

Látván pedig Pilátus, hogy nem megy semmire, sőt még nagyobb zajongás támad, vizet vett és megmosta kezeit a nép előtt, mondván: Én ártatlan vagyok ez igaznak a véréből; ti lássátok! És az egész nép felelé, mondván: Az ő vére mirajtunk és fiainkon.

És Pilátus [eleget akarván tenni a népnek] (*Mk*) [kimondotta az ítéletet, hogy legyen meg a kérésük. Szabadon bocsátotta tehát nekik azt, aki gyilkosságért és lázadásért börtönbe volt vetve, akit kértek] (*Lk*).

b) **Ecce Homo.** Ján 19, 1—11,
(Mt 27, 26—31 : Mk 15, 15—20 ;
Lk 23, 25.)

Ekkor tehát fogta Pilátus Jézust és megostoroztatta. [A katonák pedig kivezették őt a helytartóság udvarára, és összehívják az egész őrséget. És felöltöztetik bíborba és töviskoszorút fonva, fejére teszik] (*Mk*) [és nádszálat a jobbkezébe, és térdelhajtva előtte, csúfolták őt] (*Mt*) [és kezdték üdvözölni őt: Üdvözlégy, zsidók királya! És fogták a nádszálat és a náddal verték a fejét és leköpdösték és térdhajtással tisztelegtek neki] (*Mk*). És arculverték. [És miután kigúnyolták] (*Mt, Mk*).

Pilátus ismét kiment és mondja nekik: Ime kihozom őt nektek, hogy lássátok, hogy semmi bünt sem találok benne. Jézus tehát kilépett, töviskoronát hordva és bíborruhát. És mondja nekik: Ime az ember! Mikor tehát meglátták őt a főpapok és a szolgák, kiáltoztak, mondván: Feszítsd meg, feszítsd

meg őt! Mondja nekik Pilátus: Vigyétek és feszítsétek meg ti, mert én nem találok benne bűnt. Felelték neki a zsidók: Nekünk törvényünk van és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiának adta ki magát.

Mikor pedig Pilátus ezt a beszédet hallotta, még jobban megijedt. És ismét bement a helytartóságra és mondá Jézusnak: Honnét való vagy? Jézus azonban nem adott neki feleletet. Mondja tehát neki Pilátus: Velem nem beszélsz? Nem tudod, hogy hatalmamban áll, hogy megfeszítselek és hatalmamban áll, hogy szabadon bocsássalak: Felelé Jézus: Semmi hatalmad sem volna ellenem, hacsak fölülről nem kaptad volna. Azért annak, aki engem kezdedbe adott, nagyobb bűne van.

c) Jézus vagy a császár. Ján 19, 12—16.

És ettől fogva Pilátus igyekezett őt szabadon bocsátani. De a zsidók kiabáltak, mondván: Ha ezt szabadon bocsátod, nem vagy a császár barátja; mert aki magát királlyá teszi, ellenszegül a császárnak. Mikor pedig Pilátus ezeket a beszédekert hallotta, kivezettette Jézust és az ítélszékbe ült azon a helyen, melyet Lithosztrotosznak hívnak, héberül pedig Gabbathának.¹ A húsvét előnapja volt pedig és körülbelül hat óra. És mondja a zsidóknak: Ime a királytok. Azok pedig kiabáltak: El vele, el vele, feszítsd meg őt. Mondja nekik Pilátus: A királyotokat feszíttessem meg? Felelek a főpapok: Nincs királyunk, csak császárunk.

Akkor tehát kiszolgáltatta őt nekik, megfeszítés végett. Jézust pedig átvették és kivezették.

9. A keresztút.

Lk 23, 26—32. (Mt 27, 31, 32; Mk 15, 20. 21; Ján 19, 17.)

[És levették róla a palástot [biborruhát] (Mk) és saját ruháiba öltöztették és elvezették őt, hogy megfeszítsék.] (Mt).

[És vivén magának a keresztet, kiment azon helyre, melynek neve Kálvária, héberül pedig Golgata.] (Ján).

És a közben, hogy vezették őt, megfogtak egy Simon

¹ Lithosztrotosz görög név, annyit jelent, mint kövezett hely. A Gabbatha zsidó név, emelkedett helyet jelent.

nevű cirenei embert [Alexander és Rufusz atyját] (*Mk*), aki a mezőről jött és rátették a keresztet, hogy Jézus után vigye.

Nagy sokasága követte pedig őt a népnek és asszonyoknak, akik szánakoztak és siránkoztak fölötte. Jézus pedig hozzájuk fordulva mondá: Jeruzsálem leányai ne engem sirassatok, hanem magatokat sirassátok és gyermekeiteket; mert ime eljönnek napok, melyeken azt fogják mondani: Boldogok a magtalanok és a méhek, melyek nem szültek és az emlők, melyek nem szoptattak. Akkor majd kezdik mondani a hegyeknek: Szakadjatok ránk! és a halmoknak: Borítsatok el bennünket! Mert ha így bánnak a zöldelő fával, mi lesz akkor a szárazzal?

És még két gonosztévőt is vezettek pedig ki vele, hogy kivégezzék őket.

10. A Kálvárián.

a) **A keresztfeszítés.** Lk 23, 33. 34. (Mt 27, 33—35; Mk 15, 22—24; Ján 19, 18.)

És miután elértek azon helyre, melyet Kálváriának hívnak, [epével kevert [mirrhával vegyített] (*Mk*) bort adtak neki innia. És miután megízlelte, nem akart belőle inni] (*Mt*).¹

Ott megfeszítették őt és a latrokat, egyiket jobbról, a másikat balról.

Jézus pedig mondá: Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, mit cselekszenek.

b) **A keresztfelirat.** Ján 19, 19—22.

Pilátus pedig feliratot is írt és fölöttette a keresztre. Irva volt pedig: A názareti Jézus, a zsidók királya. Ezt a föliratot pedig sok zsidó olvasta, mert közel volt a városhoz a hely, ahol Jézust megfeszítették; és zsidóul, görögül és latinul volt írva. Mondák tehát a zsidó főpapok Pilátusnak: Ne írd: A zsidók királya, hanem ahogy ő mondotta: A zsidók királya vagyok. Felelé Pilátus: Amit megírtam, megírtam.

¹ Jézus nagyon ki volt merülve, mire fölért a Kálváriára. Hogy meg ne haljon a kivégzés előtt, erősítő italt nyújtották neki a mirrhás bort, melyet epével keserűvé tettek. De Jézus visszautasította, mert saját erejéből akarta elszenvetni borzasztó kínjait. Csak megízlelte az italt, hogy az epe keserűségét elviselje.

c) **Osztozkodás a ruháin.** Ján 19, 23. 24. (Mt 27, 35; Mk 15. 24; Lk 23, 34.)

A katonák tehát, miután keresztfeszítették őt, fogták ruháit, négy felé osztották, mindegyik katonának egy részt és a köntöst. A köntös pedig varrás nélkül volt, fölülről kezdve egészbe szöve. Mondák tehát egymásnak: Ne vágjuk szét, hanem vessünk rá sorsot, hogy kié legyen. Hogy beteljesedjék az Írás, mely azt mondja: Megosztottak egymás közt a ruhámon, és ruhámra sorsot vetettek. És a katonák csakugyan ezt tették.

d) **A keresztfelállítás.** Mk 15, 25—28. (Mt 27, 36—38; Lk 23, 35—38.)

Három óra volt pedig, midőn megfeszítették.¹ [És leültek és őrizték őt] (Mt).

[A nép pedig ott állt és nézte és a főemberek gúnyolták őt velük együtt, mondván: Másokon segített; segítsen most magán, ha ő az Isten választotta Krisztus. Csufolták pedig a katonák is, hozzámenvén és ecettel kínálván őt s mondván: Segíts magadon, ha te vagy a zsidók királya (Lk).

És az ő bűnét tartalmazó felíratra ez volt írva: A zsidók királya [görög, latin és héber betűkkel: Ez a zsidók királya] (Lk). [Ez Jézus a zsidók királya] (Mt).

És vele együtt két latrot feszítenek meg, egyiket jobb-ján, a másikat balján. És beteljesedett az Írás, mely azt mondja: És a gonosztévőkkel egysorba helyezték.

e) **A járókelők káromlása.** Mt 27, 39—44. (Mk 15, 29—32.)

A járókelők pedig káromolták őt fejüket mozgatva és mondván: Hej, ki lerontod az Isten templomát és három nap alatt újra fölépited, segíts magadon, ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről! Hasonlókép a főpapok is az írástudókkal és vénekekkel együtt gúnyolódva mondták: Másokon segített, magán nem tud segíteni; ha Izrael királya, szálljon most le a keresz-

¹ Három óra, azaz a mi számításunk szerint 9 és 12 óra között délelőtt. Tehát még nem volt dél, de már közeledett, mint szent János (l. fentebb) mondja: «Körülbelül hat óra», vagyis a mi számításunk szerint 12.

ről és hiszünk neki. Az Istenben bízott: segítsen most rajta, ha akar; hisz azt mondta, hogy: Isten Fia vagyok. Ugyanazzal szidalmazták a vele megfeszített latrok is.

f) **A jobb lator.** Lk 23, 39—43.

Egyik pedig az ottfüggő latrok közül káromolta őt, mondván: Ha te vagy a Krisztus, segíts magadon és rajtunk. Fellevén azonban a másik, megfeddte őt, mondván: Te sem félsz az Istentől, holott ugyanazon büntetés alatt vagy? És mi ugyan méltán, mert azt kapjuk, amit cselekedeteinkkel megérdemeltünk, de ez semmi rosszat sem tett. És mondá Jézusnak: Uram, emlékezzél meg rólam, ha majd bemész országodba! És mondá neki Jézus: Bizony mondom neked: még ma velem lész a paradicsomban.

g) **A sötétség.** Lk 23, 44, 45.
(Mt 27, 45; Mk 15, 33.)

Körülbelül pedig hat óra volt és sötétség lőn az egész földön egész kilenc óráig. És a nap elsötétedett.

h) **«Asszony, ime a te fiad!»**
Ján 19, 25—27.

Ott állt pedig Jézus keresztje mellett anyja és anyjának nővére, Mária, Kleofás felesége és Mária Magdolna. Midőn tehát Jézus látta, hogy anyja és a tanítvány, akit szeretett, ott állanak, mondja anyjának: Asszony, ime a te fiad. Azután mondja a tanítványnak: Ime, a te anyád. És attól az órától fogva a tanítvány magához vette őt.¹

¹ «Ha János Mária fiává és Mária János anyjává lesz, ennek nem elégséges magyarázata a jövődöbeli külső életközösségük — ehhez nem szükséges a fiúi és anyai viszony — hanem lelki rokonság szerzéséről van szó Mária és a kedvenc tanítvány között. De ép ezért nem vonatkozhatik csak ennek személyére, hanem rájára, mint képviselőjére minden tanítványnak, kit Jézus szeret, vagyis minden keresztyénre. Köztük és Jézus anyja között olyan benső viszony van, melyet, természetesen végtelen fokban, csak az Isten atyasága és az istengyermeiség viszonya mul felül. Máriát Jézus végrendeletileg minden keresztyénnek anyául hagyja és ezek az ő gyermekei lesznek. Ennek következményeit az egyház az istenanya-kultuszban vonta le.» (Mader, Die vier Evangelien und die Apostelgeschichte.)

Mária a kereszt tövében megváltótársává lesz Krisztusnak a bűnösökért való szenvedésben való hősies részvét által és azáltal, hogy Fiát az emberiség üdvéért önként feláldozza.

i) **Kilenc óra.** Mt 27, 46—50.
(Mk 15, 34—37; Ján 19, 28—30.)

És kilenc óra tájban Jézus nagy szóval kiáltott, mondván: Eli, Eli, lamma szabakháni? vagyis: Én Istenem, Én Istenem, miért hagytál el engem? Hallván ezt némelyik ottálló, mondá: Illést hívja.

[Azután tudván Jézus, hogy minden be van fejezve, hogy beteljesedjék az Írás, mondá: Szomjazom. Ott állt pedig egy edény telve ecettel] (*Ján*).

És az egyik közülük azonnal futott, fogott egy szivacsot, megtöltötte ecettel és egy nádszálla [izsópszárra] (*Ján*) tűzte és adott neki inni. A többiek pedig mondák: Hadd lássuk, eljön-e Illés, hogy megszabadítsa.

[Miután Jézus elfogadta az ecetet, mondá: Be van fejezve]¹ (*Ján*).

¹ «Mert Jézus tudta, hogy már minden be van fejezve», aminek életében meg kellett történnie, még fájdalomának nagyságát akarta kifejezni a «Szomjazom» szóval. Ez a testi szenvedés egyetlen fölkiáltása az egész kinszenvedés alatt és Jézus ezzel azt akarta megmutatni, hogy valóságos ember, aki nem érzéketlenül szenved; mert a nagy vervesztés után a szomjúság a legnagyobb kín és Jézus az előző este óta semmit sem vett magához... Hogy beteljesedjék az «Írás» nem azt jelenti, mintha az előbb idézett 21. zs.-ból még ez nem teljesedett volna be; hanem Jézus azon benső tudatát fejezi ki, hogy most már minden be van fejezve és az egész ószövetségi Írás beteljesedett; egy öntudat, melyet a 30. versben a «Be van fejezve» szóval fejez ki.

Az ecettel telt edényben nem a vízből és ecetből álló katonaital volt, hanem tiszta ecet, melynek az volt a célja, hogy felfeszítetteket esetleges ájulásokból a kínok öntudatára ébressze azáltal, hogy az ecetbe mártott szivaccsal arcukat megmosták, nem pedig hogy meg-itassák; mert az ecet nem ital és a spongya nem ivóedény. Midőn Jézus mondá: «Szomjazom», egy katona a közelben tört izsópszálla tűzte az ecetes spongyát, hogy ezen rendkívüli módon olthassa szomját. Mivel víz helyett ecetet kapott, ez is csak növelte kínját. Jézus ezt a keserűséget is meg akarta ízlelni, mint az epével kevert bort (Mt 27, 34). Az izsóp gyakori bokor, körülbelül egy méternyire is megnő; a kereszt tehát nem lehetett nagyon magas.

Most, miután Jézus tanúsította valódi embervoltát, azon tudatának, hogy minden be van fejezve (28. v.) kifejezést ad ezen szóval: «Be van fejezve», t. i. egész élete, nemcsak működése (17, 4), hanem szenvedése is, csak a halál van még hátra. Azonnali halálának ezen biztos jelzésével végül még egyszer bizonyosságot tesz istenségéről. Atyjának ajánlja lelkét (Luk 23, 46), lehajtja fejét annak jeléül, hogy most meg akar halni és átadja lelkét Atyjának, akitől kapta. Nem maga vet véget életének — ezt, mint valódi embernek nem volt szabad tennie —, de jól tudja, hogy a természet rendje szerint a testi szenvedések követ-

Lk 23, 45, 46.

És a templom kárpitja közepén behasadt. És nagy szóval kiáltván Jézus, mondá: Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet!

j) **Jézus halála.** Ján 19, 30. (Mt 27, 50; Mk 15, 37; Lk 23, 46.)

És lehajtván fejét, kiadta lelkét.

keztében a halál ép most fog bekövetkezni és önkényt engedi megtörténni, amivel beteljesíti, amit Ján 10, 17—18. mondott, hogy t. i. odaadja életét vagy megtartja, amint akarja.

VII.

KRISZTUS ORSZÁGA.

1. Nagypéntek délután.

a) **Csodajelek.** Mt 27, 51—53.
(Mk 15, 38.)

És ime a templom kárpítja kettészakadt felülről le egész az aljáig, a föld megindult, a sziklák megrepedtek, a sírok megnyitak és sok elhunyt szentnek teste föltámadt. És föltámadása után előjöttek sirjaikból és bementek a szent városba és sokaknak megjelentek.

b) **Tanuk.** Mt 27, 54—56. (Mk 15, 39—41; Lk 23, 47—49.)

A százados pedig [ki vele szemben állott] (*Mk*) és akik vele voltak Jézus őrizetére, a földrengés és a történetek láttára, [hogy így kiáltva halt meg] (*Mk*) nagyon féltek és [magasztalta az Istent] (*Lk*) és mondák: [Ez az ember valóban igaz volt] (*Lk*). Valóban Isten Fia volt ez! És az egész tömege azoknak, kik ama látványosságnál jelen voltak és látták a történeteket, mellüket verve tértek vissza. Ott álltak pedig távolabb összes ismerősei] (*Lk*), [voltak ott távolról néző asszonyok is, közöttük Mária Magdolna és Mária, az ifjabb Jakabnak és Józsefnek anyja és Salome] (*Mk*) Zebedeus fiainak anyja, [akik kísérték őt és szolgáltak neki, mikor Galileában volt; és sok más asszony, akik vele együtt jöttek föl Jeruzsálembe] (*Mk*).

c) **A latrok lábtörése.** Ján 19, 31, 32.

A zsidók tehát, minthogy készület napja volt, hogy a testek szombatra a kereszten ne maradjanak, mert ez a szombat nagy nap volt, kérték Pilátust, hogy törjék meg

lábszárait és vegyék le őket. Odamentek tehát a katonák és az elsőnek csakugyan megtörték lábszárait és a másíknak is, aki vele meg volt feszítve.

d) Jézus Szíve. Ján 19, 38—37.

De mikor Jézushoz értek, amint látták, hogy már meghalt, nem törték meg lábszárát, hanem az egyik katona lándzsával megnyitotta oldalát és azonnal vér és víz jött ki belőle. És aki látta, tett róla tanúságot, és igaz az ő tanuskodása. És ő tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Írás: Csonatot meg ne törjetekek benne. És ismét egy más Írás mondja: Feltéktektenek reá, akit átszegeztek.

e) Keresztlevétel és sírbatétel.

Mk 15, 42—47. (Mt 27, 57—61 ;

Lk 23, 50—56 ; Ján 19, 38—41.)

És mikor már besteledett, mivelhogy készület-, azaz szombat előtti nap volt, eljött arimathiai József, egy előkelő tanácslag, [egy jó és igaz férfiú, aki azoknak sem határozatát, sem eljárását nem helyeselte] (*Lk*), ki maga is az Isten országát várta [Jézus tanítványa volt, de a zsidóktól való félelem miatt csak titokban] (*Mt*, *Ján*), és bátran bement Pilátushoz és elkérte Jézus holttestét. Pilátus pedig csodálkozott, hogy már meghalt volna. És hivatván a századost, megkérdezte tőle, hogy meghalt-e már. És miután a századostól bizonyosságot szerzett, a holttestet Józsefnek ajándékozta. [Eljött pedig Nikodémus is, aki Jézushoz először éjjel ment, hozván mirrha és áloe keveréket, körülbelül száz fontot] (*Ján*) József pedig gyolcsot vásárolt. [Fogják tehát Jézus holttestét] (*Ján*) és levén őt, betakarta a gyolcsba [az illatszerekkel, ahogy a zsidóknál szokás temetni]¹ (*Ján*).

[Azon a helyen pedig, ahol keresztre feszítették, egy kert volt és a kertben egy új sír, amelyben még senkit sem helyeztek el. A zsidók készületnapja miatt tehát, mivel a sír közel volt, ide helyezték el Jézust] (*Ján*), [az ő (Arimathiai

¹ A mirrhára vonatkozólag l. 18. jegyzetet. Az áloe: Excoecaria Agallochum Linn., egy Indiában és Kókinában honos illatos fa, melynek puha és keserű fáját a keletiek a hullák bebalzsamozására használták. — Egy font kb. 360 gr.

József) saját új sírjába, melyet a sziklába vágott] (*Mt*); és követ hengerített a sír bejárata elé [és elment] (*Mt*).

Mária Magdolna pedig és Mária, József anyja, [a sírral szemben ülve] (*Mt*) nézték, hogy hova helyezik.

[És éppen előkészületnap volt és a szombat már kicsillagosodott.

A kísérő asszonyok pedig, akik vele jöttek Galileából, megnézték a sírt és hogy miként helyezték el a holttestet. És hazatérve, illatszereket és kenőcsöket készítettek; a szombatot azonban csendben töltötték a parancsolat szerint] (*Lk*).

2. Nagyszombat.

a) **A sír őrizete.** *Mt* 27, 62—66.

Másnap pedig, mely a készületnap után következik, összejöttek a papok fejei és a farizeusok Pilátushoz, mondván: Uram, eszünkbe jutott, hogy az a csaló még életében azt mondotta: Harmadnap mulva föltámadok. Vétesd tehát őrizet alá a sírt három napon át, nehogy tanítványai eljöjjenek és ellopják őt és azt mondják a népnek: Föltámadt a holtakból, és ez az utóbbi csalás gonoszabb legyen az elsőnél. Mondá nekik Pilátus: Van őrségek: menjetek és őriztessétek, ahogy tudjátok. Azok pedig elmentek és megerősítették a sírt örökkel és lepecsételték a követ.

b) **Szombat este.** *Mt* 28, 1. (*Mk* 16, 1.)

Szombat este pedig [mikor elmúlt a szombat] (*Mk*), mikor a hét első napja csillagosodik ki, Mária Magdolna és a másik Mária [a Jakab anyja, és Salóme illatszereket vásároltak, hogy elmenjenek és megkenjék Jézust] (*Mk*) elmentek megnézni a sírt.¹

¹ A zsidóknál a nap estétől estélig tart. Az estét az első csillag feltünésétől számították. Így tehát a szombat is péntek este a kicsillagosodással kezdődött és szombat este a kicsillagosodással végződött; ekkor kezdődött a hét első napja, vagyis a vasárnap. Mária Magdolna és a másik Mária szombat este elmentek megnézni a sírt. Mikor már kicsillagosodott, azaz elmúlt a szombat, elmentek illatszereket vásárolni (*Mk* 16, 1; *Mt* 28, 1). Magdolna vasárnap kora reggel, mikor sötét volt, visszatért (*Ján* 20, 1). Látna, hogy a kő el van hengerítve a sírtól, elfutott Péterért és Jánosért, de maga is visszatért. A másik két asszony napkelte után ért ki a sírhoz Magdolna nélkül (*Mk* 16, 2).

3. Vasárnap reggel.

a) **Az éjtéli angyal.** Mt 28, 2—4.)

És ime nagy földrengés támadt, mert az Úr angyala leszállott az égből és odamenve elhengerítette a követ és ráült. Tekintete pedig olyan volt, mint a villám és ruhája mint a hó. Tőle való félelmükben megrettentek az örök és olyanok lettek, mint a halott.

b) **Hajnal előtt.**

1. **Mária Magdolna. Péter és János a sírnál.** Ján 20, 1—10.

A hét első napján reggel, mikor még sötét volt, Mária Magdolna kiment a sírhoz és látta, hogy a kő el van mozdítva a sírtól. Elfutott tehát és elment Simon Péterhez és ahhoz a másik tanítványhoz, kit Jézus szeretett és mondja nekik: Elvitték az Urat a sírből és nem tudjuk, hová tették. Péter tehát és az a másik tanítvány elindult és a sírhoz mentek. Együtt futottak pedig mindketten, de az a másik tanítvány előre futott, gyorsabban, mint Péter és előbb ért a sírhoz. És amint behajolt, látta, hogy a lepedők le vannak téve, de nem ment be. Utána tehát odaért Simon Péter és bement a sírba és látta, hogy a lepedők le vannak téve és hogy a kendő, mely a fején volt, nem volt a lepedőkhöz téve, hanem egy helyen külön volt összegöngyölítve. Ekkor tehát bement az a tanítvány is, aki előbb ért a sírhoz és látott és hitt. Mert még nem értették az Írást, hogy fel kellett támadnia a halottakból. A tanítványok tehát ismét hazamentek.

2. **Mária Magdolna egyedül.** Ján 20, 11.

Mária pedig a síron kívül állt és sírt.

c) **Hajnalban.**

1. **A galileai asszonyok.** Lk 24, 1—9.

A hét első napján nagyon kora reggel kimentek a sírhoz és magukkal vitték az elkészített illatszereket; és¹ a

¹ T. i. azok, akiket szent Lukács közvetlenül előzőleg említett.

követ a sírtól elhengerítve találták. És belépven, nem találták az Úr Jézus holttestét. És lőn, hogy míg emiatt lelkükben megrendülve tünődtek, két férfi állott mellettük tündöklő öltözetben. Hogy pedig féltek és a földre szegeztek tekintetüket, azok mondták neki: Mit keresitek az élőt a holtak között? Nincs itt, hanem feltámadott; jusson eszetekbe, mit mondott nektek, mikor még Galileában volt, mondván: hogy az Emberfiának bűnös emberek kezeibe kell kerülnie és megfeszíttetnie és harmadnapra feltámadnia. És visszaemlékeztek az ő szavaira. És visszatértek a sírtól, hírül vitték mindezt ama tizenegyeknek és mind a többieknek.

2. Magdolna egyedül. Ján 20, 11—13.

Tehát amint sirt, előrehajolt és benézett a sírba és két fehérruhás angyalt látott ülni, egyiket a fejtől és a másikat a lábtól ott, ahol Jézus holtteste feküdt. Mondják neki amazok: Asszony, mit sírsz? Mondja nekik: Mert elvitték Uramat és nem tudom hová tették.

3. Magdolna és Jézus. Ján 20, 14—17.

Amint ezt mondotta, hátrafordult és meglátta Jézust ott állni, de nem tudta, hogy Jézus az. Mondja neki Jézus: Asszony, mit sírsz? Kit keressz? Ő pedig azt híven, hogy a kertész, mondja neki: Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hová tetted, és én elviszem. Mondja neki Jézus: Mária! Ő hozzáfordulva mondja neki: Rabboni! ami annyit tesz, mint Mester. Mondja neki Jézus: Ne nyúlj hozzám, mert még nem emelkedtem föl az Atyámhoz. Hanem eredj testvéreimhez és mondd meg nekik: Fölemelkedem az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.

d) Napkelte után.

**1. Salome és a másik Mária.
Mk 16, 2—8. (Mt 28, 5—10)**

És a hét első napján kora reggel a sírhoz mennek, mikor már a nap fölkel.¹ És mondták egymásnak: Ki hengeríti majd el nekünk a követ a sír bejáratától? És amint odatekintettek,

¹ T. i. azok, akiket szent Máté és Márk említ előzőleg.

látták, hogy a kő el van hengerítve. Mert igen nagy volt. És bemenvén a sírba, egy ifjút láttak jobbról ülni fehér ünnepi ruhában és megdöbbentek. És ez mondja nekik: Ne ijedjete meg! A názáreti Jézust keresitek, a fölfeszítettet; föltámadt, nincs itt: [Jöjjetek, nézzétek a helyet, ahová az Úr helyezve volt] *(Mt)* ime a hely, ahová helyezték. De menjete meg tanítványainak és Péternek, hogy [föltámadt és] *(Mt)* előre megy Galileába; ott meglátjátok őt, amint megmondotta nektek. [Ime tudtul adtam nektek.] *(Mt)*. Azok pedig kimentek és elfutottak a sírtól, mert nagy félelem és rettegés szállotta meg őket és nem szóltak senkinek semmit sem, mert féltek. [És félelemmel és örömmel futottak, hogy a hírt megvigyék a tanítványoknak.] *(Mt)*.

[És ime szembe jött velük Jézus, mondván: Üdv nektek! Ők pedig hozzámentek és átkarolták lábait és imádták őt. Ekkor mondá nekik Jézus: Ne féljete; menjete, adjátok tudtára testvéreimnek, hogy menjenek Galileába, ott majd meglátanak] *(Mt)*.

2. **Magdolna tanuskodása és a többi asszony tanuskodása.**
Mk 16, 9–11. (Lk 24, 10–11;
Ján 20, 18.)

Föltámadván pedig a hét első napján reggel, először Mária Magdolnának jelent meg, akiből hét ördögöt űzött ki. Ez elment és tudtul adta szomorkodó és siró hozzátartozóinak: [Láttam az Urat és ezt, meg ezt mondotta nekem] *(Ján)*. És mikor ezek meghallották, hogy él és ő látta őt, nem hittek.

[Mária Magdolna, Joanna, Mária a Jakab anyja, meg a többi asszony, akik velük voltak, mondták pedig ezeket az apostoloknak. De előttük e beszédek agyrémeknek tunket föl és nem hittek nekik] *(Lk)*.

3. **Péter egyedül a sírnál.** Lk 24, 12.

Péter pedig fölkelt és kifutott a sírhoz és amint behajolt, csak a lepedőket látta ottfeküdni és eltávozott, csodálkozva önmagában a fölött, ami történt.

4. **Az örök hazugságai.** Mt 28, 11–15.

Mikor ezek elmentek, ime néhányan az örök közöl be- mentek a városba és jelentették a papi fejedelmeknek mind-

azt, ami történt. És egybegyűlvén a vénekkel, tanácsot tartottak és sok pénzt adtak a katonáknak, mondván: Mondjátok, hogy tanítványai éjjel eljöttek és ellopták őt, amíg mi aludtunk. És ha a helytartó meghallaná, majd mi beszélünk vele és biztonságba helyezünk benneteket. Ők pedig elfogadták a pénzt és úgy tettek, amint ki voltak tanítva. És ez a hír el is van terjedve a zsidók között mai napiglan.

4. Vasárnap délután.

a) **Emmausz.** Lk 24, 13—32. (Mk 16, 12.)

És ime ketten közülük aznap egy Emmausz nevű faluba mentek, mely Jeruzsálemtől hatvan stádiumnyira volt.¹ Ezek egymás között mindarról beszélgettek, ami történt. És történt, hogy amint beszélgettek és tanakodtak, maga Jézus is hozzájuk szegődött és velük ment. De szemekik fogva voltak, hogy meg ne ismerjék őt. És mondá nekik: Miféle beszédek azok, miket útközben egymással váltotok és miért vagytok szomorúak? És felelvén az egyik, névszerint Kleofás, mondá neki: Te magad vagy idegen Jeruzsálemben, aki nem szerztél tudomást arról, ami ott a napokban történt? És mondá nekik: Ugyan mi? És mondák: A názáreti Jézussal, aki próféta volt, hatalmas szóban és tettben Isten és az egész nép előtt; és mimódon adták őt halálos ítéletre a mi főpapjaink és főembereink és feszítették meg őt. Mi pedig reménylettük, hogy ő fogja megváltani Izraelt; s hozzá ma már harmadnapja, hogy ez történt. De még néhány hozzánk tartozó asszony is megijesztett bennünket, akik virradat előtt a sírnál voltak és nem találván holttestét, visszajöttek és azt mondták, hogy angyalok jelenését is látták, akik azt mondják, hogy él. És néhányan a mieink közül kimentek a sírhoz és mindent úgy találtak, amint az asszonyok mondták, őt magát azonban nem találták.

És ő mondá nekik: Ó, ti balgatagok, és tunya szívűek mindannak elhívésére, amit a próféták mondtak! Hát nem ezt kellett-e Krisztusnak szenvednie és úgy bemenni az ő diosóségébe? És kezdve Mózesen meg a többi prófétákon sorra

¹ Valószínű számítás szerint kb. 11 km.

magyarázta nekik az Írásokat, amelyek róla szóltak. És közeledtek a helységhez, ahová tartottak és ő úgy tett, mintha tovább akarna menni.

És erővel marasztalták őt, mondván: Maradj velünk, mert esteledik és már hanyatlóban van a nap. És betért velük. És lőn, hogy midőn az asztalnál volt velük, vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és odaadta nekik. És megnyitak szemeik és fölismerték, de ő eltűnt szemeik elől.

És mondák egymásnak: Nemde lángolt bennünk a szívünk, midőn útközben beszélt és az Írásokat fejtegette nekünk?

b) **A vacsorateremben.** Lk 24, 33—43 (Mk 16, 13; Ján 20, 19, 23.)

És útrakelve ugyanazon órában, visszatértek Jeruzsálembe; és egybegyűlve találták a tizenegyet és azokat, kik velük voltak, akik mondák, hogy: Valóban föltámadt az Úr és megjelent Simonnak. Ezek pedig elbeszélték, hogy mi történt az úton és hogy miként ismertek rá a kenyértörésben.

Mialatt pedig ezt beszélték, [mikor ama napon, a hét első napján, beesteledett és a zsidóktól való félelmükben az ajtók zárva voltak ott, ahol a tanítványok egybe voltak gyűlve] (Ján), Jézus ott állott közöttük és mondá nekik: Békesség nektek! ¹ Én vagyok, ne féljete. Zavarukban és ijedtségben azonban azt hitték, hogy szellemet látnak. És mondá nekik: Miért vagytok megzavarodva és miért támadnak ilyen gondolatok szívetekben? Nézzétek kezeimet és lábaimat, hogy én vagyok magam; tapintsatok meg és lássátok, hisz a szellemnek se húsa, se csontja nincs, nekem megvan, amint látjátok. És ezt mondva megmutatta nekik kezeit és lábait. De mivel még mindig nem hittek, és örömlükben álmélkodtak, mondá: Van itt valami ennivalótok? Mire azok egy darab sült halat és lépesmézet adtak elébe. És miután evett előttük, fogta a maradékot és nekik adta.

[Tehát ismét mondá nekik: Békesség nektek! Miként engem küldött az Atya, úgy küldlek én is titeket. Amint ezt mondotta, rájuk lehelte és mondá nekik: Vegyétek a Szent-

¹ Az Üdvözlő szokásos köszöntése. A zsidóknál elterjedt köszöntési mód volt. Asszisi szent Ferencnek és más szenteknek is kinyilatkoztatta az Úr, hogy neki igen kedves ez a köszöntési mód. Az ünneplés főpapi miséjében is a Gloria után így üdvözlö a főpásztor az ő híveit.

lelket! Akiknek megbocsátjátok bűneiket, azoknak meg vannak bocsátva, és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva] (Ján.)

5. Húsvét másnapjától a mennybemenetel napjáig.

a) **Tamás hitetlensége.** Ján 20, 24—29.

Tamás pedig, egy a tizenkettő közül, kit Didimusnak is hívnak, nem volt velük, mikor Jézus megjelent. Mondák tehát neki a többi tanítványok: Láttuk az Urat. Ő pedig mondá nekik: Hacsak nem látom kezein a szegek sebéit és nem dugom az újjamat a szegek helyére és kezemet be nem teszem az oldalába, nem hiszem.

És nyolc nap múlva tanítványai ismét ott benn voltak és velük Tamás. Megjelent Jézus zárt ajtók mellett s megállt a közepén és mondá: Békesség veletek! Azután mondá Tamásnak: Tedd bele ide újjadat és nézd meg a kezeimet, és nyujtsd ide kezedet és tedd bele oldalamba; és ne légy hitetlen, hanem hívő! Felelé Tamás és mondá neki: Az én Uram és az én Istenem. Mondá neki Jézus: Mivel láttál engem, Tamás, hittél; boldogok, akik nem láttak és hittek.

b) **Jézus más megjelenései.** Ján 20, 30. 31.

Sok más csodát is tett Jézus tanítványai szemeláttára, melyek nincsenek megírva e könyvben. Mindez pedig azért van megírva, hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és hogy a hit által életetek legyen az ő nevében.

c) **Megjelenése Galileában.** Mt 28, 16. 17.

A tizenegy tanítvány pedig elment Galileába azon hegyre, ahová Jézus rendelte őket. És amint meglátták, imádták őt; némelyek azonban kételkedtek.

d) **Betszaidában.** Ján 21, 1—25.

Azután ismét a tibériási tengernél mutatta meg magát tanítványainak. Megmutatta pedig ezenképen: Együtt voltak Simon Péter, meg Tamás, akit Didimusnak hívnak, meg Natánael, aki a galileai Kánából való volt, meg Zebedeus fiai

meg más kettő az ő tanítványai közül. Mondja nekik Simon Péter: Elmegyek halászni. Mondják neki: Mi is veled megyünk. És kimentek és csónakba szálltak; és azon éjjel semmit sem fogtak. Mikor reggel lett, Jézus ott állott a parton; de a tanítványok nem ismerték föl, hogy Jézus az.

Mondá tehát nekik Jézus: Fiaim, van valami ennivalótok? Felelek neki: Nincs. Mondja nekik: Vessétek ki a hálót a hajó jobb oldalán, akkor majd találtok. Kivetették tehát és már nem bírták húzni a halak sokasága miatt. Mondá tehát az a tanítvány, kit Jézus szeretett, Péternek: Az Úr az. Mikor Simon Péter hallotta, hogy az Úr az, felöltötte köntösét, mert le volt vetkőzve, és belevetette magát a tengerbe. A többi tanítvány pedig a hajón jött (mert nem voltak messze a parttól, hanem csak mintegy kétszáz könyöknyire) és húzták a halak hálóját. Amint tehát kiszálltak a partra, földre rakott parazsat láttak és halat rátéve és kenyeret. Mondja nekik Jézus: Hozzatok azokból a halakból, melyeket most fogtatok. Simon Péter fölszállt a hajóra és kihúzta a hálót a partra, telve százötvenhárom nagy hallal. És bár ennyi volt, nem szakadt ki a háló. Mondja nekik Jézus: Jertek, egyetek! És a letelepültek közül senki sem merte őt megkérdezni: Ki vagy te? mivel tudták, hogy az Úr az. És Jézus odamegy, veszi a kenyeret és kiosztja nekik és hasonlóképp a halat is. Ezzel már harmadszor¹ mutatta meg magát Jézus tanítványainak, amióta a halottakból föltámadt.

Azután, hogy megreggeliztek, mondja Jézus Simon Péternek: Simon, János fia, jobban szeretsz-e ezeknél? Mondja neki: Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek. Mondja neki: Legeltesd bárányaimat. Mondja neki ismét: Simon, János fia, szeretsz? Mondja neki: Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek. Mondja neki: Legeltesd bárányaimat. Mondja neki harmadszor: Simon, János fia, szeretsz? Péter elszomorodott, hogy harmadszor is mondta neki: Szeretsz? és mondá neki: Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek. Mondá neki: Legeltesd juhaimat. Bizony, bizony mondom neked: Míg fiatal voltál, övet kötöttél derekadra és odamentél, ahová

¹ Nem Jézus harmadik megjelenése volt ez, hanem magán a feltámadás napján több mint háromszor jelent meg; hanem azt akarja szent János mondani, hogy «tanítványainak», azaz azok gyülekezetének jelent meg most harmadszor.

kedved tartotta; de majd ha megöregszel, kiterjeszted kezeidet és más övez föl téged és odavezet, ahová nem akarod. Ezt pedig azért mondotta, hogy jelezze, minő halállal fogja megdicsőíteni az Istent. És miután ezt mondotta, így szólt neki: Kövess engem! Amint Péter hátra nézett, látta, hogy utána megy az a tanítvány, akit Jézus szeretett és aki a vacsoránál is keblén feküdt, és mondotta: Uram, ki az, aki téged elárul? Midőn tehát meglátta őt Péter, mondá Jézusnak: Uram, hát ezzel mi lesz? Mondja neki Jézus: Akarom, hogy ő így maradjon, míg el nem jövök; mi közöd hozzá? Te kövess engem.

Elterjedt tehát a testvérek között a szóbeszéd, hogy az a tanítvány nem hal meg. Pedig Jézus nem azt mondotta neki: Nem hal meg, hanem: Akarom, hogy így maradjon, míg el nem jövök; mi közöd hozzá?¹

Ez az a tanítvány, aki erről tanuskodik és aki ezeket megírta és tudjuk, hogy az ő tanuskodása igaz. De még sok egyéb dolgot is cselekedett Jézus, amiket ha egyenként leírnánk, azt hiszem, hogy a világ maga sem volna képes befogadni a könyveket, amelyeket írni kellene.

6. A mennybemenetel napján.

a) **A vacsorateremben.** Lk 24, 44—49. (Mt 28, 18—20; Mk 16, 14—18.)

[Legutoljára akkor jelent meg a tizenegyznek, mikor asztalnál voltak. És megrötte hitetlenségüket és szívük keménységét, mivel azoknak, akik látták, hogy föltámadott, nem hittek] (Mk). És mondá nekik: Azt mondtam nektek, mikor még veletek voltam, hogy be kell teljesednie mindennek, ami

¹ Ez János hosszú öregségének megjövendölése volt. Ő oly szorosán követte a Kálvárián Urunkat és Nagyasszonyunkat, hogy nem volt többé szüksége keresztrefeszítésre. Így kellett tehát maradnia, míg az Úr el nem jött érte. Az Úr eljövételének napja mindenki számára a halál órája, mint ezt az evangélium számos helye mutatja. János és Péter meg is értették az Úr szavát; de nem mindnyájan a többiek. Innen keletkezett az a szóbeszéd arról, hogy János nem hal meg. Pedig csak azt mondotta, hogy így fog maradni, erőszakos halál nélkül, míg ő el nem jön érte.

rólam Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltárokbán írva van. Erre megnyitotta elméjüket, hogy megértsék az Írásokat. És mondá nekik: Így van megírva és így kellett Krisztusnak szenvednie és harmadnapon a halottakból feltámadnia, és az ő nevében bűnbánatot és bűnbocsánatot hirdetni minden népnek, elkezdve Jeruzsálemtől. [Megadatott nekem minden hatalom az égben és a földön] *(Mt)*. [Menjete az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek] *(Mk)*. [Menjete tehát és tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében; és tanítsatok őket, hogy mindazt megtartsák, amit nektek parancsoltam] *(Mt)*. Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni; aki pedig nem hisz, elkárhozik. Azokat pedig, akik hisznek, ezek a jelek követik: Az én nevemben ördögöket űznek ki, új nyelveken beszélnek, kígyókat vesznek kezükbe és ha mérget isznak, sem árt nekik, a betegek ráteszik kezeiket és meggyógyulnak] *(Mk)*. Ti pedig tanui vagytok mindennek. És én elküldöm rátok Atyám Igéretét. Ti pedig maradjatok a városban, míg föl nem ruháztattok erővel a magasból. [És én veletek maradok mindennap a világ végezetéig] *(Mt)*.

b) Az Olajfákhegyén. Lk 24, 50. 51. (Mk 16, 19.)

[És az Úr Jézus pedig miután szóllott hozzájuk] *(Mk)*, kivezette őket Bethániába, és fölemelvén kezeit, megáldotta őket. És történt, hogy amialatt őket áldotta, elvált tőlük és fölvitetett a mennybe [és ül az Istennek jobbján] *(Mk)*.

7. Pünkösdig.

Lk 24, 52. 53.

Ők pedig miután imádták őt, visszatértek Jeruzsálembe nagy örömmel; és mindig a templomban voltak, dicsérvén és áldván az Istent.

8. Pünkösöd után.

Mk 16, 20.

Azok pedig szétmentek és hirdették az igét mindenütt, és az Úr együtt munkálkodott velük és megerősítette szavukat a rákövetkező csodajelekkel.

Lk 24, 53.

A M E N.

TARTALOM.

	Oldal		Oldal
Az olvasóhoz	3	3. Jézus Szamariában... ..	54
Bevezetés	9	a) A szamariai asszony ...	54
Jézus Krisztus, az Isten Fia		b) Jézus a szamariaiak kö-	
evangéliumának kezdete ...	27	zött	57
Előszó	27	4. Jézus Galileába megy és Ka-	
		farnaumban telepszik le ...	57
I. A MI Urunk Jézus Krisztus Magán-		a) Jézus Galileába megy	57
Élete.		b) Kánában meggyógyítja a	
1. Angyali üzenet Keresztelő		királyi ember fiát ...	57
Jánosra vonatkozólag... ..	29	c) Kafarnaumban	58
2. Angyali üzenet a Megváltóra		5. Názáreti látogatás	58
vonatkozólag	30	6. Betszaidában és Felső-Gali-	
3. A megtestesült Ige... ..	31	leában	59
4. Jézus Krisztus nemzetséglajstroma		a) Péter, András, Jakab és	
József ágán... ..	32	János meghívása	59
5. Mária látogatása Erzsébetnél		b) Felső-Galileai működés	60
6. Jézus születése	37	7. A hegyi beszéd	60
7. Jézus bemutatása a temp-		a) Az igazak boldogsága	60
lomban	39	b) Az igazság általában ...	61
8. A napkeleti bölcsek	40	c) Igazság a jóvátevésben	61
9. Az egyiptomi számkivetés... ..	41	d) Igazság a házasságban...	62
10. A tizenkét éves Jézus a temp-		e) Igazság a beszédben...	63
lomban	42	f) Igazság a védekezésben	63
11. Keresztelő János prédikálása		g) Igazság az ellenséggel	
és tanuskodása Krisztusról	43	szemben	63
12. Jézus keresztsége... ..	44	h) Igazság a jócselekedetek-	
13. Jézus nemzetséglajstroma		ben	64
Mária ágán	45	i) Igazság az ideiglenes ja-	
14. A negyvennapos böjt	46	vakban	66
15. Keresztelő János tanuskodá-		j) Igazság az ítéletben...	67
sai Krisztus felől	47	k) Igazság a szent dolgok-	
16. Az első tanítványok	48	ban	68
17. A kánai menyekző	49	l) Igazság az imádságban	68
18. Kafarnaumi tartózkodás	50	m) Az igazság összefoglalása	69
		n) Az igazság szükségessége	69
		o) Az igazság álarcá	69
		p) Az igazság gyakorlása és	
		megvetése	70
		q) A hegyi beszéd vége...	70
II. A MI Urunk Jézus Krisztus Nyil-		8. Útban Kafarnaum felé ...	70
vános Életének Első Éve.		Egy belpoklos meggyógyí-	
1. Jézus teljhatalmú bevonu-		tása	70
lása Atyja házába	51	9. Kafarnaumban és Betszaidá-	
2. Jézus Judeában	52	ban	70
a) Jézus hatása Jeruzsálem-		a) A százados fiának meg-	
ben	52	gyógyítása	70
b) Nikodémus látogatása	52	b) A zsinagógai tanítások	71
c) Jézus Judeában és János			
tanítványai	53		

	Oldal
c) A megszállott ember meggyógyítása	71
d) Simon napának meggyógyítása	72
e) Az esti tömeges csodák	72
f) Másnap reggel	72
10. Genezár síkságán	72
a) Igehirdetés és csodatettek	72
b) Csodás halfogás	73
c) Egy belpoklos meggyógyítása	73
11. Jézus Gergezába megy	74
a) Elindulás Gergezába	74
b) Az első viharlecsendesítés	74
c) A két megszállott	74
12. Ismét Kafarnaumban	75
a) Hazatérésük	75
b) Az inaszakadt meggyógyítása	75
c) Máté meghívása	76
d) Lakoma Máténál	76
e) Kérdés a bójt felől	77
f) Egy főember leányának föltámasztása és a vér-folyásos asszony	77
g) Két vak meggyógyítása	78
h) Egy néma ördögös meggyógyítása	78
13. Jézus Felső-Galileában	78
a) Igehirdetés Felső-Galileában	78
b) A tizenkettő kiválasztása és oktatása	78
14. Útban Jeruzsálem felé	81
a) Elindulás Felső-Galileából	81
b) Keresztelő János első küldöttsége	81
c) Szemrehányás a tőparti városoknak	82
d) A kicsinyek és megterheltek	83

III. A MI Urunk Jézus Krisztus Nyilvános Életének Második Éve.

1. Jézus Jeruzsálemben	84
a) A 38 év óta beteg meggyógyítása	84
b) A zsidók vitatkozása Jézussal	84
2. Útban Galilea felé	86
a) Kalásztépés	86
3. Galileában	87
a) A bénakézd ember	87
b) A tömeg a tőparton	88
c) A tizenkettőnek apostollá választása	88

	Oldal
4. Beszéd a síkságon	89
5. Jézus betér Kafarnaumba	91
A százados szolgája	92
6. Igehirdetés Alsó-Galileában	92
a) A naimi ifjú feltámasztása	92
b) Keresztelő János második küldöttsége	92
c) Magdala Mária	93
d) A jámbor asszonyok szolgálata	94
7. Kafarnaumban	95
a) A fogadtatás	95
b) A vak és a néma ördögös	95
c) A farizeusok káromlása	95
d) Jónás jele	96
e) Jézus családja	97
f) Prédikálás a csónakból	97
1) A magvető	97
2) A világitó	99
3) Kinek-kinek mértéke	99
4) A kikelő mag	99
5) A konkoly	99
6) A mustármag	100
7) A kovász	100
8) Jézus családja	100
9) A konkoly jelentése	101
10) Az elrejtett kincs	101
11) Az igazgyöngy	101
12) A háló	101
13) A családtya raktára	102
8. Jézus Gadarába megy	102
a) A második viharcsillapítás	102
b) A gadarai remete	103
9. Magdalába	104
Jairus leánya és a vér-folyásos asszony	104
10. Második látogatás Názareten és környékén	105
11. A tizenkét apostol szétküldése misszióra	106
a) Az apostolok szétküldése	106
b) Heródes furdalásai	106
c) Az apostolok visszatérése és magánybavonulása	107

IV. A MI Urunk Jézus Krisztus Nyilvános Életének Harmadik Éve.

1. Az első kenyérszaporítás a Betsaida - Juliasz melletti pusztában	109
2. A viharzó tengeren	110
3. Genezár síkságán	111
4. Kafarnaumban	111
a) A tömeg keresi Jézust	111

	Oldal		Oldal
b) Jézus beszéde a zsinagógában	111	b) Néhány tanítvány ingadozása	136
c) Jézus tanítványainak viselkedése... ..	113	c) A hetvenkét tanítvány	136
d) Farizeusi szokások	113	d) Az irgalmas samaritánus	137
5. Tirus és Szidon tájékán	115	e) Utolsó látogatás Magdálában	138
A szír-fóníciai asszony	115	f) Az imádság	139
6. Igézhirdetés Gadarában	116	g) Egy ördögös meggyógyítása	139
a) Gadarában	116	h) Farizeusi káromlások	140
b) Tömeges gyógyítások	116	i) Jónás jele	140
c) A siketnéma	116	j) Az égő gyertya... ..	141
d) A második kenyérszaporítás... ..	116	k) A farizeusok korholása... ..	141
7. Magedán és Dalmanutha között	117	l) Képmutatás	142
Az idő jelei	117	m) Félelem és bizalom	142
8. Betsaida-Juliaszban	117	n) Kapzsiság	143
a) A farizeusi kovász	117	o) Éberség	144
b) A vak meggyógyítása	118	p) A hű és gonosz szolga	144
9. Cezarea Filippi felé... ..	118	q) Küzdelmek Krisztusért	145
a) Péter vallomása	118	r) Az igazság	145
b) A kinszenvedés megjövendölése... ..	119	s) A bűnbánat szükségesége	145
10. Visszatérőben a Genezáret tavánál	119	t) A görnyedt asszony	146
Az üdvösség feltétele	119	u) A mustár és kovász	146
11. A Tábor hegyén... ..	120	18. A három utolsó nap Galileában... ..	147
a) Urunk színeváltozása	120	a) Kérdés az üdvösség felől	147
b) Kérdés Illés felől	121	b) Heródes leelkedései	147
12. Ismét Kafarnaumban	121	c) Ebédén egy farizeusnál	148
A megszállt fiú	121	d) Jézus követésének feltételei	149
13. Alsó-Galileában	122	e) Az elveszett juh	149
14. Jeruzsálemben	123	f) Az elveszett dragma	150
a) Jézus beszédei a sátoros ünnep folyamán	125	g) A tékozló fiú	150
b) Jézust el akarják fogni	125	h) A hűtlen sáfár	151
c) A házasságtörő asszony	125	i) Farizeusi képmutatás	152
d) Jézus folytatja beszédeit a templomban	125	j) Az evangélium	152
e) A vakon született	128	k) A dúsgazdag és a nyomorult Lázár	153
f) A pásztor és akol... ..	130	l) Néhány evangéliumi elv	153
15. Visszatérés Galileába	131	19. Galilea és Szamaria határán	154
A kinszenvedés megjövendölése	131	A tíz belpoklos	154
16. Utoljára Kafarnaumban... ..	132	20. Jeruzsálemben	154
a) Az adópénz a hal szájában	132	21. A Jordán partjainál	155
b) Ki a legnagyobb?	132	a) Jézus tanítja és gyógyítja a tömeget	155
c) Aki nincs a tanítvány ellen, mellette van	133	b) A házasság törvénye... ..	155
d) A botrányról	133	c) Az Isten országa	156
e) A lélek értékéről	133	d) Az emberfia napja	157
f) Testvéri köteleességek	134	e) Állhatatosság az imában	158
g) Az adós hitelező	134	f) A farizeus és vámos	159
17. Útrakeles látszólag Jeruzsálemben felé... ..	135	g) Jézus és a gyermekek	159
a) Szamariában nem fogadják be	135	22. A Jordántól Bethániába	160
		a) Izenet Bethániából	160
		b) A gazdag ifjú... ..	160
		c) A lemondás jutalma... ..	161
		d) A szőlőmunkások... ..	161

	Oldal
e) Lázár feltámasztása Bethániában	162
23. Efremben és Jerikóban...	164
a) Efremben	164
b) Elutazás Efremből; a kinszenvedés megjövendölése	164
c) Zebedeus két fia	165
d) A vak Jerikó előtt... ..	165
e) Jerikóban. Zakeus	166
f) Példabeszéd a minákról	166
g) Eltávozás Jerikóból. A vak Bartimeus	167
h) A két jerikói vak	168

V. A MI Urunk Jézus Krisztus Nyilvános Élete. A Nagy Hét.

1. Szombat este Bethániában	169
a) Mária Magdolna kenete	169
b) A zsidók tódulása Bethániába	169
2. Virágvasárnap... ..	170
a) Diadalmas bevonulás Jeruzsálembe	170
b) A templomban	171
3. Hétfő	172
a) A terméketlen fügefafa... ..	172
b) A templom megtisztítása	172
c) Fondorlatok Jézus ellen	172
4. Kedd	172
a) Az elszáradt fügefafa; a hit ereje... ..	172
b) Jézus joga	173
c) A két fiú	173
d) A szőlőművesek... ..	174
e) A királyi menyekző	175
f) A császár adója... ..	175
g) Feltámadás és házasság	176
h) A legnagyobb parancsolat	177
i) Krisztus a Dávid fia	177
j) A «jaja»-ok	177
k) Az özvegy két fillére	180
l) Pogányok kérése; égi szózat; Jézus utolsó szavai a templomban... ..	180
m) A zsidók elvakultsága	181
n) Jézus búcsúja a templomtól	181
5. Kedd és szerda közötti éjjel	182
a) Az apostolok kérdései	182
b) Jézus felelete: Az egyház általános története a világ végéig	182
c) Jeruzsálem pusztulása és a zsidók elszéledése	183
d) Nagy üldözések... ..	184

	Oldal
e) Nagy szakadások és eretnecsek... ..	184
f) A római birodalom bukása; a pogányság megterése; a kereszténység diadala	184
g) A halál és feltámadás	185
1) A halál órája	185
2) Az útrakelt ember	186
3) A hű és a gonosz szolga	186
4) A tíz szűz... ..	186
5) Vigyázatok!	187
6) A talentumok	187
7) Az utolsó ítélet	188
6. Szerda	188
7. Csütörtök estig	189
a) Magdolna kenete Bethániában	189
b) Judás árulása	189
c) A vacsora előkészítése... ..	189

VI. A MI Urunk Jézus Krisztus Kinszenvedése. Nagycsütörtök és Nagypéntek.

1. Az Olláriszentség szerzése...	191
a) A húsvéti vacsora	191
b) A lábmosás	191
c) Az árulás jelzése	192
d) Az Olláriszentség szerzése	193
e) Az árulás újabb jelzése; Judás távozása	193
2. A vacsoraterembeli oktatások	194
a) Isteni megdicsőülés	194
b) Az új bor az Isten országában	194
c) Vitatkozás az elsőség felől	194
d) Jézus búcsúja... ..	194
e) A válságos óra	195
f) Az Atya háza; az Atya és Fiú	195
g) A parancsolatok megtartása. A Vigasztaló... ..	196
h) Utolsó szavak a vacsorateremben... ..	197
3. A vacsorateremtől a Cedronig	197
a) Elindulás a Getszemáni felé	197
b) Példabeszéd a szőlőtőről	197
c) Az isteni szeretet	198
d) A világ gyűlölete... ..	198
e) A Szentlélek tanuskodása	199
f) A tanítványok tanuskodása... ..	199
g) A jövődő szenvedések	199

	Oldal
<i>h)</i> Krisztus távozásának haszna	199
<i>i)</i> A bűn, az igazság, az ítélet	199
<i>j)</i> A Vigasztaló és a tanítványok	199
<i>k)</i> Jézus eltávazása és viszatérése	200
<i>l)</i> A Jézus nevében való imádság	200
<i>m)</i> A nyáj elszéledése	201
<i>n)</i> Péter tagadásának második megjósága	201
<i>o)</i> Jézus imája a Cedron partján	201
4. Virrasztás Getszemániban	203
<i>a)</i> Jézus szomorúsága	203
<i>b)</i> Az imádság három órája	203
5. Nagypéntek éjjel	204
<i>a)</i> Jézus elfogatása	204
<i>b)</i> Annásnál	205
<i>c)</i> Kaifásnál	206
6. Kaifástól Pilátushoz	208
<i>a)</i> Reggeli tanács Kaifásnál	208
<i>b)</i> Judás vége	208
<i>c)</i> Jézus Pilátus előtt	208
7. Heródesnél	210
8. Ismét Pilátusnál	210
<i>a)</i> Barabbás	210
<i>b)</i> Ecce Homo	211
<i>c)</i> Jézus vagy a császár	212
9. A keresztút	212
10. A Kálvárián	213
<i>a)</i> A keresztfeszítés	213
<i>b)</i> A keresztfelirat	213
<i>c)</i> Osztozkodás Jézus ruháin	214
<i>d)</i> A kereszt felállítása	214
<i>e)</i> A járókelők káromlása	214
<i>f)</i> A jobb lator	215
<i>g)</i> A sötétség	215
<i>h)</i> «Asszony, ime a Te fiad!»	215
<i>i)</i> Kilenc óra	216
<i>j)</i> Jézus halála	217

VII. Krisztus Országá.

	Oldal
1. Nagypéntek délután	218
<i>a)</i> Csodajelek	218
<i>b)</i> Tanúk	218
<i>c)</i> A latrok lábtörése	218
<i>d)</i> Jézus szíve	219
<i>e)</i> Keresztlevétel és sírbetétel	219
2. Nagyszombat	220
<i>a)</i> A sír őrizete	220
<i>b)</i> Szombat este	220
3. Vasárnap reggel	221
<i>a)</i> Az éjféli angyal	221
<i>b)</i> Hajnal előtt	221
1) Mária Magdolna, Péter és János a sírnál	221
2) Mária Magdolna egyedül	221
<i>c)</i> Hajnalban	221
1) A galileai asszonyok	221
2) Magdolna egyedül	222
3) Magdolna és Jézus	222
<i>d)</i> Napkelte után	222
1) Salome és a másik Mária	222
2) Magdolna tanuskodása és a többi asszony tanuskodása	223
3) Péter egyedül a sírnál	223
4) Az örök hazugságai	223
4. Vasárnap délután	224
<i>a)</i> Emmausz	224
<i>b)</i> A vacsorateremben	225
5. Húsvét másnapjától a mennybemenetel napjáig	226
<i>a)</i> Tamás hitetlensége	226
<i>b)</i> Jézus más megjelenései	226
<i>c)</i> Megjelenés Galileában	226
<i>d)</i> Betsaidában	226
6. A mennybemenetel napján	228
<i>a)</i> A vacsorateremben	228
<i>b)</i> Az Olajfák hegyén	229
7. Pünkösdig	229
8. Pünkösd után	230

SZENTIRÁSI SZAKASZOK JEGYZÉKE AZ ÉV VASÁR- ÉS ÜNNEPNAPJAIRA.

	Oldal
Advent I. vasárnapján	Luk 21, 25—33 184
" II. "	Mt 11, 2—10 81
" III. "	Ján 1, 19—28 68
" IV. "	Luk 3, 1—6 62
Karácsony bőjtjén	Mt 1, 18—21 51
Karácsony 1. mise	Luk 2, 1—14 37
" 2. "	Luk 2, 15—20 37
" 3. "	Ján 1, 1—14 31
István I. vértanu... ..	Mt 23, 34—39 177
János ev.	Ján 21, 19—24 227
Aprószenetek	Mt 2, 13—18 41
Vasárnap karácsony után	Luk 2, 38—40 39
Újév	Luk 2, 21 38
Jézus neve... ..	Luk 2, 21 38
Újév utáni vasárnap	Mt 2, 19—23 41
Vízkereszt vigiliáján	Mt 2, 19—23 41
Vízkereszt	Mt 2, 1—12 40
után I. vasárnap	Luk 2, 42—52 42
" II. "	Ján 2, 1—11 49
" III. "	Mt 8, 1—13 70—71
Szent Család	Luk 2, 42—52 42
Vízkereszt után IV. vasárnap	Mt 8, 23—27 74
" V. "	Mt 13, 24—30 99, 100
" VI. "	Mt 13, 31—35... .. 100
Septuag. (Hetvened) vasárnap	Mt 20, 1—16 161
Sexag. (Hatvanad) vasárnap	Luk 8, 4—15 94, 97
Quinquag. (Ötvened) vasárnap	Luk 18, 31—43 164, 165
Hamvazószerda	Mt 6, 16—21 66, 67
Szent József	Mt 1, 18—21 33
Bőjt I. vasárnap	Mt 4, 1—11 46
" II. "	Mt 17, 1—9 120
" III. "	Luk 11, 14—28 139, 140
" IV. "	Ján 6, 1—15 107, 108, 109
Gyümölcsoltó B. A.	Luk 1, 26—38 30
Feketevasárnap... ..	Ján 8, 46—59 127
Hétfájdalmas Szűz	Ján 19, 25—27 215
Virágvasárnap	Mt 21, 1—9 170
	Passió 26, 27 188 stb.
Nagyhétfő	Ján 12, 1—9 169
Nagykedd	Mk 14, 1—15, 46 188
Nagyszerda	Luk 22, 1—23, 53 188
Nagycsütörtök	Ján 13, 1—15... .. 189 stb.
Nagypéntek	Ján 18, 1—19 203 stb.
Nagyszombat	Mt 28, 1—7 220 stb.
Husvétvasárnap	Mk 16, 1—7 222
Husvéthétfő	Luk 24, 13—35 224
Husvétkedd	Luk 24, 36—47 225
Husvétszerda	Ján 21, 1—14... .. 221
Husvétsütörtök	Ján 20, 11—18 221, 222
Husvétpéntek	Mt 28, 16—20 226, 228

	Oldal
Husvétszombat	Ján 20, 1—9 221
Husvét után I. vasárnap	Ján 20, 19—31 225, 226
" " II. " " " " " "	Ján 10, 11—16 131
" " III. " " " " " "	Ján 16, 16—22 200
" " IV. " " " " " "	Ján 16, 5—14 199
" " V. " " " " " "	Ján 16, 23—30 200
Keresztjárónapok... ..	Luk 11, 5—13 139
Áldozó csütörtök	Mk 16, 14—20 228
Husvét után VI. vasárnap	Ján 15, 26—16, 4 199 stb.
Pünkösdi vigiliája	Ján 14, 15—21 196
Pünkösdivasárnap... ..	Ján 14, 23—31 196, 197
Pünkösdhétfő	Ján 3, 16—21... .. 52, 53
Pünkösdkedd... ..	Ján 10, 1—10 130
Pünkösdszerda (kánt.)	Ján 6, 44—52... .. 112
Pünkösdcsütörtök... ..	Luk 9, 1—6 106
Pünkösdpéntek (kánt.)	Luk 5, 17—26 75
Pünkösdszombat (kánt.)	Luk 4, 38—44 72, 73
Szentháromságvasárnap	Mt 28, 18—20 228
Pünkösdi után I. vasárnap... ..	Luk 6, 36—42 90
Úrnapja	Ján 6, 56—59 112
Jézus Szíve	Ján 19, 31—35 218, 219
Pünkösdi után II. vasárnap	Luk 14, 16—24 149
" " III. " " " " " "	Luk 15, 1—10 150, 151
" " IV. " " " " " "	Luk 5, 1—11 73
" " V. " " " " " "	Mt 5, 20—24 61
" " VI. " " " " " "	Mk 8, 1—9 116
" " VII. " " " " " "	Mt 7, 15—21 69
" " VIII. " " " " " "	Luk 16, 1—9... .. 151
" " IX. " " " " " "	Luk 19, 41—47 171
" " X. " " " " " "	Luk 18, 9—14 159
" " XI. " " " " " "	Mk 7, 31—37 116
" " XII. " " " " " "	Luk 10, 23—37 137
" " XIII. " " " " " "	Luk 17, 11—19... .. 154
" " XIV. " " " " " "	Mt 6, 24—33... .. 66
" " XV. " " " " " "	Luk 7, 11—16 92
" " XVI. " " " " " "	Luk 14, 1—11 148
" " XVII. " " " " " "	Mt 22, 35—46 177
" " XVIII. " " " " " "	Mt 9, 1—8 75
" " XIX. " " " " " "	Mt 22, 1—14 176
" " XX. " " " " " "	Ján 4, 46—53... .. 57
" " XXI. " " " " " "	Mt 18, 23—35 134
" " XXII. " " " " " "	Mt 22, 15—21 175
" " XXIII. " " " " " "	Mt 9, 18—26 77
" " XXIV. " " " " " "	Mt 24, 15—35 183, 184
Szeplőtelen fogantatás... ..	Luk 1, 26—28 30
Gyertyaszentelő B. A.	Luk 2, 22—32 39
Szent József	Mt 1, 18—21 33
Gyümölcsoltó B. A.... ..	Luk 1, 26—38 30
Hétfájdalmas Szűz	Ján 19, 25—27 215
Szent Péter és Pál	Mt 16, 13—19 118
Sarlós B. A.	Luk 1, 39—47 34
Karm. h. B. A.	Luk 11, 27—28 140
Havi B. A.	Luk 11, 27—28... .. 140
Nagyboldogasszony	Luk 10, 38—42 138
Szent István király	Luk 19, 12—26 166
Kisasszony nap... ..	Mt 1, 1—16 32
Mária neve nap	Luk 1, 26—38 34
Szent Olvasó vasárnap	Luk 1, 26—38 34
Mindenszentek	Mt 5, 1—12 60

